

**ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ КАРПАТСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»**

ЗБІРНИК
матеріалів звітної наукової конференції
Відокремленого структурного підрозділу
«Івано-Франківський фаховий коледж Карпатського національного
університету імені Василя Стефаника» за 2025 рік

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ:

Голова оргкомітету – директор коледжу, кандидат філософських наук, доцент, викладач вищої категорії, викладач-методист Юрій МОСКАЛЕНКО.

Заступник голови оргкомітету – заступник директора з навчально-виховної роботи, викладач вищої категорії, викладач-методист Тетяна ПОЛЯКОВА.

ЧЛЕНИ ОРГКОМІТЕТУ:

Ликтей Л. М., Сидорук О. М., Наконечна І. М., Глушко В. І., Бедрій Т. Р., Никорак Н. Ю., Гоцуляк К. І., Вольвин Е. М., Селепій О. Д., Савчин Н. В., Солонець Д. М., Пазинюк М. В., Павлюк С. М., Максимець Б. В., Гаріджук О. М., Сидорів С. М., Стамбульська Т. І., Багрій М. В., Малиновська І. В., Бажалюк Н. Б., Гавадзин О. Я.

ФОРМА ПРОВЕДЕННЯ: офлайн

МІСЦЕ ПРОВЕДЕННЯ:

ВСП «Івано-Франківський фаховий коледж Карпатського національного університету імені Василя Стефаника»

ДАТА ПРОВЕДЕННЯ:

30 березня-3 квітня – секційні засідання за участю студентів та викладачів,
3 квітня – підсумкове засідання.

РЕГЛАМЕНТНА ІНФОРМАЦІЯ:

Робоча мова – українська.

Виступи та обговорення доповідей – 5-10 хв.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ ЗАГАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ. ПРОБЛЕМА: РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНИХ ТА ГРОМАДЯНСЬКИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	17
<i>Ганна Карпенко, Анастасія Дребуленда.</i> Англомовні написи на продуктах як ресурс навчання та екокомпетентності.....	17
<i>Ганна Карпенко, Софія Ганоцька.</i> Візуальний дизайн як інструмент засвоєння англійської лексики.....	20
<i>Христина Курилів.</i> Особистість та ідентичність.....	22
<i>Владислав Гідзяк.</i> Рожава як втілення ідей анархізму.....	25
<i>Анастасія Лугова.</i> Завадка крізь віки: Зелений замок, козацька слава та народні перекази.....	28
<i>Софія Томейчук.</i> Іван Франко та Верховинщина.....	30
<i>Соломія Семотюк.</i> Дитинство між родиною і державою: традиційне українське виховання та радянська система формування особистості.....	33
<i>Євгенія Слаб'як.</i> Боротьба з творчістю як стратегія знищення нації: політика радянського тоталітаризму щодо української культури.....	36
<i>Уляна Трух.</i> Міф про «один народ» як інструмент політичної маніпуляції: від післявоєнного СРСР до сучасної росії.....	39
<i>Тимур Аріх.</i> Економічні експерименти періоду «Великого стрибка» (1958–1962) в Китаї.....	42
<i>Мар'яна Іванчишин.</i> Поет-пісняр Микола Бакай.....	45
<i>Софія Шіляк.</i> «Соловейко України» – Богдан Сташків.....	49
<i>Анна Ясінець.</i> СУМ – Спілка української молоді та Калущина.....	52

**СЕКЦІЯ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ДОШКІЛЬНА ОСВІТА». ПРОБЛЕМА:
ІННОВАЦІЇ В ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ. ТЕОРІЯ, ПЕРСПЕКТИВИ, ШЛЯХИ
ЗАПРОВАДЖЕННЯ У ПРАКТИКУ.....56**

Софія Дерещук Соціалізація дітей через виховання патріотизму та громадянськості.....56

Сніжана Петришин Врахування культурно-етнографічних особливостей регіону при ознайомленні дітей раннього і передшкільного віку з рідним краєм.....59

Уляна Трух, Євгенія Слаб'як. Використання сенсорної нейродоріжки у стимуляції мовленнєвої активності дітей дошкільного віку з ООП.....61

Марія Іванишин, Тетяна Яремін. «Logostepdance» як інноваційна технологія корекції мовленнєвих порушень у дітей дошкільного віку.....63

Христина Панчук. Формування комунікативної компетентності дошкільників засобом медіапростору.....66

Вікторія Галів. Використання театралізованої діяльності для подолання мовленнєвої сором'язливості.....68

Анастасія Гнатюк Підготовка руки дитини до письма через розвиток дрібної моторики (нетрадиційні техніки).....71

Дарина Семанюк. Розвиток мовлення дітей-білінгвів у сучасному дошкільному закладі.....74

Юлія Пристай. Використання STREAM-елементів у природничо-екологічному вихованні дошкільників.....76

Анна Кость. Еко-арт технології у розвитку творчої активності дітей дошкільного віку.....78

Ірина Хомин. Формування гуманістичного ставлення до природи засобами дитячої природничої літератури.....80

Анастасія Ясинська. Формування природничо-екологічної компетентності дітей дошкільного віку засобами театралізованої діяльності.....82

Наталія Солтис. Формування у дітей дошкільного віку уявлень про безпечну

поведінку в довкіллі.....	84
<i>Сніжана Петришин, Ольга Крижанівська.</i> Застосування рухливих ігор у процесі формування англomовленнєвої компетентності дітей дошкільного віку.....	86
<i>Сніжана Петрів, Христина Панчук.</i> Використання ігрових технологій у навчанні англійської мови дітей дошкільного віку.....	88
<i>Марія Попко.</i> Занурення дітей дошкільного віку в англomовне середовище: українські реалії.....	90
<i>Юлія Пристай.</i> Література рідного краю як можливість для творчого розвитку дітей дошкільного віку.....	92
<i>Ірина Пастух.</i> Казкотерапія як інноваційний психолого-педагогічний інструмент гармонійного розвитку дошкільника в умовах сучасного освітнього середовища....	94
СЕКЦІЯ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ПОЧАТКОВА ОСВІТА». ПРОБЛЕМА: ПОЧАТКОВА ШКОЛА ХХІ СТОЛІТТЯ: ЯКІСТЬ, ІННОВАЦІЇ, РОЗВИТОК..	96
<i>Людмила Ликтей.</i> Освітні втрати як фактор переосмислення реформ у початковій школі ХХІ століття.....	96
<i>Яна Цап.</i> Розвиток емоційного інтелекту молодших школярів у сучасному освітньому середовищі.....	99
<i>Анна Катрич.</i> Розвиток критичного мислення в дітей молодшого шкільного віку – ключового уміння ХХІ століття.....	101
<i>Анастасія Лугова.</i> Диференційоване навчання: виклики, підходи, результати.....	103
<i>Галина Мельник.</i> Сучасний урок у початковій школі: якість, інновації та розвиток.	105
<i>Мар'яна Іванчишин.</i> Використання штучного інтелекту у діяльності вчителя.....	107
<i>Тетяна Цвік.</i> Майбутнє вчителя англійської мови в умовах розвитку штучного інтелекту.....	109
<i>Вікторія Ярецька.</i> Педагогічний потенціал gamification в процесі викладання англійської мови у початкових класах.....	111

Анна Камінська. Вплив стримінгових платформ (netflix, youtube) та серіалів на вивчення та розвиток англійської мови.....	113
Ярина Зуб'юк. Оцінювання за групами результатів у державному стандарті початкової освіти 2026: інструмент підвищення якості чи новий виклик для вчителя?.....	115
Марина Рибенчук. Психолого-педагогічні основи та значення принципу наочності в освітньому процесі початкової школи.....	117
Анастасія Стасів. Вплив цифрового контенту (ігор і мультфільмів) на розвиток особистості молодшого школяра.....	119
Галина Мицканюк. Діяльнісний підхід в умовах інтегрованого навчання: формування компетентної особистості молодшого школяра.....	121
Анна Камінська. Бінарні уроки як ефективний засіб реалізації інтегрованого навчання у початковій школі.....	124
Катерина Василюшин. Гейміфікація освітнього процесу у початковій школі: теоретичні засади та практичні аспекти реалізації.....	126
Софія Гошовська. Математика для життя: розвиток математичної компетентності молодших школярів у практико-орієнтованому навчанні.....	129
Софія Іванків. Візуалізація та цифрові інструменти як засіб розвитку математичного мислення молодших школярів.....	131
Костянтин Мандзюк. Еволюція педагогічних підходів в Україні в умовах сучасних освітніх трансформацій: тенденції та перспективи.....	133
Романія Білінкевич. Лінгвогігієна як чинник мовної культури молодших школярів.....	135
Мирослава Кохан. Розвиток комунікативних умінь учнів початкової школи.....	137
Софія Яремко. Інноваційні підходи для мотивації вивчення української мови в початковій школі.....	139
Софія Юрків. Роль інтерактивних технологій у формуванні комунікативної компетентності школярів.....	141

<i>Соломія Фітель.</i> Формування цифрової культури вчителя початкових класів.....	144
<i>Анастасія Смеречук.</i> Формування комунікативної компетентності молодших школярів засобом Case-Study.....	146
<i>Лілія Татарчук.</i> Ключові напрями взаємодії з батьками молодших школярів в сучасних умовах.....	148
<i>Галина Мицканюк.</i> Значення інтегрованих уроків для особистісного розвитку молодшого школяра.....	150
<i>Наталія Тарас.</i> Роль соціальних мереж у вихованні молодшого школяра.....	153
<i>Христина Петрунишин.</i> Формування національної ідентичності молодшого школяра в сучасних умовах.....	156
<i>Тетяна Обач.</i> Учитель початкових класів як фасилітатор навчання та розвитку дитини.....	159
<i>Кароліна Кричовська.</i> Академічна доброчесність вчителя.....	162
<i>Віталіна Марчук.</i> Громадянська компетентність учителя як складова професійної діяльності.....	166
<i>Руслана Кінаш.</i> Психоемоційна та психосоціальна підтримка дітей з особливими освітніми потребами в умовах воєнного стану.....	169
<i>Ярина Зуб'юк.</i> Методика розвитку критичного мислення молодшого школяра.....	171
<i>Руслана Тодорук.</i> Роль учителя початкових класів у реалізації інклюзивної освіти.....	174
<i>Анастасія Стасів, Наталія Бруц.</i> Порівняльний аналіз педагогічних ідей Василя Сухомлинського і Яна Коменського: погляд у майбутнє освіти.....	177
СЕКЦІЯ ФОРМУВАННЯ ХАРАКТЕРУ ДИТИНИ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТА ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРАКТИКИ. ПРОБЛЕМА: ІНТЕГРАЦІЯ МІЖНАРОДНИХ ПРОГРАМ У ПІДГОТОВКУ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО ФОРМУВАННЯ ХАРАКТЕРУ ДИТИНИ.....	179
<i>Ярина Зуб'юк.</i> Потреба у формуванні лідерських якостей в учнів молодшого шкільного віку як майбутнього незалежної України в умовах міжнародного конфлікту.....	179

<i>Діана Сасюк.</i> Інтеграція американського досвіду у професійній підготовці майбутніх педагогів до розвитку емоційної сфери молодших школярів в умовах війни.....	181
<i>Златослава Павлюк.</i> Конфлікти в дитячому колективі як чинник формування характеру: педагогічні стратегії подолання та формування культури взаємодії.....	184
<i>Анна Данилишин.</i> Булінг як форма дитячого конфлікту: міжнародні дослідження та підготовка майбутніх педагогів до його профілактики.....	187
<i>Іванна Рибарук.</i> Соціально-психологічні чинники формування лідерства у дітей молодшого шкільного віку.....	190
<i>Вікторія Сидорів</i> Вплив сімейних цінностей та стилів виховання на формування характеру дитини.....	193
<i>Юлія Пристай.</i> Формування базових цінностей старших дошкільників як складова забезпечення наступності між дошкільною та початковою освітою.....	196
<i>Любов Озарук.</i> Емпатія як чинник формування характеру дитини молодшого шкільного віку.....	200
<i>Юлія Рудейчук.</i> Ігрові та арт-технології у превентивній діяльності педагога з попередження конфліктів в початковій школі.....	203
<i>Юлія Жаба.</i> Виховання надійності в учнів початкової школи в умовах воєнного стану: досвід роботи з практичним посібником «Чарівний ключик до сильного характеру».....	206
<i>Галина Мицканюк.</i> Виховання толерантності як провідної риси характеру у процесі соціалізації учнів молодшого шкільного віку: практичний аспект.....	209
<i>Аліна Безкоровайна.</i> Формування емотивів у молодших школярів.....	212
СЕКЦІЯ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «СЕРЕДНЯ ОСВІТА (УКРАЇНСЬКА МОВА І ЛІТЕРАТУРА, АНГЛІЙСЬКА МОВА)». ПРОБЛЕМА: ДІАЛОГ МОВ І ЛІТЕРАТУР: УКРАЇНСЬКА ТА АНГЛІЙСЬКА ФІЛОЛОГІЯ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ ПЕДАГОГІКИ Й МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ.....	215
<i>Наталія Слободян.</i> Формування мовної особистості майбутнього вчителя засобами української та англійської філології.....	215

Аліна Надрага. Леся Українка і Джордж Орвелл: проблема свободи особистості в літературі та освітньому дискурсі.....	219
Юлія Левицька. Інтерактивні технології викладання української та англійської мов у сучасній школі.....	222
Віталіна Регей. Переклад як простір міжкультурного діалогу: педагогічний аспект.....	225
Наталія Било. Риторика і культура мовлення в підготовці вчителя української та англійської мов.....	228
Анна-Марія Феценець. Література як інструмент виховання моральних і духовних цінностей (І. Франко, Ернест Гемінгвей).....	231
Яна Качуріна. Критичне мислення та медіаграмотність на уроках української й англійської мов: філологічний вимір.....	233
Вікторія Волосянко. Іван Франко і Йоганн Вольфганг Гете: проблема духовного вибору особистості в літературі та сучасній освіті.....	235
Олександра Веребей. Ліна Костенко: лаконізм художнього слова як засіб формування мовної культури учнів.....	237
Анастасія Березняк. Сергій Жадан і Джордж Орвелл: література як простір громадянської відповідальності.....	239
Єремія Данищук. Василь Стус і Райнер Марія Рільке: екзистенційні мотиви та їх педагогічний потенціал.....	242
Марія Кімак. Марко Вовчок і Шарлотта Бронте: образ жінки в українській та англійській літературі.....	245
Ярина Попівчак. Ольга Кобилянська і Вірджинія Вулф: модерністський дискурс і проблема жіночої самореалізації.....	247
Аліна Білатчук. Тарас Шевченко і Джордж Байрон: романтичний герой у контексті формування ціннісних орієнтирів молоді.....	249
Ангеліна Панькуш. Леся Українка і Вільям Шекспір: драматургія як інструмент розвитку критичного мислення.....	251

Соломія Семотюк. Формування читацької компетентності здобувачів освіти на заняттях з української літератури: стратегії, інновації.....	254
Кароліна Григорчук. Патріотичне виховання молоді засобами української літератури: генезис, постаті та ідеї.....	256
Софія Хабурська. Література воєнного часу: освітній та виховний потенціал.....	258
Аліна Прокіпчук. Трансформація образу національної ідентичності в українській літературі XX-XXI ст.....	260
Ілона Стрільбицька. Іван Багряний і Джордж Орвелл: антиутопічний вимір літератури в освітньому процесі.....	262
Галина Мельник. Автобіографічні аспекти в романі Ольги Слоновьовської «Дівчинка на кулі».....	264
Софія Шіляк. Зображення внутрішнього світу Володимира Винниченка в романі Степана Процюка «Маски опадають повільно».....	267
Надія Цінявська. Мова народу як унікальний спосіб пізнання світу.....	269
Ярина Мокрій. Функціонування запозичень у лексико-семантичній групі назв одягу сучасної української мови.....	271
Єлизавета Ткачук. Англізація комунікативного простору сучасного українського студентства.....	273
СЕКЦІЯ ЦИКЛОВОЇ КОМІСІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ТА ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ (СПЕЦІАЛЬНІСТЬ «ЖУРНАЛІСТИКА»). ПРОБЛЕМА: «ЖУРНАЛІСТИКА В УМОВАХ СУЧАСНИХ СУСПІЛЬНИХ ВИКЛИКІВ: ВОЄННИЙ КОНТЕКСТ, ДОВІРА ДО МЕДІА ТА ЦИФРОВІ ТРАНСФОРМАЦІЇ».....	275
Оксана Гавадзин. Сучасний медіапростір як джерело стійкості.....	275
Тимур Аріх. Стратегії поширення новин трк «НТК» та інтернет-видання «Інформатор Коломия» на локальному медіаринку: порівняльний аспект.....	279
Христина Івасів. Блог як жанрова трансформація традиційної публіцистики (на	

матеріалі авторських колонок онлайн-медіа «Курс».....	282
<i>Софія Понепольк.</i> Журналістика: від газет до онлайн-медіа.....	285
<i>Олександра Черемнцева.</i> «Зоря галицька». перша українська газета галицьких русинів.....	289
<i>Назарій Духній.</i> Цифрова журналістика та нові платформи «Роль telegram-каналів у поширенні оперативної інформації: швидкість VS достовірність».....	291
<i>Марія Косован.</i> Фотожурналістика – від витоків до сьогодення.....	294
<i>Поліна Перегінчук.</i> Місія журналіста в умовах війни: пропаганда чи фіксація реальності?.....	296
<i>Анастасія Паньків.</i> Робота місцевих медіа на прифронтових територіях.....	299
<i>Марія Гуляй.</i> Особливості репортажної фото- та відеожурналістики з зони бойових дій.....	303
<i>Роксолана Ярусевич.</i> Використання OSINT-інструментів для журналістських розслідувань.....	306
<i>Тетяна Лось.</i> Безпека журналістів у зонах бойових дій та на окупованих територіях.....	308
СЕКЦІЯ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ДИЗАЙН». ПРОБЛЕМА: «ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ ШЛЯХОМ ПІДВИЩЕННЯ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ДИЗАЙН».....	312
<i>Юліана Круць.</i> Косівська мальована кераміка як феномен українського народного мистецтва: традиція, символіка, стилістика.....	312
<i>Діана Романюк.</i> Скульптури Йогана Георга Пінзеля в костелі Непорочного зачаття Пресвятої Діви Марії у м.Городенці.....	315
<i>Юліана Філоненко.</i> Мистецтво – мова, яку розуміє кожна дитина.....	318
<i>Діана Ладчук.</i> Петриківський розпис у сучасному дизайні та брендингу.....	320
<i>Анна Кучер.</i> Формування просторової естетики регіональних стилів: матеріали,	

колористика та принципи організації інтер'єру (прованс, кантрі, скандинавський стилі).....	322
СЕКЦІЯ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ПРИКЛАДНА МАТЕМАТИКА» ТА СЕКЦІЯ ЦИКЛОВОЇ КОМІСІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ТА ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ (СПЕЦІАЛЬНІСТЬ «ІНЖЕНЕРІЯ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ»).	
ПРОБЛЕМА: «ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ФАХІВЦІВ З ПРИКЛАДНОЇ МАТЕМАТИКИ».....	327
<i>Марія Лейбюк, Анастасія Савчин.</i> Нечіткі множини та їх застосування.....	327
<i>Олександр Бійовський.</i> Еліптичні криві у криптографії та їх роль у системах штучного інтелекту.....	332
<i>Яна Гуш, Дарина Оробчук.</i> Біоніка: використання принципів живої природи в інженерії та технологіях.....	334
<i>Іван Андрейчук, Сергій Кіщук.</i> Біотехнології як інноваційний напрям розвитку сучасної науки.....	337
СЕКЦІЯ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ ПРАВА ТА ПРАВООХОРОННОЇ СИСТЕМИ ОЧИМА МОЛОДИХ ДОСЛІДНИКІВ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА. ПРОБЛЕМА: ДОСЛІДЖЕННЯ АКТУАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ РОЗВИТКУ ПРАВОВОЇ НАУКИ ТА ПРАКТИКИ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНИХ ІНСТИТУЦІЙ, ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ, ЦИФРОВІЗАЦІЇ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ.....	341
<i>Вероніка Лавришин.</i> Принцип верховенства права в системі конституційних цінностей України.....	341
<i>Ангеліна Волошанюк.</i> ЦНАП у воєнний час: особливості реалізації та надання адміністративних послуг.....	343
<i>Катерина Куцій.</i> Доведення до самогубства – кримінально-правовий аналіз.....	345
<i>Ангеліна Максим'юк.</i> Адміністративно-правовий статус внутрішньо переміщених	

осіб: теоретичні та практичні аспекти.....	347
Марія Гавадзин. Особисті немайнові правовідносини подружжя.....	349
Христина Дмитрук. Особливості кримінальної відповідальності за домашнє насильство.....	351
Василина Пономарьова. Психічні розлади як фактор кримінальної відповідальності.....	353
Мар'яна Нічога. Право на цифрову спадщину.....	355
Дмитро Семків. Особливості договору комерційної концесії.....	357
Марія Типусяк. Договори у сфері marketplace.....	359
Владислав Притоцький. Іпотека як вид застави.....	361
Марія-Вікторія Николин. Речові докази у кримінальному провадженні.....	363
Ангеліна Богоносюк. Конституційне закріплення свободи слова і медіа в Україні..	365
Анастасія Буторіна. Туристичні послуги як об'єкт цивільних правовідносин.....	367
Софія Мізерак. Необхідна оборона як обставина, що виключає кримінальну протиправність діяння.....	369
Надія Крижанівська. Особливості кваліфікації дорожньо-транспортних кримінальних правопорушень, вчинених у стані сп'яніння.....	371
Анна Макарова Лікарська таємниця як об'єкт цивільно-правової охорони.....	373
Вероніка Рожанська. Проблеми та перспективи розвитку правової свідомості в сучасній Україні.....	375
Вікторія Данилюк. Роль норми права в механізмі правового регулювання.....	377
Аліна Кучинська. Еволюція юридичної відповідальності неповнолітніх.....	379
Віталій Воробець. Правовий нігілізм в Україні під час воєнного стану.....	381
Кароліна Струк. Правові та організаційні особливості діяльності правоохоронних органів в умовах воєнного стану.....	383
Вікторія Дрига. Кібербулінг і правовий захист підлітків.....	385

<i>Ангеліна Гусениця.</i> Права людини під час воєнного стану.....	387
<i>Вероніка Говзан.</i> Теоретичні проблеми імплементації цінностей «the Woke» у національні правові системи.....	389
СЕКЦІЯ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ТУРИЗМ І РЕКРЕАЦІЯ». ПРОБЛЕМА: ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В ТУРИЗМІ ТА РЕКРЕАЦІЇ: ІННОВАЦІЇ, СТАЛИЙ РОЗВИТОК І РИНКОВІ ТЕНДЕНЦІЇ.....	391
<i>Яна Битчай.</i> Цифрові системи контролю ефективності туристичної організації...	391
<i>Мар'яна Воловець.</i> Штучний інтелект і аналітика даних у системі планування організації.....	394
<i>Анастасія Ганущак.</i> Міжкультурна комунікація в туризмі.....	397
<i>Марія Глинчак.</i> Трансформація туристичної галузі України в умовах воєнного стану: виклики, адаптація та перспективи відновлення.....	400
<i>Олександра Ілюк.</i> Початок туризму в українських Карпатах. Старі туристичні притулки на Чорногорі.....	402
<i>Вероніка Іваницька.</i> Рекреаційний потенціал природно-заповідних територій України.....	405
<i>Світлана Лазарко.</i> Туристичні тренди 2025 року: нові формати подорожей і поведінка туристів.....	407
<i>Олександр Греблюк.</i> Спортивний туризм: можливості розвитку для студентської молоді.....	410
<i>Антоніна Якимишин.</i> Розвиток гірськолижних курортів: проблеми та перспективи.....	413
<i>Анастасія Кузик.</i> Медіавплив на туристичні потоки.....	415
<i>Ольга Дацько.</i> Арктичний туризм: географія та ризики.....	418
<i>Софія Яремак.</i> Вплив сезонності на туристичні потоки на прикладі курорту Буковель.....	420
<i>Вікторія Ходас.</i> Використання штучного інтелекту в рекламній діяльності туристичних компаній.....	422

<i>Марта Заграновська.</i> Емоційний маркетинг як спосіб формування бренду. лояльність клієнтів як фактор конкурентоспроможності компанії.....	424
СЕКЦІЯ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННА СПРАВА».	
ПРОБЛЕМА: ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ УКРАЇНИ І ЇЇ ТУРИСТИЧНИХ ЦЕНТРІВ.....	427
<i>Соломія Чупирчук.</i> Збереження локальної туристичної спадщини та її вплив на розвиток готельно-ресторанних підприємств.....	427
<i>Надія Палагнюк.</i> Майбутнє професій готельно-ресторанної справи в умовах цифрових технологій.....	430
<i>Маргарита Семенюк.</i> Етнічна кулінарія Верховинщини.....	433
<i>Юліанна Бойчук.</i> Письменницька ватра над Черемошем – голос сьогодення та відлуння минулого.....	436
<i>Варвара Білак.</i> Готельна сфера та віртуальна реальність.....	439
<i>Анастасія Шуфлетюк.</i> Роль та виклики підприємств готельно-ресторанної сфери у реабілітації ветеранів війни.....	442
<i>Соломія Стусяк.</i> Архітектура гуцулів: особливості та специфіка використання в готельно-ресторанній справі.....	445
<i>Захар Костюк.</i> Особливості спілкування з іноземними гостями: мовний етикет у готелі та ресторані.....	448
<i>Ганна Яцків.</i> Використання англійської мови в онлайн-бронюванні та міжнародних сервісах (booking, airbnb, tripadvisor).....	450
СЕКЦІЯ «ІНКЛЮЗИВНА І СПЕЦІАЛЬНА ОСВІТА».....	453
<i>Анастасія Прокопчук.</i> Іпотерапія у фізичній та психологічній реабілітації дітей з ураженнями опорно-рухового апарату.....	454
<i>Вікторія Кустрьо.</i> Пристосування освітнього простору до потреб дітей з порушеннями зору: практичні рішення.....	458
<i>Тетяна Тимочко.</i> Модель партнерської взаємодії закладу освіти та родини дитини з інтелектуальними порушеннями.....	461

Діана Позняк. Релаксаційні техніки у роботі з дітьми з гіперактивністю: практичні результати.....	463
Вікторія Окренка. Розвиток комунікативної компетентності дітей із сенсорними порушеннями в реабілітаційному процесі.....	466
Вікторія Приймак. Готовність педагогів до реалізації реабілітаційних програм: результати практичних тренінгів.....	469
Сніжана Петрук. Когнітивно-поведінкова корекція у психологічній реабілітації підлітків з порушенням поведінки.....	472
Наталія Ролюк. Практичні методи розвитку психологічної стійкості батьків дітей з ДЦП.....	475
Яна Нагірна. Психокорекційні методи формування адекватної самооцінки у дітей з порушеннями зору.....	478
Юлія Духняк. Казкотерапія як засіб психоемоційної реабілітації молодших школярів з ООП.....	481
Кароліна Кричовська. Використання кінезіології у реабілітаційній роботі з молодшими школярами з порушеннями ОРА.....	484
Діана Тиднюк. Реабілітація дітей з РАС засобами візуального сторітелінгу в початковій школі.....	487
Софія Бульчак. Соціалізація школярів з інтелектуальними порушеннями засобами театральної терапії.....	490
Ольга Крижанівська, Сніжана Петришин. Рухливі ігри як засіб розвитку мовлення дошкільників: інклюзивний аспект.....	493
Христина Панчук, Сніжана Петрів. Формування англомовної компетенції дітей засобами гри в інклюзивному середовищі ЗДО.....	496
Марія Попко. Створюємо англомовне інклюзивне середовище для дітей дошкільного віку.....	499

СЕКЦІЯ ЗАГАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ

ПРОБЛЕМА: РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНИХ ТА ГРОМАДЯНСЬКИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.

КЕРІВНИК – голова циклової комісії загальної підготовки, кандидат політичних наук, викладач вищої категорії, викладач-методист **МАКСИМЕЦЬ Богдан Володимирович**.

СЕКРЕТАР – кандидат філософських наук, доцент, викладач вищої категорії **ПЯТКІВСЬКИЙ Роман Олександрович**.

АНГЛОМОВНІ НАПИСИ НА ПРОДУКТАХ ЯК РЕСУРС НАВЧАННЯ ТА ЕКОКОМПЕТЕНТНОСТІ

Анастасія Дребуленда,

студентка III курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник і співавтор – **Карпенко Ганна Миронівна**, керівник секції англійської мови Івано-Франківської МАНУМ, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов КНУВС, спеціаліст вищої категорії.

Актуальність проблеми. У сучасному глобалізованому світі англійська мова оточує нас скрізь – на вивісках, у соціальних мережах, а особливо на продуктових етикетках. Однак більшість людей читають ці написи механічно, не усвідомлюючи їхнього навчального потенціалу. Варто зазначити, що саме продуктові етикетки можуть стати безкоштовним та доступним ресурсом для вивчення англійської мови, одночасно формуючи екологічну свідомість та культуру здорового харчування. Також

наголосимо, що в Україні 2024 року ухвалено Закон про застосування англійської мови, що підкреслює актуальність розробки інноваційних методів її вивчення.[2]

Мета роботи – продемонструвати, як англомовні написи на продуктових етикетках можуть слугувати ресурсом для вивчення англійської мови та формування екологічної компетентності споживача. Виклад основного матеріалу. У жовтні-листопаді 2025 р. в Івано-Франківську було проведено комплексне дослідження англомовних написів на продуктових етикетках. Для аналізу відібрано шість продуктів харчування різних категорій: сир Gotta, чипси Lay's, желе Sugar Free, яблучний сік, білковий коктейль та коктейльну суміш SlimFast.

У результаті аналізу виявлено 24 унікальні англійські терміни, які систематизовано за тематичними групами. Найбільшу групу становлять дієтичні характеристики (21%) – *lactose free, sugar free, low fat*. Також виокремлено терміни харчової цінності (17%) – *protein, vitamins, minerals*; смакові властивості (17%) – *great taste, delicious, flavored*; та екологічні терміни (4%) – *organic*.

На основі власного досвіду та наукового аналізу розроблено семиступеневу стратегію вивчення англійської мови через продуктові етикетки: 1) виявлення незнайомого слова; 2) контекстне розуміння; 3) записування та переклад; 4) візуальна пам'ять (фото етикетки); 5) повторення у повсякденному житті; 6) поширення знань; 7) систематизація у власний словник.

Для перевірки ефективності методу проведено опитування серед 20 респондентів віком 15-18 років (рівень англійської A1-A2). Результати показали, що 100% учасників помічають англомовні написи на етикетках, 100% інтуїтивно використовують контекст для здогадки про значення, а оцінка ефективності стратегії склала 4-5 балів із 5 можливих.

Аналіз складності лексики засвідчив, що 54% термінів відповідають середньому рівню (B1-B2), 33% – базовому (A1-A2), що робить етикетки універсальним ресурсом для різних рівнів володіння мовою.

Висновки. Отже, англomовні написи на продуктових етикетках є ефективним інструментом для вивчення англійської мови та формування екокомпетентності. Розроблена семиступенева стратегія дозволяє систематизувати процес навчання, інтегруючи його в повсякденне життя без додаткових фінансових витрат. Метод поєднує три важливі компетентності – мовну, здоров'язберігаючу та екологічну – що робить його особливо цінним у сучасних умовах глобалізації освіти та відповідального споживання.

Список використаних джерел

1. The Ecoliteracy Hub. Eco-competences. URL : <https://ecoliteracy.eu/eco-competences/> (дата звернення: 26.11.2025)
2. Про застосування англійської мови в Україні : Закон України від 04.06.2024 № 3760-IX // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3760-20> (дата звернення: 26.11.2025).

ВІЗУАЛЬНИЙ ДИЗАЙН ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАСВОЄННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ ЛЕКСИКИ

Софія Ганоцька,

студентка I курсу спеціальності «Дизайн».

Науковий керівник і співавтор – **Карпенко Ганна Миронівна**, керівник секції англійської мови Івано-Франківської МАНУМ, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов КНУВС, спеціаліст вищої категорії.

Актуальність проблеми. Знання та володіння іноземною мовою є обов'язковою та невід'ємною навичкою, що потрібна людині для розвитку особистості та комфорту у соціумі, аби легко знаходити маршрут за кордоном, спілкуватися з іноземцями, мати більше можливостей на робочому місці та мати змогу користуватися з багатьох джерел інформації під час навчання чи саморозвитку. Проте, багато кому запам'ятовування та вивчення іноземної лексики дається важко. Традиційні методи навчання, де потрібно просто повторювати слова багато разів, часто не дають бажаних результатів, тому важливо шукати нові способи вивчення лексики, які будуть ефективнішими.

Мета роботи – дослідити та перевірити на практиці, як візуальний дизайн допомагає засвоювати англійську лексику.

Виклад основного матеріалу. Опис дослідження, визначення. Візуальний дизайн – це сфера напрямку «Дизайн» та процес створення візуальних елементів з використанням кольорів, форм, текстів, та зображень для зручного та естетично-привабливого передання інформації.

Згідно з теорією Подвійного Кодування Аллана Пайвіо мозок запам'ятовує інформацію двома способами: Вербальною системою (Logogens) обробляючи слова

(усні або письмові) та невербальною системою (Imagens) обробляючи зображення та візуальні образи, як результат: Коли обидві системи працюють разом – інформація запам'ятовується набагато краще! [1]

Факт про зорове сприйняття і пам'ять. Колір є потужним каналом передачі інформації до когнітивної системи людини. Теплі кольори (жовтий, червоний, оранжевий) привертають більше уваги, ніж холодні. Кольорова реклама приваблює читачів на 42% частіше, ніж чорно-біла.

Ми провели експеримент з 16 учасниками - студентами коледжу, поділені на дві групи по 8 осіб. Використовуючи 8 англійських слів (прості: *candle, wave, ruler, peach, bottle*; складніші: *palette, snowflake, squirrel*) та 16 карток - текстові (чорно-білі) і візуальні (з кольоровими ілюстраціями).

Картки показували по 6 секунд, називали слово та переклад, після чого студенти відтворювали слова письмово по пам'яті. Як результат група з візуалізацією показала утричі кращі результати, бо візуалізація: створила стійкі кольорові асоціації, допомогла запам'ятати слова зі складним написанням, зменшила когнітивне навантаження та навчальну тривожність, зробила абстрактні слова конкретнішими.

Висновки. Візуальний дизайн як інструмент для засвоєння англійської та будь-якої іншомовної лексики є ефективним та допомагає краще вивчати слова. Коли ми бачимо слово разом з яскравою візуалізацією, наш мозок створює асоціацію, яка допомагає швидко згадати це слово. Таким чином, ми довели, що теорія подвійного кодування працює на практиці, а візуальний дизайн є чудовим інструментом для засвоєння англійської лексики.

Список використаних джерел

1. InstructionalDesign.org. Dual coding theory (A. Paivio). 2018. URL: <https://www.instructionaldesign.org/theories/dual-coding/> (дата звернення: 22.11.2025).

ОСОБИСТІСТЬ ТА ІДЕНТИЧНІСТЬ

Христина Курилів,

студентка І курсу спеціальності «Туризм та рекреація».

Науковий керівник – **Кучера Ірина Василівна**, кандидат історичних наук, доцент, спеціаліст вищої категорії.

Актуальність проблеми. Соціальні, культурні й технологічні зміни, які відбуваються у сучасному суспільстві актуалізують проблему ідентичності особистості. У глобалізованому суспільстві людина постійно стикається з різноманіттям цінностей, норм і ролей, що впливає на формування її самосприйняття та життєвих орієнтирів. Особливо важливою ця тема є в умовах суспільних трансформацій, міграційних процесів і розвитку цифрового середовища, де індивід одночасно існує в реальному та віртуальному просторах. Дослідження особистості й ідентичності допомагає зрозуміти, як людина визначає себе, адаптується до змін і зберігає власну унікальність.

Мета роботи – розкрити сутність поняття «ідентичність», висвітлити її структуру та механізми формування в сучасному мультиопційному суспільстві.

Виклад основного матеріалу. Ідентичність це невідемна характеристика людини, що виявляється, з одного боку, у визнанні своєї унікальності, а з іншого – у відчутті належності до певної спільноти. У **структурі ідентичності розрізняють два рівні:** особистісний та соціальний[3]. Разом вони створюють унікальну картину нашого «Я». Особистісна ідентичність зводиться до уявлення про себе як про унікальну особистість із власними думками, почуттями, цінностями та прагненнями. **Соціальна ідентичність** виникає, коли індивід усвідомлює себе як представника певної соціальної групи. Прикладом соціальної ідентичності може бути гендерна ідентичність, яка проявляється в усвідомленні людиною своєї статевої належності, переживання нею своєї маскулінності/фемінності та готовності виконувати визначену статеву роль[2]. Окрім гендерної різновидами соціальної

ідентичності є: етнічна, громадянська, релігійна, політична, професійна, регіональна, статевіа[4]. Формування ідентичності особистості розпочинається з моменту її народження й триває впродовж усього життя. Результатом такого складного процесу формування власного «Я» є ідентичність.

Ідентичність – це невід’ємна характеристика, без якої людина не може існувати як особистість. Формування її допомагає зберігати і підтримувати цілісність та унікальність кожної людини. Соціальні мережі та інші цифрові платформи є потужними засобами для створення та відтворення ідентичності. Ми формуємо онлайн-образи, які можуть бути подібними до нашого реального «Я» або відрізнятися від нього. У соціальних науках (психології, соціології) сформувалися різні підходи до вивчення ідентичності, зокрема: психоаналітичний (Е. Еріксон, Дж. Марсія, З. Фройд), біхевіористичний (Д. Кемпбел, М. Шериф, С. Шериф), символічний інтеракціонізм (Дж. Мід, Ч. Кулі, І. Гоффман); когнітивний (Г. Теджфел, Дж. Тернер, М. Хог), конструктивний (Ф. Барт, П. Бергер) [1]. Однак, усі дослідники стверджують, що ідентичність конструюється і є біографічно відкритим процесом, а не кінцевим результатом.

Висновки. Дослідження процесу формування ідентичності має важливе значення для гармонійного становлення індивіда. Ідентичність визначає світогляд, цінності та поведінку особистості, а також впливає на її взаємодію з іншими людьми й соціальними інститутами. В умовах швидких змін і розвитку інформаційного простору вивчення цієї проблематики допомагає краще зрозуміти механізми самовизначення людини та її адаптації до нових викликів.

Список використаних джерел

1. Борисюк А. Теоретичні підходи до визначення ідентичності. Проблеми сучасної психології. 2013. Випуск 19. [Електронний ресурс] // URL: file:///C:/Users/%D0%86%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%B0%20%D0%9A%D1%83%D1%87%D0%B5%D1%80%D0%B0/Downloads/159941-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-349553-1-10-20190318.pdf (дата звернення: 22.03.2026).
2. Гендерна ідентифікація та соціалізація особистості [Електронний ресурс] // URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/sociology/30044/> (дата звернення: 22.03.2026).
3. Громадянська освіта. Демократії: думаємо, дбаємо, діємо : методичний посібник до курсу

громадянської освіти для 10-го класу закладів загальної середньої освіти: [в 7-ми частинах] / П. Вербицька, О. Волошенюк, Г. Горленко та ін.; за ред. П. Кендзьора. Львів. ВД «Панорама». 2018. [Електронний ресурс] // URL: <https://www.citizen.in.ua/book/rozdil-1.pdf> (дата звернення: 22.03.2026).

4. Ончук Н. Що таке ідентичність [Електронний ресурс] // URL: <https://www.rozmova.me/blog/shcho-take-identichnist> (дата звернення: 22.03.2026).

РОЖАВА ЯК ВТІЛЕННЯ ІДЕЙ АНАРХІЗМУ

Владислав Гідзяк,

студент I курсу спеціальності «Журналістика».

Науковий керівник – **Максimeць Богдан Володимирович,**
кандидат політичних наук, спеціаліст вищої категорії,
викладач-методист.

Актуальність проблеми. Упродовж всієї історії людство будувало різні моделі організації суспільства, від централізованих держав, до демократичних систем. Та також існували ідеології, які ставили під сумнів саму ідею необхідності ієрархічної влади.

Однією з таких ідеологій є анархізм – політична філософія та ідеологія, яка виступає за самоврядування громад, горизонтальні форми організації та федеративну співпрацю і солідарність, на заміну централізованої державної влади.

Мета роботи – висвітлити на прикладі Рожави втілення та життєздатність ідей анархізму

Виклад основного матеріалу. Нехай анархізм довгий час залишався тільки теоретичною концепцією, в 20 та 21 столітті з'являлись спроби реалізувати дану ідеологію на практиці, такі як **Каталонія** в часи громадянської війни в Іспанії, **Вільна територія** часів Української Революції, та **Рожава** на півночі Сирії, про яку зараз і піде мова.

Рожава або офіційно «**Демократична автономна адміністрація Північної та Східної Сирії**» пройшла доволі довгий шлях. Після першої світової війни відроджується курдський націоналізм, який прагне створення курдської держави. Спроби виявляються марними, та потенційні території Курдистану розділяють між чотирма державами: Туреччиною, Сирією, Іраком та Іраном.

В Туреччині в 1925–1938 роках відбуваються повстання курдів, які жорстоко придушуються турецькою владою, проводяться масові переселення, страти та акти геноциду в сторону курдського народу. Лише в часи Дерсімської різанини 1937–1938

років було вбито від 13 до 70 тисяч людей.

Під час військового перевороту в Туреччині 1980 років починається нова хвиля репресій проти курдського народу: заборона розмовляти власною мовою, масові ув'язнення та катування.

Велику роль відіграє **Робітнича Партія Курдистану**, яка була заснована ще до перевороту, та набула значної сили після його початку. Лідер партії Абдулла Оджалан критикує ідею створення національної держави, та пропонує натомість ідею «демократичного конфедералізму», яка стає новою доктриною партії та стоїть на трьох принципах: радикальної горизонтальної демократії, жіночої емансипації та екології.

Зародження Рожави. 2011 року арабська весна поширюється на територію Сирії. Уряд відповідає на масові протести силою, що згодом переростає в повноцінну громадянську війну з сотнями тисяч загиблих, та мільйонами біженців. в 2012 році Башар Аль-Асад відкликає війська з півночі, що дає змогу Курдам взяти справу в власні руки, вони створюють автономію та формують чоловічу (YPG) та жіночу (YPJ) міліцію для самооборони.

Сирійські курди будують систему, яка працюватиме знизу догори, розділяють територію на 3 автономні кантони (Джезіре, Ефрін та Кобані) та розподіляють на кожен кантон комуни, в яких методом зібрання узгоджуються або відбраковуються питання стосовно залучення людей, законодавчі ініціативи, ініціативи посадовців та керіє економічними ресурсами.

Приватна власність. Нехай приватну власність вирішили не забороняти, але активно заохочують те, щоби вона сприяла вигоді всього суспільства. На рівні кантонів також має місце регулювання цін на базові продукти та медикаменти. Зокрема, приблизно $\frac{3}{4}$ всього майна перебуває у колективній власності.

У Рожаві активно проводиться емансипація жінок: кожную посаду розділяють між собою чоловік та жінка, встановлена квота у мінімум 40% жінок у колективних органах, та жінки створюють власні інституції, направлені на захист їхніх інтересів.

У Курдистані намагаються вибудувати систему, яка представлятиме на рівних всі етнічні групи: арабів, турків, асирійців, вірмен, християн, мусульман та езидів. Саме завдяки цій політиці після початку громадянської війни багато представників релігійних та етнічних меншин мігрували до районів Рожави, втікаючи від сектантських війн

Які ідеї анархізму втілено на прикладі Рожави:

1. **Самоврядування.** Рішення приймаються на рівні комун, місцеві збори важливіші за «верх», а делегати можуть бути в будь який час відкликані.
2. **Федералізм.** Громади об'єднуються в ради, регіони, та ширшу систему. Немає конкретного центру.
3. **Радикальна гендерна рівність.** Система співголов, окремі жіночі структури та участь жінок у політиці та самообороні.
4. **Самооборона замість державної армії.** Збройні сили формуються як «народна оборона» (YPG, YPJ).
5. **Колективізм та кооперативна економіка.** Кооперативи замість приватного контролю, та спроби локальної економічної автономії.

Висновки. Рожава не є «чистим анархізмом», та радше є гібридом, який все одно показує, що його ідеї не обмежуються теорією. Це доказ, ці ідеї можуть працювати, але тільки в межах реальності, яка змушує постійно змінюватись.

Список використаних джерел

1. Рожава: альтернатива сектантським війнам Близького Сходу. URL: <https://politkrytyka.org/2015/11/25/rozhava-alternativa-sektantskim-vijnam-blizkogo-shodu/>
2. Rojava: A Syrian Kurdish Democracy. URL: <https://thekurdishproject.org/history-and-culture/kurdish-democracy/rojava-democracy/>
3. Schmiedinger T. Rojava: Revolution, War and the Future of Syria's Kurds. Pluto Press, 2018. 320 P.

ЗАВАДКА КРІЗЬ ВІКИ: ЗЕЛЕНИЙ ЗАМОК, КОЗАЦЬКА СЛАВА ТА НАРОДНІ ПЕРЕКАЗИ

Анастасія Лугова,

студентка II курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Максимець Богдан Володимирович**, кандидат політичних наук, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

Актуальність проблеми. Кожне село – жива книга історії. Завадка Верхнянської сільської громади Калуського району на Івано-Франківщині зберігає таємниці княжих замків, пам'ять про козацькі битви та легенди, що передаються з покоління в покоління. У час, коли місцеві історії забуваються, важливо зберегти найцінніші сторінки минулого рідного краю.

Мета роботи – розкрити найзахоплюючі сторінки історії села Завадка від княжих часів до козацької доби: таємниці Зеленого замку, участь у визвольних змаганнях та унікальні народні перекази.

Виклад основного матеріалу. Походження села. Перша письмова згадка про Завадку датується 1698 роком, проте археологічні знахідки свідчать про існування поселення ще за княжих часів. Народна пам'ять зберігає дві версії назви: за першою - землі належали боярському роду Завадовичів; за другою - назва походить від оборонних «завад» – ровів і гострокілів, якими власники захищали свої землі від ворожої кінноти [1].

Зелений замок. Найбільша загадка Завадки – руїни «Зеленого замку» на висоті 500 м над селом. Це була потужна князівська фортеця Галицько-Волинського князівства, з трьох боків захищена буковими лісами. За переказами, стіни склалися з порцелянового каменю, замок мав кам'яний вал і дерев'яний частокіл. Під руїнами, за легендою, пролягають підземні ходи аж до монастиря на Майдані. У 1240 – 1241 роках, під час монголо-татарської навали хана Батия, фортецю зруйновано. Донині на

її території росте легендарна «панська грушка», яка, за переказами, пам'ятає ще часи фортеці [2, с. 10-15].

Козацька доба. Особливе місце в історії Завадки посідають події козацько-польської війни XVII століття. За народними переказами, гетьман Богдан Хмельницький особисто проїжджав через село, прямуючи до Болехова. Старий дуб, біля якого він зупинявся, стоїть і досі – живий свідок тих славних часів [1].

Монастир і холерна трагедія. На Майдані існував давній чоловічий монастир, ченці якого займалися скловарінням. За наказом Цісаря монастир розібрали, а з його каменів 1723 року збудували три церкви – у Завадці, Степанівці та Станьковій [1].

Трагічною сторінкою залишається 1594 рік, коли холерна епідемія забрала більшу половину мешканців. Холерне кладовище збереглося й досі: воно обведене ровом, а колись перед дубовим хрестом постійно горіла лампадка з лляною олією – знак невмирущої пошани до загиблих [1].

Висновки. Історія Завадки – захоплива подорож крізь віки. Від таємничого Зеленого замку, що пам'ятає часи Данила Галицького, до козацьких походів Хмельницького, від монастиря-скловарні до холерної трагедії – кожна епоха залишила свій слід. Ці легенди живуть у пам'яті народу, передаються з покоління в покоління, зберігаючи зв'язок часів і нагадуючи про героїчне коріння краю.

Список використаних джерел

1. Завадка (Калуський район) URL: <https://surl.li/ruayza>
2. Романів М. В. Погляд у минуле очима сьогодення. Івано-Франківськ, «Нова Зоря», 2025. С. 10–15.

ІВАН ФРАНКО

ТА ЙОГО ПЕРЕБУВАННЯ НА ВЕРХОВИНЩИНІ

Софія Томейчук,

студентка II курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Максимець Богдан Володимирович**,
кандидат політичних наук, спеціаліст вищої категорії,
викладач-методист.

Актуальність проблеми. Формування національної свідомості та збереження культурної спадщини є важливим завданням сучасного суспільства. Вивчення життя і діяльності видатних діячів допомагає краще зрозуміти історію української культури

Однією з таких постатей є Іван Франко – письменник, поет, науковець і громадський діяч, який зробив великий внесок у розвиток української літератури. Особливе значення має дослідження його перебування на Верховинщині адже саме тут він знайомився з побутом гуцулів, їхніми традиціями та культурою.

Зокрема, він відвідував село Голови та Криворівня. Дослідження цих подорожей допомагає зрозуміти, як гуцульський край вплинув на його творчість. У 2026 році також відзначається 170-та річниця від дня народження Івана Франка, що робить дослідження його життя і діяльності ще більш актуальним.

Мета роботи – дослідити перебування Івана Франка на Верховинщині, зокрема в селах Голови та Криворівня, визначити вплив гуцульського краю на його творчість та показати зв'язок письменника з культурним життям Карпат.

Виклад основного матеріалу. Іван Франко був не лише письменником, а й дослідником народної культури. Він цікавився фольклором, народними традиціями, мовою та побутом українців. Саме тому він багато подорожував Карпати, де вивчав життя гуцулів.

Під час своїх подорожей Франко відвідував село Голови. Тут він спілкувався з місцевими жителями, записував народні пісні, легенди та перекази. Під час

перебування в цьому селі Франко подорожував навколишніми Карпатами, зокрема піднімався на гору Скупова та відвідував гору Кринта. Ці мандрівки допомагали йому краще пізнати природу Карпат і життя гуцулів.

За спогадами місцевих жителів, Франко також певний час допомагав у навчанні дітей і навіть викладав у місцевій школі. Під час перебування в селі він проживав у будівлі школи, де мав змогу тісно спілкуватися з учнями та місцевими жителями. Сьогодні пам'ять про нього зберігається у школі села, де є меморіальне фото письменника.

Важливим місцем у житті Франка була також Криворівня. Це село називали «українськими Афінами», адже тут збиралися відомі українські діячі культури. Саме тут Франко працював над літературними творами, перекладав, писав статті та спілкувався з українською інтелігенцією. Сьогодні в Криворівні діє літературно-меморіальний музей Івана Франка.

Окреме місце в історії Карпатського краю займає Буркут – відомий курорт із мінеральними водами. Тут відпочивали та лікувалися багато українських письменників. У цьому місці перебували Іван Франко та Леся Українка. Їх приваблювала краса гірської природи та чисте повітря Карпат.

Франко і Леся Українка були знайомі та підтримували дружні творчі стосунки. Вони листувалися, обговорювали літературу та розвиток української культури. Обоє письменників відіграли важливу роль у формуванні модерної української літератури та утвердженні національної свідомості.

Карпати, гуцульська культура та природа цього краю стали для Франка джерелом натхнення. У своїх творах він змальовував красу гір, характер і силу духу місцевих людей, їхню працелюбність та любов до рідної землі.

Висновки. Отже, перебування Івана Франка на Верховинщині мало важливе значення для його творчості. Гуцульський край став для нього джерелом натхнення та етнографічних досліджень. Його подорожі до сіл Голови, Криворівні та околиць Буркута сприяли популяризації карпатської культури в українській літературі. Для

мене ця тема є особливо близькою, адже я народилася в селі Голови, де зберігається пам'ять про перебування великого українського письменника.

Список використаних джерел

1. Гавришук В. Село моє Голови – моя радість і біль. Косів: Писаний Камінь, 2019.
2. Про перебування Франка у Криворівні на Верховинщині. URL: <https://visitukraine.today/pl/blog/4995/kryvorivnia-in-the-hutsul-region-why-everyone-should-see-the-village-that-made-history-with-mykhailo-hrushevsky-and-wrote-poetry-with-ivan-franko>
3. Літературно-меморіальний музей Івана Франка в Криворівні. URL: <https://lib.if.ua/franko/1312456701.html>

ДИТИНСТВО МІЖ РОДИНОЮ І ДЕРЖАВОЮ: ТРАДИЦІЙНЕ УКРАЇНСЬКЕ ВИХОВАННЯ ТА РАДЯНСЬКА СИСТЕМА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ

Соломія Семотюк,

студентка II курсу спеціальності «Дошкільна освіта».

Науковий керівник – **Пятківський Роман Олександрович**,
кандидат філософських наук, доцент, спеціаліст вищої
категорії.

Актуальність проблеми. У сучасній Україні, в умовах процесів деколонізації та повномасштабної війни, знання української спадщини національного виховання виступає запорукою збереження духовної єдності поколінь. Осмислення конфлікту між українською родинною педагогікою та державним ідеологічним тиском XX століття дозволяє краще усвідомити витoki і засади нашої ідентичності.

Мета роботи – проаналізувати та порівняти методи, засоби та ціннісні орієнтири традиційної української та радянської систем виховання.

Виклад основного матеріалу. Традиційне українське виховання – це унікальна народна система, що формувалася тисячоліттями в родинно-громадському середовищі на території України. Вона базувалася на етнічних традиціях, фольклорі, природному та соціальному оточенні особи. В Україні родина завжди залишалася тим центром, завдяки якому дитина органічно інтегрувалася в етнос. Як зазначала у своїх спогадах Марко Вовчок, «Дитина з молоком матері вбирала перші моральні норми: щирість, доброту, повагу до старших, любов до свого краю» [2]. Обов'язковими методами традиційної системи виховання були трудове загартування та залучення до обрядовості. Праця була провідним засобом формування відповідальності: з трьох років дитина допомагала вдома, а з семи – уже працювала в полі. Костянтин Ушинський підкреслював, що «виховання, створене самим народом і побудоване на

його думках та звичаях, має у нас ту велику перевагу, що народне слово настільки зрощене з самою природою речей..., що не можна вигадати кращого» [2]. Ціннісна основа такої системи – патріотизм, працьовитість та свобода. Василь Сухомлинський наголошував, що головними засобами виховання є «рідне слово й словесну народну творчість». Українська ж народна мудрість вчила: «посієш вчинок – пожнеш звичку, посієш звичку – пожнеш характер, посієш характер – пожнеш долю». Її послідовне утвердження у повсякденному житті та у процесі виховання дитини сприяло формуванню самодостатньої особистості.

На противагу українській виховній традиції, радянська ідеологічна система (1917–1991 рр.) передала виховання тоталітарній державній машині з метою створення особливого типу «нової людини» – *homo sovieticus*. Індивідуальність особи придушувалася на користь ідеологічного «ми». Радянська держава родинний вплив на дитину та молодь заміщувала ідеологічними інститутами. Генеральний секретар КП(б)У Станіслав Косіор у 1936 році відверто заявляв: «Стосовно батьків, що негативно впливають на своїх дітей, необхідно застосовувати різноманітні засоби впливу аж до передачі дітей в інтернатні заклади» [1]. Неблагонадійних з погляду радянської системи батьків партійний діяч називав «псувальниками».

Радянські методи виховання базувалися на жорсткій індоктринації – цілеспрямованому, маніпулятивному і насильницькому нав'язуванню людській свідомості комуністичних ідей. Засобами впливу ставали піонерські та комсомольські присяги, в яких дитина обіцяла «гаряче любити свою Батьківщину як заповідав великий Ленін» [1]. Контроль забезпечувався через емоційний тиск, інструменти колективізму, атеїзму та трудових резервів. Наслідками такого виховання особи ставали конформізм, подвійне мислення, безініціативність та страх. Характерно, що програма КПРС 1961 року ставила за мету «ліквідацію класових відмінностей» через виховання особи як лояльного партії «гвинтика».

Висновки. Порівняльний аналіз української та радянської систем виховання демонструє фундаментальний конфлікт між органічним родинним розвитком

українців та чужим тоталітарним контролем, який прийшов на наші землі в результаті окупації України. Традиційна вітчизняна модель сприяла постанню духовно багатой людини, тоді як радянська система освіти та виховання – безликого відтворювача та слухняного носія радянських світоглядних стандартів. На наш погляд, відродження української спадщини народної педагогіки є ключем до деколонізації України та її громадян. Як говорить народна мудрість: «Добрий приклад кращий за 100 слів», тому повернення до прикладів батьківської любові та формування вільної дитини є найважливішим завданням сучасної освіти.

Список використаних джерел

1. Лаврут О. О. Радянська школа у другій половині XX ст.: вимір України. Слов'янськ: Друкарський двір, 2020. 532 с.
2. Стельмахович М. Г. Українська народна педагогіка. Київ: ІЗМН, 1997. 232 с. URL: https://pedagogy.lnu.edu.ua/departments/pedagogika/library/stelmahovych_narped.pdf

БОРОТЬБА З ТВОРЧІСТЮ ЯК СТРАТЕГІЯ ЗНИЩЕННЯ НАЦІЇ: ПОЛІТИКА РАДЯНСЬКОГО ТОТАЛІТАРИЗМУ ЩОДО УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Євгенія Слаб'як,

студентка II курсу спеціальності «Дошкільна освіта».

Науковий керівник – **Пятківський Роман
Олександрович**, кандидат філософських наук, доцент,
спеціаліст вищої категорії, викладач.

Актуальність дослідження. Питання знищення культури як інструменту національного поневолення залишається надзвичайно актуальним сьогодні, коли Україна знову боронить не лише свої кордони, а й право на мову, ідентичність та історичну пам'ять. Радянська політика щодо української культури – це не лише сторінка минулого, а модель, яка повторюється в сучасній війні Росії проти України. Вивчення цього досвіду допомагає усвідомити глибинні причини нинішнього протистояння та значення культурного спротиву.

Мета роботи – дослідити систему знищення української культури в умовах радянського тоталітаризму, простежити зв'язок між історичними репресіями та сучасною культурною боротьбою, а також показати стійкість української творчості як основи національної ідентичності.

Виклад основного матеріалу. Наприкінці 1920-х років українська культура переживала справжнє піднесення. У Харкові, тодішній столиці УРСР, молоде покоління митців активно творило й вірило в майбутнє. Будинок «Слово», збудований у 1929 році як осередок літературного життя, став символом цієї надії [3]. Проте вже у 1933–1938 роках він перетворився на символ трагедії: арешт Михайла Ялового та самогубство Миколи Хвильового у травні 1933 року ознаменували початок відкритого терору проти творчої інтелігенції [3].

Радянська влада застосовувала системні методи знищення культури: цензуру і

контроль змісту, заборону публікацій, переслідування митців, заслання до таборів та фізичне знищення [4]. Обов'язковим стандартом була нав'язана доктрина соціалістичного реалізму. Кульмінацією цієї політики стало «Розстріляне відродження» 1930-х років – знищення цілого покоління української інтелігенції [4].

Причина такого тиску – у силі культури. Творчість формує мислення, об'єднує людей і творить національну свідомість, а людей, які мислять вільно, складніше контролювати. Саме тому тоталітарна влада обмежувала мову, цензурувала твори і переслідувала митців. Навіть поезія Тараса Шевченка сприймалася як загроза – не через форму, а через зміст.

Проте історія засвідчує, що тиск не знищував культуру, а лише змінював форми її існування. Від Шевченка у XIX столітті до шістдесятників у 1960-х – кожна хвиля репресій породжувала нову хвилю спротиву [4]. Як писав В'ячеслав Липинський, «ніхто не збудує нам державу, коли ми самі її не збудуємо» — і це стосується не лише держави, а й культури.

Сьогодні боротьба триває в нових формах: інформаційний тиск, знищення культурної спадщини, спроби впливу на ідентичність. Мета залишається незмінною – позбавити народ голосу. Але українські митці вперто творять в умовах війни як Сергій Жадан, або як Максим Кривцов, чия поезія продовжує звучати після його загибелі [2], чи як дитячий письменник Володимир Вакуленко, слова якого живуть у сучасних піснях [1], або ж талановита 18-річна художниця Вероніка Кожушко. Завдяки таким постатям українська культура не зникає, а зростає.

Висновки. Боротьба з українською творчістю була і залишається свідомою стратегією російського імперіалізму, спрямованою на знищення української нації [4]. Протягом століть українську культуру намагалися придушити через заборони, репресії та страх, але вона щоразу відроджувалася. Це підтверджує концепцію спіральності історії: події повторюються, але щоразу на вищому рівні – і кожна нова хвиля тиску породжувала ще потужніший культурний спротив. Сьогодні, захищаючи країну, українці захищають не лише землю – вони захищають право говорити своєю

мовою, думати вільно і творити. Бо культура – це не додаток до держави, а її основа. І поки існує українська культура – існує і Україна.

Список використаних джерел

1. На слова Володимира Вакуленка записали колискову: пісню заспівали Vitaliia та гурт «Жоржини» URL: <https://suspilne.media/culture/1167490-na-slova-volodimira-vakulenska-zapisali-koliskovu-pisnu-zaspivali-vitaliia-ta-gurt-zorzini/>
2. Vivienne Mort випустили нову пісню на вірш загиблого воїна Максима Кривцова URL: <https://suspilne.media/culture/684112-vivienne-mort-vipustila-novu-pisnu-na-virs-zagiblogo-voina-maksima-krivcova/>
3. Куліш В. Слово про будинок «Слово» : спогади. Торонто : Гомін України, 1966. 68 с.
4. Як радянська влада намагалася знищити ренесанс української культури. *Lyuk Media*. URL: <https://lyuk.media/city/renesans-ukrainskoi-kultury/>

МІФ ПРО «ОДИН НАРОД» ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОЛІТИЧНОЇ МАНІПУЛЯЦІЇ: ВІД ПІСЛЯВОЄННОГО СРСР ДО СУЧАСНОЇ РОСІЇ

Уляна Трух,

студентка II курсу спеціальності «Дошкільна освіта».

Науковий керівник – **Пятківський Роман Олександрович**,
кандидат філософських наук, доцент, спеціаліст вищої
категорії.

Актуальність проблеми. У сучасному світі інформаційний вплив став одним із ключових інструментів політики. Історичні міфи відіграють у цьому процесі важливу роль, адже вони формують уявлення суспільства про минуле та впливають на сприйняття сучасних подій. Особливої актуальності набуває міф про «один народ», який активно використовується у російській політичній риторичі щодо України. В умовах російсько-української війни питання історичної правди та критичного мислення стає надзвичайно важливим, оскільки саме через маніпуляції історією виправдовуються політичні рішення та агресивні дії. Тому дослідження механізмів формування та поширення подібних міфів є необхідним для розуміння сучасних політичних процесів та зміцнення інформаційної безпеки.

Мета роботи – проаналізувати походження, розвиток та функціонування міфу про «один народ» як інструменту політичної маніпуляції, дослідити його трансформацію після розпаду СРСР та цілі його використання у сучасній російській пропаганді.

Виклад основного матеріалу. Історичні міфи є спрощеними, емоційно насиченими уявленнями про минуле, які легше запам'ятовуються, ніж складні факти. Саме тому вони активно використовуються владою для впливу на суспільну свідомість. Після завершення Другої світової війни у Радянському Союзі почала активно формуватися офіційна історична пам'ять, важливою складовою якої стала концепція «дружби народів». Вона передбачала уявлення про існування єдиного

радянського народу, в якому нівелювалися національні відмінності. У підручниках, фільмах та офіційній історіографії створювався образ спільної перемоги, що об'єднувала всі народи СРСР.

Водночас значна частина історичних фактів замовчувалася або спотворювалася. Зокрема, у радянській пропаганді поширювався міф про Червону армію як виключно визволительку, тоді як реальні історичні джерела свідчать про випадки насильства, грабунків і злочинів проти цивільного населення. В такий спосіб формувалася контрольована версія історії, яка підкріплювала ідею єдності та виправдовувала уніфікаторську політику радянської центральної влади.

Ідея «єдиного народу» активно підтримувалася політичними лідерами СРСР, оскільки вона сприяла зміцненню державного контролю та послабленню національних рухів у союзних республіках. З часом цей наратив трансформувався у твердження про нібито спільне походження, історію та культуру українців і росіян.

Після розпаду СРСР у 1991 році можна було очікувати зникнення подібних міфів, проте цього не сталося. У Росії значна частина радянських історичних постулатів збереглися. Друга світова війна залишилася центральним елементом історичної пам'яті, а перемога у війні почала активно використовуватися як символ національної гордості. Одночасно відбулося часткове відновлення позитивного ставлення до радянських лідерів, зокрема до Йосипа Сталіна. Це свідчить про різні підходи до осмислення історії в Україні та Росії.

У сучасних умовах міф про «один народ» перетворився на інструмент політичної пропаганди. Він активно використовується у медіа та офіційній риторичі для формування уявлення про спільний історичний простір і виправдання зовнішньої політики Росії. Використання образів та термінів, пов'язаних із Другою світовою війною, дозволяє створювати емоційний вплив на аудиторію та маніпулювати суспільною свідомістю.

Висновки. Міф про «один народ» формувався протягом тривалого часу та має

глибоке ідеологічне підґрунтя. Він не є випадковим явищем, а результатом цілеспрямованої політики, спрямованої на вплив на суспільство. Історичні міфи можуть мати значний вплив на політичні процеси, тому важливо критично ставитися до історичних заяв, перевіряти джерела інформації та прагнути до об'єктивного розуміння минулого. Лише за таких умов можна протидіяти маніпуляціям та формувати свідоме і незалежне суспільство.

Список використаних джерел

1. Аврамчук І., Кабачинський І. Братні кайдани. Російські міфи про українську історію. Київ: Книголав, 2025. 192 с.
2. Війна і міф. Невідома Друга світова. / В. В'ятрович, М. Майоров; за заг. Ред. ОЗінченка. Київ: КСД, 2024. 272 с.

ЕКОНОМІЧНІ ЕКСПЕРИМЕНТИ ПЕРІОДУ «ВЕЛИКОГО СТРИБКА» В КИТАЇ

Тимур Аріх,

студент I курсу спеціальності «Журналістика».

Науковий керівник — **Максимець Богдан Володимирович**, кандидат політичних наук, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

Актуальність дослідження. В наш час Китай є світовим економічним лідером, який претендує і на політичне лідерство у світі. Проте ми не можемо забувати, що єдиною правлячою партією країни залишається КПК, що сповідує тоталітарну ідеологію та часто приймає рішення на основі ідеологічних переконань, а не наукових даних. Дана кампанія є важливим історичним прикладом того, як ідеологічно забарвлені політичні рішення, прийняті без належного наукового обґрунтування та розуміння складності екологічних систем, можуть призвести до серйозних екологічних дисбалансів та мати катастрофічні наслідки для сільського господарства та економіки в цілому.

В умовах сучасної російсько-української війни, коли агресор використовує тактику екоциду (як-от підлив Каховської ГЕС) та продовольчий шантаж світу, аналіз помилок тоталітарного минулого стає ще більш значущим. Досвід Китаю доводить, що відсутність демократичного контролю над владою та придушення свободи слова робить державу вразливою до внутрішніх криз, які за масштабами можуть бути порівнянні з наслідками бойових дій.

Мета роботи — на основі комплексного аналізу кампанії з ліквідації горобців у Китаї періоду «Великого стрибка» (1958–1962 рр.) обґрунтувати деструктивність тоталітарних моделей управління природою, довести необхідність пріоритету наукового прогнозування над ідеологічними догмами для збереження екологічної та продовольчої стабільності.

Виклад основного матеріалу. Дослідження політики «Великого стрибка» та кампанії боротьби з «чотирма шкідниками» свідчить про глибоку кризу державного управління в тогочасному Китаї. Ідеологічне обґрунтування винищення горобців ґрунтувалося на помилковому переконанні, що птахи є головними споживачами зерна [4]. Пропагандистська машина КПК мобілізувала мільйони громадян, зокрема молодь, використовуючи методи масового виснаження птахів та руйнування їхніх гнізд, що призвело до майже повного знищення популяції в окремих регіонах. Під час виступу Мао Цзедун заявляв: «Людина повинна підкорити природу» [3].

Проте відсутність демократичних інститутів та свободи слова призвела до ігнорування думок науковців про складність харчових ланцюгів. Зникнення горобців викликало вибухове розмноження комах-шкідників (сарани та гусені), які знищили значно більшу частину врожаю. Ситуація погіршувалася фальсифікацією звітності: місцева влада, боячись репресій, звітувала про «рекордні врожаї» в умовах реального падіння виробництва зерна. Це спричинило Великий голод, масштаби якого можна порівняти з найважчими гуманітарними катастрофами XX століття [2]. Проведені паралелі свідчать, що тоталітарний волюнтаризм є загрозою, подібною до збройної агресії, оскільки руйнує життєзабезпечення нації зсередини.

Висновки. Кампанія з ліквідації горобців стала трагічною демонстрацією того, як ідеологічна заангажованість, ігнорування наукових знань та екологічна безграмотність призводять до катастрофи. Дане дослідження підтверджує, що втручання в екосистеми без глибокого розуміння їх функціонування має каскадний ефект, який руйнує сільське господарство та економіку. Цей історичний досвід слугує застереженням проти популістських підходів в управлінні природою та наочно демонструє, що демократичні засади управління, свобода наукової думки та пріоритет експертної оцінки є необхідними запобіжниками від деструктивних рішень, які

загрожують існуванню суспільства.

Список використаних джерел

1. Гісем О.В. Всесвітня історія (профільний рівень). 11 клас. §16. Китай. URL: <https://surl.li/fbwyrw> (дата звернення: 16.03.2026).
2. Akbar A. Mao's Great Leap Forward 'killed 45 million in four years'. The Independent. London. <https://surl.li/crjppjn> (дата звернення: 16.03.2026).
3. Cooper A. Man Must Conquer Nature: Mao's Cultural Revolution and the Environment. Academia.edu. URL: <https://surl.li/nknxed> (дата звернення: 16.03.2026).
4. Eliminate the Four Pests (1958). Chinese Posters. URL: <https://surl.li/wurlgm> (дата звернення: 17.03.2026).

ПОЕТ-ПІСНЯР МИКОЛА БАКАЙ

Мар'яна Іванчишин,

студентка II курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Максимець Богдан Володимирович,**

кандидат політичних наук, спеціаліст вищої категорії,

викладач-методист.

Актуальність проблеми. У сучасних умовах надзвичайно важливо зберігати історичну пам'ять і культурну спадщину рідного краю. Діяльність Миколи Бакаєва, поета-пісняка та його загиблого односельчанина сприяє вихованню патріотизму, національної свідомості та поваги до духовних цінностей українського народу.

Постать митця, який пройшов складний життєвий шлях – від воєнного дитинства і сибірського заслання до творчого визнання – є яскравим прикладом незламності духу, любові до Батьківщини та відданості своєму народові. Його творчість формує патріотичні почуття, утверджує віру в єдність і духовну силу українців.

Мета роботи – ознайомити з життям і творчістю поета-пісняка Миколи Бакаєва. Розкрити його внесок у розвиток української пісенної та патріотичної поезії.

Виклад основного матеріалу. Микола Петрович Бакаєв народився 2 березня 1931 року у селі Виноград на Коломийщині у багатодітній хліборобській родині. З раннього дитинства йому довелося пережити багато життєвих випробувань. Ще перед війною він втратив батька, а в 1944 році, коли село стало ареною запеклих боїв, родинна хата Бакаєв згоріла. Ціною неймовірних зусиль родина збудувала новий дім, але довго жити в ньому не судилося. Пізньої осені 1947 року, під час голодних післявоєнних років, енкаведисти насильно вивезли сім'ю Бакаєв разом з іншими односельцями до Сибіру [1].

Коли серед лютої зими вигнанці опинилися в Омську, шістнадцятирічного

Миколу охопила невимовна туга за Батьківщиною. Разом із товаришем він наважився на втечу додому – до рідної смерекової хати. Щоб врятуватися від холоду та переслідувань, хлопці заховалися у вагоні з вугіллям і так дісталися до Уралу. Проте там їх упіймали і повернули назад до Омська. Ще одна спроба втечі завершилася так само – затриманням у Свердловську. Для родини Бакаїв, як і для багатьох інших українців, місцем вимушеного життя стали бараки в глибині сибірської тайги. Люди важко працювали на лісорозробках, страждали від голоду, холоду, хвороб і нестерпної туги за рідною землею.

Саме в ті важкі роки слово стало для Миколи Бакая духовною підтримкою. Його душа вилилася у поетичні рядки про найдорожче – рідну Україну:

Я бачив, сину, Україну,
Я жив у дивній стороні.
Я там вродився. Де загину –
Цього не знати вже мені...

Ці слова підтримували вигнанців, але водночас викликали лють у їхніх переслідувачів.

У середині 1950-х років у житті поета з'явився певний промінь надії. Завдяки гарному голосу його прийняли до Омського музичного училища, а згодом — до місцевого театру оперети.

У 1960 році, щойно з'явилася можливість, Микола Бакай повернувся в Україну. Проте через відмову в прописці змушений був шукати нове місце проживання. Так він опинився на Буковині й від початку 1960-х років жив у Чернівцях. Там він працював артистом Буковинського ансамблю пісні і танцю України, а також заочно закінчив театральне відділення Київського інституту театального мистецтва імені Івана Карпенка-Карого.

Паралельно з роботою поет активно писав вірші. Багато з них стали піснями. Особливо плідною була творча співпраця з Назарієм Яремчуком та Павлом Дворським. У результаті їхньої співпраці з'явилися десятки пісень. Одна з них —

«Будуймо храм» – була відзначена дипломом першого ступеня на пісенному фестивалі 1991 року в Києві.

Микола Бакай дуже любив своє рідне село Виноград. Про це свідчать його поетичні твори:

- «Моє село»
- «Я кожен раз хвилююся...»
- «Я знов удома...»

У цих рядках відчувається щира любов до рідної землі, її людей і природи.

Доля склалася так, що єдина дочка поета Марина вийшла заміж за кубинця і переїхала на Кубу. Вона викладає фортепіано в інституті мистецтв у Гавані, добре володіє іспанською та німецькою мовами. У своїх віршах Микола Петрович часто сумував за дочкою і мріяв, що колись вона повернеться на Батьківщину.

У творчості Миколи Бакая важливе місце займає молитва за Україну, за її єдність і щасливе майбутнє. Поет закликав берегти державність, пам'ятати героїчне минуле народу та вірити у світле майбутнє країни.

В одному зі своїх віршів поет писав:

Настане час, коли спинюсь в дорозі,

Бо далі йти не зможу вже – і все...

Так і сталося. Серце поета зупинилося, але він назавжди повернувся до рідного села Виноград – до своєї смерекової хати, до колиски дитинства. Його останнім бажанням було бути похованим на рідній землі.

28 липня 1998 року Україна прощалася зі своїм сином. Учні школи зустрічали його на рідній землі букетами мальви та рути-м'яти. І коли над могилою пролунала пісня «Смерекова хата», плакали всі.

Односельці говорять про нього так:

«Його вірші вистраждані, схвильовані й задушевні – вони не залишать байдужими цілі покоління».

Збірка «Смерекова хата», видана у 1995 році, стала справжньою сповіддю поета

перед своїм народом. У ній переплітаються пісенна лірика і патріотичні мотиви, любов до України та віра в її майбутнє. Жителі села Виноград пишуться тим, що їхня земля подарувала Україні такого поета. Саме тут народилися його відомі пісні:

- «Смерекова хата»
- «Місячна дорога»
- «Одна Батьківщина»
- «Будуймо храм»
- «Горнись до тебе, Україно»

Щоб увічнити пам'ять про митця, 26 вересня 2010 року у приміщенні Виноградської загальноосвітньої школи І–ІІІ ступенів було відкрито музей Миколи Петровича Бакая. Це безцінна спадщина для нащадків — місце, де збережена світла пам'ять про поета, патріота і людину, яка самовіддано служила Україні своїм талантом [1].

Висновки. Життя і творчість мого земляка Миколи Петровича Бакая є прикладом любові до рідної землі, сили духу та відданості Україні. Його вірші й пісні зберігають пам'ять про історію народу, надихають на єдність, любов до Батьківщини та шанування рідного краю.

Список використаних джерел

1. Матеріали із «Довідка-характеристика музею Миколи Бакая» Яцев'юк М. І. URL/..\Downloads\Створення_шкільного_тематичного_музею_(дата_звернення_01.03.2026).
2. Матеріали шкільного музею «Музей Миколи Петровича Бакая», село Виноград, Коломийський район.
3. Спогади жителів села Виноград. Зокрема, Гуляк Роман Дмитрович 17.06.1956 року народження, проживає в селі Виноград Коломийського району, номер телефону 0681435548, Гуляк Марія Михайлівна 15.11.1956 року народження, проживає в селі Виноград Коломийського району, номер телефону 0686481374 Іванчишин Мирослав Михайлович 10.04.1978 року народження, проживає в селі Виноград Коломийського району, номер телефону 0984436638.

«СОЛОВЕЙКО УКРАЇНИ» – БОГДАН СТАШКІВ

Софія Шіляк,

студентка II курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Максимець Богдан Володимирович**, кандидат політичних наук, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

Актуальність теми. Актуальність звернення до постаті Богдан Сташків зумовлена потребою збереження й осмислення національної культурної спадщини України. У період активних суспільних змін, утвердження української ідентичності та боротьби за культурну самобутність особливого значення набуває вивчення діяльності митців, які зробили вагомий внесок у розвиток українського мистецтва та популяризацію української пісні.

Богдан Сташків належить до тих діячів культури, чия творчість формувала духовний простір українського суспільства наприкінці ХХ — на початку ХХІ століття. Його пісенна спадщина поєднує національні традиції, емоційну глибину та сучасне художнє осмислення дійсності. Через свою творчість він утверджував цінності любові до рідної землі, поваги до історії, духовності та гуманізму. Особливої актуальності тема набуває з огляду на те, що діяльність Богдана Сташківа не обмежувалася лише мистецькою сферою. Він активно долучався до громадського життя, благодійних ініціатив, підтримки молодих талантів, що свідчить про його усвідомлену громадянську позицію. Трагічна загибель митця стала значною втратою для української культури та ще раз привернула увагу суспільства до важливості збереження пам'яті про людей, які служили мистецтву й народові.

Мета роботи – проаналізувати творчий шлях Богдана Сташківа; окреслити його внесок у розвиток української музики; показати суспільне значення його діяльності; зрозуміти, чому важливо пам'ятати та вивчати творчість таких митців.

Виклад основного матеріалу. Богдан Михайлович Сташків народився 21 серпня 1957 року в селі Дички Рогатинського району Івано-Франківської області. Він здобув освіту у Рівненському інституті культури та юридичному факультеті Львівського державного університету, що значною мірою сформувало його різнопланову особистість – як митця, так і культурного діяча. Після здобуття освіти Богдан Сташків працював у сфері культури: очолював Будинок культури в місті Тисмениця та Тисменицький відділ культури, де мав можливість сприяти розвитку музичного життя на місцевому рівні.

Сташків – народний артист України, володар гран-прі Міжнародного конкурсу вокалістів у Голландії (1989), автор і виконавець численних пісень, які відзначалися музичною майстерністю та глибиною змісту. Його репертуар включав як народно-естрадні мотиви, так і авторську лірику про кохання, життя рідного краю та важливі життєві теми. Багато концертів він провів не лише в Україні, а й за кордоном – у Європі, Канаді та США, де популяризував українську музику та культуру серед діаспори та іноземної аудиторії.

Окрім творчості, Сташків активно займався благодійністю та культурними ініціативами. Він: заснував дитячий конкурс-фестиваль “Захід-XXI століття”, який став важливою платформою для юних талантів; підтримував будівництво та реставрацію храмів на Прикарпатті; збудував каплицю Спасіння Христового у місті Тисмениця за власні кошти; організовував благодійні концерти для військовослужбовців, дітей-інвалідів і людей, які опинилися в складних життєвих обставинах. Ця діяльність підкреслює не лише його мистецький талант, але й глибоку соціальну відповідальність та небайдужість до суспільства.

7 жовтня 2024 року Богдан Сташків загинув у серйозній дорожньо-транспортній аварії на Закарпатті у віці 67 років. Внаслідок ДТП загинув також один із пасажирів, а дружина Сташківа отримала серйозні травми. Ця подія стала шоковою для мистецької спільноти та багатьох шанувальників по всій Україні. Новина про загибель народу артиста стала приводом для вшанування його творчості та пам’яті – у

публічних зверненнях, на сторінках видань та у соцмережах. Багато людей висловили глибоку скорботу, оскільки його музика та добрі справи залишили помітний слід у серцях слухачів.

Висновки. Богдан Сташків був видатним українським артистом, творцем та культурним діячем, який залишив значущий слід у розвитку української музики. Його творчість та суспільна діяльність сприяли популяризації української пісні не лише в Україні, а й у світі. За життя він не тільки виконував пісні, але й підтримував молоді таланти, займався благодійністю та розвитком культурного середовища. Його передчасна загибель стала великою втратою для українського мистецтва, але пам'ять про нього житиме у піснях та добрих справах, що він здійснив.

Список використаних джерел

1. Біографія та творчість Богдана Сташківа – [pisni.org.ua](https://www.pisni.org.ua). URL: [https://www.pisni.org.ua/persons/992.html]
2. Новини про загибель Богдана Сташківа – Time Ukraine Israel (англ.). URL: [https://timeukraineisrael.com/en/news/society/sad-news-for-ukraine-bohdan-stashkiv-tragically-killed-in-a-road-accident/]
3. Рогатинська громада про смерть артиста – rmtg.gov.ua. URL: [https://rmtg.gov.ua/ua/novyny/44/5833]

СУМ – СПІЛКА УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ ТА КАЛУЩИНА

Анна Ясінець,

студентка I курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Максимець Богдан Володимирович**, кандидат політичних наук, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

Актуальність проблеми. Зростання ролі молодіжних організацій у сучасному українському суспільстві, особливо в умовах війни, суспільних трансформацій та необхідності зміцнення національної ідентичності.

Мета роботи – розповісти історію СУМ, її важкий шлях і як на сьогоднішній день розвивається у Світі та на Калущині.

Виклад основного матеріалу. Спілка української молоді була заснована в 1925 році (дата невідома, проте сьогодні сумівці святкують 1 січня) як нелегальна група, була створена членами «ТЄЗ (Товариство, Єдність і Згода)» такими як Микола Павлушков, Борис Матушевський та Діодор Бобир. Зі слів самого Павлушкова до створення групи його підштовхнув Єфремов. Хлопці кілька раз зібралися та обговорили структуру й програму Спілки. Зійшлися на «п'ятірковій» системі, коли кожен член центрального бюро, формував свої п'ятірки. СУМ заявив про себе в травні 1926-го. В Парижі загинув Симон Петлюра і юнаки вирішили про це розголосити. Ввечері 30 травня в Софійському Соборі відправляли панахиду на пошану 10-ліття смерті Івана Франка. Микола роздрукував близько 100 листівок, розміром 5 x 15 см, зі словами: «Люди, Укранці! Знову пролилася невинна кров кращого сина України. Доки-ж терпіти. Схаменіться, будьте люди... ». В акції взяло участь дев'ять осіб. На кінець відправи Павлушков, Матушевський та Бобир кинули з хорів листівки у натовп. Інші сумівці створили масовку, щоб приятелі спокійно покинули собор. Все

ж, українське коло ще існувало. Хлопці збирали та передруковували матеріали про Петлюру – хотіли видати збірку. Зокрема, брали статті з Літературно-Наукового Вісника, що виходив у Львові. Серед прочитаних книг, які Микола взяв у Єфремова, був «Націоналізм» Донцова. Досі не відомо чи арешти Наталки Павлушкової, а далі Миколи та хлопців були пов'язані з цькуванням на Єфремова, чи за цим дійсно був лист Наталки Собко чи когось іншого, хто видав Спілку. Та як відомо – насамкінець це привело до оперного театру у Харкові з показовим судом. Молодь, з якої розпочалися арешти, тут уже не відігравала головної ролі. У рамках арештів, у справі СУМу затримали 13 осіб – більшість з тих, хто так чи інакше перетиналися та знали про існування організації. З них, після слідства, 12-ох рекомендували на публічний суд. Та в Харкові на сцені опинилося лише двоє – Павлушков та Матушевський. Ще в 1930-х було створено СУМ в Харбіні, Манджурія, а в 1940-х на Тернопільщині. Показово, що ті хлопці отримали по 25 років ув'язнення та 5 років заслання. В 1972-у СУМ створено на Франківщині – цього разу терміни від – п'яти до семи років ув'язнення. Та найбільше СУМ розцвів в еміграції, ставши найчисельнішою українською молодіжною організацією, розбудувавши клітини в понад двадцяти країн Західного світу. В 1989-у, спершу як СНУМ, а одразу після 1-грудневого референдуму як СУМ, організація діє в Україні. Як відомо, головні герої цієї історії – Сергій Єфремов, Володимир Дурдуківський та Микола Павлушков отримали різні терміни, та загинули в 1937-1938 роках. Подібною була доля й інших підсудних. А все ж, пригадуються слова, що їх у 1917 році, на відкритті першого українського освітнього закладу – гімназії імені Шевченка, сказав Сергій Єфремов: «з цього малого зерна, яке сіється сьогодні, виросте могутнє дерево... ».

19 серпня 1989 року, на горі Маківка – місці боїв УСС з московським військом засновано Спілку незалежної української молоді (СНУМ). Основними напрямками діяльності задекларували політичний, культурно-освітній та спортивний. У статут без двозначностей внесли норму: «Комуністи та комсомольці членами СНУМу бути не можуть». 1988 у Львові створено УГС (Чорновіл, Лук'яненко). У 1989 в її середовищі

виникають молодіжні рухи: у Харкові – СУМ, а 2 липня запропоновано створити СНУМ. 19 серпня 1989 на горі Маківка засновано СНУМ (Деркач, Вітович), 23 серпня – публічне оголошення. Організація швидко поширюється (Львівщина, Київ – вересень, Тернопіль – жовтень), проводить акції проти радянської символіки й мітинги (зокрема сутички 1 жовтня 1989 у Львові). До 1990 – 27 акцій, понад 64 тис. учасників, 18 обласних осередків. У 1990 – масові протести (23 лютого, 22 квітня), бойкот призову, участь у виборах. 26–27 травня 1990 у Івано-Франківську відбувається Великий збір (220 делегатів), де підкреслено націоналістичний курс, що спричиняє розбіжності з УГС/УРП. Встановлюються контакти з діаспорою (СКУМО, серпень 1990). На початку 1991 у Львові тривають акції демонтажу радянської символіки. Після незалежності 24 серпня 1991 СНУМ втрачає первісну мету. 14–15 грудня 1991 організацію перейменовано на СУМ і переорієнтовано на виховну діяльність; до 1995 інтегрується у світовий СУМ.

Спілка Української Молоді (СУМ) – громадська організація, яка об'єднує українську молодь на добровільних засадах та виховує свідомих, чесних і працьовитих громадян, відданих українців-державників, що виробляють світогляд на національно-християнських традиціях та ідеалах, виплеканих українською нацією протягом століть.

У Калуші СУМ існує понад 35 років і вважається центром всієї організації. 5 жовтня відбулись звітно-виборчі збори проводу Калуської міської організації СУМ в Україні. Голова організації – друг Юрій Іляш; Заступник голови – подруга Іванна Мацієвська; Головний виховник – подруга Лідія Іляш; Секретар – подруга Ірина Шульга; Скарбник – друг Олександр Завируха; Референт з організаційного розвитку – подруга Яна Мазур; Референт з розвитку дружин – друг Василь Ільницький; Референт з господарських питань – друг Віктор Шульга.

Сходини – це регулярні виховні та організаційні зустрічі сумівців, спрямовані на патріотичне виховання, розвиток навичок, командну роботу та вивчення української культури. Калуські сходини – це не тільки розмови про видатних

українських діячів, це також готування до якихось подій, наприклад як акція «Теплом зігріємо серця». Також на сходинах ми граємо настільні ігри, як от «Псевдо чи Криївка». Під час сходин ви збагачуєтесь як українець, пізнаючи більше про історію власної країни і можете відкрити себе як зовсім інша для вас особа. Бути більш відкритим та компанійським.

У 2025 році в СУМ святкувалось сторіччя організації: вся сумівська спільнота збиралась в одному з осередків (Львівський, Стрийський, Тернопільський), відзначаючи цю важливу подію. В Калуші також проводився відповідний захід.

Висновки. Сьогодні СУМ – це багатотисячне членство, яке діє не лише в Україні, але й в українській діаспорі Австралії, Аргентини, Бельгії, Великої Британії, Канади, Франції, Німеччини і США. 101 рік від часу заснування спілки і, організація працює для того, щоб молоді українці з різних країн могли спілкуватися між собою, допомагати одне одному в духовній, розумовій, соціальній, культурній, освітній і фізичній сферах, а також вирости в дусі патріотичного гасла Павлушкова та його однодумців – «Бог і Україна».

Список використаних джерел

1. Спілка Української Молоді. Як 100 років тому у Києві було створено, а потім знищено студентське підпілля. Історична правда. URL: <https://www.istpravda.com.ua/articles/2025/02/12/164732/> (дата звернення: 17.03.2026)
2. Історія Спілки Української Молоді. URL: <https://cym.org/about/history/> (дата звернення: 17.03.2026).
3. Без комуністів і комсомольців. Як заснували Спілку незалежної української молоді. URL: <https://www.istpravda.com.ua/articles/2019/08/19/156101/> (дата звернення: 17.03.2026).

СЕКЦІЯ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ДОШКІЛЬНА ОСВІТА»
ПРОБЛЕМА: ІННОВАЦІЇ В ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ. ТЕОРІЯ,
ПЕРСПЕКТИВИ, ШЛЯХИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ У ПРАКТИКУ

КЕРІВНИК – голова циклової комісії дисциплін професійної та практичної підготовки (спеціальність «Дошкільна освіта»), викладач-методист, викладач вищої категорії **СЕЛЕПІЙ Оксана Дмитрівна**.

СЕКРЕТАР – доктор філософії, спеціаліст вищої категорії, викладач циклової комісії дисциплін професійної та практичної підготовки (спеціальність «Дошкільна освіта») **БЕЙ Ірина Юрївна**.

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
ЧЕРЕЗ ВИХОВАННЯ ПАТРІОТИЗМУ ТА
ГРОМАДЯНСЬКОСТІ

Софія Дерещук,

студентка IV курсу спеціальності А2 Дошкільна освіта.

Науковий керівник – **Гурей Ольга Іванівна**, спеціаліст вищої категорії.

Актуальність проблеми. Важливість дослідження зумовлена сучасними викликами в Україні та потребою формування національної свідомості й громадянської відповідальності. Особливо важливим є виховання у дітей любові до Батьківщини, поваги до її історії, культури та символів.

Мета роботи – розкрити особливості соціалізації дітей через виховання патріотизму та громадянськості та визначити ефективні педагогічні умови їх формування у дошкільників.

Виклад основного матеріалу. Соціалізація – це тривалий і складний процес формування особистості, у ході якого дитина засвоює мову, норми поведінки, цінності та культурний досвід суспільства, вчиться взаємодіяти з іншими й усвідомлює власне «Я». Вона відбувається під впливом сім'ї, педагогів, освітнього середовища, засобів масової інформації та дитячої субкультури. У дошкільному

віці цей процес реалізується природно через гру, спостереження й творчу діяльність, що сприяє розвитку самостійності, ініціативності та навичок співпраці.

Невід’ємною складовою соціалізації є патріотичне та громадянське виховання, спрямоване на формування у дітей уявлень про Батьківщину, народ, рідну мову, традиції та державну символіку. Воно включає когнітивний компонент, емоційно-ціннісний і поведінковий, що забезпечує цілісний розвиток особистості.

Громадянське виховання дітей дошкільного віку спрямоване на формування у них початкових уявлень про правила життя в суспільстві, права та обов’язки людини, повагу до інших людей і вміння взаємодіяти в колективі. Воно допомагає дитині усвідомити себе частиною групи, родини, громади та країни, розвиває відповідальність, чесність і толерантність.

Ефективність патріотичного виховання залежить від взаємодії сім’ї, закладу освіти та соціального середовища. Важливу роль відіграє особистий приклад дорослих і українських воїнів, їхнє ставлення до Батьківщини, культури й традицій. Ознайомлення дітей із народними звичаями, фольклором і святами відбувається як на заняттях, так і в повсякденному житті. Використання бесід, казок, ігор і свят сприяє формуванню емоційної прив’язаності до рідного краю.

Сучасні підходи використовують інноваційні методи — проекти, інтерактиви, квести та акції. Вони розвивають активність, креативність і відповідальність дітей, сприяючи формуванню патріотичних почуттів і громадянської свідомості.

Висновки. Отже, соціалізація дошкільників відбувається значною мірою через патріотичне та громадянське виховання. Воно сприяє формуванню у дітей уявлень про Батьківщину, народ, традиції та правила поведінки в суспільстві. У процесі спілкування, гри та різних видів діяльності діти набувають соціального досвіду, вчаться взаємодіяти та проявляти відповідальність.

Список використаних джерел

1.Бондаренко Н.В., Косянчук С.В. Національно-патріотичне виховання у контексті сучасних викликів: методичні рекомендації [для вчителів, методистів, авторів програм і підручників, науковців, викладачів, студентів закладів професійної й вищої освіти, управлінців,

політиків]. Київ: Фенікс, 2022.

2. Жейнова С., Канарова О. Патріотичне виховання дітей дошкільного віку як складова соціокультурного контексту. 2024. С. 35-41.

ВРАХУВАННЯ КУЛЬТУРНО-ЕТНОГРАФІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ РЕГІОНУ ПРИ ОЗНАЙОМЛЕННІ ДІТЕЙ РАНЬОГО І ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З РІДНИМ КРАЄМ

Сніжана Петришин,

студентка IV курсу спеціальності А2 Дошкільна освіта.

Науковий керівник – **Гурей Ольга Іванівна**, спеціаліст вищої категорії.

Актуальність проблеми. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю забезпечення ефективного виховання та розвитку дітей раннього і дошкільного віку з урахуванням національно-культурних особливостей рідного краю.

Мета роботи – теоретичне обґрунтування та доведення ефективності методів активізації пізнавальної діяльності дітей раннього і дошкільного віку у процесі ознайомлення їх із культурно-етнографічними особливостями рідного регіону.

Виклад основного матеріалу. Ознайомлення дітей із рідним краєм починається з раннього віку і здійснюється поступово – від елементарних уявлень про найближче оточення до усвідомлення себе частиною українського народу. У цьому процесі важливу роль відіграє знайомство з видатними особистостями рідного краю, які є носіями культури, духовності та патріотизму.

Особливе місце серед них займає Марійка Підгірянка – видатна поетеса і педагогиня, творчість якої спрямована на дітей. Її вірші наповнені щирістю, любов'ю до рідної землі, повагою до традицій та українського слова. Вона не лише писала, а й навчала дітей, формуючи у них почуття гідності та національної свідомості.

Поряд із нею важливими постатями Прикарпаття є Степан Пушик, який зробив значний внесок у збереження фольклору та Юрій Андрухович —

представник сучасної української дитячої літератури, який відображає культурний розвиток регіону.

Серед видатних сучасників можемо згадати нашу захисницю Оксану Рубаняк, яка поєднує творчість із захистом держави, а також героїв Дмитра Коцюбайла та Степана Тарабалку, які стали символами мужності й патріотизму.

Ознайомлення дітей із такими постатями сприяє формуванню у них гордості за свій народ, поваги до культури та розуміння значення захисту Батьківщини.

Ефективність цього процесу забезпечується використанням різноманітних форм і методів роботи: занять, бесід, дидактичних ігор, спостережень, читання художніх творів і практичної діяльності. Особлива увага приділяється активній участі дітей у різних видах діяльності, зокрема їхній власній діяльності відповідно до народних традицій, а також сюжетно-рольовим іграм. Важливим є також створення предметного національно-патріотичного куточка освітнього середовища з елементами регіональної культури, що стимулює пізнавальну й творчу активність дітей. Не менш значущими є емоційне залучення дітей, підтримка їхньої ініціативи з боку вихователя, а також тісна співпраця закладу дошкільної освіти з родинами вихованців.

Висновки. Прикарпаття є унікальним регіоном України, що поєднує природну красу, історію та культурну самобутність. Ознайомлення дітей раннього і дошкільного віку з рідним краєм сприяє формуванню моральних якостей, національної свідомості й патріотизму. Систематичне вивчення природи, історії та традицій розвиває ціннісне ставлення до Батьківщини. Отже, врахування культурно-етнографічних особливостей регіону є важливою умовою формування національної ідентичності дітей.

Список використаних джерел

1. Георгян Н.Г., Садова Т.А., Бонзарєва Н.В. Формування основ етнічної культури у старших дошкільників. *Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка*. 2021. Режим доступу: <https://gnvp.ddpu.edu.ua/article/view/245410>

2. Черепаня Н.І. Виховання дітей дошкільного віку засобами народознавства в умовах сучасних викликів. *Молодь і ринок*. 2025. Режим доступу: <https://mir.dspu.edu.ua/article/view/332810>

ВИКОРИСТАННЯ СЕНСОРНОЇ НЕЙРОДОРІЖКИ ДЛЯ СТИМУЛЯЦІЇ МОВЛЕННЄВОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ООП

Уляна Трух, Євгенія Слаб'як,
студентки II курсу спеціальності
А2 Дошкільна освіта.

Науковий керівник – **Салига Ірина Миколаївна**, спеціаліст вищої категорії, вчитель-методист.

Актуальність проблеми. Сучасні діти з особливими освітніми потребами (ООП) часто мають труднощі мовленнєвого розвитку: обмежений словниковий запас, порушення звуковимови, низьку мовленнєву ініціативу. Традиційні логопедичні методи не завжди забезпечують достатній рівень зацікавленості дітей, особливо в умовах інклюзивного середовища. У зв'язку з цим зростає потреба у використанні інноваційних, інтегрованих підходів, які поєднують рухову, сенсорну та мовленнєву активність. Одним із таких ефективних засобів є використання сенсорної нейродоріжки, яке базується на принципах сенсорної інтеграції.

Мета роботи – висвітлити проблему стимуляції мовленнєвої активності засобами сенсорних нейродоріжок.

Виклад основного матеріалу. Сенсорна нейродоріжка – це спеціально організований простір (послідовність елементів), який включає: різні тактильні поверхні, балансувальні елементи, зорові та кольорові орієнтири, завдання на координацію рухів.

Основою використання сенсорної нейродоріжки є теорія сенсорної інтеграції, розроблена Джин Айрес. Згідно з якою, ефективне функціонування мозку залежить від здатності правильно сприймати, обробляти та інтегрувати інформацію від різних сенсорних систем: тактильної, вестибулярної, пропріоцептивної, зорової та слухової [1, с.27-30]. Таким чином, стимуляція

сенсорних систем через рух і різноманітні відчуття створює сприятливі умови для активізації мовленнєвої діяльності.

Практичність сенсорної нейродоріжки полягає не лише в її структурі, а й у способі використання під час занять. Нейродоріжка побудована за принципом чергування сенсорного навантаження: м'які, приємні для дитини поверхні змінюються більш жорсткими та стимулюючими. [2, с.35]. Така зміна відчуттів активізує увагу та підтримує інтерес дитини. Кожен елемент виконує також мовленнєву функцію. Таким чином формується послідовність: від відчуття до слова; далі до фрази і до висловлювання. Важливо, що нейродоріжка дозволяє змінювати складність завдань і підлаштовуватись під рівень розвитку кожної дитини.

Ефективність використання нейродоріжки значною мірою залежить від правильної організації роботи: систематичності занять — 2–3 рази на тиждень по 10–15 хвилин; урахування індивідуальних особливостей дитини; поступового ускладнення завдань; чергування активних та спокійних елементів; обов'язкового мовленнєвого супроводу дорослого. [2, с.37]. Такий підхід забезпечує не лише сенсорну, а й системну мовленнєву стимуляцію.

Висновки. Сенсорна нейродоріжка є ефективним інноваційним засобом стимуляції мовленнєвої активності дітей дошкільного віку з ООП. Вона забезпечує природне поєднання сенсорного досвіду, рухової активності та мовлення, що сприяє формуванню мовленнєвих навичок у ігровій формі. Її використання підвищує мотивацію дітей до комунікації, сприяє розвитку пізнавальних процесів і забезпечує комплексний корекційний вплив.

Список використаних джерел

1. Айрес Е. Джин, Джефф Роббінс. Дитина і сенсорна інтеграція. Розуміння прихованих проблем розвитку з практичними рекомендаціями для батьків і спеціалістів. 3-тє видання. Київ: Вид. «Центр учбової літератури», 2022. 327 с.
2. Сенсорна інтеграція в умовах закладу дошкільної освіти : методичний посібник для практичних психологів / Н.І. Войтків, Л.І. Дубецька, С.О. Крушельницька, Н. В. Кузів [та ін.]; упор. І. О. Рошак, О. С. Яцків. Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2024. 208 с.

«LOGOSTEPDANCE» ЯК ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ КОРЕКЦІЇ МОВЛЕННЄВИХ ПОРУШЕНЬ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Марія Іванишин, Тетяна Яремин,
студентки III курсу спеціальності
А2 Дошкільна освіта.

Науковий керівник – Скавінська Людмила Михайлівна, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

Актуальність проблеми. На сучасному етапі розвитку спеціальної освіти пошук ефективних методик подолання мовленнєвих порушень у дошкільників залишається одним із пріоритетних завдань. Актуальність обраної теми зумовлена необхідністю стимуляції мовленнєвих зон кори головного мозку через розвиток загальної та дрібної моторики, почуття ритму та координації, тобто впливу на моторну, емоційну та когнітивну сфери. Оскільки мовленнєві зони кори головного мозку тісно пов'язані з руховими центрами, стимуляція загальної моторики через ритмічні кроки на степ-платформах стає міцним фундаментом для формування правильної звуковимови та лексико-граматичної будови мовлення.

Мета роботи – теоретично обґрунтувати та розкрити особливості застосування методики «LOGOSTEPDANCE» для стимуляції та корекції мовленнєвого розвитку у дітей.

Виклад основного матеріалу. «LOGOSTEPDANCE» – це комплексна методика, що базується на використанні степ-платформ для виконання ритмічних рухів під музичний супровід у поєднанні з мовленнєвими вправами. Технологія реалізується через такі компоненти:

➤ руховий: виконання базових кроків степ-аеробіки, що розвиває координацію, рівновагу та орієнтацію у просторі.

➤ мовленнєвий компонент: промовляння чистомовок, віршованих рядків або автоматизація звуків у такт рухам. Ритм музики допомагає дитині засвоїти темпо-ритмічну організацію мовлення.

➤ корекційно-розвивальний аспект: робота на степах сприяє формуванню міжпівкульної взаємодії та розвитку фонематичних процесів.

Ірина Шабельник, відома як розробниця та популяризаторка технології в Україні зазначає, що LOGOSTEPDANCE – це чітко структурована система, де кожен крок на платформі синхронізований із артикуляційною моторикою. Це створює міцний нейродинамічний зв'язок між рухом тіла та мовленнєвим апаратом.

Впровадження цієї технології в освітній процес дозволяє перетворити рутинну роботу з розвитку мовлення у захопливу гру [1, с.18].

Під час занять виконуються ритмічні вправи, що супроводжуються чистомовками, віршами або логоритмічними піснями. Така активність сприяє:

- поєднанню мовно-рухового, слухового, зорового аналізаторів із розвитком загальної та дрібної моторики;
- координації чіткості та синхронності в одночасному переключенні рухів загальної, дрібної моторики та органів артикуляції;
- стимуляції роботи півкуль мозку, міжпівкульної взаємодії;
- розвитку темпо-ритмічної сторони мовлення;
- формуванню просторової орієнтації;
- корекції порушень звуковимови, складової структури слова;
- підвищенню емоційного фону та мотивації дітей до занять.

Висновки. LOGOSTEPDANCE – це філігранна робота над мовленням через рух, де кожен крок дитини наближає її до чіткої та впевненої комунікації. Для сучасного логопеда це потужний інструмент, який відповідає природній потребі дошкільника в активності.

Поєднання фізичної активності з логопедичними завданнями не лише

пришвидшує процес подолання мовленнєвих порушень, а й сприяє загальному зміцненню дитячого організму та розвитку емоційного інтелекту.

Список використаних джерел

1. Барабаш О. В. Логопедична ритміка в системі комплексної реабілітації дітей із мовленнєвими порушеннями : навч.-метод. посіб. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 180 с.
2. Шабельник І. LOGOSTEPDANCE як інноваційна технологія в системі корекційно-розвиткової роботи з дітьми з порушеннями мовлення. Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки): матеріали міжнар. наук.-практ. конф. Кам'янець-Подільський : К-ПНУ ім. І. Огієнка, 2023.

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБОМ МЕДІАПРОСТОРУ

Христина Панчук,

студентка IV курсу спеціальності А2 Дошкільна освіта.

Науковий керівник – **Бей Ірина Юрївна**, доктор філософії,
спеціаліст вищої категорії.

Актуальність проблеми. Формування комунікативної компетентності дошкільників засобом медіапростору є актуальною і важливою проблемою на сучасному розвитку вітчизняної освіти. Її актуальність виявляється перш за все у значному збільшенні кількості інформації, стрімкому розвитку комп'ютерних технологій, суттєвому впливі засобів масової інформації на свідомість людей, а особливо, – дітей.

Сучасні діти з раннього віку перебувають у середовищі активного медіаспоживання, що безпосередньо впливає на рівень їхнього мовленнєвого розвитку та соціалізації. Відтак постає необхідність вивчення проблеми медіапростору в закладах дошкільної освіти, зокрема, у ході формування комунікативної компетентності дошкільників.

Мета роботи – висвітлити проблему формування комунікативної компетентності дітей засобом медіапростору в теорії та практиці дошкільної освіти.

Виклад основного матеріалу. Формування комунікативної компетентності дітей визначається одним із ключових завдань дошкільної освіти. Під цим поняттям розуміють здатність дітей ефективно взаємодіяти з оточенням, обмінюватися інформацією, розуміти вербальні й невербальні сигнали, дотримуватися норм мовленнєвого етикету, слухати й чути співрозмовника. Сформована комунікативна компетентність у дошкільному віці закладає основу для подальшого успішного навчання, соціалізації та самореалізації дитини [1].

В умовах інформаційного суспільства традиційних методик розвитку означеної компетентності стає недостатньо, тому педагоги звертають увагу на потенціал цифрового середовища. Вони стверджують, що створений якісний віковідповідний медіапростір збагачує словниковий запас дошкільників, формує у них вміння вести діалог, розширює їхній пізнавальний досвід, стимулює уяву й емоційний інтелект.

Ключовим аспектом впровадження медіапростору є не лише організаційна складова, а й свідомість всіх учасників освітнього процесу.

Саме тому якісна робота щодо використання цього засобу можлива за наступних умов: вільне володіння вихователем медіапристроями, загальна обізнаність у цій сфері діяльності; усвідомлення дітьми помірного й вибіркового споживання медіапродукції; використання медіапростору як допоміжного інструмента, а не основного засобу навчання й виховання; постійний аналіз навчального матеріалу дошкільниками, обговорення й розігрування моментів, які були сприйняті в медіасередовищі; застосування різних медіатехнологій в освітньому процесі ЗДО [2].

Висновки. Можемо стверджувати, що медіапростір, за умови методично виваженого використання, є ефективним та захопливим засобом формування комунікативної компетентності дошкільників. Він не замінює живого спілкування, а збагачує його, робить процес комунікації динамічним та результативним. Перспективним напрямом подальших досліджень ми вбачаємо розроблення системних методичних рекомендацій для вихователів щодо безпечного та ефективного впровадження медіаресурсів у сучасних ЗДО.

Список використаних джерел

1. Стрелець В.О. Формування комунікативної компетентності дошкільників. На урок. 2018. URL: https://naurok.com.ua/formuvannya_komunikativno-kompetentnosti-doshkilnikov-51743.html
2. Подліняєва О., Хоменко А. Діти та медіапростір: вплив і захист. *Педагогічні науки та освіта*. Вип. XLII–XLIII. 2023. С. 119-124.

ВИКОРИСТАННЯ ТЕАТРАЛІЗОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЛЯ ПОДОЛАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ СОРОМ'ЯЗЛИВОСТІ

Вікторія Галів,

студентка III курсу спеціальності А2 Дошкільна освіта.

Науковий керівник – **Селепій Оксана Дмитрівна,**
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

Актуальність проблеми. У сучасних умовах розвитку дошкільної освіти особлива увага приділяється формуванню комунікативних умінь дітей, адже мовлення є основою соціалізації, пізнання та особистісного розвитку дитини. Водночас значна частина дошкільників стикається з проявами мовленнєвої сором'язливості, що виявляється у невпевненості, скутості, страху висловлювати власні думки та уникненні активного спілкування.

Проблема розвитку мовлення та подолання комунікативних труднощів розглядається у працях таких науковців, як А. Богуш, Н. Гавриш, К. Крутій, І. Жигора, Л. Артемова та інші. У сучасній педагогіці особливої актуальності набуває пошук ефективних методів, які сприяють природному розкриттю мовленнєвого потенціалу дитини. Одним із таких засобів є театралізована діяльність, яка поєднує гру, творчість і мовлення.

Мета роботи – теоретично обґрунтувати та висвітлити можливості використання театралізованої діяльності для подолання мовленнєвої сором'язливості у дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Мовленнєва сором'язливість є складним психоемоційним явищем, яке проявляється у невпевненості дитини під час спілкування, страху висловлювати власні думки та зниженій мовленнєвій активності. Вона може бути зумовлена різними чинниками: індивідуальними особливостями, недостатнім комунікативним досвідом, впливом соціального

середовища або стилем виховання. Такий стан негативно впливає на розвиток мовлення, ускладнює соціалізацію та формування впевненості у собі.

Ефективним засобом подолання мовленнєвої сором'язливості є театралізована діяльність. Вона створює сприятливі умови для мовленнєвого самовираження, розвитку емоційної сфери та формування комунікативних умінь. У процесі театралізованих ігор діти не лише відтворюють зміст художніх творів, а й вчаться передавати емоції, інтонацію, характер персонажів, що сприяє розвитку зв'язного та виразного мовлення.

Наше дослідження підтвердило, що театралізована діяльність має значний педагогічний і психокорекційний потенціал. Вона дозволяє створити безпечне середовище, у якому дитина не боїться помилитися, оскільки виступає від імені персонажа. Це знижує рівень тривожності та сприяє поступовому подоланню мовленнєвої скутості.

У практиці роботи з дошкільниками використовуються різні види театру: ляльковий, пальчиковий, тіньовий, театр іграшок. Кожен із них сприяє активізації мовлення, розвитку уяви та творчості. Особливо ефективними є ігри-драматизації, інсценізації казок, виконання ролей і творчі етюди.

Одним із важливих методів є розігрування ситуацій за ролями, що дозволяє дітям моделювати різні комунікативні ситуації. У процесі такої діяльності дошкільники вчаться вести діалог, висловлювати власні думки та взаємодіяти з іншими. Не менш значущими є психолого-педагогічні умови організації театралізованої діяльності: створення доброзичливої атмосфери, урахування індивідуальних особливостей дітей, інтеграція різних видів творчості та активна позиція педагога. Саме ці умови забезпечують ефективність розвитку мовлення та подолання сором'язливості.

Висновки. Отже, театралізована діяльність є ефективним засобом подолання мовленнєвої сором'язливості у дітей дошкільного віку. Вона сприяє розвитку зв'язного мовлення, формуванню комунікативних умінь, підвищенню

впевненості у собі та соціальній адаптації дитини. Застосування театралізованих ігор, інсценізацій та інтерактивних методів дозволяє створити сприятливе середовище для мовленнєвого розвитку. Такий підхід відповідає сучасним вимогам дошкільної освіти та сприяє гармонійному розвитку особистості дитини.

Список використаних джерел

1. Богуш А. М. Методика розвитку мовлення дітей дошкільного віку. Київ: Слово, 2019. 376 с.
2. Білан О. І. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля». Тернопіль: Мандрівець, 2023. 216 с.
3. Гавриш Н. В. Художньо-мовленнєва діяльність у дошкільному віці. Київ: Видавничий дім «Слово», 2018. 288 с.
4. Жигора І. В. Театралізована діяльність як засіб розвитку мовлення дошкільників. Київ: Педагогічна думка, 2020. 192 с.

ПІДГОТОВКА РУКИ ДИТИНИ ДО ПИСЬМА ЧЕРЕЗ РОЗВИТОК ДРІБНОЇ МОТОРИКИ (НЕТРАДИЦІЙНІ ТЕХНІКИ)

Анастасія Гнатюк,

студентка III курс спеціальності А2 Дошкільна освіта.

Науковий керівник – **Селепій Оксана Дмитрівна**, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

Актуальність проблеми. Сучасний етап розвитку системи дошкільної освіти в Україні характеризується пошуком інноваційних шляхів підготовки дитини до навчання в школі. Однією з найскладніших проблем, з якою стикаються першокласники, є оволодіння навичкою письма. Письмо – це складний психофізіологічний процес, що потребує високого рівня координації рухів, зорового сприйняття, уваги та, перш за все, належного розвитку дрібної моторики рук.

Фізіологи та психологи (Л. Виготський, О. Лурія, М. Безруких) довели, що рівень розвитку мовлення та інтелектуальних здібностей дитини перебуває у прямій залежності від ступеня сформованості тонких рухів пальців рук. Проекція кисті руки в корі головного мозку розташована дуже близько до мовленнєвої зони, тому стимуляція дрібних м'язів пальців «вмикає» відповідні центри, що сприяє не лише підготовці до письма, а й загальному психічному розвитку дошкільника.

Незважаючи на значну кількість методик, проблема залишається гострою. Традиційні методи (прописи, обведення) часто викликають у дітей негативне ставлення до навчання. Саме тому виникає необхідність впровадження нетрадиційних технік, які через гру та творчість дозволяють ефективно підготувати руку дитини до письма.

Мета роботи – теоретичне обґрунтування та висвітлення впливу нетрадиційних технік на розвиток дрібної моторики та рівень готовності руки дитини до письма.

Виклад основного матеріалу. Підготовка дітей до оволодіння письмом є одним із найскладніших завдань дошкільної освіти. У науковій літературі поняття «готовність до письма» розглядається не як окрема технічна вправність, а як складне багаторівневе утворення, що охоплює фізичну, психологічну та когнітивну зрілість дитини.

Письмо, за визначенням психологів, є особливою формою мовленнєвої діяльності, що потребує високого рівня саморегуляції. На відміну від усного мовлення, воно не є природним процесом, а вимагає тривалого навчання. Готовність до цього процесу у старшому дошкільному віці складається з декількох ключових компонентів: фізіологічний компонент (м'язова готовність); зорово-моторна координація (система «око-рука»); просторова орієнтація; психологічний компонент (довільність та увага); лінгвістичний (мовленнєвий) компонент.

Критеріями сформованості готовності до письма у випускника ЗДО є: правильне тримання знаряддя письма; якість ліній; дотримання гігієнічних норм: правильна постава, положення аркуша на столі, положення ніг; ритмічність.

Традиційне копіювання паличок і гачечків часто викликає у дитини «шкільну фобію» ще до школи через монотонність. Ефективним засобом «підготовки руки до письма» є нетрадиційні техніки у формуванні графічних навичок дошкільників.

Натомість нетрадиційні техніки діють комплексно:

- ✓ *Тістопластика* розвиває силу м'язів (фізіологічний компонент).
- ✓ *Ниткографія* вчить бачити межі контуру (просторова орієнтація).
- ✓ *Малювання піском* розвиває м'якість рухів та знімає страх помилки (психологічний компонент).

Переваги нетрадиційності:

- ✓ *Емоційне розкріпачення:* Малювання пальцями, крупами чи піском знімає страх помилки.

✓ *Комплексний вплив:* Нетрадиційні техніки розвивають тактильну чутливість, якої не дає звичайна ручка.

✓ *Арт-терапевтичний ефект:* Робота з пластичними матеріалами (тісто, пластилін) знімає гіпертонус м'язів кисті.

Висновки. Таким чином, готовність до письма є інтегративною характеристикою розвитку дитини. Саме системне поєднання психофізіологічної зрілості та спеціальних графічних навичок забезпечує легкий перехід дитини від ігрової до навчальної діяльності, що є головною метою дошкільної підготовки.

Список використаних джерел

1. Васильєва С.А. Розвиток дрібної моторики рук у дітей старшого дошкільного віку : методичні рекомендації. Харків : Основа, 2021. 94 с.
2. Зрожевська А. Грамота для дошкільнят: організація навчального процесу. *Дошкільне виховання*. 2013. № 6. С. 14–19.
3. Шост Н. Б. Цікаві пальчики: вправи для розвитку дрібної моторики. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2018. 48 с.

РОЗВИТОК МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ- БІЛІНГВІВ В СУЧАСНОМУ ДОШКІЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Дарина Семанюк,

студентка III курсу спеціальності А2 Дошкільна освіта.

Науковий керівник: Селепій Оксана Дмитрівна,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

Актуальність проблеми. Сучасні соціокультурні зміни, глобалізація та міграційні процеси сприяють поширенню білінгвізму серед дітей дошкільного віку. Багато дітей змалку опановують дві мови, що впливає на їхній мовленнєвий, когнітивний і соціальний розвиток. У зв'язку з цим заклади дошкільної освіти повинні враховувати особливості розвитку дітей-білінгвів та створювати сприятливе мовне середовище.

Проблему мовленнєвого розвитку дошкільників досліджували Богуш Алла Михайлівна та Гавриш Наталія Василівна. Теоретичні основи білінгвізму розкрили Виготський Лев Семенович і Леонтьєв Олексій Олексійович, які підкреслювали важливу роль соціального середовища у формуванні мовлення дитини.

Мета роботи – висвітлення особливостей розвитку мовлення дітей-білінгвів у сучасному закладі дошкільної освіти та визначити ефективні педагогічні умови і методи роботи з ними.

Виклад основного матеріалу. Білінгвізм у дошкільному віці розглядається як складне психолого-педагогічне явище, що передбачає одночасне опанування дитиною двох мовних систем. Формування мовлення відбувається в процесі соціальної взаємодії, тому мовне середовище відіграє ключову роль у розвитку дитини. Науковці підкреслюють, що мовлення формується у діяльності та спілкуванні, а двомовність розширює можливості розвитку особистості.

Особливістю мовленнєвого розвитку дітей-білінгвів є міжмовна інтерференція – змішування мовних елементів. Це природний етап становлення двомовності, який свідчить про активне засвоєння мов і потребує підтримки з боку дорослих.

Дослідження доводять, що білінгвізм позитивно впливає на розвиток мислення, пам'яті, уваги та мовленнєвої активності дітей. Діти, які зростають у двомовному середовищі, краще орієнтуються в комунікативних ситуаціях і швидше адаптуються до нових умов спілкування.

Ефективний розвиток мовлення можливий за умови створення мовно збагаченого середовища, систематичного використання обох мов та врахування індивідуальних особливостей дитини. Важливу роль у цьому процесі відіграє педагог, який організовує мовленнєву діяльність і стимулює дітей до спілкування. У практиці закладів дошкільної освіти ефективними є мовленнєві ігри, сюжетно-рольова діяльність, театралізація, читання художніх творів двома мовами та створення двомовних словничків. Такі методи сприяють розвитку мовлення та комунікативних умінь. Важливим є також підтримка рідної мови дитини як основи її мовної та культурної ідентичності.

Висновки. Отже, розвиток мовлення дітей-білінгвів є складним процесом, що потребує комплексного педагогічного підходу. Білінгвізм позитивно впливає на розвиток мислення, комунікативних навичок і соціалізацію дитини. Ефективність цього процесу забезпечується створенням мовно збагаченого середовища, використанням ігрових методів, індивідуальним підходом та співпрацею з родиною.

Список використаних джерел

1. Богуш Алла Михайлівна. Мовленнєвий розвиток дітей дошкільного віку. Київ: Видавничий дім «Слово», 2012. 304 с. (с. 56)
2. Гавриш Наталія Василівна. Методика розвитку мовлення дітей дошкільного віку. Київ: Видавничий центр «Академія», 2015. 320 с. (с. 87)
3. Виготський Лев Семенович. Мислення і мовлення. Київ: Либідь, 1999. 352 с. (с. 112)
4. Леонтьєв Олексій Олексійович. Психологія мовлення. Київ: Видавничий центр «Академія», 2003. 287 с. (с. 94)
5. Білан Олена Іванівна. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля». Тернопіль: Мандрівець, 2023. 216 с.

ВИКОРИСТАННЯ STREAM-ЕЛЕМЕНТІВ У ПРИРОДНИЧО-ЕКОЛОГІЧНОМУ ВИХОВАННІ ДОШКІЛЬНИКІВ

Юлія Пристай,

студентка III курсу спеціальності А2 Дошкільна освіта.

Науковий керівник – **Пилипишак Софія Ігорівна,**
спеціаліст.

Актуальність проблеми. Загострення екологічних проблем сучасності та необхідність виховання відповідального ставлення до довкілля з дошкільного віку актуалізують пошук ефективних педагогічних технологій природничо-екологічного спрямування. У цьому контексті особливої значущості набуває використання STREAM-елементів.

Мета роботи – обґрунтування доцільності та визначення можливостей використання STREAM-елементів у природничо-екологічному вихованні дошкільників. Сприяння всебічному розвитку особистості дошкільника шляхом організації практично орієнтованої, творчої та дослідницької діяльності.

Виклад основного матеріалу. Сучасна система дошкільної освіти орієнтується на формування у дітей цілісної картини світу, розвитку пізнавальної активності та відповідального ставлення до довкілля. У цьому контексті особливої актуальності набуває впровадження STREAM-підходу, що поєднує елементи науки, технологій, читання, інженерії, мистецтва та математики в єдиний цілісний освітній процес [1,с.35].

Природничо-екологічне виховання в дошкільному віці має на меті не лише ознайомлення дітей з об'єктами та явищами природи, а й формування емоційно-ціннісного ставлення до неї. STREAM-підхід дозволяє реалізувати ці завдання через активну дослідницьку діяльність, спостереження, експериментування та творчі завдання.

У межах нашого дослідження зосереджуємо увагу на ключових складових

STREAM-освіти. Елемент науки реалізується через організацію простих дослідів і експериментів, систематичних спостережень за природними явищами, що сприяє розвитку дослідницьких умінь та пізнавальної активності.

Технології представлені використанням сучасних засобів навчання: інтерактивних ігор, відеоспостережень за природними процесами, цифрових мікроскопів. Інженерія виявляється через конструкторську діяльність, моделювання та проєктування [2, с.38].

Важливу роль у STREAM-підході відіграє мистецтво, образотворча діяльність, музичні та театралізовані ігри на екологічну тематику сприяють розвитку творчої уяви, естетичного сприйняття та екологічних почуттів [3,с.18].

Математика інтегрується у процес природничо-екологічного виховання через лічбу природних об'єктів, вимірювання, порівняння, встановлення просторово-часових зв'язків. Інтеграція STREAM-елементів сприяє формуванню в дошкільників екологічної компетентності, яка проявляється у знаннях про природу, відповідальному ставленні до природних ресурсів та готовності дотримуватися правил екологічно доцільної поведінки [4,с.56].

Висновки. Інтеграція науки, технологій, інженерії, мистецтва та математики забезпечує активну пізнавальну діяльність. STREAM-підхід також формує відповідальне ставлення до природи та навички екологічно доцільної поведінки. Таким чином, упровадження STREAM-елементів є ефективним засобом підвищення якості природничо-екологічного виховання в закладах дошкільної освіти.

Список використаних джерел

1. STREAM-освіта в дошкільлі: методичні рекомендації для педагогів / за ред. К.Л. Крутій. Київ, 2020.
2. Шевчук А.С. Природничо-екологічне виховання дошкільників у сучасних умовах. Львів : Світ, 2019.
3. Breiner J.M., Johnson C.C., Harkness S. S., Koehler C. M. What Is STEM? A Discussion About Conceptions of STEM Education. *International Journal of STEM Education*. 2019.

ЕКО-АРТ ТЕХНОЛОГІЇ У РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Анна Кость,

студентка III курсу спеціальності А2 Дошкільна освіта.

Науковий керівник – **Пилипишак Софія Ігорівна,**
спеціаліст.

Актуальність проблеми Сучасна дошкільна освіта спрямована на формування творчої, активної та екологічно свідомої особистості. У період глобальних екологічних змін особливої ваги набуває питання виховання відповідального ставлення до природи вже з раннього віку. Саме тому впровадження інноваційних підходів, що поєднують розвиток творчості та екологічну освіту, є надзвичайно актуальним.

Мета роботи – обґрунтувати значення еко-арт технологій у розвитку творчої активності дітей дошкільного віку та визначити ефективні способи їх впровадження в освітній процес закладу дошкільної освіти.

Виклад основного матеріалу. Дошкільний вік є сенситивним періодом для формування творчої активності. У цей час активно розвиваються уява, фантазія, допитливість, здатність до експериментування. Творча активність розглядається як прагнення дитини до самостійного створення нового продукту діяльності, виявлення ініціативи та оригінальності мислення [3].

Одним із таких підходів є еко-арт технології. Еко-арт – це інтеграція художньої діяльності з використанням природних матеріалів та формуванням екологічної культури.

Еко-арт технології ґрунтуються на використанні природних матеріалів та вторинної сировини в художній діяльності дітей. Робота з такими матеріалами стимулює розвиток усіх органів чуттів. Багатосенсорний досвід сприяє гармонійному розвитку нервової системи та формуванню стійких пізнавальних інтересів. [3, с. 19]. Важливою особливістю еко-арту є його сезонність. Весною

діти можуть працювати з глиною, травою; влітку – з квітами, насінням, камінцями; восени – з барвистим листям, шишками, жолудями; взимку – з сухими гілками та вічнозеленими рослинами. Такий підхід формує у дітей розуміння циклічності природних процесів і сприяє розвитку спостережливості [4, с. 27]. Серед основних форм реалізації еко-арт технологій у ЗДО можна виокремити: створення природних аплікацій і композицій; ліплення з глини; виготовлення природних фарб із ягід, глини, рослин; створення колективних арт-інсталяцій; виготовлення функціональних виробів із природних матеріалів; організацію екологічних творчих проєктів.

Такі види діяльності сприяють розвитку дрібної моторики, просторового мислення, естетичного смаку, уміння планувати послідовність дій. Окрім цього, еко-арт позитивно впливає на соціальний розвиток дітей: спільна творчість формує навички співпраці, взаємодопомоги, відповідальності за спільний результат [1, с. 12]. Практика впровадження еко-арт технологій свідчить, що діти стають більш зосередженими, спокійними та ініціативними. Вони активно пропонують власні ідеї, експериментують із матеріалами, демонструють підвищений інтерес до природи та екологічних проблем [2].

Висновки. Еко-арт технології є ефективним засобом розвитку творчої активності дітей дошкільного віку. Вони забезпечують гармонійний сенсорний, емоційний, когнітивний та соціальний розвиток дитини, формують екологічну свідомість і відповідальне ставлення до природи. Систематичне впровадження еко-арт технологій в освітній процес закладу дошкільної освіти сприяє формуванню креативної, ініціативної та екологічно свідомої особистості.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). Київ, 2021.
2. Кондратюк Л.О. : Екологічне виховання дітей дошкільного віку засобами художньої діяльності. *Дошкільна освіта*. 2020. № 3.
3. Мартиненко С.М. Арт-технології в освітньому процесі закладу дошкільної освіти. *Педагогічні науки*. 2019. № 88.
4. Сухомлинська О.В. Теорія і практика екологічного виховання дітей. Київ: Освіта, 2018.

ФОРМУВАННЯ ГУМАНІСТИЧНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ПРИРОДИ ЗАСОБАМИ ДИТЯЧОЇ ПРИРОДНИЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Ірина Хомин,

студентка III курсу спеціальності А2 Дошкільна освіта.

Науковий керівник – **Пилипишак Софія Ігорівна**, спеціаліст.

Актуальність проблеми. Формування гуманістичного ставлення до природи дітей дошкільного віку є актуальною проблемою сучасності, оскільки саме в дошкільному віці закладаються основи екологічної свідомості, екологічної культури, що впливають на поведінку та діяльність людини у природі. Особливе значення у цьому процесі займає дитяча природнича література як доступний і ефективний засіб педагогічного впливу [3].

Мета роботи – необхідність систематизувати та згрупувати твори дитячої природничої літератури для осмислення та практичного впровадження у роботі під час формування у дітей дошкільного віку гуманістичного ставлення до природи.

Виклад основного матеріалу. Художня природознавча література є могутнім освітнім джерелом, що сприяє розширенню кругозору дітей, знайомить із подіями та явищами, які не можна спостерігати у даний момент, розкриває таємниці, встановлює взаємозв'язки й відносини у природі та між природою і людиною. Також відображення у змісті художніх творів життєвих процесів дозволяє дітям пізнавати багатоманітність природного середовища та засвоювати норми і правила взаємодії з ним, що є важливим елементом взаємостосунків, які є основою формування екологічної культури дошкільників. Окрім цього, вона має важливий виховний вплив на дитину, а саме на розвиток емоційної сфери, почуття любові та співчуття, розуміння сутності добра і зла, що змушує дітей пильніше придивлятися до навколишньої дійсності, визначати своє ставлення до природи. Природознавчі ситуації висвітлені у художній літературі є зразком для

наслідування дітьми у повсякденному житті та показують приклад гуманного ставлення до мешканців природи [2, с. 25].

Класифікація творів художньої літератури для формування гуманістичного ставлення до природи [1, с.8]: казки про природу і тварин – формують емоційно-ціннісне ставлення до довкілля. Українські народні казки, оповідання (короткі) – розвивають співчуття до живого. Вірші про природу допомагають емоційно сприймати природні явища.

Художня література – одна з доступних і привабливих форм розкриття взаємозв'язків та взаємозалежностей у природному світі. Через захоплюючий сюжет дитина легше сприймає і засвоює складний механізм взаємодії живих організмів між собою та неживою природою. Вона завжди викликає особливе зацікавлення, притаманне дошкільникам. Художня література навчає дітей жити за законами природи, допомагає формувати відповідальне ставлення до всього живого, спонукає творити добро, сприяє розвиткові природної допитливості [5].

Висновки. Отже, художня природознавча література сприяє не лише інтелектуальному розвитку дитини, а і розкриває ідеї розумного, дбайливого, бережного ставлення до природи, що є основою екологічного виховання дошкільника. Через емоційну взаємодію з художніми образами діти засвоюють певні природничі знання й уявлення, виробляють конкретні судження, формулюють власні висновки.

Список використаних джерел

1. Авторські казки природознавчого змісту: навч.-метод. посібник /укладач Н.Г. Недодатко. Кривий Ріг: ДВНЗ «КДПУ», 2017. 152 с.
2. Беленька Г.В. Дошкільнятам про світ природи: старший дошкільний вік : навч.-метод. посіб. 2-ге вид. Київ: Генеза, 2014. 112 с.
3. Базовий компонент дошкільної освіти (2021)
https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu
4. Методичні рекомендації з екологічного виховання дошкільників (МОН).
<https://mon.gov.ua>

ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧО-ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ТЕАТРАЛІЗОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Анастасія Ясинська,

студентка III курсу спеціальності А2 Дошкільна освіта.

Науковий керівник – **Пилипишак Софія Ігорівна,**
спеціаліст.

Актуальність проблеми. Формування природничо-екологічної компетентності в дітей дошкільного віку є однією з ключових цілей сучасної освіти, що визначено в БКДО (нова редакція, 2021).

Особливе значення має ознайомлення дітей із природними змінами, зокрема зі зміною пір року, оскільки саме в дошкільному віці закладаються основи екологічної свідомості, спостережливості та ціннісного ставлення до живого та неживого в природі [2, с. 18] Через театральні образи та рольові ситуації діти мають можливість переживати, розуміти й пояснювати природні явища, такі як зміна погоди, колір листя чи поведінка тварин у різні пори року, що сприяє формуванню цілісного уявлення про довкілля.

Мета роботи – обґрунтувати педагогічну ефективність театралізованої діяльності як засобу формування природничо-екологічної компетентності дітей дошкільного віку на прикладі дитячого театру «Чарівні пори року».

Виклад основного матеріалу. Природничо-екологічна компетентність – це інтегрована якість, що включає знання про природу, уміння пояснювати явища, готовність до екологічно доцільної поведінки та ціннісне ставлення до довкілля. Це відповідає сучасним науковим підходам до екологічної освіти дошкільників [3, с. 45]

Театралізована діяльність – це організована форма творчої діяльності, що дозволяє дітям інтегрувати знання, емоції та дії. За дослідженням Лисенко О.М.,

театральні ігри сприяють розвитку мовлення, уяви, комунікації та емоційного інтелекту, а також формуванню морально-ціннісних ставлень. [4, с. 28].

На основі цих наукових підходів у практиці дошкільної освіти був створений дитячий екологічний театр «Чарівні пори року», спрямований на формування природничо-екологічної компетентності через театралізовані постановки, що відображають сезонні зміни.

Театр «Чарівні пори року». Тематика театральних постановок охоплює природні явища, властиві кожній порі року. Ці постановки будуються на основі спостережень дітей за природою, обговорень та творчих ігор. Наприклад, у виставі «Осінні фарби» діти пояснюють причини зміни кольору листя та спостерігають взаємозв'язок між температурою і природними явищами.

Театралізована діяльність реалізується у таких етапах: спостереження за природою в конкретну пору року; обговорення екологічних питань; виготовлення елементів декорацій з природних і вторинних матеріалів; репетиція; показ вистави; рефлексія та обговорення результатів.

Залучення дітей до виготовлення театральних героїв із природних матеріалів сприяє кращому розумінню цінності природних ресурсів та розвитку практичних навичок ощадливого ставлення до довкілля.

Висновки. Театралізована діяльність є ефективним засобом формування природничо-екологічної компетентності дітей дошкільного віку. Театр «Чарівні пори року» дозволяє не лише розширити знання дітей про природу та сезонні зміни, але й формує ціннісне ставлення до довкілля, творчі здібності, мовлення і комунікативні навички.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). Наук. кер. Піроженко Т.О. Київ, 2021.
2. Лисенко Н.В. Екологічне виховання дошкільників : підручник. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2015.
3. Гавриш Н. В. Художнє слово і дитяче буття : метод. посіб. [з елементами театралізації]. Харків : Вид-во «Ранок», 2017.

ФОРМУВАННЯ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ УЯВЛЕНЬ ПРО БЕЗПЕЧНУ ПОВЕДІНКУ В ДОВКІЛЛІ

Наталія Солтис,

студентка IV курсу спеціальності А2 Дошкільна освіта.

Науковий керівник – **Гурей Ольга Іванівна**, спеціаліст вищої категорії.

Актуальність дослідження. Формування уявлень про безпечну поведінку є важливою складовою всебічного розвитку дошкільника. Воно передбачає не лише засвоєння знань про небезпеки, а й розвиток умінь їх розпізнавати, передбачати наслідки та діяти адекватно. Безпечна поведінка охоплює когнітивний, емоційний і поведінковий компоненти.

Мета роботи – розкрити особливості формування уявлень про безпечну поведінку у дітей дошкільного віку та визначити ефективні методи навчання.

Виклад основного матеріалу. Дошкільний вік є сенситивним періодом для формування основ безпеки життєдіяльності, оскільки в цей час дитина активно пізнає навколишній світ, однак ще не здатна повною мірою оцінювати небезпеку. Вікові особливості зумовлюють специфіку сприйняття ризиків: молодші дошкільники характеризуються імпульсивністю та недостатньо сформованим почуттям самозбереження; у середньому дошкільному віці діти починають розрізняти дозволене і заборонене, проте їхня поведінка значною мірою залежить від емоційного стану; старші дошкільники здатні встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, аналізувати ситуації та усвідомлювати значення правил безпечної поведінки.

Формування уявлень про безпечну поведінку здійснюється за основними напрямками: ознайомлення з правилами дорожнього руху, пожежною безпекою, правилами поведінки в природному середовищі та побуті. Дітей навчають розпізнавати потенційно небезпечні ситуації, дотримуватися встановлених правил

і діяти відповідно до них. Особливої уваги набуває підготовка до дій у надзвичайних ситуаціях (зокрема під час повітряної тривоги чи евакуації), що подається у доступній формі без надмірного емоційного навантаження.

Ефективність формування уявлень про безпечну поведінку значною мірою залежить від добору методів і форм роботи. Найбільш результативними є ігрові та практико-орієнтовані методи, зокрема сюжетно-рольові ігри, моделювання життєвих ситуацій, дидактичні вправи, бесіди та використання наочності. У молодшому дошкільному віці доцільно застосовувати емоційно-образні засоби (казки, ігри), тоді як у старшому – залучати дітей до аналізу ситуацій і виконання практичних завдань. Важливу роль відіграє практична діяльність, спрямована на закріплення набутих знань і формування стійких навичок, а також взаємодія з батьками як необхідна умова їх реалізації у повсякденному житті.

Висновки. Отже, систематична, цілеспрямована робота з урахуванням вікових особливостей дітей та використання ефективних методів навчання забезпечує успішне засвоєння знань і формування практичних навичок безпечної поведінки.

Список використаних джерел

1. Александрова Т. Діти та різноманітні небезпеки: poradnik. Кропивницький, 2024.
URL: https://olexrada.gov.ua/doc/civil_defence/materials/dity.pdf
2. Гарбузова Н. О. Виховання безпечної поведінки дітей з раннього віку. Суми, 2022.
URL: <http://sadi-marinka.in.ua/2022/01/12/консультація-для-педагогів-виховання/>

ЗАСТОСУВАННЯ РУХЛИВИХ ІГОР У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Сніжана Петришин, Ольга Крижанівська,

студентки IV курсу спеціальності А2 Дошкільна освіта.

Науковий керівник – **Сидорів Сергій Мирославович**, доктор філософії, спеціаліст вищої категорії.

Актуальність проблеми. Дошкільний вік є сенситивним періодом для формування іншомовної фонетичної, лексичної та комунікативної компетентності. Наукові дослідження доводять, що поєднання мовлення з фізичною активністю значно підвищує рівень засвоєння іншомовного матеріалу. Рухова діяльність відповідає природній потребі дошкільника в активності, а тому сприяє зниженню психологічного бар'єру та активізації мовленнєвої діяльності.

Мета роботи – обґрунтувати педагогічну доцільність використання рухливих ігор у процесі формування англomовленнєвої компетентності дітей дошкільного віку на основі положень сучасних методичних підручників.

Виклад основного матеріалу. Формування англomовленнєвої компетентності дітей дошкільного віку відбувається з урахуванням їхніх вікових та психологічних особливостей. У дошкільному віці провідною діяльністю є гра, а природною потребою – рух. Саме тому ефективність навчання англійської мови значно підвищується за умови поєднання мовленнєвої активності з фізичною діяльністю.

Діти молодшого віку сприймають мову через дію, емоцію та конкретну ситуацію. Дитина краще запам'ятовує лексичні одиниці, якщо вони супроводжуються конкретною фізичною дією (jump, clap, run, turn around). Рухливі ігри створюють природні умови для багаторазового повторення мовного матеріалу без перевтоми та втрати інтересу [1].

Суттєвий внесок у теоретичне обґрунтування цього підходу зробив Джеймс

Ашер. Метод TPR дозволяє засвоєння іноземної мови через виконання фізичних команд. Автор доводить, що на початковому етапі дитина має більше слухати та реагувати рухом, ніж говорити. Такий підхід формує позитивну мотивацію та забезпечує природність мовленнєвого розвитку [2].

Крім мовленнєвого розвитку, рухливі ігри сприяють формуванню соціальних навичок дітей: уміння взаємодіяти з однолітками, дотримуватися правил гри, проявляти ініціативу та співпрацювати. Для дітей з особливими освітніми потребами це особливо важливо, адже такі види діяльності допомагають відчувати себе повноцінними учасниками групи та сприяють розвитку почуття приналежності до колективу.

Рухливі ігри сприяють розвитку уваги, пам'яті та координації рухів. Вони створюють позитивний емоційний фон, який є необхідною умовою ефективного навчання в дошкільному віці. Повторення мовних структур у формі гри не сприймається дітьми як навчальна вимога, а стає природною частиною діяльності. М. Sedaghat зазначає, що в іграх, при нестачі слів, діти використовують невербальну комунікацію, взаємонавчаючись, виправляючи помилки і експериментуючи. Головне – забезпечити їм можливість [3].

Висновки. Інтеграція рухливих ігор у заняття з англійської мови забезпечує системне формування мовленнєвих умінь, підтримує інтерес до навчання та сприяє гармонійному розвитку особистості дошкільника. Таким чином, рухлива гра виступає не лише формою організації діяльності, а й важливим педагогічним засобом розвитку англomовної комунікативної компетентності дітей дошкільного віку.

Список використаних джерел

1. Кулікова І., Шкваріна Т. *Англійська мова для дітей дошкільного віку: програма та методичні рекомендації*. Тернопіль: Мандрівець, 2015. 48 с.
2. Asher J. *Learning Another Language Through Actions*. Los Gatos, CA: Sky Oaks Productions, 2009.
3. Sedaghat M. Play It Again: An Exploration of the Impact of Games on Language Learning and Social-Emotional Learning in a Preschool EFL Classroom. JALT International Conference 2024.

ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Сніжана Петрів, Христина Панчук,

студентки IV курсу спеціальності А2 Дошкільна освіта.

Науковий керівник – **Сидорів Сергій Мирославович,**
доктор філософії, спеціаліст вищої категорії.

Актуальність проблеми. Відповідно до положень Міністерства освіти і науки України та вимог Базового компоненту дошкільної освіти, формування іншомовної комунікативної компетентності є важливою складовою розвитку дитини дошкільного віку [1]. Провідною діяльністю дошкільників є гра, яка забезпечує природне засвоєння нових знань і соціального досвіду. Саме тому використання ігрових технологій у процесі навчання англійської мови є одним із найбільш ефективних підходів до організації освітнього процесу в ЗДО.

Мета дослідження – проаналізувати особливості використання ігрових технологій у процесі навчання дітей дошкільного віку та визначити їхній вплив на формування іншомовної комунікативної компетентності.

Виклад основного матеріалу. На думку британського методиста Джеремі Гармера, використання ігор у навчанні дозволяє поєднати навчання з емоційним залученням дітей, що підвищує ефективність засвоєння лексики та мовних структур. Гра створює позитивний психологічний клімат на занятті та зменшує страх перед помилками у мовленні [4].

У практиці навчання англійської мови дітей дошкільного віку використовуються різні види ігор. Дидактичні ігри спрямовані на засвоєння нової лексики та закріплення мовного матеріалу. Наприклад, ігри з картками, такі як «Memory», «What's missing?» або «Find the pair», допомагають дітям запам'ятовувати нові слова через повторення та асоціації. Рухливі ігри поєднують мовленнєву діяльність з фізичною активністю. Команди «Jump», «Clap your

hands», «Touch your nose» допомагають засвоювати нові слова через рухову діяльність [3].

Музично-ритмічні ігри та пісні сприяють розвитку фонематичного слуху, відчуття ритму та правильної вимови. Повторення римівок, пісень та коротких віршів допомагає дітям природно засвоювати інтонацію та мовні структури.

Дослідниця О. Пометун зазначає, що у процесі гри діти не лише засвоюють нові слова, а й набувають досвіду співпраці, взаємодії та елементарного іншомовного спілкування [2, с. 18].

За словами Скотта і Лісбет Йтреберг навчання є ефективнішим тоді, коли діяльність має ігровий характер, супроводжується рухами, емоціями та взаємодією з однолітками. Важливу роль відіграє створення позитивної атмосфери, у якій дитина не боїться експериментувати з мовою [5].

Висновки. Отже, використання ігрових технологій у навчанні англійської мови дітей дошкільного віку є педагогічно доцільним та методично обґрунтованим. Гра виступає не лише формою організації навчальної діяльності, а й ефективним засобом розвитку мовленнєвих і пізнавальних здібностей дітей.

Систематичне застосування ігрових методів сприяє формуванню основ іншомовної комунікативної компетентності, розвитку творчого мислення, уяви та позитивного ставлення до вивчення іноземної мови. Таким чином, ігрові технології є важливим компонентом сучасної методики навчання англійської мови у закладах дошкільної освіти та створюють передумови для подальшого успішного навчання дітей у школі.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти. Київ, 2021.
2. Пометун О. І. Інтерактивні технології навчання: теорія і практика. Київ: А.С.К., 2004.
3. Asher J. *Learning Another Language Through Actions: The Complete Teacher's Guidebook*. Los Gatos: Sky Oaks Productions, 2009.
4. Harmer J. *How to Teach English*. Harlow: Longman, 2007.
5. Scott W., Ytreberg L. *Teaching English to Children*. Longman, 1990.

ЗАНУРЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В АНГЛОМОВНЕ СЕРЕДОВИЩЕ: УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ

Марія Попко,

студентка IV курсу спеціальності А2 Дошкільна освіта.

Науковий керівник – **Сидорів Сергій Мирославович,**
доктор філософії, спеціаліст вищої категорії.

Актуальність проблеми. Дедалі більшої актуальності набуває педагогічна проблема створення повноцінного англomовного середовища, у якому дитина має можливість природно взаємодіяти з мовою. Таке середовище формується вихователем як під час організованих занять, так і в позанавчальній діяльності в закладі дошкільної освіти. Наявність сприятливої, безпечної та психологічно комфортної атмосфери сприяє формуванню позитивного ставлення дітей до вивчення мови.

Мета роботи – висвітлити ключові аспекти навчання англійської у сприятливому і безпечному освітньому середовищі закладів дошкільної освіти України.

Виклад основного матеріалу. Питанню занурення дітей у англomовне середовище присвячено значну кількість праць зарубіжних і вітчизняних учених та методистів. Зокрема, Yaneth Rodríguez і колеги зазначають, що *“immersion program can be seen as a resource for learning, practicing, and reinforcing a foreign language as well as learning about other cultures”* [3, с. 15].

У підручнику з методики викладання англійської мови для дітей дошкільного віку «Англійська мова для дітей дошкільного віку» Інни Кулікової та Тетяни Шкваріної підкреслюється, що однією з найважливіших умов ефективного навчання є формування позитивного ставлення дітей до процесу оволодіння мовою та врахування пізнавальних інтересів кожної дитини [1, с. 24]. Саме тому заняття мають бути організовані так, щоб вихованці навчалися із задоволенням,

відчували успіх і отримували підтримку з боку педагога.

Ефективним засобом формування інтересу до вивчення англійської мови є використання знайомих дітям казкових персонажів, ігор, пісень, римівок та театралізованих елементів. Цікаві казкові сюжети сприяють формуванню внутрішньої мотивації до навчання, яка може проявлятися у різних формах: комунікативній – коли дитина прагне використовувати англійську мову для спілкування; лінгвопізнавальній – коли інтерес викликає сам мовний матеріал; інструментальній – коли дітям подобаються певні види діяльності, зокрема ігри, творчі завдання чи інтерактивні вправи [1, с. 25].

Згідно із Законом України «Про застосування англійської мови в Україні», з 1 вересня 2026 року англійську мову вивчатимуть діти п'яти-шестирічного віку в усіх закладах дошкільної освіти. Передбачається, що система підвищення кваліфікації педагогів сприятиме поглибленому вивченню методики викладання іноземної мови, систематизації та практичному застосуванню отриманих знань [2]. Важливо, щоб навчання було інтегроване у повсякденне життя дітей, сприяло бажанню спілкуватися.

Висновки. Методики занурення в англомовне середовище, які активно застосовуються у зарубіжній практиці, заслуговують на подальше вивчення та впровадження в українських закладах дошкільної освіти. Їх адаптація з урахуванням національних освітніх традицій та сучасних педагогічних підходів сприятиме підвищенню ефективності навчання англійської мови, розвитку комунікативних умінь дітей та формуванню позитивного ставлення до іншомовного спілкування з раннього віку.

Список використаних джерел

1. Кулікова І., Шкваріна Т. Англійська мова для дітей дошкільного віку : програма та методичні рекомендації. Тернопіль: Мандрівець, 2015. 48с.
2. Про застосування англійської мови в Україні. Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3760-20#Text>
3. Rodríguez I. Y, Martínez J.E., Andrés S. Programas De Inmersión. *Enletawa J.*, vol. 17, n.º 2, 2024. <https://doi.org/10.19053/uptc.2011835X.17941>

ЛІТЕРАТУРА РІДНОГО КРАЮ ЯК ЧИННИК ТВОРЧОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ (НА ПРИКЛАДІ ТВОРЧОСТІ МАРІЙКИ ПІДГІРЯНКИ)

Юлія Пристай,

студентка III курсу спеціальності А2 Дошкільна освіта.

Науковий керівник – **Клубочкіна Тетяна Петрівна,**
спеціаліст.

Актуальність проблеми. У сучасних умовах реформування освіти України особливої значущості набуває проблема творчого розвитку дітей дошкільного віку. Формування креативної, емоційно чутливої та національно свідомої особистості є одним із пріоритетних завдань дошкільної освіти.

Література рідного краю є важливим складником формування духовного світу дитини, оскільки саме через художнє слово відбувається перше усвідомлення культурної належності, емоційного досвіду та ціннісних орієнтирів [2].

Мета роботи – обґрунтування й висвітлення можливості використання літератури рідного краю, зокрема творчості Марійки Підгірянки, як засобу творчого розвитку дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Дошкільний вік є сенситивним періодом розвитку уяви, мовлення та творчих здібностей, тому залучення дітей до літератури рідного краю сприяє формуванню цілісної картини світу через близькі та зрозумілі образи [1]. Тексти письменників Прикарпаття відзначаються природною образністю, мелодійністю мови, що стимулює мовленнєву активність дітей та естетичного сприйняття [2].

Так, наприклад, творчість Марійки Підгірянки безпосередньо орієнтована на дитячу аудиторію, вирізняється доброзичливістю та педагогічною спрямованістю. Її вірші легко запам'ятовуються, сприяють розвитку мовлення, почуття ритму та художньої уяви [1].

Вірші Марійки Підгірянки ефективно застосовуються в мовленнєвій творчості. Завдяки ритмічності та повторюваності рядків діти легко запам'ятовують тексти, добирають рими, пробують складати власні короткі віршики за аналогією.

Окремий напрям – музично-ритмічна діяльність. Тексти легко поєднувати з рухами, плесканням у долоні. Це допомагає формувати відчуття ритму і творчу імпровізацію, коли діти самі вигадують рухи до поетичних рядків.

Важливим є і пізнавально-емоційний аспект. У поезіях Марійки Підгірянки дитина відкриває красу рідної природи Карпат, традиційний спосіб життя, доброзичливе ставлення до світу.

Висновки. Отже, література рідного краю є не лише засобом ознайомлення з культурною спадщиною, а й потужним інструментом розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку. Творчість Марійки Підгірянки посідає особливе місце у роботі з дітьми дошкільного віку, оскільки її поезія органічно поєднує простоту образів, народнопісенну інтонацію та виховний потенціал.

Список використаних джерел

1. Білавич Г.В., Багрій М.А., Данилюк Т.П. Підвищення загальнокультурного рівня майбутніх педагогів засобами літератури рідного краю. Гірська школа в умовах реформування системи освіти: компетентнісний вектор. Монографія / За науковою редакцією д.п.н. М.П. Оліяр. Івано-Франківськ, 2018. С. 171–181.
2. Клубочкіна Т. Література рідного краю як чинник формування читацької культури здобувачів вищої освіти. *Сучасна українська освіта: виклики, стратегії, технології* : збірник наукових праць II Всеукраїнської науково-практичної конференції (Дрогобич, 15–16 травня 2025 року) / за ред. Т. Пантук, А. Федорович. Дрогобич : «Трек ЛТД», 2025. С. 107-115.

КАЗКОТЕРАПІЯ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ ГАРМОНІЙНОГО РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНИКА В УМОВАХ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Ірина Пастух,

студентка III курсу спеціальності А2 Дошкільна
освіта.

Науковий керівник – **Клубочкіна Тетяна Петрівна,**
спеціаліст.

Актуальність проблеми. За сучасних умов, коли діти стикаються з емоційними переживаннями, стресами та соціальними викликами, зростає потреба у методах, що допомагають м'яко підтримати їхній емоційний стан. Одним із таких методів є казкотерапія, яка поєднує виховний, розвивальний і терапевтичний потенціал.

Мета роботи – визначити та проаналізувати можливості використання казкотерапії як інноваційного психолого-педагогічного засобу гармонійного розвитку дітей дошкільного віку за умов сьогодення.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні особливої актуальності набуває проблема гармонійного розвитку особистості дитини дошкільного віку. Сучасне освітнє середовище вимагає від педагогів пошуку ефективних, гуманістичних та інноваційних методів і засобів роботи. Одним із таких інноваційних психолого-педагогічних інструментів є казкотерапія.

Психолого-педагогічна цінність казкотерапії полягає в символічності казкового сюжету. Дитина сприймає складні життєві ситуації через метафору, що знижує рівень тривожності та сприяє безпечному проживанню емоцій [2; 3].

У дошкільному віці провідною діяльністю є гра, тому казкотерапія

органічно інтегрується у освітній процес закладів дошкільної освіти [1]. Наприклад, під час роботи зі страхами використовується створення авторських терапевтичних казок. Якщо дитина боїться темряви, педагог пропонує історію про маленького світлячка, який знаходить друзів у нічному лісі. Після прослуховування діти малюють персонажів.

Учені підкреслюють [3], що казкотерапія також активно використовується для розвитку мовлення та творчості. Наприклад, після читання казки вихователь пропонує змінити фінал або вигадати нового героя. Сьогодні казки допомагають виховувати дітей як під час очних зустрічей, так і через екран монітора. Дистанційний формат став критично важливим для дитячих садків у часи війни, епідемій чи під час перебування малечі в укриттях. За звичних умов вихователі в ЗДО проводять «Казкове коло» – щотижневі зустрічі, де діти не просто слухають історії, а й стають їхніми акторами або навіть співавторами.

Важливу роль у процесі казкотерапії відіграє також залучення батьків.

Рекомендації щодо сімейного читання, спільного обговорення казок і організації ігор за їх мотивами сприяють продовженню педагогічного впливу поза межами дошкільного закладу.

Висновки. Отже, казкотерапія є ефективним засобом психолого-педагогічної роботи з дітьми дошкільного віку. Використання казок у роботі вихователя допомагає створити безпечне середовище для вираження почуттів і подолання внутрішніх переживань.

Список використаних джерел

1. Бурчик О.В. Групова казкотерапія в особистісно орієнтованому вихованні дітей. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2005. Вип. 25. С. 203-205.
2. Василевська О.І. Психічне здоров'я особистості та його підтримка засобами казкотерапії. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія: Психологічні науки. 2017. Вип. 1 (2). С. 29-34
3. Замелюк М.І., Міліщук С.О. Казкотерапія як психологічний метод у роботі з дітьми дошкільного віку. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2019. № 63. Т. 1. С. 41-44.

СЕКЦІЯ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ПОЧАТКОВА ОСВІТА»

Проблема: ПОЧАТКОВА ШКОЛА ХХІ СТОЛІТТЯ: ЯКІСТЬ, ІННОВАЦІЇ, РОЗВИТОК

КЕРІВНИК – голова циклової комісії дисциплін професійної та практичної підготовки (спеціальність «Початкова освіта»), кандидат педагогічних наук, викладач-методист, спеціаліст вищої категорії **ГОЦУЛЯК Катерина Іванівна.**

СЕКРЕТАР – викладач **БАРАНЕЦЬКА Зоряна Михайлівна.**

ОСВІТНІ ВТРАТИ ЯК ФАКТОР ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ РЕФОРМ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ ХХІ СТОЛІТТЯ

Людмила Ликтей,

доктор філософії, викладач-методист, спеціаліст
вищої вищої категорії, завідувачка Педагогічного
відділення.

Актуальність проблеми. Упродовж останніх двох десятиліть фінська модель освіти стала своєрідним символом якості, гуманізації та інноваційності. Вона мінімізація стандартизованого тестування, автономія вчителя, довіра до дитини – усе це формувало образ освітньої системи майбутнього. Однак, упродовж останніх років у Фінляндії фіксується зниження результатів міжнародного оцінювання якості освіти, зокрема в читанні та математиці. Поглиблюється розрив між сильними та слабшими учнями, зростає занепокоєння щодо дисципліни та навчальної мотивації. У фінському професійному середовищі дедалі частіше звучать дискусії про необхідність повернення до більшої уваги до базових академічних навичок.

Мета роботи – проаналізувати сучасні тенденції розвитку європейської початкової освіти та обґрунтувати необхідність переосмислення темпів і напрямів реформування початкової школи в Україні в умовах освітніх втрат.

Виклад основного матеріалу. Початкова школа ХХІ століття розвивається

в парадигмі інновацій, дитиноцентризму та компетентнісного підходу.

Упродовж останніх десятиліть освітні реформи в різних країнах були спрямовані на гуманізацію навчання, розширення автономії вчителя, зменшення формального контролю та посилення ролі індивідуальної освітньої траєкторії дитини. Ці процеси є закономірними для сучасного суспільства знань, однак деякі з них свідчать про «недосконалість» системи. Йдеться про складні процеси трансформації освіти в умовах змін суспільства: цифровізації, індивідуалізації, підвищеної ролі психологічного благополуччя дитини. І саме цей досвід є важливим для аналітичного осмислення. Для України це питання набуває особливої актуальності.

Сьогодні наша початкова школа функціонує в умовах безпрецедентних викликів: тривалої дистанційної освіти під час пандемії, повномасштабної війни, вимушеної міграції дітей, психологічних травм, різнорівневих класів. Освітні втрати в читанні, письмі та математиці є об'єктивною реальністю. Дослідження й моніторингові зрізи демонструють зниження сформованості базових компетентностей, особливо серед молодших школярів. У таких умовах постає важливе запитання: чи доцільно в період відновлення освітнього потенціалу орієнтуватися передусім на максимально ліберальні та дитиноцентричні моделі?

Початкова школа – це фундамент. Саме в 6-10 років формується навичка читання як інструменту мислення, закладаються основи математичної грамотності, розвивається довільна увага, саморегуляція, навчальна дисципліна.

Спостерігаємо, що молодший школяр потребує чіткого алгоритму дій, передбачуваності й чітких правил організації освітнього процесу. Саме структуроване середовище створює відчуття безпеки, яке є передумовою ефективного навчання. У цьому контексті особливої ваги набуває питання авторитету вчителя. Не як інструменту тиску, а як чинника організації освітнього простору. Авторитет у початковій школі – це джерело стабільності, орієнтирів, норм. У кризові періоди суспільства роль учителя як носія порядку й знання лише

посилюється. Досвід країн із високим рівнем автономії освіти показує, що демократизація та зменшення зовнішнього контролю є ефективними за умови стабільного соціального середовища та вже сформованого академічного фундаменту. Проте в ситуації освітніх втрат в Україні першочерговим завданням стає не розширення свободи, а відновлення базових навичок.

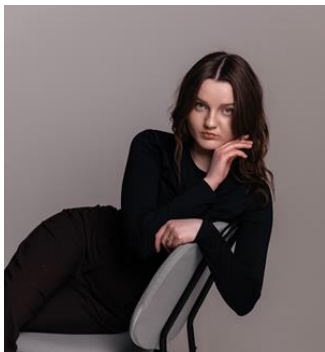
Класична модель початкової освіти, вибудована роками, має низку сильних сторін, які сьогодні набувають особливої актуальності, зокрема, системність і послідовність навчального матеріалу, чітка ієрархія відповідальності, регулярність вправління й повторення, визначені критерії оцінювання, академічна дисципліна як умова формування навчальної самостійності. Йдеться не про повернення до застарілих підходів, а про збереження балансу між інновацією та стабільністю. Інновації не повинні підміняти фундамент. Особливо тоді, коли цей фундамент потребує зміцнення.

Висновки. Таким чином, аналіз сучасних процесів у європейській освіті дозволяє зробити важливий висновок: жодна модель не є універсальною. Ефективність освітніх рішень визначається контекстом. Для України сьогодні контекст – це відновлення, компенсація втрат, підтримка психоемоційної стійкості дітей та формування базових академічних умінь.

Початкова школа ХХІ століття має бути інноваційною. Але інноваційність не тотожна відмові від структури. Розвиток не заперечує дисципліну. Дитиноцентризм не скасовує педагогічного авторитету. Можливо, саме зараз перед українською початковою школою стоїть завдання не обирати між класикою та новаторством, а поєднати їх: зберегти системність, посилити роль учителя як професійного лідера та водночас обережно впроваджувати ті інновації, які відповідають нашому соціальному й освітньому контексту.

Адже якість освіти – це не наслідування успішних прикладів, а здатність адекватно відповісти на виклики власного часу

РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Яна Цап,

студентка III курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Баранецька Зоряна**

Михайлівна, спеціаліст II категорії.

Актуальність проблеми. Зростання психоемоційного навантаження в умовах сьогодення, вплив цифрового середовища зумовлюють необхідність цілеспрямованої роботи над розвитком емоційного інтелекту в початковій школі, адже він є важливою складовою успішного навчання та соціалізації молодшого школяра.

Мета роботи – визначити сутність емоційного інтелекту молодших школярів та обґрунтувати ефективні шляхи його розвитку в умовах сучасного освітнього середовища.

Виклад основного матеріалу. Емоційний інтелект це спосіб і форма поведінки людини з самою собою і довколишніми; точність оцінки та вираження емоцій. Важливо розуміти свої емоції та емоції інших людей, пов'язані як з внутрішніми, та і зі зовнішніми подіями. Це здатність визначати емоції поза думками, фізичним станом, зовнішнім виглядом, поведінкою [3, с. 456].

Вчителям початкових класів слід цілеспрямовано вибудовувати систему роботи з розвитку емоційного інтелекту. Насамперед слід знайомити учнів з емоціями та почуттями залежно від їхнього віку. Першокласників варто ознайомлювати з базовими емоціями, доступними та близькими їм для розуміння: радістю, смутком, страхом, гнівом, соромом. Для учнів 2 класу: гнів, сум, страх, радість, любов, здивування, огида, сором. Третьюкласникам розширити спектр: інтерес, здивування, радість, страждання, горе, депресія, гнів, відраза, зневага, ворожість, страх, тривога, сором. Четвертий рік навчання присвятити знайомству

з емоціями: альтруїстичні, комунікативні, практичні, романтичні, гностичні, естетичні [3, с. 461].

Серед ефективних педагогічних засобів розвитку емоційного інтелекту дітей даного віку можна виділити: використання інтерактивних форм та методів навчання; цікавий дидактичний матеріал; застосування ігрових та арт-технологій; організацію колективних форм діяльності; ранкових зустрічей; обговорення прочитаних оповідань, казок, притч; формування навичок рефлексії.

Розвиток емоційного інтелекту є важливим компонентом успішного навчання та виховання молодших школярів. Створення сприятливого емоційного клімату в школі та сім'ї, використання ефективних педагогічних методів сприяють формуванню емоційно компетентних, успішних та щасливих дітей [2, с.40].

Висновки. Емоційний інтелект є важливою складовою сучасного освітнього процесу в початковій школі, адже молодший шкільний вік є сенситивним для його розвитку та формування.

Список використаних джерел

1. Гоулман Д. Емоційний інтелект; пер. з англ. С.-Л. Гумецької. Харків.: Віват, 2020. 512с.
2. Котухова А. С. Формування емоційного інтелекту молодших школярів в освітньому процесі нової української школи. 2024. С. 40. URL: <https://surl.li/ucriqq> (дата звернення: 01.03.2026).
3. Хвостенко О. Формування емоційного інтелекту молодших школярів як передумова розвитку успішної особистості. Освітні, педагогічні науки: методологія, теорія, практика: колективна монографія. Полтава, 2022. С. 452–481. – URL: <https://surl.li/dhceit> (дата звернення: 27.02.2026).

РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ В ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ – КЛЮЧОВОГО УМІННЯ ХХІ СТОЛІТТЯ

Анна Катрич,

студентка III курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Баранецька Зоряна Михайлівна,**
спеціаліст II категорії.

*Звичайний учитель подає істину,
а хороший – вчить її знаходити. А.Дістервег*

Актуальність проблеми. Стрімкий розвиток цифрового суспільства та зростання обсягу інформації висувають нові вимоги щодо особистості в умовах сьогодення. Саме тому розвиток та формування критичного мислення дітей молодшого шкільного віку набуває особливої ваги в контексті підготовки до життя й діяльності в умовах ХХІ століття.

Мета роботи – проаналізувати теоретичні основи розвитку критичного мислення в дітей молодшого шкільного віку як ключового уміння ХХІ століття.

Виклад основного матеріалу. Сучасна освітня система України знаходиться на піку освітніх реформ. Нова українська школа націлена на формування конкурентоспроможної на ринку праці особистості, здатної до самонавчання впродовж життя та критичного мислення. Особливої актуальності набуває проблема розвитку критичного мислення школярів початкової школи, оскільки стрімко змінюваний технологічний і соціальний світи потребують різних стилів мислення, формування та окреслення власного бачення щодо певної ситуації, вміння швидко перебудовуватися в нестандартній ситуації та досягати поставлених цілей [2, с. 43].

З позиції О. І. Пометун, критичне мислення характеризується активністю, цілеспрямованістю, самостійністю, дисциплінованістю, рефлексивністю та

передбачає розвиток у процесі навчання здатності людини: визначати проблеми, аналізувати, синтезувати, оцінювати інформацію з будь-яких джерел, висувати альтернативи й оцінювати їх, обирати спосіб розв’язання проблеми чи власну позицію щодо неї й обґрунтовувати свої погляди, робити свідомий вибір і діяти [1, с. 48]. На думку Н. Вукіної, критичне мислення – модель для навчання й виховання громадян суспільства майбутнього [1, с. 51]. Ефективний розвиток критичного мислення можливий за таких умов як: створення безпечного освітнього середовища, використання інтерактивних методів навчання, стимулювання пізнавальної активності, заохочення до дискусій і обговорень. Навчити дітей мислити критично означає правильно поставити запитання, зосередити увагу в правильному напрямі, учити робити висновки та знаходити рішення. В. О. Сухомлинський радив: «Відкрити в кожній дитині душу творця. Дати їй змогу пробудитися і розквітнути» [1, с. 51].

Висновки. Розвиток критичного мислення в дітей молодшого шкільного віку є необхідною умовою формування компетентної особистості XXI століття. Це вміння дає змогу не розгубитись у перенасиченому інформацією середовищі, бути інтелектуально незалежним, приймати зважені, обмірковані рішення, досягати особистого та професійного успіху.

Список використаних джерел

1. Джерело педагогічних інновацій. Розвиток критичного мислення в умовах упровадження нових державних стандартів в освіті. *Науково-методичний журнал*. Випуск №3(39). Харків: Харківська академія неперервної освіти, 2022. 176 с.
2. Луценко С., Шанкова Т., Розвиток критичного мислення молодших школярів засобами проблемного навчання. Збірник матеріалів Всеукраїнської з міжнародною участю науково-практичної конференції, 2022. С. 42-45.
3. Шевчук К. Розвиток критичного мислення молодших школярів: основні функції та методичні прийоми. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип. 78, том 2, 2024. Серія «Педагогіка». С. 316-321. URL: <https://surl.lu/corrlv> (дата звернення 02. 03. 2026).

ДИФЕРЕНЦІЙОВАНЕ НАВЧАННЯ: ВИКЛИКИ, ПІДХОДИ, РЕЗУЛЬТАТИ

Анастасія Лугова,

студентка II курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Гоцуляк Катерина Іванівна,**

кандидат педагогічних наук, викладач-методист,
спеціаліст вищої категорії.

Актуальність проблеми. Реформа Нової української школи та інклюзивна освіта ставлять вчителя перед завданням знайти форми роботи, що однаково ефективно слугували б і обдарованій дитині, й учню з труднощами в навчанні. Традиційна модель, за якої весь клас опрацьовує ідентичний матеріал однаковим темпом, нехтує індивідуальними особливостями дітей.

Диференційований підхід покликаний створити умови для розкриття потенціалу кожного учня. Актуальність питання зростає в умовах дистанційного та змішаного навчання: незалежно від формату уроку принцип урахування індивідуальних потреб залишається незмінним.

Мета роботи – теоретичне осмислення диференційованого навчання - його сутності, класифікації та практичних механізмів реалізації - з аналізом результативності застосування диференційованих підходів у загальноосвітніх закладах України.

Виклад основного матеріалу. Диференційоване навчання - це гнучкий спосіб коригування методів навчання з урахуванням освітніх потреб і компетентностей кожної дитини. Йдеться не про зниження вимог, а про пристосування навчальних шаблонів до потреб учня, а не навпаки. Як зазначає І. В. Малафіїк, диференційоване навчання - це «така організація навчального процесу, при якій створюються умови, які дають змогу кожному учневі розкрити всі свої потенціальні навчальні можливості» [1, с. 327]. Розрізняють зовнішню (профільну) диференціацію – існування профільних класів, ліцеїв, гімназій та

внутрішню (рівневу), яка реалізується в межах звичайного класу через варіювання змісту й методів роботи з різними групами учнів. Внутрішня диференціація спирається на аналіз індивідуальних особливостей учнів: темпу мислення, пам'яті, рівня мотивації.

Виклики: дефіцит адаптованих навчальних матеріалів і недостатня підготовка педагогів до роботи в різнорідному класі є головними бар'єрами на шляху до системної диференціації. Вчитель нерідко більше уваги приділяє «сильним» учням, тоді як «слабші» залишаються на периферії.

Стратегії: ефективним інструментом є «Піраміда планування»: основа – матеріал для всіх учнів, середина – для більшості, вершина - для найбільш підготовлених. Це дозволяє збалансувати єдині програмові вимоги з реальними можливостями дітей. М. М. Фіцула розглядає диференційоване навчання як цілеспрямований процес організації навчально-пізнавальної діяльності з урахуванням рівня навчальних можливостей учнів [2, с. 203].

Результати: Систематична диференціація підвищує навчальні досягнення учнів різних рівнів, зміцнює їхню мотивацію та знижує кількість хронічно неуспішних. Диференційований підхід є ключовим інструментом інклюзивного освітнього середовища, яке охоплює дітей з різними освітніми потребами.

Висновки. Диференційоване навчання відповідає сучасним вимогам гуманізації освіти і реалізується через зовнішню та внутрішню форми диференціації. Попри організаційні виклики, його систематичне впровадження забезпечує якісніші результати та сприяє розвитку потенціалу кожного учня.

Список використаних джерел

1. Малафійк І. В. Дидактика: навчальний посібник. Київ: Кондор, 2005. С. 327 – 336.
2. Фіцула М. М. Педагогіка: посібник. Київ: Видавничий центр «Академія», 2002. С.203 – 205.

СУЧАСНИЙ УРОК У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ: ЯКІСТЬ, ІННОВАЦІЇ ТА РОЗВИТОК

Галина Мельник,

студентка II курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Гоцуляк Катерина Іванівна,**

кандидат педагогічних наук, викладач-методист,
спеціаліст вищої категорії.

Актуальність проблеми. На сучасному етапі розвитку освіти особливої актуальності набуває проблема підвищення якості навчального процесу в початковій школі. Саме початкова освіта є першим важливим етапом формування особистості дитини, її ставлення до навчання та подальшого освітнього розвитку. Сучасна школа вже не обмежується лише передачею знань учням. Важливим завданням стає формування активної, самостійної та творчої особистості, здатної аналізувати інформацію та застосовувати отримані знання на практиці. У зв'язку з цим організація сучасного уроку в початковій школі є важливою умовою підвищення якості освіти.

Мета роботи – висвітлити особливості сучасного уроку в початковій школі та визначити його роль у розвитку особистості молодшого школяра.

Виклад основного матеріалу. Сучасний урок у початковій школі – це педагогічно організований процес, спрямований на поєднання навчання з розвитком мислення, творчих здібностей та соціальних навичок учнів. На відміну від традиційного уроку, де основна роль належала вчителю, сучасний урок передбачає активну участь самих учнів у навчальному процесі. Діти не лише слухають пояснення, а й аналізують інформацію, ставлять запитання, працюють у групах та виконують творчі завдання. Важливим принципом сучасної освіти є дитиноцентризм, який передбачає орієнтацію навчального процесу на потреби та можливості кожної дитини. Правильно побудована структура уроку допомагає учням ефективніше засвоювати нову інформацію. У початковій школі також

активно використовуються ігрові технології, які створюють позитивну атмосферу на уроці та сприяють активному залученню дітей до навчання. Сучасний урок спрямований і на формування ключових компетентностей, зокрема вміння вчитися, критично мислити, співпрацювати з іншими та ефективно спілкуватися [2, с. 3].

Важливим завданням учителя є створення такого освітнього середовища, у якому учні можуть активно взаємодіяти між собою, обмінюватися думками, аргументувати власну позицію та поважати думки інших. Саме в процесі такої взаємодії формуються навички конструктивного діалогу, взаєморозуміння та толерантного ставлення один до одного. Організація навчального процесу на засадах партнерства передбачає активне залучення учнів до різних видів колективної діяльності, зокрема групової роботи, дискусій, спільного розв'язання навчальних завдань [1].

Висновки. Отже, сучасний урок у початковій школі має значно ширше значення, ніж просто передача знань. Його метою є всебічний розвиток особистості дитини, формування її здібностей та підготовка до подальшого навчання і життя. Використання сучасних методів навчання та дитиноцентрованого підходу сприяє підвищенню ефективності освітнього процесу.

Список використаних джерел

1. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти. Київ: Грамота, 2012. 504 с.
2. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посіб. Київ: А.С.К., 2004. 192 с.
3. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи. Київ: МОН України, 2016. 40 с.

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ

Мар'яна Іванчишин,

студентка II курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Гоцуляк Катерина Іванівна,**

кандидат педагогічних наук, викладач-методист,
спеціаліст вищої категорії.

Актуальність проблеми. У сучасному світі освіта швидко змінюється під впливом цифрових технологій. Штучний інтелект активно впроваджується в різні сфери життя, зокрема й у навчальний процес. Для вчителя важливо вміти ефективно використовувати сучасні інструменти, щоб підвищити якість освіти, зробити навчання більш цікавим та адаптованим до потреб учнів. Саме тому дослідження можливостей застосування штучного інтелекту є актуальним.

Мета роботи – дослідити можливості використання штучного інтелекту у діяльності вчителя, визначити його переваги, особливості застосування в освітньому процесі та вплив на ефективність навчання.

Виклад основного матеріалу. Штучний інтелект (ШІ) є однією з найважливіших технологій сучасності, яка активно впливає на всі сфери життя людини, зокрема й на освіту. У педагогічній діяльності ШІ відкриває нові можливості для вдосконалення навчального процесу, підвищення його ефективності та індивідуалізації.

Сучасний вчитель працює в умовах великого обсягу інформації та постійних змін, тому використання цифрових інструментів стає необхідністю. Штучний інтелект дозволяє автоматизувати багато рутинних завдань, що значно полегшує професійну діяльність педагога.

Одним із ключових напрямів використання ШІ є створення навчальних матеріалів. За допомогою сучасних сервісів учитель може швидко підготувати

плани уроків, презентації, дидактичні матеріали, тести та вправи. Це не лише економить час, а й дозволяє урізноманітнити навчальний процес, зробити його більш інтерактивним і цікавим для учнів [3, с. 39-58].

Ще одним важливим аспектом є перевірка знань учнів. ШІ здатний автоматично оцінювати тести, аналізувати відповіді та навіть виявляти типові помилки. Це дає змогу вчителю швидше отримувати результати та ефективніше планувати подальшу роботу [1, с. 74-92].

Особливу роль відіграє індивідуалізація навчання. Штучний інтелект може аналізувати рівень знань кожного учня та пропонувати завдання відповідно до його потреб і можливостей. Таким чином, кожен учень отримує більш персоналізований підхід, що сприяє кращому засвоєнню матеріалу.

Важливим є і те, що використання штучного інтелекту сприяє розвитку цифрових компетентностей як учнів, так і вчителя. Це є необхідною умовою для успішної діяльності в сучасному інформаційному суспільстві [2, с.127].

Разом з перевагами існують і певні ризики. Надмірне використання ШІ може призвести до залежності від технологій, зниження критичного мислення та некритичного сприйняття інформації. Крім того, штучний інтелект може допускати помилки, тому вся інформація потребує перевірки з боку вчителя.

Висновки. Штучний інтелект є ефективним інструментом у діяльності сучасного вчителя. Він сприяє підвищенню якості навчання, економії часу та розвитку інноваційних підходів. Водночас важливо використовувати його обдуманно, поєднуючи з педагогічним досвідом і критичним мисленням.

Список використаних джерел

1. Robbins S. Organizational Behavior. Pearson, 2021. 720 p.
2. Іванова Н. В. Організаційна культура: сучасні підходи. Київ: Наука, 2023. 270 с.
3. Книга Artificial Intelligence in Education: The Intersection of Technology and Pedagogy / за ред. Peter Ilic, Imogen Casebourne, Rupert Wegerif. Cham: Springer, 2024. 315 p.

МАЙБУТНЄ ВЧИТЕЛЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Тетяна Цвік,

студентка IV курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – Глушко Марія Василівна,
спеціаліст II категорії.

Актуальність проблеми. Стрімкий розвиток штучного інтелекту та його активне впровадження в освіту змінюють традиційні підходи до викладання іноземних мов. Поява генеративних моделей, зокрема ChatGPT, впливає на взаємодію між учнем і вчителем та систему оцінювання. Недаремно зазначають: «Технології не замінюють учителя, але змінюють те, яким він має бути».

Мета роботи – визначити, як змінюється професійна роль учителя англійської мови в умовах розвитку штучного інтелекту.

Виклад основного матеріалу. Штучний інтелект у сучасному розумінні визначається як здатність комп'ютерних систем виконувати функції, притаманні людському мисленню: аналіз, навчання, узагальнення та мовну взаємодію [1]. У мовній освіті ШІ використовується для автоматизованого перекладу, перевірки граматики й стилістики, розвитку навичок письма, аудіювання та говоріння, а також для створення персоналізованих навчальних матеріалів [3].

Однією з головних переваг застосування ШІ у викладанні англійської мови є можливість реалізації індивідуального підходу. Інтелектуальні системи здатні адаптувати навчальні завдання до рівня підготовки здобувача освіти, а також надавати миттєвий зворотний зв'язок [2]. Крім того, використання чат-ботів, зокрема ChatGPT, дозволяє створювати умови для безперервної мовної практики у зручний для учнів час.

Водночас дослідники наголошують, що можливості штучного інтелекту є обмеженими порівняно з людським фактором. ШІ не здатен повноцінно

враховувати емоційні особливості комунікації, індивідуальні освітні потреби та психологічний стан учнів [1]. Окремої уваги потребує проблема академічної доброчесності, адже надмірне або неконтрольоване використання генеративних моделей може призводити до зниження рівня критичного мислення та самостійності здобувачів освіти.

У таких умовах роль учителя англійської мови зазнає суттєвих змін. Педагог перестає бути лише джерелом знань і набуває функцій фасилітатора, наставника та координатора освітнього процесу [3]. Саме вчитель забезпечує педагогічно доцільне й етично відповідальне використання інструментів ШІ, формує в учнів навички критичного аналізу інформації.

Висновки. ШІ виступає потужним інструментом автоматизації та підтримки освітнього процесу, проте не здатен замінити людський фактор. Майбутнє вчителя полягає у здатності інтегрувати цифрові технології в педагогічну практику, а також формувати критично мислячих і відповідальних користувачів ШІ. Саме такий підхід дозволить зберегти провідну роль учителя в умовах стрімкого розвитку штучного інтелекту та підвищити якість викладання англійської мови в сучасному освітньому просторі.

Список використаних джерел

1. Міненко Олеся., Штучний інтелект при опануванні англійської мови. *Вісник гуманітарного наукового товариства: наукові праці*. 2025. № 25. С. 424–430.
2. Ткач О. Штучний інтелект у роботі викладача іноземної мови: допомога чи конкуренція? *Мовна освіта: виклики, перспективи та інновації: збірник наукових праць за заг. ред. А. А. Юмрукуз*. Одеса: Магістр, 2025. – С. 64-65.
3. Чаплінська, Наталія Олегівна (2025) *Chat GPT - інноваційний інструмент чи замісний асистент викладача у вивченні іноземної мови?* *Актуальні питання у сучасній науці* (32). с. 994-1002.

ПЕДАГОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ GAMIFICATION В ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ

Вікторія Ярецька,

студентка IV курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – Глушко Марія Василівна,
спеціаліст II категорії.

Актуальність проблеми. У сучасній початковій школі особливої значущості набуває проблема підвищення мотивації учнів до вивчення англійської мови. Молодший шкільний вік характеризується домінуванням ігрової діяльності, емоційністю, потребою в активній взаємодії та позитивному підкріпленні. Тому інтеграція ігрових підходів у навчальний процес є природним і педагогічно доцільним кроком, що відповідає віковим особливостям учнів.

Мета дослідження – розкрити педагогічний потенціал гейміфікації у процесі навчання англійської мови в початковій школі та обґрунтувати її вплив на формування мотивації, мовленнєвих умінь і ключових компетентностей молодших школярів.

Виклад основного матеріалу. Гейміфікація визначається як впровадження ігрових технологій у неігрові процеси, зокрема в освітнє середовище, з метою підвищення мотивації та залучення учнів до активної діяльності [1, с.1]. Вона передбачає використання таких ігрових елементів, як бали, рівні, значки, лідерські дошки, індикатори прогресу, квести та система винагород [2, с.44].

У початковій школі гейміфікація має особливий педагогічний потенціал, оскільки відповідає провідній діяльності дітей молодшого шкільного віку — грі. Вона сприяє реалізації дидактичних принципів свідомості й активності, наочності, послідовності та систематичності, індивідуалізації навчання. Завдяки постійному зворотному зв'язку учні мають можливість оцінювати власний прогрес, що

підвищує їхню відповідальність за результат.

Гейміфікація позитивно впливає на формування мовленнєвих умінь. У процесі інтерактивних ігор, рольових ситуацій, мовних квестів та командних завдань розвиваються всі види мовленнєвої діяльності: аудіювання, говоріння, читання та письмо [1, с.5]. Лексичний і граматичний матеріал засвоюється природніше, оскільки використовується в умовах змодельованої комунікативної ситуації.

Водночас ефективність гейміфікації залежить від методично грамотного використання. Надмірне застосування винагород або постійне використання змагальних елементів може знижувати внутрішню мотивацію учнів і призводити до перенасичення [2, с.48]. Тому гейміфікація має бути спрямована не лише на зовнішнє заохочення, а й на формування стійкого інтересу до навчання.

Висновки. Гейміфікація має значний педагогічний потенціал у навчанні англійської мови в початковій школі. Вона підвищує мотивацію, активізує пізнавальну діяльність, сприяє комплексному розвитку мовленнєвих умінь, формує позитивну атмосферу співпраці та забезпечує індивідуалізацію освітнього процесу. Рациональне поєднання ігрових механік із традиційними методами навчання забезпечує ефективність та результативність вивчення англійської мови молодшими школярами.

Список використаних джерел

1. Бойко Н. І. Гейміфікація на уроках англійської мови. *Житомирщина педагогічна*. 2020. Т. 4, № 20. С. 1–5.
2. Шелудченко С. Б., Корень А. М. Інструменти гейміфікації як мотиватор при навчанні англійської мови. *Академічні студії. Серія «Педагогіка»*. 2024. № 2. С. 44–50.

ВПЛИВ СТРИМІНГОВИХ ПЛАТФОРМ (NETFLIX, YOU TUBE) ТА СЕРІАЛІВ НА ВИВЧЕННЯ ТА РОЗВИТОК АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Анна Камінська,

студентка IV курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – Глушко Марія Василівна,
спеціаліст II категорії.

Актуальність проблеми. Все більшої популярності стали набирати стрімінгові платформи, які повільно витісняють звичний формат телебачення. Легкий доступ та різноманітність контенту призвели до того, що ці сервіси також можна використовувати як потужне джерело інформації для вивчення англійської мови.

Мета роботи – дослідити вплив стрімінгових платформ і серіалів на вивчення та розвиток англійської мови.

Виклад основного матеріалу. Англійська мова застосовується у різних сферах життя, адже є мовою міжнародного спілкування. У зв'язку з цим зростає потреба у її вивченні та вдосконаленні. З розвитком цифрових технологій все більшої популярності набирає метод вивчення мови через перегляд англійськомовного контенту, зокрема на платформах YouTube та Netflix. Для застосування цього методу потрібно мати певне мовне підґрунтя, а контент підбирати відповідно до рівня знань.

Його дієвість полягає у: освоєнні живої мови, збільшенні словникового запасу, сприйнятті англійської на слух, дослідженні культури та побуту носіїв [2].

Перегляд серіалів/фільмів/відео також ефективно застосовувати на уроках. При підборі матеріалу вчитель/викладач має врахувати такі критерії:

- рівень знань учнів/студентів;
- сучасність відеоматеріалу та наявність субтитрів;

- відповідність сюжету віку аудиторії;
- обсяг мовленнєвого та країнознавчого матеріалу;

Рекомендовано працювати в три етапи:

1) До перегляду (pre-viewing).

Використання вправ, які підведуть учнів/студентів до того, про що буде фільм/серіал/відео.

2) Під час перегляду (while viewing)

Робота з персонажами чи сюжетом. Наприклад, знаходити певні ідіоматичні фрази, сленг, вирази та ін.

3) Після перегляду (post-viewing/follow-up)

Використання вправ, які допоможуть перевірити розуміння та сприйняття сюжету. Наприклад, правда/брехня, вибір декількох варіантів, відповідності, групове обговорення і т. ін. [1, с.152]. Серед недоліків даного методу – пасивне сприйняття інформації, надмірне використання сленгу, відсутність чіткої структури навчання. Саме тому його слід поєднуватися з традиційними методами навчання.

Висновки. Отже, стрімінгові платформи та серіали можуть бути ефективним інструментом у процесі вивчення англійської мови. Вони створюють ефект занурення в мовне середовище, підвищують мотивацію до навчання, сприяють розвитку аудіювання та збагаченню словникового запасу. За умови правильного педагогічного супроводу цей метод стає дієвим засобом формування іншомовної комунікативної компетентності.

Список використаних джерел

1. Стеценко Н. М., & Стеценко Д. В. (2020). Використання сучасних англомовних серіалів у навчанні студентів іноземної мови. *Педагогічний альманах*, (45), с. 150-157. <https://doi.org/10.37915/pa.vi45.93>
2. Чому варто вчити англійську з фільмів та серіалів | Friends Space. *Онлайн школа англійської мови* | Вивчай англійську онлайн з Friends English Club. URL: <https://friendsclub.com.ua/ua/articles/pochemu-stoit-uchitj-angliyskiy-po-filjmam-i-serialam> (дата звернення: 28.02.2026).

ОЦІНЮВАННЯ ЗА ГРУПАМИ РЕЗУЛЬТАТІВ У ДЕРЖАВНОМУ СТАНДАРТІ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ 2026: ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ЧИ НОВИЙ ВИКЛИК ДЛЯ ВЧИТЕЛЯ?

Ярина Зуб'юк,

студентка IV курсу спеціальності «Початкова освіта».
Науковий керівник – **Ликтей Людмила Миколаївна,**
доктор філософії, викладач-методист, спеціаліст вищої
категорії.

Актуальність проблеми. Модернізація системи загальної середньої освіти в Україні передбачає оновлення підходів до оцінювання навчальних досягнень учнів. У контексті реалізації положень Державний стандарт початкової освіти особливої уваги набуває впровадження оцінювання за групами результатів [1]. Такий підхід змінює традиційне розуміння оцінювання як інструменту контролю та переводить його у площину підтримки особистісного розвитку дитини.

Метою дослідження є аналіз особливостей оцінювання за групами результатів у Державному стандарті початкової освіти 2026 року [1] та визначення його ролі як інструменту підвищення якості освітнього процесу і водночас професійного виклику для вчителя.

Виклад основного матеріалу. Оцінювання за групами результатів ґрунтується на визначених у стандарті очікуваних результатах навчання та передбачає системний аналіз сформованості компетентностей учнів [1]. На відміну від традиційної бальної системи, нова модель орієнтується не лише на перевірку засвоєння знань, а й на розвиток умінь, навичок, цінностей і ставлень.

У межах компетентнісного підходу оцінювання виконує формувальну функцію, сприяє усвідомленню учнями власного прогресу, формує відповідальність за результати навчання та підтримує позитивну мотивацію [2]. Відповідно до сучасних наукових підходів, оцінювання розглядається як складова освітнього процесу, що забезпечує якість навчання через зворотний зв'язок [3].

Практичні аспекти впровадження компетентнісного навчання у початковій школі свідчать про необхідність системної підтримки вчителя, розроблення чітких критеріїв та інструментів оцінювання [4].

Важливим є те, що педагог отримує можливість відстежувати індивідуальну освітню траєкторію кожного учня, що відповідає принципам сучасного уроку в початковій школі [2].

Разом із тим, упровадження оцінювання за групами результатів створює нові професійні виклики. Передусім це потреба у високому рівні методичної підготовки педагога, здатності розробляти критерії оцінювання та забезпечувати об'єктивність оцінювальних суджень [3]. Додаткове навантаження та необхідність ефективної комунікації з батьками також можуть ускладнювати процес реалізації нової системи оцінювання [4].

Висновки. Оцінювання за групами результатів у Державному стандарті початкової освіти 2026 року має значний потенціал для підвищення якості освітнього процесу, оскільки спрямоване на формування компетентностей, розвиток особистості дитини та забезпечення індивідуального підходу до навчання.

Водночас нова модель оцінювання виступає серйозним професійним викликом для вчителя, вимагаючи від нього методичної гнучкості, аналітичних умінь і готовності до постійного саморозвитку.

Отже, ефективність впровадження оцінювання за групами результатів залежить від поєднання нормативних змін із належною підготовкою та підтримкою педагогічних кадрів.

Список використаних джерел

1. Міністерство освіти і науки України. Державний стандарт початкової освіти (2026). Київ: МОН України, 2026.
2. Савченко О. Я. Сучасний урок у початковій школі: компетентнісний підхід та оцінювання результатів навчання. Київ: Освіта, 2022.
3. Локшина О. І. Оцінювання результатів навчання в умовах освітніх реформ: європейський та український досвід. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2022. № 4. С. 45–53.
4. Державна наукова установа «Інститут освітньої аналітики» (ред. Г. М. Терещенко). *Нова українська школа як складова інтеграції України в європейський освітній простір (індикатори успіху): монографія*. Київ: ДНУ «Інститут освітньої аналітики», 2023.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ ТА ЗНАЧЕННЯ ПРИНЦИПУ НАОЧНОСТІ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Марина Рибенчук,

студентка III курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Гоцуляк Катерина Іванівна,**

кандидат педагогічних наук, викладач-методист,
спеціаліст вищої категорії.

Актуальність проблеми. Сучасна система освіти України орієнтується на ідеї Нової української школи, яка передбачає створення сприятливого освітнього середовища для розвитку особистості учня. У цьому контексті важливе значення має використання ефективних методів і принципів навчання, зокрема принципу наочності. Особливої актуальності принцип наочності набуває в умовах використання сучасних освітніх технологій та інтегрованого навчання, що активно впроваджується у початковій школі.

Мета роботи – розкрити психолого-педагогічні основи та значення принципу наочності в освітньому процесі початкової школи.

Виклад основного матеріалу. Виклад основного матеріалу. Принцип наочності є одним із ключових дидактичних принципів організації навчального процесу. Його сутність полягає у використанні різних засобів, що забезпечують чуттєве сприймання навчальної інформації та сприяють кращому розумінню навчального матеріалу учнями. У початковій школі наочність відіграє особливо важливу роль, оскільки мислення дітей молодшого шкільного віку характеризується переважанням наочно-образних форм пізнання.

Згідно з ідеями Нової української школи, навчання має бути діяльнісним, інтерактивним і практично спрямованим. Саме тому застосування різноманітних засобів наочності – моделей, схем, таблиць, ілюстрацій, мультимедійних

матеріалів – сприяє формуванню в учнів цілісного розуміння навчального матеріалу та розвитку їхніх ключових компетентностей [2, с. 18].

Важливим аспектом сучасної освіти є використання цифрових технологій, які значно розширюють можливості реалізації принципу наочності. Інтерактивні презентації, електронні підручники, навчальні відео та інші цифрові ресурси допомагають урізноманітнити освітній процес і зробити його більш цікавим та доступним для учнів [3, с. 25].

Крім того, у сучасній початковій школі важливого значення набуває міжпредметна інтеграція. Поєднання змісту різних навчальних дисциплін дає змогу використовувати наочні матеріали комплексно та формувати у дітей цілісне уявлення про навколишній світ [4, с. 15].

Висновки. Отже, принцип наочності є важливою психолого-педагогічною основою організації освітнього процесу в початковій школі. Застосування різних видів наочності, зокрема цифрових технологій та інтегрованих засобів навчання, відповідає сучасним вимогам Нової української школи та сприяє всебічному розвитку особистості молодшого школяра.

Список використаних джерел

1. Литвинова С. Г. Цифрові технології в освітньому просторі Нової української школи. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2020. № 1 (75). С. 21–34.
2. Несторова Л. В. Міжпредметна інтеграція як основа формування ключових компетентностей учнів. *Початкова школа*. 2018. № 9. С. 14–18.
3. Савченко О. Я. Початкова освіта в контексті ідей Нової української школи. *Рідна школа*. 2018. № 1–2. С. 3–7. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/714505/>
4. Скворцова С. О., Онопрієнко О. В. Нова українська школа: методика навчання математики у 1–2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу. Харків: Ранок, 2019.

ВПЛИВ ЦИФРОВОГО КОНТЕНТУ (ІГОР І МУЛЬТФІЛЬМІВ) НА РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА

Анастасія Стасів,

студентка II курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Гоцуляк Катерина Іванівна,**

кандидат педагогічних наук, викладач-методист,

спеціаліст вищої категорії.

Актуальність проблеми. У сучасному світі діти молодшого шкільного віку все частіше взаємодіють із цифровим контентом, зокрема комп'ютерними іграми та мультфільмами. Такий контент може як позитивно, так і негативно впливати на розвиток особистості дитини, її поведінку, мислення та емоційний стан. Тому важливо досліджувати особливості цього впливу.

Мета дослідження – дослідити вплив цифрового контенту (ігор і мультфільмів) на розвиток особистості молодшого школяра.

Виклад основного матеріалу. Цифровий контент став важливою частиною життя сучасних дітей. Комп'ютерні ігри та мультфільми можуть сприяти розвитку уваги, пам'яті, логічного мислення, а також формуванню нових знань і навичок. Водночас надмірне захоплення таким контентом може призводити до зниження фізичної активності, погіршення концентрації уваги та виникнення залежності.

Особливу роль відіграє зміст цифрового контенту. Освітні та пізнавальні програми можуть позитивно впливати на розвиток дитини, тоді як агресивні або неякісні матеріали здатні формувати небажані поведінкові моделі. Тому важливо контролювати час використання гаджетів та добирати якісний і корисний контент [1, с. 3].

З одного боку, пізнавальні мультфільми та розвивальні ігри сприяють розвитку уяви, творчого мислення, мовлення та пізнавальної активності молодших школярів. Вони можуть допомагати засвоювати нові знання, формувати інтерес до

навчання та розширювати світогляд дитини. Особливо корисним є використання освітнього цифрового контенту, який поєднує навчання з елементами гри [2, с.12].

З іншого боку, надмірне захоплення комп'ютерними іграми або переглядом мультфільмів може негативно впливати на фізичний та психоемоційний розвиток дитини. Тривале перебування перед екраном зменшує рухову активність, може спричиняти втому, зниження концентрації уваги та формування залежності від гаджетів. Крім того, агресивний або неконтрольований медіаконтент здатний впливати на поведінку та емоційний стан молодших школярів.

Висновки. Отже, цифровий контент має значний вплив на розвиток молодших школярів. Його вплив може бути як позитивним, так і негативним. Для гармонійного розвитку дитини важливо обмежувати час використання гаджетів та обирати якісний освітній контент.

Тому важливим завданням батьків і педагогів є контроль за змістом і тривалістю використання дітьми цифрових ресурсів, а також добір якісного освітнього контенту, який сприятиме гармонійному розвитку дитини.

Список використаних джерел

1. Бандура А. Теорія соціального навчання. СПб.: Євразія, 2000. 320 с.
2. Андерсон К. А., Бушман Б. Дж. Вплив жорстоких відеоігор на агресивну поведінку дітей. *Psychological Science*. 2001. № 12(5). С. 353–359.
3. Максименко С. Д. Психологія розвитку і навчання дитини. Київ: Інститут психології ім. Г. С. Костюка НАПН України, 2017. 368 с.
4. Радескі Дж. С. Використання мобільних медіа дітьми: потенційні переваги та ризики. *Pediatrics*. 2015. № 135.

ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХІД В УМОВАХ ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ: ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОЇ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА

Галина Мицканюк,

студентка IV курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Сороколита Ольга Володимирівна,**
доктор філософії, викладач-методист, спеціаліст вищої
категорії.

Актуальність проблеми. У сучасних умовах реформування початкової освіти та реалізації концепції Нової української школи особливої значущості набуває діяльнісний підхід до навчання, спрямований на формування компетентної, активної та творчої особистості молодшого школяра. Інтегроване навчання створює умови для поєднання змісту різних освітніх галузей і сприяє цілісному розвитку учнів. У зв'язку з цим актуальним є пошук ефективних шляхів реалізації діялісного підходу в умовах інтегрованого навчання в початковій школі.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати значення діялісного підходу в умовах інтегрованого навчання та висвітлити практичний досвід його реалізації у формуванні компетентної особистості молодшого школяра.

Виклад основного матеріалу. Згідно з Державним стандартом [1] початкової освіти, освітній процес має забезпечувати формування ключових і предметних компетентностей шляхом залучення учнів до практичної діяльності, співпраці, дослідження та творчості. Діялісний підхід ґрунтується на положеннях психології діяльності та передбачає організацію навчального процесу через активну діяльність учнів. У початковій школі діялісність виступає провідним чинником розвитку пізнавальних процесів, мотивації до навчання та формування ключових компетентностей. Інтегроване навчання, у свою чергу, передбачає

поєднання змісту різних освітніх галузей навколо спільної теми або проблеми, що сприяє формуванню цілісної картини світу в молодших школярів [2].

Діяльнісний підхід активно реалізовувався під час педагогічної практики через організацію інтегрованих навчально-виховних заходів, що передбачали зміну видів діяльності, інтерактивну взаємодію та практичну спрямованість навчальних завдань.

Прикладом реалізації такого підходу було проведення у 2-А класі квесту «Засвіти зірку Святому Миколаю», у межах якого учні виконували різноманітні пізнавальні та творчі завдання: шукали приховані підказки, розгадували загадки, виконували мовні ігри, проходили лабіринти, здійснювали звуко-буквений аналіз слів, розфарбовували тематичні зображення. Така форма роботи сприяла розвитку мовної, математичної, інформаційно-комунікативної та соціальної компетентностей.

Формуванню соціальної та громадянської компетентностей учнів сприяв виховний захід, присвячений Дню толерантності. Учні брали активну участь у дискусії про різноманітність людей, переглядали навчальне відео, працювали з флеш-картками ситуацій, пограли в гру «Всі ми різні – всі ми схожі», виконували інтерактивну вправу «Сад толерантності». Такі види діяльності сприяли розвитку емпатії, навичок співпраці, комунікації та формуванню ціннісних орієнтацій.

Також було проведено інтегрований творчо-ігровий захід «Піжамна вечірка», під час якого учні слухали святкову казку, переглядали мультфільм, виготовляли власні ялинки та створювали колективну композицію з побажаннями і мріями. Така форма роботи сприяла розвитку креативності, емоційного інтелекту, комунікативних умінь і формуванню позитивної навчальної мотивації.

Застосування діяльнісного підходу в умовах інтегрованого навчання забезпечує активну позицію учня, сприяє розвитку пізнавальної діяльності, критичного та творчого мислення, формуванню навичок співпраці та самостійності. Водночас важливою є роль учителя як організатора освітнього

середовища, наставника та партнера учнів у навчальній діяльності [2].

Висновки. Діяльнісний підхід в умовах інтегрованого навчання є ефективним засобом формування компетентної особистості молодшого школяра. Він забезпечує активізацію навчальної діяльності, розвиток ключових компетентностей, формування соціальних, комунікативних і творчих умінь, що відповідає основним засадам Нової української школи. Практичний досвід засвідчує, що інтерактивні форми роботи, квест-технології, творчі та виховні заходи створюють сприятливі умови для цілісного особистісного розвитку учнів початкової школи.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт початкової освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text>
2. Освітній портал «Всеосвіта». Діяльнісний підхід інтегрованого навчання в сучасному освітньому середовищі. URL: <https://surl.li/xfzbut>

БІНАРНІ УРОКИ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Анна Камінська,

студентка IV курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Сороколита Ольга Володимирівна,**
доктор філософії, викладач-методист, спеціаліст вищої
категорії.

Актуальність проблеми. Сучасні вимоги до початкової освіти передбачають упровадження інтегрованого та компетентнісного підходів у навчання. Одним з видів інтеграції є бінарні уроки, які сприяють встановленню міжпредметних зв'язків, формуванню в учнів цілісного світогляду та підвищенню ефективності засвоєння знань.

Мета роботи – довести ефективність бінарних уроків як засобу реалізації інтегрованого навчання у початковій школі.

Виклад основного матеріалу. Реформа НУШ передбачає впровадження інтегрованого та компетентнісного підходів у навчанні. Одним із шляхів реалізації інтеграції є проведення бінарних уроків. Проте чи є вони ефективним засобом реалізації інтегрованого навчання?

Бінарний урок – це різновид інтегрованого уроку, який органічно поєднує вивчення декількох предметів і характеризується тим, що його проводять двоє чи більше вчителів [1]. Вони дозволяють ефективно встановлювати міжпредметні зв'язки з обраних дисциплін. Бінарні уроки виконують декілька важливих функцій: дозволяють розглянути одну проблему з різних сторін; розвивають в учнів критичне мислення; сприяють поглибленню міжпредметних зв'язків, що є однією з обов'язкових умов Нової української школи [2, с. 199].

Серед переваг бінарного навчання варто виділити формування цілісного світогляду, підвищення навчальної мотивації та пізнавального інтересу. Завдяки

динамічній зміні видів діяльності зменшується психоемоційне напруження учнів, що позитивно впливає на їхню працездатність. Крім того, такі уроки сприяють розвитку комунікативної компетентності та навичок співпраці [1].

Складність організації бінарних уроків полягає у підборі предметів, в яких за програмою одночасно вивчаються споріднені теми. Підготовка до такого уроку вимагає від вчителів максимальної сконцентрованості на темі та формах роботи. Важливою складовою є постановка завдань, які мають бути виконані наприкінці заняття. Ефективність такого уроку також залежить від використання наочного обладнання, технічних засобів навчання, що стимулюють школярів до розвитку критичного мислення та пізнання нового. Незважаючи на складність, бінарні уроки слід проводити, адже вони допомагають не лише оволодіти міжпредметними компетентностями, а й дають змогу злагоджено працювати в команді, налагодити діалог між вчителями та учнями, зацікавити дітей нестандартним проведенням заняття [2, с. 199].

Висновки. Отже, бінарні уроки є ефективним засобом реалізації інтегрованого навчання у початковій школі, оскільки формують цілісний світогляд школярів, встановлюють міжпредметні зв'язки та підвищують пізнавальну активність учнів.

Список використаних джерел

1. Демченко Ю. М. Бінарний урок як засіб реалізації інтегрованого навчання математики в початковій школі. URL: <https://surl.li/vicopy> (дата звернення: 04.03.2026).
2. Огульчанська О. А. Бінарні уроки як засіб формування міжпредметних компетентностей в умовах НУШ. 2019. С. 197–200. URL: <https://eprints.mdpu.org.ua/id/eprint/9157> (дата звернення: 04.03.2026).

ГЕЙМІФІКАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ: ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ

Катерина Васишин,

студентка III курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Сороколита Ольга Володимирівна,**
доктор філософії, викладач-методист, спеціаліст вищої
категорії.

Актуальність проблеми. Сучасна система освіти перебуває в умовах постійних змін та модернізації. Одним із головних завдань початкової школи є створення освітнього середовища, яке сприятиме активному залученню учнів до навчального процесу, розвитку їхніх пізнавальних інтересів, творчих здібностей та формуванню ключових компетентностей. У межах реалізації концепції Нової української школи особлива увага приділяється використанню інноваційних педагогічних технологій, що роблять навчання більш цікавим та доступним. Однією з таких технологій є гейміфікація освітнього процесу. Дослідження її можливостей використання в освітньому процесі початкової школи є актуальним та важливим для сучасної педагогічної практики.

Мета роботи – обґрунтувати теоретичні засади гейміфікації освітнього процесу у початковій школі, проаналізувати її вплив на підвищення мотивації та пізнавальної активності молодших школярів, а також визначити основні практичні способи реалізації гейміфікації у навчальній діяльності.

Виклад основного матеріалу. Гейміфікація (від англ. gamification) – це використання ігрових елементів, механік та принципів у неігрових видах діяльності з метою підвищення мотивації та залучення учасників до активної діяльності. У педагогіці гейміфікація передбачає інтеграцію елементів гри у навчальний процес для підвищення зацікавленості учнів та ефективності засвоєння навчального матеріалу.

Особливу роль гейміфікація відіграє саме в початковій школі, адже у цьому віці гра залишається важливим засобом пізнання навколишнього світу. Використання ігрових форм навчання допомагає створити позитивну емоційну атмосферу на уроці, зменшує страх перед помилками та допомагає дітям брати активну участь у навчальній діяльності.

Найчастіше використовувані елементи гейміфікації – це система балів, рівнів, нагород, рейтинги, змагання, квести, місії, досягнення та інші ігрові механіки. Використання таких елементів дозволяє організувати навчальний процес у формі цікавої гри, де кожен учень поступово досягає нових результатів.

Наприклад, на уроках математики можна використовувати навчальні квести, у межах яких учні виконують різноманітні завдання на різних «станціях». За правильне виконання завдань діти отримують бали або символічні нагороди, що стимулює їх до подальшої активності. Такий підхід не лише сприяє закріпленню знань, але й розвиває логічне мислення, уважність та навички співпраці.

На уроках української мови гейміфікація може реалізовуватися через мовні ігри, вікторини, змагання між командами, створення «мовних лабіринтів» або пошук правильних відповідей у формі пригодницького завдання. Це допомагає урізноманітнити освітній процес та зробити його більш цікавим для учнів.

У сучасній школі важливу роль у реалізації гейміфікації відіграють цифрові технології. Використання інтерактивних освітніх платформ, онлайн-вікторин та навчальних ігор дозволяє урізноманітнити уроки та підвищити інтерес учнів до навчання. Такі інструменти допомагають створювати інтерактивні завдання, які поєднують елементи гри з навчальним матеріалом.

Важливою умовою ефективного використання гейміфікації є педагогічна доцільність та чітке планування навчального процесу. Ігрові елементи повинні бути спрямовані на досягнення конкретних освітніх цілей, а не виконувати лише розважальну функцію. Учитель має враховувати вікові особливості учнів, їхні інтереси та рівень підготовки. Крім того, гейміфікація сприяє розвитку соціальних

навичок учнів. Під час виконання ігрових завдань діти вчаться працювати в команді, взаємодіяти з однокласниками, висловлювати власну думку та спільно знаходити рішення. Такий підхід сприяє формуванню комунікативних умінь, відповідальності та впевненості у власних силах.

Висновки. Гейміфікація освітнього процесу є перспективним напрямом розвитку сучасної початкової освіти. Використання ігрових елементів у навчанні сприяє підвищенню мотивації учнів, активізації їхньої пізнавальної діяльності та формуванню позитивного ставлення до навчання. Застосування гейміфікації дозволяє зробити освітній процес більш інтерактивним, цікавим і доступним для дітей молодшого шкільного віку. Таким чином, поєднання традиційних методів навчання з ігровими технологіями створює ефективні умови для розвитку особистості молодшого школяра та формування ключових компетентностей, необхідних у сучасному суспільстві.

Список використаних джерел

1. Нова українська школа: порадник для вчителя / За ред. Бібік Н. М. Київ: Плеяди, 2017. С.11-15, 206.
2. Коберник О. М. Інноваційні педагогічні технології у початковій школі. Київ, 2019. С.65-67.
3. Закон України «Про освіту»: станом на 02.10.2017 р. / Верховна Рада України. Офіц. вид. – К.: Парлам. вид-во, 2017.
4. Петренко Л.П. Застосування гейміфікації у навчанні. *Naurok*. 23.01.2020. URL: <https://surl.li/vgcgtx>

МАТЕМАТИКА ДЛЯ ЖИТТЯ: РОЗВИТОК МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПРАКТИКО- ОРІЄНТОВАНОМУ НАВЧАННІ

Софія Гошовська,

студентка III курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Сороколита Ольга Володимирівна,**

доктор філософії, викладач-методист, спеціаліст вищої категорії.

Актуальність теми. Розвиток математичної компетентності молодших школярів зумовлений сучасними освітніми змінами та впровадженням компетентнісного підходу, що спрямовує навчання на вміння використовувати знання у життєвих ситуаціях. Концепція «математики для життя» передбачає розвиток логічного й критичного мислення учнів, а також підвищення їхньої навчальної мотивації через використання практико-орієнтованих завдань [1, с. 1].

Мета роботи – пояснити доцільність застосування практико-орієнтованого навчання для розвитку математичної компетентності молодших школярів як важливої складової їхньої навчально-пізнавальної компетентності. Дослідження спрямоване на формування логічного, критичного та дослідницького мислення учнів через інтеграцію життєвого контексту в освітній процес [2, с. 34].

Виклад основного матеріалу. Сучасний етап реформування початкової освіти зміщує акценти з простого накопичення знань на формування життєвих компетентностей. Розвиток математичного мислення молодших школярів постає ключовим завданням, оскільки саме в цей сенситивний період закладається фундамент логічних операцій, критичного аналізу та здатності до абстрагування.

Зважаючи на те, що для дітей цієї вікової категорії характерним є наочно-образне мислення, процес засвоєння абстрактних математичних понять потребує опори на конкретні образи. Візуалізація математичного змісту через моделювання

реальних ситуацій стає не просто допоміжним засобом, а необхідною умовою ефективного навчання [1, с. 2].

Впровадження практико-орієнтованого підходу дозволяє комплексно реалізувати такі аспекти освітнього процесу:

- **Моделювання життєвих ситуацій:** Створення навчальних моделей, що імітують реальні обставини, дозволяє учням експериментувати з параметрами об'єктів. Спостерігаючи за зміною результатів залежно від вхідних даних, школярі опановують причинно-наслідкові зв'язки, що безпосередньо сприяє розвитку дослідницьких умінь та гнучкості мислення [2, с. 36].

- **Реалізація дієвих практик:** Використання прикладних завдань та інтегрованих життєвих кейсів (наприклад, розрахунок сімейного бюджету, планування маршруту або вимірювання площ побутових об'єктів) суттєво підвищує внутрішню мотивацію до навчання.

- **Трансформація пізнавальної діяльності:** У синергії з традиційними методами, практико-орієнтовані завдання розширюють дидактичний інструментарій вчителя. Вони не лише урізноманітнюють форми подання матеріалу, а й активізують інтелектуальну діяльність учнів, перетворюючи їх із пасивних слухачів на активних суб'єктів пізнання [3, с. 5].

Висновки. Практико-орієнтоване навчання перетворює математику на дієвий інструмент життєдіяльності. Системне впровадження прикладних моделей та дослідницьких вправ забезпечує розвиток логічного й критичного мислення, формуючи особистість, готову до успішного вирішення життєвих проблем.

Список використаних джерел:

1. Ковальчук В., Винницька Н., Жигайло О. «Використання дієвих практик у процесі формування математичної компетентності учнів» [Електронний ресурс] URL: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2025.329000>
2. Писаренко О. «Методика формування прикладних математичних умінь молодших школярів» – [Електронний ресурс] – URL: <https://doi.org/10.54929/2786-9199-2025-10-01-01>.
3. ДЕРЖАВНИЙ СТАНДАРТ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ: життєві компетентності: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87. Київ, 2018. 48 с.

ВІЗУАЛІЗАЦІЯ ТА ЦИФРОВІ ІНСТРУМЕНТИ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ МАТЕМАТИЧНОГО МИСЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Софія Іванків,

студентка III курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Сороколита Ольга Володимирівна,**
доктор філософії, викладач-методист, спеціаліст вищої
категорії.

Актуальність проблеми. Проблема розвитку математичного мислення молодших школярів є важливою в умовах цифровізації освіти та переходу до компетентнісної моделі навчання. Використання візуалізації та цифрових інтерактивних технологій у навчанні математики сприяє кращому розумінню абстрактних понять, розвитку логічного й критичного мислення учнів, а також підвищує їхню навчальну мотивацію.

Мета роботи – обґрунтувати ефективність використання візуалізації та цифрових інструментів у розвитку математичного мислення молодших школярів.

Виклад основного матеріалу. Розвиток математичного мислення молодших школярів є ключовим завданням початкової освіти, оскільки саме в цьому віці формуються основи логічного та алгоритмічного мислення. Для дітей молодшого шкільного віку характерне наочно-образне мислення, тому візуалізація математичного змісту через схеми, моделі, діаграми та інтерактивні презентації є надзвичайно ефективною [1, с. 2].

Використання візуальних засобів допомагає учням краще сприймати інформацію, встановлювати зв'язки між математичними об'єктами та формувати вміння аналізувати й узагальнювати.

Цифрові інструменти, такі як інтерактивні платформи та навчальні програми, дають змогу учням моделювати математичні ситуації, змінювати параметри об'єктів і спостерігати результати. Це сприяє формуванню

дослідницьких умінь і розвитку логічного мислення [2, с. 36].

Інтерактивні вправи та гейміфіковані завдання підвищують мотивацію до навчання, забезпечують зворотний зв'язок і стимулюють самостійну пізнавальну діяльність учнів. У поєднанні з традиційними методами навчання цифрові технології розширюють можливості подання навчального матеріалу та активізують інтелектуальну діяльність молодших школярів [3].

Важливим є також поєднання цифрових засобів із принципом наочності у навчанні. Використання візуальних моделей і цифрових демонстрацій допомагає учням краще усвідомлювати математичні зв'язки та закономірності.

Висновки. Використання візуалізації та цифрових інструментів у навчанні математики сприяє розвитку математичного мислення молодших школярів. Інтерактивні та наочні моделі допомагають учням глибше усвідомлювати математичні поняття, встановлювати взаємозв'язки між об'єктами та застосовувати знання на практиці. Цифрові технології підвищують мотивацію до навчання й створюють умови для активної пізнавальної та дослідницької діяльності учнів.

Список використаних джерел:

1. Писаренко, О. Використання цифрових інтерактивних технологій при навчанні математики молодших школярів. URL: <https://urli.info/1ov2Q>
2. Ковальчук, В., Винницька, Н., Жигайло, О. Використання цифрових інструментів, дієвих практик у процесі формування математичної та інформаційно-комунікаційної компетентностей учнів. URL: <https://urli.info/1ov30>
3. Всеосвіта. Цифрові інструменти для навчання математики молодших школярів. URL: <https://vseosvita.ua/2-llgx>

ЕВОЛЮЦІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ПІДХОДІВ В УКРАЇНІ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ТРАНСФОРМАЦІЙ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Костянтин Мандзюк,

студент II курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Гоцуляк Катерина Іванівна,**

кандидат педагогічних наук, викладач-методист,
спеціаліст вищої категорії.

Актуальність проблеми. Сучасна система освіти України перебуває в умовах глибоких трансформацій, зумовлених як внутрішніми реформами, так і глобальними викликами – цифровізацією, євроінтеграційними процесами, а також впливом воєнного стану. У цих умовах особливої ваги набуває питання еволюції педагогічних підходів, які визначають зміст, методи та форми навчання. Водночас впровадження цифрових технологій, дистанційного та змішаного навчання суттєво змінює роль учителя і учня в освітньому процесі.

Таким чином, дослідження еволюції педагогічних підходів є актуальним для визначення ефективних стратегій розвитку освіти в Україні.

Мета роботи – дослідити еволюцію педагогічних підходів в Україні в умовах сучасних освітніх трансформацій та визначити основні тенденції і перспективи їх розвитку.

Виклад основного матеріалу. Еволюція педагогічних підходів в Україні відбувалася під впливом історичних, соціальних та культурних факторів. Тривалий час домінував традиційний підхід, орієнтований на передачу знань, дисципліну та авторитарну роль учителя. Учень у такій системі виступав переважно пасивним об'єктом навчання [1]. З початком реформування освіти, зокрема впровадження концепції Нової української школи (НУШ), відбувається перехід до компетентнісного підходу. Його сутність полягає у формуванні в учнів

умінь застосовувати знання на практиці, розв'язувати життєві проблеми, працювати в команді та мислити критично [2, с. 3].

Сучасні педагогічні підходи включають: особистісно орієнтований підхід, який враховує індивідуальні особливості учнів; діяльнісний підхід, що передбачає активну участь учня у навчальному процесі; компетентнісний підхід, спрямований на формування ключових життєвих навичок; інтегрований підхід, який об'єднує знання з різних предметів. Особливу роль у трансформації освіти відіграє цифровізація. Використання онлайн-платформ, інтерактивних ресурсів, дистанційного навчання змінює формат взаємодії між учителем і учнем. Освітній процес стає більш гнучким, доступним та індивідуалізованим. В умовах воєнного стану освітня система України зазнала додаткових змін. Зокрема, широкого поширення набули: дистанційне навчання, змішаний формат освіти, використання мобільних технологій, психологічна підтримка учнів.

Висновки. Отже, еволюція педагогічних підходів в Україні характеризується переходом від традиційної до інноваційної, компетентісно орієнтованої моделі освіти. Сучасні освітні трансформації сприяють зміні ролі учня та вчителя, розвитку інтерактивних методів навчання та активному використанню цифрових технологій. Попри складні умови, зокрема воєнний стан, освітня система України демонструє здатність до адаптації та розвитку. Подальше вдосконалення педагогічних підходів сприятиме підвищенню якості освіти та формуванню конкурентоспроможної особистості.

Список використаних джерел

1. OECD. Education in Ukraine: Trends and Challenges. Paris, 2023. URL: <https://www.oecd.org/education/>
2. Бібік Н. М. Компетентнісний підхід у сучасній освіті. Київ: Освіта, 2019. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/>
3. Концепція Нової української школи. Міністерство освіти і науки України, 2016. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrayinska-shkola>

ЛІНГВОГІГІЄНА ЯК ЧИННИК МОВНОЇ КУЛЬТУРИ ШКОЛЯРІВ

Романія Білінкевич,

студентка II курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Гавадзин Оксана Ярославівна,**
кандидат філологічних наук, спеціаліст вищої категорії.

Актуальність теми. У сучасному світі, де першочерговою є соціальна взаємодія, мовна гігієна особливо важлива, оскільки сприяє ефективній та етичній комунікації. Питання дотримання лінгвогігієни найбільш актуальне в молодіжному середовищі, де мова часто слугує засобом самовираження. Цифрове середовище, у якому сьогодні відбувається значна частина комунікації, дещо ускладнює дотримання культури мовлення: швидкість обміну інформацією в соціальних мережах і месенджерах часто призводить до нехтування правилами граматики, орфографії та пунктуації. Водночас лінгвогігієна постає необхідним бар'єром проти поширення дезінформації. Контроль за вживанням некоректних, зневажливих висловлювань та лексики є запорукою гармонійних стосунків у суспільстві. Максим Рильський закликав: «Пильно і ненастанно політь бур'ян». А «бур'яну» ж у нашій мові так багато!

Мета роботи – розвивати мовленнєву компетентність шляхом використання набутих знань з рідної мови; виховувати культуру мовлення, повагу до влучного та образного слова.

Виклад основного матеріалу. Лінгвогігієна розглядається як система принципів і правил, що спрямовані на підтримання чистоти мови, дотримання мовних норм та етичних стандартів спілкування. Науковці визначають лінгвогігієну як свідоме ставлення людини до власного мовлення, яке передбачає правильне використання мовних засобів, дотримання норм літературної мови, а також уникнення грубих, образливих або дискримінаційних висловлювань. Вона сприяє формуванню відповідального ставлення до мови.

Мовлення сучасних школярів формується під впливом різних соціальних і культурних чинників. Соціальні мережі та цифрові платформи стали важливою частиною повсякденного життя школярів, з'являються нові слова, скорочення та мовні звички, які поступово входять у повсякденну мову молоді.

Важливою проблемою цифрового середовища є також питання мовної етики. Через відносну анонімність інтернету люди можуть почуватися менш відповідальними за власні слова. Саме тому у сучасному суспільстві дедалі більше уваги приділяється поняттю мовної культури в онлайн-просторі. Воно передбачає повагу до співрозмовника, уникнення образливих висловлювань та відповідальне використання мови у публічному спілкуванні. Формування таких навичок є важливим елементом лінгвогігієни.

Висновок. З'ясовано, що потрібно виховувати у школярів свідоме ставлення до мовлення, дотримання норм літературної мови та відповідальність за використання мовних засобів у різних ситуаціях спілкування. У ході дослідження встановлено, що мовлення сучасних школярів формується під впливом як традиційних, так і новітніх чинників. Значну роль відіграє цифрове середовище, зокрема соціальні мережі та месенджери, які сприяють появі нових мовних звичок, скорочень і запозичень. Водночас це може призводити до зниження уваги до мовних норм і появи типових помилок у мовленні.

Отже, лінгвогігієна є важливим чинником формування мовної культури. Її дотримання сприяє розвитку грамотного, доречного та етичного мовлення, що є необхідною умовою ефективного спілкування в сучасному суспільстві.

Список використаних джерел

1. Бабич Н. Д. Основи культури мовлення. Львів: Світ, 2003. 232 с.
2. Мацько Л.І. Культура української фахової мови. Київ.: Академія, 2007. 360 с.
3. Пономарів О. Д. Культура слова: мовностилістичні поради Київ: Либідь, 1999. 240 с.

РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНИХ УМІНЬ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Мирослава Кохан,

студентка II курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Гавадзин Оксана Ярославівна,**
кандидат філологічних наук, спеціаліст вищої категорії.

Актуальність дослідження. У початковій школі розвиток комунікативних умінь є ключовим завданням: вчитель навчає учня орієнтуватися в мовленнєвих ситуаціях, добирати зміст і мовні засоби відповідно до контексту, опановувати правила мовленнєвої поведінки. Високий рівень мовленнєвої культури сприяє всебічному розвитку особистості, ефективному навчальному процесу й успішній соціалізації молодших школярів. Актуальність даної теми підкреслюється державними стандартами освіти, які визначають комунікативні компетентності як одну із ключових цілей початкової освіти.

Мета роботи – з'ясувати особливості формування комунікативних умінь учнів початкової школи.

Виклад основного матеріалу. Мовленнєва культура є фундаментальним компонентом освітнього процесу в початковій школі. Розвиток комунікативних умінь впливає на успішність навчання та формування особистості школяра. Фахівці наголошують, що читання художніх текстів, прислів'їв, загадок та робота з ними значно збагачує словник учнів і розвиває комунікативні навички, тим самим сприяючи формуванню мовленнєвої культури. Опанування етичних норм спілкування (правил ввічливого звертання, виразів ввічливості, коректної фразеології) забезпечує учням адаптацію до різних соціальних ситуацій.

На початковому етапі важливо створити дружню атмосферу підтримки: вчитель власним прикладом демонструє правильне мовлення, стимулює дітей виражати думки, не боячись помилок. Доцільно починати кожен урок невеликою мовленнєвою розминкою, що активізує увагу й мовленнєві навички. У роботі над

усним мовленням корисно залучати учнів до обміну інформацією (презентування особистого досвіду, розповіді про канікули, творчі мініпроекти у парах). Важливо давати позитивний зворотний зв'язок: відзначати правильні вислови й гідну манеру спілкування, а неточності коригувати спокійно.

Загалом, системне поєднання ігор, бесід, творчих завдань та традиційних вправ сприятиме поступовому формуванню у молодших школярів високої мовленнєвої культури. Регулярне підведення підсумків (аналіз успіхів і помилок) та використання міжпредметних зв'язків (завдання з мистецтва, історії, природознавства з мовним компонентом) роблять процес навчання мовлення багатогранним і ефективним.

Висновки. Розвиток комунікативних умінь учнів початкової школи – це динамічний процес, що охоплює розвиток усного й писемного мовлення, а також навичок етичного спілкування. Процес ґрунтується на дотриманні літературних норм, культурі поведінки та умінні адекватно висловлювати власні думки в різних ситуаціях. Значення мовленнєвої культури в початковій освіті важко переоцінити: вона закладає підґрунтя для подальшого навчання, сприяє особистісному зростанню дітей та їх соціалізації. Для ефективного формування мовленнєвої культури учитель початкових класів повинен використовувати різноманітні методи – від інтерактивних ігор до традиційних диктантів і читань, враховуючи психологічні особливості молодших школярів. Системна робота з виховання мовної етики й усного та писемного вираження допоможе учням стати впевненими комунікаторами й успішно реалізуватися в навчанні та житті.

Список використаних джерел

1. Бобро А.М., Долматова М.М. Літературне читання як засіб формування мовленнєвої культури учнів початкових класів. *Науковий вісник Ізмаїльського держ. гуманіт. ун-ту. Серія: Педагогічні науки*, 2025, вип. 70, С. 52–61 .
2. Недялкова В.В., Ілясов О.П. Методичні особливості формування культури мовлення учнів початкових класів. *Collection of Scientific Papers «ΛΟΓΟΣ»* (конф. Тез. 21 черв. 2024). Seoul, South Korea, 2024, С. 201–207 .
3. Рад У.С., Рашидова С.С. Формування культури мовлення у молодших школярів як показника їх культури спілкування. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*, 2020, №3(96), С.203–213.

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДЛЯ МОТИВАЦІЇ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Софія Яремко,

студентка II курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Гавадзин Оксана Ярославівна**, кандидат філологічних наук, спеціаліст вищої категорії.

Актуальність теми. В умовах розбудови Нової української школи (НУШ) формування мовної особистості молодшого школяра стає пріоритетним завданням. Проте традиційні методи вивчення граматики та правопису часто сприймаються дітьми як рутинні, що призводить до зниження пізнавального інтересу. Мотивація до вивчення рідної мови сьогодні потребує не лише якісного змісту, а й інноваційної форми подачі матеріалу, яка б відповідала цифровим запитам сучасного покоління «альфа».

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та проаналізувати практичні аспекти використання інноваційних технологій для підвищення мотивації молодших школярів до вивчення української мови.

Інновація в контексті вивчення української мови – це не просто використання комп'ютера, а зміна ролі учня: з пасивного слухача правил він стає активним дослідником слова.

Один із найефективніших способів інтеграції новітніх підходів у навчальний процес – це гейміфікація контенту на уроці. Ще в античні часи школярі використовували ігри для моделювання ситуацій, таких як вивчення римського права, де учні самі створювали правові ситуації та виправляли їх.

Не менш важливою складовою сучасної освіти є розвиток креативності, адже здатність до нестандартного мислення та створення нових ідей стане однією

з основних вимог до людей майбутнього. Для розвитку креативності у школах важливо створити простір для дітей, щоб вони могли вільно проявляти свої ідеї та розвивати уяву. Педагоги повинні розуміти, що працюючи з обдарованими дітьми, вони не тільки формують їхні творчі здібності, але й відкривають нові можливості для розвитку інтелектуального потенціалу країни.

Проектне навчання також відіграє важливу роль у сучасній освіті, даючи учням можливість застосовувати теоретичні знання на практиці. Важливою особливістю проектного підходу є те, що учні не лише отримують нову інформацію, але й здобувають навички співпраці, вирішення проблем та досягнення спільних результатів. Завдяки проектному навчанню учні глибше розуміють предмет, а також розвивають вміння працювати в команді та знаходити практичні рішення для реальних завдань.

Висновки. Таким чином, сучасні освітні технології, такі як STEAM-освіта, медіаосвіта, гейміфікація та проектне навчання, допомагають створювати більш гнучке та адаптивне навчальне середовище, яке готує учнів до викликів майбутнього. Вони не лише сприяють розвитку знань і навичок, але й підтримують розвиток творчих здібностей, критичного мислення та здатності до інновацій, що є важливими для успішної кар'єри в сучасному світі. Упровадження інновацій неможливе без педагогів-дослідників, які мають системне мислення, творчу здатність та готовність до змін. Лише творчий учитель може виховати творчу особистість.

Список використаних джерел

1. Голуб Н. Б. Концептуальні засади сучасної методики навчання української мови в загальноосвітній школі. *Український педагогічний журнал*. 2015. № 1. С. 107-118.
2. Дубовик С. Організація навчальної мовленнєво-творчої діяльності молодших школярів на уроках української мови. *Початкова школа*. № 8, 2016. С. 15-20.
3. Пономарьова К. Реалізація компетентнісного підходу в навчанні молодших школярів української мови. *Початкова школа*, 2010, № 12. С. 49-52.
4. Сіранчук Н.М. Формування лексичної компетентності в учнів початкових класів на уроках української мови: дис. ... д-ра пед. н., спец.: 13.00.02 «Теорія та методика навчання (українська мова)». Київський університет імені Бориса Грінченка. Київ, 2018. 428 с.

РОЛЬ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ШКОЛЯРІВ

Софія Юрків,

студентка I курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Гавадзин Оксана Ярославівна**, кандат філологічних наук, спеціаліст вищої категорії.

Актуальність дослідження. Підвищення рівня комунікативної компетентності є актуальною проблемою сучасної освіти. У цьому контексті важливу роль відіграють інтерактивні технології, які дозволяють забезпечити ефективний процес навчання та сприяють розвитку комунікативних навичок. Комунікативна компетентність означає здатність людини до встановлення та підтримки комунікації з іншими людьми. Вона складається з сукупності знань та умінь, необхідних для успішного комунікаційного процесу.

Мета роботи – з'ясувати роль інтерактивних технологій у формуванні комунікативної компетентності школярів.

Виклад основного матеріалу. Сутність інтерактивного навчання полягає в тому, що в освітній процес залучаються всі учні, кожен робить індивідуальний внесок, відбувається обмін знаннями, ідеями, способами діяльності; використовуються різноманітні способи диференціації учнів по групах, створюваних за визначеними темами, видами діяльності, типами завдань, методами вирішення, особистими можливостями. У результаті цього діти навчаються зіставляти свої бажання з реальними можливостями, індивідуальними здібностями й інтересами.

Досягти цього можна тільки використовуючи на різних етапах активні методи навчання, а саме: метод спостереження, порівняння, зіставлення лексичних та граматичних значень, конструювання, редагування тексту, метод символічного

бачення, метод творчої реалізації.

Використання електронних засобів навчання, таких як відео- та аудіоматеріали, комп'ютерні програми та інтернет-ресурси полегшує реалізацію інтерактивності навчання й дозволяє активно взаємодіяти, що сприяє розвитку навичок спілкування. Отже, інтерактивні технології є важливим інструментом у формуванні комунікативної компетентності, оскільки вони сприяють ефективному навчанню та розвитку комунікативних навичок. Крім того, використання інтерактивних технологій позитивно впливає на розвиток навичок аналітичного й критичного мислення, комплексного розв'язання проблем, генерування ідей, лідерства, соціального впливу, проєктування, стійкості та гнучкості, що є надзвичайно важливим для майбутньої професійної діяльності педагога.

Висновки. Отже, застосування сучасних методів навчання української мови може зробити процес навчання активним, а мислення учнів – творчим і самостійним, сприятиме більшій самостійності, умінню висловлювати думки, оцінювати діяльність однокласників й свою власну, а вчителю дає змогу стежити за співпрацею учнів.

Список використаних джерел

1. Гуменюк С.В. Формування професійної компетентності майбутніх учителів засобами інтерактивних технологій. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2014. № 39 С. 187-190.
2. Комар О.А. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до застосування інтерактивних технологій. Теоретико-методичні аспекти. Монографія. Умань: РВЦ «Софія», 2008. 332 с.
3. Пагута Мирослав. Інтерактивні технології навчання в системі підготовки майбутнього вчителя трудового навчання та технології. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2016. Вип. 16. С 287-392.
4. Руденко Н. М. Підготовка майбутніх учителів початкової школи в умовах коледжу до застосування інтерактивних технологій на уроках математики: Дис...канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2016. 288 с.
5. Химинець В. В., Кірик М. Ю. (2012). Інновації в початковій школі. Тернопіль : Мандрівець, 2012. 312 с.

ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ КУЛЬТУРИ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Соломія Фітель,

студентка IV курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Гой Наталія Василівна,**

кандидат економічних наук, доцент,

викладач-методист, спеціаліст вищої категорії.

Актуальність проблеми. Умови цифровізації освіти та впровадження Концепції «Нова українська школа» зумовлюють потребу у формуванні цифрової культури вчителя початкових класів. Сучасний педагог має не лише володіти цифровими технологіями, а й усвідомлювати етичні, безпекові та педагогічні аспекти їх використання в освітньому процесі.

Мета роботи – розкрити особливості формування цифрової культури вчителя початкових класів у процесі професійної підготовки в закладі вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Цифрова культура вчителя початкових класів є складним інтегрованим утворенням, що поєднує знання про цифрові технології, уміння їх педагогічно доцільного використання, а також ціннісні орієнтири, етичні норми та відповідальне ставлення до цифрового середовища. Вона передбачає не лише технічну обізнаність педагога, а й здатність критично оцінювати цифрові ресурси, добирати їх відповідно до вікових особливостей молодших школярів та освітніх цілей.

Формування цифрової культури вчителя початкових класів здійснюється поетапно. На початковому етапі важливим є усвідомлення значущості цифрових технологій у сучасному освітньому процесі, формування позитивної мотивації до їх використання та розуміння педагогічного потенціалу цифрових інструментів. Наступний етап передбачає набуття практичного досвіду застосування цифрових освітніх ресурсів для організації навчальної діяльності, розвитку пізнавальної

активності учнів та створення інтерактивного освітнього середовища. Завершальний етап пов'язаний із вдосконаленням умінь інтегрувати цифрові технології у навчально-виховний процес, адаптувати їх до конкретних освітніх ситуацій та здійснювати педагогічну рефлексію результатів їх використання.

Важливим компонентом цифрової культури є дотримання норм цифрової етики, академічної доброчесності та правил безпеки в цифровому просторі. Учитель початкових класів має бути прикладом відповідального використання інформаційно-комунікаційних технологій, формувати в учнів основи медіаграмотності, навички безпечної поведінки в Інтернеті та повагу до авторського права.

Отже, цифрова культура вчителя початкових класів забезпечує ефективне використання цифрових технологій як засобу навчання, виховання та розвитку особистості молодшого школяра, сприяє підвищенню якості освітнього процесу та відповідає сучасним викликам початкової освіти.

Висновки. Отже, цифрова культура вчителя початкових класів є важливою складовою його професійної діяльності та передбачає поєднання цифрових знань, практичних умінь, педагогічної доцільності й ціннісного ставлення до використання цифрових технологій. Вона забезпечує ефективну організацію освітнього процесу, сприяє розвитку пізнавальної активності молодших школярів, формуванню в них медіаграмотності та навичок безпечної поведінки в цифровому середовищі.

Сформована цифрова культура дає змогу вчителю початкових класів відповідати сучасним вимогам освіти, творчо впроваджувати цифрові інструменти та забезпечувати якісне навчання в умовах цифрової трансформації суспільства.

Список використаних джерел

1. Генсерук Г. (2019). Цифрова компетентність як одна із професійно значущих компетентностей майбутніх учителів. Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету, 6, 8–16. URL: <https://surl.li/fbbcxf>
2. Нова українська школа: Порадник для вчителя (2017) / ред. Бібік Н. М. К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 206. URL: <https://surl.li/vnchve>

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБОМ CASE-STUDY

Анастасія Смеречук,

студентка IV курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Гой Наталія Василівна,**

кандидат економічних наук, доцент,

викладач-методист, спеціаліст вищої категорії.

Актуальність проблеми. У сучасних умовах розвитку початкової освіти важливого значення набуває формування комунікативної компетентності молодших школярів як складової ключових компетентностей особистості. Сучасна школа орієнтується не лише на засвоєння знань, а й на розвиток умінь ефективної взаємодії, аргументованого висловлювання думок і співпраці. Одним із ефективних інноваційних підходів до реалізації цих завдань є кейс-технологія (Case-Study), яка базується на аналізі практичних ситуацій та активному залученні учнів до навчальної діяльності [2].

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні ефективності використання методу Case-Study для формування комунікативної компетентності молодших школярів.

Виклад основного матеріалу. Комунікативна компетентність розглядається як інтегрована характеристика особистості, що охоплює вміння будувати зв'язні висловлювання, слухати співрозмовника, аргументувати власну позицію та взаємодіяти в колективі. Формування цих умінь у молодшому шкільному віці є особливо важливим, оскільки саме в цей період закладаються основи мовної культури та соціальної взаємодії.

Метод Case-Study сприяє розвитку комунікативних умінь через моделювання життєвих ситуацій, у процесі розв'язання яких учні навчаються працювати в групах, обговорювати проблеми, висловлювати власні ідеї та

знаходити спільні рішення. Практичне значення кейс-методу полягає в поєднанні теоретичних знань із реальними життєвими завданнями, що підвищує мотивацію до навчання та формує навички критичного мислення [2].

Застосування кейс-технологій у початковій школі забезпечує розвиток активного мовлення, уміння вести діалог і брати участь у колективному обговоренні. Дослідження показують, що використання методу вивчення ситуацій на уроках сприяє підвищенню ефективності навчального процесу, розвитку самостійності учнів та формуванню здатності приймати обґрунтовані рішення [1]. Важливою умовою є адаптація кейсів до вікових особливостей дітей, чітка організація групової роботи та педагогічний супровід учителя.

Кейс-технології також виступають засобом формування соціальних і комунікативних навичок, необхідних для успішної адаптації школярів у суспільстві. Вони створюють умови для розвитку творчого мислення, відповідальності та культури спілкування, що відповідає сучасним вимогам до початкової освіти [3].

Висновки. Отже, метод Case-Study є ефективним педагогічним інструментом формування комунікативної компетентності молодших школярів. Його використання сприяє розвитку мовленнєвих умінь, критичного мислення та навичок співпраці. Систематичне впровадження кейс-технологій у навчальний процес початкової школи створює сприятливі умови для формування активної, комунікативно компетентної особистості.

Список використаних джерел

1. Возняк Л. Організація уроків у початковій школі з використанням методу вивчення ситуацій. *Молодий вчений*, 2020. № 10 (86). URL: <https://surl.li/vhrhhr>
2. Мошенська Н.В. Практичне значення застосування case study як інтерактивної освітянської та виховної технології. Всеосвіта. Бібліотека методичних матеріалів. URL: <https://vseosvita.ua/2-26zz>
3. Додотченко Л. Освіта Сумщини. 2019. № 4 (44). URL: <https://surl.li/mvdyfe>

КЛЮЧОВІ НАПРЯМИ ВЗАЄМОДІЇ З БАТЬКАМИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Лілія Татарчук,

студентка IV курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Гой Наталія Василівна,**

кандидат економічних наук, доцент,

викладач-методист, спеціаліст вищої категорії.

Актуальність проблеми. У сучасних умовах реформування освіти та впровадження концепції Нової української школи особливого значення набуває ефективна взаємодія закладу освіти з батьками молодших школярів. Сім'я є першим соціальним інститутом, що формує особистість дитини, її цінності, поведінку та ставлення до навчання [1]. Водночас сучасні виклики, пов'язані з цифровізацією, швидким темпом життя та змінами в суспільстві, потребують нових підходів до співпраці педагогів і батьків. Тому визначення основних пріоритетів у роботі з батьками є важливим завданням сучасної педагогіки [2].

Мета роботи – проаналізувати основні пріоритети в роботі з батьками молодших школярів у сучасних умовах, визначити ефективні форми взаємодії школи і сім'ї, окреслити підходи до формування партнерських відносин.

Виклад основного матеріалу. Сучасна освіта орієнтується на педагогіку партнерства, що передбачає активну співпрацю між учителем, учнями та їхніми батьками. У цьому контексті батьки виступають не лише як спостерігачі, а як активні учасники освітнього процесу, відповідальні за виховання дитини [1].

Одним із пріоритетів у роботі з батьками є встановлення довірливих і відкритих взаємин. Ефективна комунікація між учителем і батьками сприяє своєчасному вирішенню проблем, підтримці дитини в навчанні та створенню сприятливого психологічного клімату. Важливо, щоб взаємодія ґрунтувалася на взаємоповазі, довірі та спільній відповідальності [2].

Наступним важливим напрямом є підвищення педагогічної культури батьків. Батьки потребують знань про вікові особливості дітей молодшого шкільного віку, ефективні методи виховання, розвиток емоційного інтелекту та формування навчальної мотивації. Це може реалізовуватися через батьківські збори, тренінги, консультації, бесіди та освітні заходи [3].

Важливим пріоритетом є індивідуальний підхід до кожної сім'ї. Кожна родина має свої особливості, традиції та умови виховання, що необхідно враховувати у взаємодії з батьками. Індивідуальна робота дозволяє врахувати потреби дитини та своєчасно реагувати на труднощі в навчанні або поведінці [3].

В умовах цифровізації освіти зростає роль інформаційно-комунікаційних технологій у роботі з батьками. Використання електронних щоденників, месенджерів, онлайн-платформ забезпечує швидкий обмін інформацією, залучає батьків до освітнього процесу, сприяє їхній активній участі в житті класу [1].

Особливу увагу слід приділяти формуванню партнерських відносин між школою та сім'єю. Педагогіка партнерства передбачає рівність сторін, взаємну підтримку, відповідальність та спільну діяльність, спрямовану на розвиток дитини. Такий підхід сприяє формуванню гармонійної особистості, розвитку соціальних та комунікативних навичок [2].

Висновки. Робота з батьками молодших школярів у сучасних умовах є важливою складовою освітнього процесу. Основними пріоритетами є налагодження довірливих взаємин, підвищення педагогічної культури батьків, індивідуальний підхід до кожної сім'ї, використання сучасних інформаційних технологій та формування педагогіки партнерства. Ефективна співпраця школи і сім'ї забезпечує гармонійний розвиток дитини, формування її особистості та успішність у навчанні.

Список використаної літератури

1. Концепція Нової української школи. URL: <https://surl.li/cnyvme> (дата звернення 10.02.2026).
2. Бех І.Д. Особистісно орієнтоване виховання: наук.-метод. посібник. URL: <https://urli.info/1ov2L> (дата звернення 10.02.2026).
3. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям. URL: <https://urli.info/1tNhn> (дата звернення 10.02.2026).

ЗНАЧЕННЯ ІНТЕГРОВАНИХ УРОКІВ ДЛЯ ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА

Галина Мицканюк,

студентка IV курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Гой Наталія Василівна,**

кандидат економічних наук, доцент,

викладач-методист, спеціаліст вищої категорії.

Актуальність проблеми. Сучасна початкова освіта орієнтується не лише на засвоєння учнями знань, а й на формування цілісної, активної та творчої особистості дитини. В умовах реалізації концепції Нової української школи особливої актуальності набуває інтегрований підхід до навчання, який сприяє поєднанню знань із різних освітніх галузей у єдине змістове ціле. Саме тому проблема значення інтегрованих уроків для особистісного розвитку молодшого школяра є актуальною та потребує ґрунтовного педагогічного осмислення.

Мета роботи – теоретично обґрунтувати значення інтегрованих уроків у початковій школі та визначити їх роль у формуванні й розвитку особистості молодшого школяра, зокрема його пізнавальних інтересів, творчих здібностей, соціальних умінь і ціннісних орієнтацій.

Виклад основного матеріалу. Інтегровані уроки посідають важливе місце в освітньому процесі початкової школи, оскільки відповідають віковим особливостям молодших школярів і спрямовані на їхній цілісний особистісний розвиток. Діти молодшого шкільного віку сприймають навколишній світ не фрагментарно, а цілісно, тому поділ навчального матеріалу на окремі предмети часто ускладнює розуміння змісту навчання. Саме інтеграція освітніх галузей дає змогу наблизити навчальний процес до природного способу мислення дитини [1].

Основою інтегрованих уроків є об'єднання змісту різних навчальних предметів навколо спільної теми, ідеї або проблеми. У початковій школі це може

бути інтеграція мовно-літературної, математичної, мистецької, природничої та соціальної освітніх галузей. Такий підхід сприяє формуванню в учнів цілісної картини світу, уміння бачити взаємозв'язки між явищами, процесами та подіями, а також застосовувати набуті знання в практичних життєвих ситуаціях [1].

Інтегровані уроки мають значний вплив на розвиток пізнавальної сфери молодших школярів. У процесі виконання інтегрованих завдань учні активно залучаються до мисленнєвої діяльності: аналізують інформацію, порівнюють факти, узагальнюють знання, встановлюють причинно-наслідкові зв'язки. Це сприяє розвитку логічного, критичного та творчого мислення, формуванню вміння самостійно здобувати знання та використовувати їх у нових навчальних ситуаціях [2].

Важливою перевагою інтегрованих уроків є їхній позитивний вплив на мотиваційну сферу учнів. Завдяки різноманітності форм і методів роботи, поєднанню навчальної, ігрової, творчої та дослідницької діяльності уроки стають для дітей цікавими та емоційно насиченими. Навчання набуває особистісного сенсу, що підвищує інтерес до пізнавальної діяльності та формує стійку мотивацію до навчання [2].

Особливе значення інтегровані уроки мають для емоційно-ціннісного та соціального розвитку молодших школярів. Під час групової та парної роботи діти вчаться співпрацювати, слухати й чути одне одного, висловлювати власну думку та аргументувати її. Такі уміння є основою формування комунікативної компетентності, відповідальності, взаємоповаги та толерантності. Крім того, інтеграція мистецьких елементів сприяє розвитку емоційного інтелекту та естетичних почуттів учнів [2].

Інтегровані уроки створюють сприятливі умови для розвитку творчих здібностей молодших школярів. Виконання творчих завдань, участь у проєктній діяльності, використання міжпредметних зв'язків дають можливість кожній дитині проявити індивідуальність, фантазію та ініціативність. Це позитивно

впливає на формування адекватної самооцінки, впевненості у власних силах і готовності до самовираження [1].

Не менш важливою є роль учителя в організації інтегрованих уроків. Педагог виступає не лише джерелом знань, а й організатором освітнього середовища, наставником і партнером у навчальній діяльності. Учитель добирає зміст, методи та форми роботи з урахуванням вікових і індивідуальних особливостей учнів, створює умови для активної пізнавальної діяльності та саморозвитку кожної дитини [3].

Висновки. Інтегровані уроки є ефективним педагогічним засобом особистісного розвитку молодшого школяра. Вони забезпечують цілісність навчального процесу, сприяють формуванню ключових компетентностей, розвитку пізнавальних інтересів, творчих здібностей, соціальних і комунікативних умінь, що відповідає основним засадам Нової української школи.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт початкової освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення 27.01.2026)
2. Л.Н. Добровольська, В.О. Чорновіл. «Інтеграція навчальних предметів в початковій школі як ефективна форма навчання молодших школярів»: Матеріали інтернет-семінару – Черкаси: Видавництво КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради», 2017. (дата звернення 27.01.2026)
3. Освітній портал «Освіта.ua». Інтегроване навчання: зміна сенсу освіти та виклик для вчителів. URL: <https://osvita.ua/school/method/85062/> (дата звернення 27.01.2026)

РОЛЬ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ У ВИХОВАННІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА

Наталія Тарас,

студентка IV курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Гой Наталія Василівна,**

кандидат економічних наук, доцент,

викладач-методист, спеціаліст вищої категорії.

Актуальність проблеми. У сучасному інформаційному суспільстві соціальні мережі дедалі більше інтегруються у повсякденне життя дітей молодшого шкільного віку, формуючи нове середовище соціалізації. Це створює як можливості для розвитку комунікативних, творчих та моральних якостей дитини, так і певні ризики, пов'язані з некритичним сприйняттям інформації та зменшенням живого спілкування. Тема є актуальною, оскільки вимагає узгодженої взаємодії школи та сім'ї для забезпечення безпечного й ефективного використання цифрових ресурсів у вихованні молодших школярів.

Мета роботи – проаналізувати вплив соціальних мереж на процес виховання та соціалізації молодших школярів, визначити їх позитивні та негативні аспекти, а також окреслити педагогічні стратегії формування навичок безпечної та відповідальної поведінки в цифровому середовищі.

Виклад основного матеріалу. Розвиток інформаційного суспільства зумовлює появу нових факторів, які впливають на процес виховання та соціалізації дитини. Одним із таких факторів є соціальні мережі, що дедалі активніше входять у життя дітей молодшого шкільного віку. Вони стають частиною медіапростору, у якому відбувається формування особистості, засвоєння соціальних норм і моделей поведінки [1].

Молодший шкільний вік є важливим етапом соціального й морального становлення особистості. У цей період дитина активно засвоює правила поведінки, норми взаємодії з однолітками й дорослими, вчиться контролювати власні емоції

та оцінювати вчинки. Соціальні мережі розширюють соціальний простір дитини, пропонуючи нові форми спілкування та взаємодії, що можуть впливати як позитивно, так і негативно на процес виховання [2].

Позитивний виховний потенціал соціальних мереж полягає у можливості розвитку соціальної активності та комунікативних умінь молодших школярів. За умови педагогічного керівництва вони можуть сприяти формуванню навичок співпраці, взаємодопомоги, толерантності, уміння аргументовано висловлювати власну думку. Участь у спільних онлайн-обговореннях, творчих завданнях і колективних проєктах допомагає дітям усвідомлювати значення правил спілкування, відповідальності за власні слова та дії [1].

Водночас соціальні мережі створюють певні ризики для виховання молодшого школяра. Через вікові особливості діти часто не здатні самостійно критично оцінювати отриману інформацію, що може призводити до засвоєння небажаних поведінкових моделей, агресивних форм спілкування та викривлених моральних орієнтирів. Надмірне перебування у віртуальному середовищі може знижувати рівень живого спілкування, впливати на емоційний стан та ускладнювати формування соціальних навичок у реальному житті.

Важливим аспектом виховання молодших школярів в умовах поширення соціальних мереж є формування навичок безпечної поведінки в цифровому середовищі. Дитина має навчитися дотримуватися правил етичного спілкування, поважати інших користувачів, усвідомлювати наслідки власних дій у мережі. Педагогічна робота в цьому напрямі сприяє розвитку відповідальності, самоконтролю та моральної свідомості молодших школярів [2].

Особлива роль у процесі виховання належить взаємодії школи та сім'ї. Педагоги й батьки повинні узгоджувати свої виховні впливи, спрямовувати використання соціальних мереж у позитивне русло, створювати умови для усвідомленого й дозованого користування цифровими ресурсами. Доцільним є використання соціальних мереж як допоміжного засобу виховної роботи, що

поєднує навчальні, пізнавальні та морально-етичні завдання.

Висновки. Соціальні мережі відіграють значну роль у житті сучасних молодших школярів, впливаючи на їх соціалізацію, моральний розвиток та формування комунікативних навичок. Вони мають як позитивний виховний потенціал, так і певні ризики, пов'язані з некритичним сприйняттям інформації та зменшенням живого спілкування. Ефективне використання соціальних мереж у виховному процесі можливе за умови педагогічного керівництва, формування навичок безпечної поведінки в цифровому середовищі та тісної співпраці школи й сім'ї. Такий підхід сприяє всебічному розвитку дитини, формуванню відповідальності, самоконтролю та моральної свідомості.

Список використаних джерел

1. Коваленко В.В. Формування соціальної компетентності молодших школярів засобами інформаційно комунікаційних технологій. URL: <https://surl.li/usedda>
2. Роль соціальних мереж у формуванні світогляду молодого покоління. Добридень Алла Володимирівна. *К. пед. н., доцент, доцент кафедри виховних технологій та педагогічної творчості. Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.* URL: <https://short-url.org/1lkHo>

ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Христина Петрунишин,

студентка IV курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Гой Наталія Василівна,**

кандидат економічних наук, доцент,

викладач-методист, спеціаліст вищої категорії.

Актуальність проблеми. Національна ідентичність учнів початкової школи є складною, багатовимірною особистісною характеристикою, що поступово формується й розвивається під впливом різноманітних внутрішніх і зовнішніх чинників. Вона постає як важлива складова образу «Я» молодшого школяра, яка виникає у процесі його взаємодії з навколишнім середовищем у всіх проявах життя.

Сформованість національної ідентичності є однією з необхідних умов успішної соціалізації дитини, її особистісного зростання, самоусвідомлення та самовизначення, а також досягнення успіху в різних сферах діяльності в сучасному суспільстві. Водночас вона сприяє усвідомленню себе активним учасником суспільного життя та процесів становлення громадянського суспільства в Україні. Вагоме місце у формуванні цієї якості посідає освітня та самоосвітня діяльність, передусім навчання у школі. У зв'язку з цим перед учителями початкових класів постає актуальне завдання удосконалення, переосмислення та адаптації наявних підходів до формування і розвитку національної ідентичності дітей молодшого шкільного віку.

Мета роботи – теоретично обґрунтувати та комплексно проаналізувати особливості формування і розвитку національної ідентичності учнів початкової школи в умовах сучасного освітнього процесу, визначити педагогічні умови,

підходи та способи організації навчально-виховної діяльності, що сприяють становленню в дітей молодшого шкільного віку усвідомлення своєї належності до українського народу, розвитку позитивного ставлення до національних цінностей, традицій і культури, формуванню громадянської позиції, почуття відповідальності та готовності до активної участі в суспільному житті.

Виклад основного матеріалу. Варто зазначити, що в сучасній науковій літературі не існує єдиного підходу до визначення поняття «національна ідентичність». У загальному розумінні її доцільно трактувати як усвідомлення людиною своєї належності до українського народу, прийняття його духовних і моральних цінностей, формування національної самосвідомості та власної національної «Я-концепції» [1]. Вона виявляється у розвитку таких якостей, як самоповага, національна гідність, відповідальність, повага до прав і свобод, любов до Батьківщини та готовність пов'язувати своє життя з майбутнім України.

Молодший шкільний вік є сенситивним періодом для формування національної ідентичності, оскільки саме в цей час закладаються основи світогляду, ціннісних орієнтацій і ставлення до суспільства. Водночас зміст і прояви національної ідентичності змінюються під впливом соціальних, культурних та суспільно-політичних чинників. В умовах воєнного стану в Україні особливо важливим є формування в дітей доступного за віком розуміння подій, що відбуваються в державі, усвідомлення значення миру, свободи, єдності народу, поваги до захисників України та відповідального ставлення до своєї країни [2].

Сформованість національної ідентичності учнів початкової школи доцільно визначати за такими основними критеріями: когнітивним (знання про себе, родину, рідний край, Україну, мову, традиції та державні символи), емоційно-ціннісним (позитивне ставлення до Батьківщини, гордість за свій народ, інтерес до культури й історії, емпатія та толерантність), вольовим (готовність дотримуватися правил, виконувати обов'язки, брати участь у спільних корисних справах) і діяльнісним (активна участь у шкільному та громадському житті, використання

української мови, дбайливе ставлення до людей і довкілля) [1].

Висновки. Національна ідентичність учнів початкової школи є важливою особистісною якістю, що формується в процесі навчання і виховання. Молодший шкільний вік є найбільш сприятливим періодом для розвитку національної самосвідомості та ціннісних орієнтацій дитини.

В умовах воєнного стану в Україні особливо важливим є формування в учнів початкової школи доступного розуміння подій у державі, поваги до захисників України, почуття єдності та відповідальності за майбутнє своєї країни.

Список використаних джерел

1. Остапйовська І., Рославець Р. Формування національної ідентичності молодших школярів у контексті інтеграції вивчення математичної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної освітніх галузей. *Педагогічні науки*. 2025. URL: <https://surl.li/nuawie>
2. Формування національної самоідентичності учнівської молоді (із досвіду роботи педагога-організатора). *Наталія Анатоліївна Темченко*. URL: <https://surl.li/froapj>

УЧИТЕЛЬ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ЯК ФАСИЛІТАТОР НАВЧАННЯ ТА РОЗВИТКУ ДИТИНИ

Тетяна Обач,
студентка IV курсу спеціальності «Початкова освіта».
Науковий керівник – Гой Наталія Василівна,
кандидат економічних наук, доцент,
викладач-методист, спеціаліст вищої категорії.

Актуальність проблеми. Сучасна система освіти перебуває в умовах активного реформування, що зумовлює необхідність переосмислення ролі вчителя в освітньому процесі. У центрі уваги Нової української школи перебуває дитина як активний суб'єкт навчання, а не пасивний споживач знань. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває фасилітаційний підхід, який передбачає створення сприятливих умов для саморозвитку, пізнавальної активності та особистісного зростання учнів. Учитель початкових класів, який працює з дітьми на початковому етапі їхнього освітнього шляху, відіграє ключову роль у формуванні мотивації до навчання, соціальних навичок та ціннісних орієнтирів, що робить проблему фасилітації навчання надзвичайно важливою та своєчасною.

Мета роботи – проаналізувати роль учителя початкових класів як фасилітатора навчання та розвитку дитини, визначити особливості фасилітаційного підходу в освітньому процесі та обґрунтувати його значення для формування гармонійної особистості молодшого школяра.

Виклад основного матеріалу. У сучасній педагогіці фасилітація розглядається як особливий тип взаємодії між учителем і учнями, спрямований на полегшення процесу навчання, активізацію пізнавальної діяльності та розкриття потенціалу кожної дитини. Учитель-фасилітатор не домінує над учнями, а створює

умови для їхнього самостійного мислення, пошуку відповідей і прийняття рішень [2].

Особливість діяльності вчителя початкових класів як фасилітатора полягає в тому, що він супроводжує дитину на етапі адаптації до шкільного життя, формує позитивне ставлення до навчання та сприяє розвитку базових навчальних і соціальних умінь. Фасилітаційний підхід ґрунтується на принципах довіри, партнерства, рівності учасників освітнього процесу та безумовного прийняття особистості дитини [2].

Важливу роль у фасилітаційній діяльності відіграють особистісні якості вчителя, зокрема емпатія, відкритість, толерантність, рефлексивність та здатність до активного слухання. Саме ці якості дозволяють педагогу ефективно організовувати групову та індивідуальну роботу, враховувати емоційний стан учнів і підтримувати сприятливий психологічний клімат у класі.

Фасилітація в початковій школі тісно пов'язана з використанням ігрових, інтерактивних та коучингових технологій. Гра виступає природним засобом пізнання світу для молодших школярів, а тому є ефективним інструментом залучення дітей до навчального процесу. Через фасилітовані ігрові ситуації учні вчаться співпрацювати, висловлювати власну думку, слухати інших та знаходити спільні рішення.

Застосування фасилітаційного підходу сприяє розвитку внутрішньої мотивації до навчання, формуванню відповідальності за власний освітній результат та розвитку критичного мислення. Учитель у такій моделі навчання виступає не джерелом готових знань, а наставником і партнером, який підтримує дитину в її пізнавальній діяльності [1].

Висновки. Отже, учитель початкових класів як фасилітатор навчання та розвитку дитини відіграє ключову роль у формуванні особистості молодшого школяра. Фасилітаційний підхід дозволяє створити безпечне, підтримувальне освітнє середовище, у якому дитина відчуває свою значущість, розвиває

пізнавальний інтерес і соціальні навички. Застосування фасилітації в початковій школі відповідає сучасним освітнім тенденціям і є важливою умовою реалізації ідей Нової української школи.

Список використаних джерел

1. Чуприна Н. *Ми навчаємось і працюємо протягом життя, і цікавіше це робити через гру*. Освітній портал «Освіта Нова». Інтерв'ю від 12.07.2017. Доступно за URL: <https://surl.lu/ttlarn> (дата звернення: 20.01.2026).
2. Освіта Нова: освітній портал про інновації в освіті, методики, практики для вчителів, батьків та учнів. Про портал «Освіта Нова». (дата звернення: 20.01.2026).

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ВЧИТЕЛЯ

Кароліна Кричовська,

студентка IV курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – Гой Наталія Василівна,

кандидат економічних наук, доцент,

викладач-методист, спеціаліст вищої категорії.

Актуальність проблеми. Для сучасної педагогічної освіти надзвичайно актуальною є проблема якісної підготовки освітян. Сьогодні цілком очевидно, що вчитель як суб'єкт педагогічного процесу є основним чинником реформування освітніх систем. У зв'язку з суттєвими змінами в навчальних закладах і суспільстві загалом педагог має націлюватися на дотримання академічних чеснот у своїй професійній діяльності. Варто зазначити, що академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень. Чинний в Україні Закон «Про освіту» і Закон «Про вищу освіту» окремо визначають зміст поняття доброчесності в академічній площині, тому одним із ключових аспектів сучасної педагогічної освіти є формування академічної доброчесності майбутніх учителів, що забезпечує розвиток їхньої відповідальності, чесності та здатності бути взірцем для учнів. Такий підхід дозволяє інтегрувати принципи академічної доброчесності у педагогічну практику, сприяючи не лише особистісному розвитку майбутнього вчителя, а й формуванню етично та професійно свідомого суспільства. Упровадження якісно нових державних стандартів освіти, оновлення її змісту та зміна потреб індивіда, суспільства й держави формують соціальне замовлення у системі педагогічної освіти. Це означає чітке окреслення вимог до підготовки

нового покоління педагогів, які мають бути доброчесними у всіх аспектах своєї професійної та особистісної діяльності, дотримуючись етичних норм, академічної доброчесності та принципів справедливості. Важливими умовами для цього є високий рівень академічної культури та готовність до безперервного навчання впродовж усього життя. Цей зв'язок підкреслює, що академічна доброчесність є фундаментом професійної культури педагога, а її формування є невід'ємною складовою частиною процесу підготовки вчителів.

Безумовно, формування академічної доброчесності у майбутніх педагогів є важливим етапом їхньої професійної підготовки. Дотримання принципів доброчесності забезпечує якість освіти, виховання відповідальної особистості

та ефективну педагогічну діяльність. У зв'язку з цим виникає нагальна потреба у дослідженні формування академічної доброчесності майбутніх педагогів як складника професійної підготовки та діяльності вчителя.

Мета роботи полягає в дослідженні проблеми формування академічної доброчесності майбутніх педагогів як складника професійної підготовки та діяльності вчителя. Академічна доброчесність майбутніх педагогів відіграє ключову роль у забезпеченні якості їхньої професійної підготовки; обґрунтувати аспекти формування академічної доброчесності відповідно до світових стандартів; показати основні проблеми щодо формування академічної доброчесності майбутніх педагогів, на які варто зважати під час підготовки майбутніх педагогів.

Виклад основного матеріалу. «Згідно ст. 42 Закону України «Про освіту», академічна доброчесність починається із доброчесної поведінки кожного: учнів, батьків, вчителя, директора, працівників органів управління освітою» [1]. Але, на жаль, як показують дослідження, далеко не всі учасники освітнього процесу та освітні управлінці знайомі з поняттям академічної доброчесності. Чимало батьків та навіть учителів вважають, що академічна доброчесність стосується лише закладів вищої освіти і науки.

Що таке академічна доброчесність?

Академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

Академічна доброчесність для вчителів:

Дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками передбачає:

- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про методики і результати досліджень, джерела використаної інформації та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність;
- контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти;
- об'єктивне оцінювання результатів навчання.

Порушенням академічної доброчесності вважається:

- Академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства;
- Самоплагіат – оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів;
- Фабрикація – вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях;
- Фальсифікація – свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень;
- Обман – надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману

є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування;

- Хабарництво – надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі;

- Необ'єктивне оцінювання – свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти.

Висновки. Академічна доброчесність – це невід'ємна складова якісної освіти. Задля її ефективного впровадження недостатньо лише нормативних документів або моральних настанов. Важливо, щоб кожен учасник освітнього процесу усвідомлював свою відповідальність за дотримання загальнолюдських норм етики та моральності.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про освіту»: станом на 22 вересня 2017 р./ Верховна Рада України. – Офіц. вид. К.: Парлам. вид-во, 2017. 122 с.

2. Попадич О.О. Формування академічної доброчесності майбутніх педагогів на засадах компетентнісного підходу. Світ наукових досліджень. 2025. № 38. URL: <http://www.economy-confer.com.ua> (дата звернення: 06.02.2025).

ГРОМАДЯНСЬКА КОМПЕТЕНТНІСТЬ УЧИТЕЛЯ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Віталіна Марчук,

студентка IV курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Гой Наталія Василівна,**

кандидат економічних наук, доцент,
викладач-методист, спеціаліст вищої категорії.

Актуальність проблеми. У період розбудови української демократичної держави особливого значення набуває розвиток громадянської освіти та її ключової категорії – громадянської компетентності. Ефективність формування громадянських якостей у молодших школярів безпосередньо залежить від рівня підготовленості вчителя, який має володіти не лише професійними навичками, а й мати чітку громадянську позицію.

Мета роботи – визначити сутність громадянської компетентності вчителя як інтегрованої характеристики його професійної діяльності та проаналізувати її вплив на формування особистості майбутнього громадянина.

Виклад основного матеріалу. Громадянська компетентність вчителя початкової школи характеризується сукупністю знань, умінь, навичок та емоційно-ціннісних орієнтацій особистості. Саме ці елементи допомагають педагогу усвідомити свій професійний обов'язок і відповідальність перед Батьківщиною. У науковій літературі це поняття розглядають через категорії громадянськості, громадянської культури та свідомості [3].

Громадянськість як інтегральна якість поєднує соціальні права особистості з її готовністю до захисту державних інтересів [4]. Особливої ваги сьогодні набуває громадянська позиція, що відображає здатність вчителя діяти задля

збереження суверенітету та єдності суспільства. Результатом такої позиції стає активна громадянська поведінка та сформовані свідомі громадяни, що є критично важливим [1].

Громадянська культура вчителя базується на цінностях чесності, справедливості та солідарності з власним народом. Окрім культури, педагог має володіти громадянською зрілістю, що передбачає психологічну стійкість та високий професіоналізм [3]. Основою такої зрілості є розвинена самосвідомість та усвідомлення себе патріотом, які слугують опорою для учнів як у повсякденному житті, так і в умовах сучасних суспільних викликів [4]. Національна складова цієї свідомості забезпечує збереження культурного коду та передачу молоді духовного багатства нації.

Згідно з концепцією «Нова українська школа», громадянська компетентність визначена як фундамент для виховання вільної особистості [2]. Вчитель відіграє домінуючу роль у цьому процесі, допомагаючи дітям осмислити події, що відбуваються в країні. Його діяльність передбачає реалізацію складних функцій: підтримки, комунікації та патріотичного виховання. Успіх цього процесу залежить від створення в класі атмосфери довіри, взаємодопомоги та демократичних взаємин.

Зміст такої підготовки полягає у формуванні в учнів ґрунтовних знань про свої права, державні символи та героїчну історію [3]. Кінцевим результатом професійної діяльності вчителя є сформована громадянська ідентичність і стійка віра дитини у майбутнє своєї держави. Громадянська компетентність учителя початкової школи набуває особливої значущості в умовах сучасних суспільних викликів України [1].

Висновки. Громадянська компетентність є фундаментальним складником професійної діяльності сучасного вчителя. Вона не лише визначає його особисту готовність до життя в демократичному суспільстві, а й виступає головним інструментом виховання відповідальних громадян, здатних розбудовувати країну.

Список використаних джерел

1. Кравчинська Т. С. Громадянська компетентність вчителя в контексті вимог професійного стандарту. *Вісник післядипломної освіти. Серія «Педагогічні науки»*. 2019. (дата звернення 07.02.2026).
2. Державний стандарт початкової освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення 07.02.2026).
3. Майданик О. В. Змістовий аспект поняття «громадянська компетентність» вчителя початкової школи. *Науковий огляд*. 2016. с.1–13. (дата звернення 07.02.2026).
4. Кошелев О., Бескорса О. Роль учителя у формуванні громадянської компетентності учнів початкової школи. *Молодь і ринок*. 2019. с.55–61. (дата звернення 07.02.2026).

ПСИХОЕМОЦІЙНА ТА ПСИХОСОЦІАЛЬНА ПІДТРИМКА ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Руслана Кінаш,

студентка IV курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Гой Наталія Василівна,**

кандидат економічних наук, доцент,

викладач-методист, спеціаліст вищої категорії.

Актуальність проблеми. Повномасштабна війна в Україні суттєво вплинула на психічне здоров'я всіх учасників освітнього процесу, однак особливо вразливою категорією є діти з особливими освітніми потребами. Вони частіше зазнають психоемоційних порушень внаслідок втрати відчуття безпеки, зміни середовища, евакуації, переривання навчального процесу та соціальних зв'язків. Забезпечення психоемоційної та психосоціальної підтримки дітей з особливими освітніми потребами набуває особливої актуальності, адже від її якості залежить збереження психічного здоров'я, емоційної стабільності та можливості подальшого розвитку дитини.

Мета роботи – проаналізувати особливості психоемоційної та психосоціальної підтримки дітей з особливими освітніми потребами в умовах воєнного стану, а також узагальнити ефективність форм і методів допомоги дітям.

Виклад основного матеріалу. Війна створює для дітей з ООП стан постійної невизначеності та підвищеного стресу. Повітряні тривоги, звуки вибухів, перебування в укриттях, вимушена евакуація та перебування в незнайомому середовищі викликають страх, тривогу, розгубленість і можуть призводити до психологічної травматизації. Через особливості розвитку таким дітям складніше швидко обробляти інформацію та адаптуватися до змін, що

потребує своєчасного та системного психолого-педагогічного супроводу [1].

Важливу роль у підтримці дітей з ООП відіграють фахівці закладів освіти, інклюзивно-ресурсних центрів, практичні психологи та педагоги. Основна увага зосереджується на наданні першої психологічної допомоги, стабілізації емоційного стану дитини, формуванні відчуття безпеки та довіри. У роботі використовуються техніки заземлення, дихальні вправи, тілесно орієнтовані методи, прийоми активного слухання та невербальної підтримки, що допомагають зменшити рівень тривожності й страху [1]. Особливого підходу потребують діти з різними порушеннями розвитку. Для дітей з порушенням слуху важливо уникати інформаційного вакууму, пояснювати події, коментувати власні дії та забезпечувати відчуття захищеності. Дітям із порушенням зору необхідно надавати детальний опис навколишнього середовища, підтримувати тактильний контакт та залучати до спільної діяльності. Діти з інтелектуальними порушеннями є особливо вразливими, тому потребують простих, зрозумілих пояснень і постійної присутності дорослого поруч [1]. Ефективною складовою психосоціальної підтримки є використання інноваційних форм роботи, зокрема терапевтичних мультфільмів та онлайн-проектів, які створюють безпечний психологічний простір для емоційного самовираження дітей [2].

Висновки. Психоемоційна та психосоціальна підтримка дітей з особливими освітніми потребами в умовах воєнного стану є необхідною умовою збереження їхнього психічного здоров'я та забезпечення права на освіту. Комплексний підхід, який поєднує психологічну та педагогічну допомогу, сприяє зниженню тривожності, формуванню внутрішньої опори та адаптації дітей до складних життєвих обставин.

Список використаних джерел

1. Гуменюк В.О. Психологія і соціальна робота у XXI столітті : зб. наук. матеріалів I Міжнарод. наук.-практ. форуму (1-3 листопада 2023 р., м. Полтава). Полтава, 2023. URL: <https://surl.li/fadwvc>
2. Шульга І.О. Матеріали IX Всеукраїнської з міжнародною участю науково-практичної конференції (15-16 березня року, Київ) / за ред. Ю.М. Швалба. – Київ: КНУ імені Тараса Шевченка, 2024. – 178 с. URL: <https://surl.lu/mfisou>

МЕТОДИКА РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА

Ярина Зуб'юк,

студентка IV курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Гой Наталія Василівна,**

кандидат економічних наук, доцент,

викладач-методист, спеціаліст вищої категорії.

Актуальність проблеми. Сучасні динамічні суспільні трансформації зумовлюють потребу у формуванні активних громадян, які будуть здатні гнучко реагувати на зміни зовнішнього середовища, приймати нестандартні рішення, творчо підходити до вирішення проблем, самооцінювати результати своєї діяльності, вміти мислити гнучко, динамічно, бути здатним адаптувати своє мислення до мислення інших людей, вміти інтегруватися в командну роботу. Зазначені завдання є актуальними на всіх етапах загальної середньої освіти, водночас саме початкова школа виступає базовою ланкою, у межах якої закладаються основи формування критичного мислення учнів.

Мета роботи – розкрити теоретичні засади та практичні підходи методики розвитку критичного мислення молодших школярів, обґрунтувати ефективні методи, прийоми й форми навчальної діяльності, що сприяють формуванню в учнів початкової школи вміння аналізувати інформацію, висловлювати власну думку, аргументувати судження, приймати обґрунтовані рішення та творчо розв'язувати навчальні ситуації й життєві проблеми.

Виклад основного матеріалу. Формування критичного мислення є важливим завданням сучасного освітнього середовища, особливо в початковій школі, де закладаються основи особистості дитини [1]. Саме в цей період учні навчаються самостійно мислити, аналізувати інформацію та робити обґрунтовані висновки. Критичне мислення допомагає розглядати явища з різних позицій,

знаходити зв'язки між ними, виявляти суперечності та аргументувати власну думку [2].

Критичне мислення передбачає вміння аналізувати й оцінювати інформацію, ставити запитання та не сприймати готові відповіді без осмислення. Воно сприяє розвитку логічного мислення, допитливості, креативності та здатності приймати виважені рішення [2]. Важливо, щоб учні не лише запам'ятовували матеріал, а й уміли виділяти головне, робити висновки та застосовувати знання на практиці. До ефективних методів розвитку критичного мислення відносимо: використання відкритих запитань, створення проблемних ситуацій, аналіз текстів, навчальні ігри, дискусії та метод проєктів. Відкриті запитання стимулюють учнів до міркування й аргументації, проблемні ситуації – до пошуку рішень, а робота з текстами – до критичної оцінки інформації. Ігри та дискусії розвивають уміння слухати інших та аргументувати власну позицію, а проєктна діяльність формує дослідницькі та командні навички [1].

Для успішного розвитку критичного мислення педагогу важливо враховувати вікові особливості дітей, створювати атмосферу довіри, заохочувати учнів висловлювати власні думки, ставити запитання та шукати різні шляхи розв'язання проблем. Використання різноманітних методів навчання сприяє активній участі учнів у навчальному процесі та розвитку їхніх критичних здібностей.

Висновки. Задля успішної особистої реалізації в майбутньому, учні сучасної школи мають уміти самостійно мислити, визначати й формулювати проблеми, знаходити ефективні шляхи їх розв'язання, розуміти практичну цінність здобутих знань, працювати з інформацією та взаємодіяти в колективі, постійно розвиваючи свій інтелектуальний потенціал. Саме від них залежить наше майбутнє, адже основою сильного демократичного суспільства є люди з розвиненим критичним мисленням.

Список використаних джерел

1. Розвиток навичок критичного мислення молодших школярів засобами інтерактивних

технологій на уроках в початковій школі. *Галушкіна Віта Олександрівна* учитель початкових класів URL: <https://urli.info/1tNgS>

2. Розвиток критичного мислення у молодших школярів: ефективні методи та прийоми. *Суярова Олена Володимирівна*. *Вчитель початкових класів, Бахмацький ліцей №1, Бахмацької міської ради* URL: <https://surl.li/yztxps>

3. Розвиток критичного мислення молодших школярів. *Ю. Власюк*, учитель вищої категорії, вчитель-методист *Романівського ліцею № 1 Житомирського району* URL: <https://surl.li/sbzdxcv>

РОЛЬ УЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ У РЕАЛІЗАЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Руслана Тодорук,

студентка IV курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – Гой Наталія Василівна,

кандидат економічних наук, доцент,

викладач-методист, спеціаліст вищої категорії.

Актуальність дослідження. Інклюзивна освіта забезпечує рівний доступ до навчання для всіх учнів незалежно від їхніх психофізичних особливостей, сприяє соціалізації, адаптації та всебічному розвитку особистості дитини. Вона створює освітнє середовище, яке визнає та цінує індивідуальні відмінності, підтримує формування позитивної самооцінки та розвиває ключові компетентності учнів. Інклюзивне навчання спрямоване на усунення бар'єрів у навчанні, формування толерантності, емпатії та готовності дітей до взаємодії з різними людьми [2].

Мета роботи – з'ясувати роль учителя початкових класів у реалізації інклюзивної освіти.

Виклад основного матеріалу. Вчитель початкових класів є центральною фігурою в реалізації інклюзивного навчання. Він не лише організовує освітній процес, а й формує психологічно безпечне та підтримуюче середовище, де кожен учень відчувається цінним і прийнятим. Основними завданнями вчителя є виявлення освітніх потреб дітей, адаптація навчальних програм, використання диференційованих і індивідуальних методів навчання, організація спільної діяльності учнів та забезпечення взаємодії з асистентами, психологами, логопедами, дефектологами та батьками [3].

Для ефективної роботи в умовах інклюзії вчитель повинен володіти широким спектром компетентностей, серед яких: професійно-педагогічні, що

передбачають знання сучасних методик навчання та здатність організовувати навчальний процес з урахуванням різних рівнів розвитку учнів; психолого-педагогічні, які забезпечують розуміння психологічних особливостей дітей з особливими освітніми потребами та вміння підтримувати їхній емоційний стан і мотивацію; комунікативні, що дають змогу ефективно взаємодіяти з дітьми, батьками, колегами та фахівцями; організаційно-управлінські, які включають планування та координацію навчальної діяльності, управління ресурсами та роботою команди, а також рефлексивні, що передбачають оцінювання ефективності власної педагогічної практики, внесення корективів та постійне професійне вдосконалення [3].

Вчитель сприяє розвитку соціальних, комунікативних і пізнавальних навичок учнів, підтримує сильні сторони дітей з особливими освітніми потребами та формує позитивну самооцінку. Він є прикладом толерантності, емпатії та гуманістичних цінностей, стимулює взаємоповагу, співпрацю та взаємодопомогу серед дітей. Крім того, вчитель координує роботу всього інклюзивного середовища, виступає фасилітатором соціальної інтеграції та забезпечує залучення всіх учнів до спільної діяльності [1].

Успішність інклюзивного навчання значною мірою залежить від рівня професіоналізму вчителя, його готовності до постійного розвитку, використання сучасних освітніх технологій, методів корекційної та диференційованої роботи, а також здатності створювати середовище, що підтримує кожного учня [1].

До ефективних практик належать групові та парні заняття, проектна діяльність, застосування адаптивних освітніх програм, ігрові методики, використання мультимедійних та інтерактивних матеріалів, а також індивідуальні корекційні вправи для розвитку конкретних компетентностей [2].

Висновки. Таким чином, роль вчителя початкових класів в інклюзивній освіті є багатовимірною та стратегічною. Він не лише організовує навчальний процес, а й формує культуру взаємоповаги, прийняття різноманітності та

соціальної відповідальності серед дітей, забезпечує умови для розвитку кожного учня, готує дітей до життя у різноманітному соціальному середовищі та створює основу для гармонійного формування їхніх соціальних і особистісних компетентностей.

Список використаних джерел:

1. Собчук-Ліва А. Роль та значення вчителя початкових класів у створенні освітньої траєкторії для дітей з особливими освітніми потребами. *Збірник наукових праць*. Вип. 25 (2–2018). URL: <https://urli.info/1ov16>
2. Рожнова М. О. Інклюзивне навчання в початковій школі. URL: <https://urli.info/1tNfM>
3. Богачевська А.-М. П. Роль вчителя у формуванні інклюзивного середовища в класі. *Universum*, №21, 2025. URL: <https://urli.info/1tNgI>

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПЕДАГОГІЧНИХ ІДЕЙ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО І ЯНА КОМЕНСЬКОГО: ПОГЛЯД У МАЙБУТНЄ ОСВІТИ

Анастасія Стасів, Наталія Бруц,
студентки II курсу спеціальності «Початкова освіта».
Науковий керівник – Гой Наталія Василівна,
кандидат економічних наук, доцент,
викладач-методист, спеціаліст вищої категорії.

Актуальність проблеми. В умовах активної цифрової трансформації освітнього середовища особливої ваги набуває проблема збереження гармонії між технологічним розвитком і духовним становленням особистості здобувача освіти. Інтеграція системного підходу Ян Амос Коменський із гуманістичною педагогікою Василь Сухомлинський створює передумови для формування цілісної освітньої моделі, у якій раціональна організація навчального процесу поєднується з емпатійним ставленням до дитини. Такий синтез є особливо актуальним у контексті підготовки особистості, здатної до свідомого вибору, моральної відповідальності та активної участі в суспільному житті.

Мета дослідження – здійснити порівняльний аналіз педагогічних концепцій Ян Амос Коменський та Василь Сухомлинський, а також визначити їх значення для розвитку сучасної та майбутньої освітньої системи.

Виклад основного матеріалу. Педагогічні ідеї Яна Амоса Коменського і Василя Сухомлинського становлять теоретичний фундамент сучасної освіти, попри історичну віддаленість їхніх епох. Ян Амос Коменський справедливо вважається основоположником класичної педагогіки, адже саме він розробив класно-урочну систему, обґрунтував принципи послідовності та системності навчання, а також започаткував ідею загальної доступності освіти. Його концепція передбачала чітку структурованість освітнього процесу, орієнтацію на поступове

ускладнення навчального матеріалу та активне використання принципу наочності, що знайшло відображення у створенні першого ілюстрованого підручника.

Натомість Василь Сухомлинський розвинув гуманістичний вимір педагогіки, акцентуючи увагу не лише на інтелектуальному, а й на духовному, моральному та емоційному розвитку дитини. У його підході дитина постає як унікальна особистість, яка потребує поваги, підтримки та індивідуального підходу. Педагог відходив від репродуктивних методів навчання, пропонуючи натомість творчі й емоційно насичені форми роботи, зокрема «уроки мислення серед природи», використання художнього слова та авторських казок, що сприяють розвитку емпатії, критичного мислення та самостійності.

Спільною рисою педагогічних концепцій Яна Амоса Коменського та Василя Сухомлинського є переконання у визначальній ролі освіти як чинника формування особистості, а також дотримання принципу природовідповідності. Обидва мислителі підкреслювали значення вчителя як морального авторитета, наставника та носія культурних цінностей, здатного впливати на учнів не лише знаннями, а й власним прикладом.

Висновки. Таким чином, перспективи розвитку освіти пов'язані з інтеграцією системного підходу Яна Амоса Коменського та гуманістичної педагогіки Василя Сухомлинського. Поєднання чіткої організації навчального процесу з орієнтацією на духовний розвиток особистості створює підґрунтя для формування не лише освіченої, а й відповідальної, свідомої та морально зрілої людини, здатної ефективно діяти в умовах сучасного суспільства.

Список використаних джерел

1. Кремень В. Г. Філософія людиноцентризму в освітньому просторі. *Педагогіка і психологія*. 2019. № 2. С. 5–14.
2. Савченко О. Я. Розвиток ідей гуманістичної педагогіки в умовах сучасної освіти. *Початкова школа*. 2020. № 3. С. 1–6.

СЕКЦІЯ ФОРМУВАННЯ ХАРАКТЕРУ ДИТИНИ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТА ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРАКТИКИ

ПРОБЛЕМА: ІНТЕГРАЦІЯ МІЖНАРОДНИХ ПРОГРАМ У ПІДГОТОВКУ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО ФОРМУВАННЯ ХАРАКТЕРУ ДИТИНИ

КЕРІВНИК – кандидат педагогічних наук, викладач-методист, спеціаліст вищої категорії, координаторка програми «Character International, Inc», завідувачка Творчої лабораторії з вивчення і формування характеру дитини **СТАМБУЛЬСЬКА Тетяна Ігорівна.**

СЕКРЕТАР – здобувачка IV курсу спеціальності 013 Початкова освіта, учасниця навчання за програмою «Character International» **САСЮК Діана Ігорівна.**

ПОТРЕБА У ФОРМУВАННІ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ В УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ, ЯК МАЙБУТНЬОГО НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ МІЖНАРОДНОГО КОНФЛІКТУ

Ярина Зуб'юк,

студентка IV курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Стамбульська Тетяна Ігорівна**, кандидат педагогічних наук, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, координаторка програми «Character International, Inc», завідувачка Творчої лабораторії з вивчення і формування характеру дитини.

Актуальність проблеми. Процеси соціально-економічних і культурних

перетворень, що розвиваються в сучасному суспільстві, їх динамізм впливають на підвищення вимог до особистості, яка повинна бути творчою, займатися саморозвитком і самовдосконаленням. В умовах війни особливо важливо виховувати в дітей здатність до самостійного мислення, відповідальність, ініціативність і готовність до лідерства, адже це сприяє розвитку національного інтелектуального та творчого потенціалу, своєчасному виявленню обдарованих дітей і підтримці їхнього лідерського становлення. Розбудова демократичної держави з високорозвиненою економікою в таких умовах об'єктивно потребує створення умов для формування лідерських якостей у підростаючого покоління.

Мета роботи – вивчення та теоретичне обґрунтування організаційно-педагогічних, психологічних умов формування лідерських якостей молодших школярів в освітньому процесі початкової школи за умов воєнної ситуації в країні.

Виклад основного матеріалу. В умовах війни особливо важливим стає формування у молодших школярів лідерських якостей і національної свідомості. Сучасна освіта спрямована не лише на здобуття знань і навичок, а й на виховання патріотично орієнтованої особистості, здатної усвідомлювати свою роль у суспільстві, брати відповідальність за власні рішення та відстоювати цінності Батьківщини. Патріотизм у цьому віці формується через конкретні приклади героїв українських казок, літератури, історичних постатей та сучасних подій, що стимулює дітей відчувати гордість за країну та прагнути бути корисними для спільноти [1].

Учні молодшого шкільного віку відзначаються емоційністю, допитливістю та відкритістю, проте нерідко проявляють імпульсивність, невпевненість у собі та замкнутість. Ігрова та навчальна діяльність, використання інформаційно-комунікаційних технологій, творчі проєкти та колективні завдання, активна участь здобувачів освіти до волонтерської діяльності створюють умови для розвитку моральних, творчих і лідерських якостей [3]. Такі методи допомагають формувати вольові риси характеру, відповідальність, комунікативні навички та критичне

мислення, одночасно виховуючи патріотичні цінності та національну ідентичність [2]. Спікер Джон Д. на семінарі зазначив, що сучасні учні стикаються з низкою труднощів: низька успішність, проблеми з читанням, письмом і математикою, невпевненість у собі, замкнутість, відсутність ініціативи, втома та зниження інтересу до пізнання нового, проблеми з логічним і творчим мисленням та неухважність. Ці фактори стримують розвиток лідерських якостей і самостійності [2]. Тому він наголосив на організаційно-педагогічних умовах освітнього процесу вони мають забезпечувати підтримку самоствердження, самореалізації та творчого розвитку дітей, стимулювати прояв їхніх здібностей і формувати комплекс лідерських якостей, дотримуючись принципів гуманізації, суб'єкт-суб'єктної взаємодії, активності, цілісного розвитку особистості та життєво-смислової самодіяльності.

Висновки. Лідерство – груповий феномен і всі лідери не схожі один на одного. Такі якості у дітей не завжди йдуть пліч-о-пліч зі старанністю. Дотримання принципів гуманізації, активності, суб'єктної взаємодії та цілісного розвитку особистості створює основу для підготовки молодшого покоління до свідомого, відповідального та соціально активного життя в умовах сучасних соціально-політичних викликів.

Список використаних джерел

1. Формування лідерських якостей у молодших школярів. URL : <https://vseosvita.ua/library/embed/0014j6-5c8d.docx.html> (дата звернення : 11.02.2026).
2. Онлайн-семінар «Character International, Inc» на тему «Лідерство». Спікери Джон Д. Кук та Девід Ф. Глісон. 13-14 березня 2025.
3. Формування лідерських якостей у молодших школярів в умовах НУШ. Чернівці, 2022, 90 с. URL : https://archer.chnu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/6444/educ_2023_040.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення : 12.02.2026).

ІНТЕГРАЦІЯ АМЕРИКАНСЬКОГО ДОСВІДУ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОЇ СФЕРИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ ВІЙНИ

Діана Сасюк,

студентка IV курсу спеціальності «Початкова освіта»,
учасниця навчання за програмою «Character
International».

Науковий керівник – **Стамбульська Тетяна Ігорівна**, кандидат педагогічних наук, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, координаторка програми «Character International, Inc», завідувачка Творчої лабораторії з вивчення і формування характеру дитини

Актуальність проблеми. У сучасних умовах повномасштабної війни, розгорнутої росією проти України, особливої актуальності набуває проблема збереження та розвитку психоемоційного стану дітей. Вплив стресових чинників підвищує рівень тривожності та емоційної напруги, що негативно впливає на розвиток особистості. Особливої уваги потребують учні молодшого шкільного віку, оскільки саме в цей період активно формується емоційна сфера, навички саморегуляції, емпатії та соціальної взаємодії. У зв'язку з цим зростає роль педагога як емоційного наставника, здатного створити безпечне та підтримувальне освітнє середовище. Важливим напрямом удосконалення професійної підготовки майбутніх педагогів є американський досвід з вивчення і формування характеру дитини, що містить ефективні підходи до розвитку емоційної компетентності учнів і може бути адаптований до умов сучасної української освіти.

Мета роботи – дослідити особливості емоційної сфери молодших школярів та обґрунтувати значення американського досвіду у професійній підготовці майбутніх педагогів до розвитку емоційної компетентності учнів.

Виклад основного матеріалу. Емоційна сфера молодших школярів – це система психологічних процесів, що включає емоції, почуття та переживання, які відображають ставлення дитини до навколишнього світу, регулюють її поведінку та впливають на формування особистості. Вона тісно пов'язана з розвитком пізнавальних процесів, зокрема уваги, пам'яті та мислення, що забезпечує ефективність навчальної діяльності [2].

Для дітей молодшого шкільного віку характерні емоційна відкритість, щирість і водночас нестійкість емоційних реакцій. У цьому віці переважають такі емоції, як радість, цікавість, здивування, а також страх і тривога. Позитивні емоції здебільшого пов'язані з навчальною діяльністю та успішним виконанням завдань, тоді як негативні – із ситуаціями невдач або відчуттям загрози.

В умовах війни емоційний стан молодших школярів зазнає значного психоемоційного навантаження. Це проявляється у підвищеній тривожності, зниженні концентрації уваги, порушенні емоційної рівноваги та зменшенні навчальної мотивації. У таких умовах особливо важливим є створення безпечного та психологічно підтримувального освітнього середовища [1].

У цьому контексті значний інтерес становить американський досвід підготовки педагогів до виховання емоційно зрілої особистості. У педагогічній практиці США акцент робиться на розвитку у майбутніх учителів здатності формувати позитивний емоційний клімат у класі, підтримувати учнів у складних емоційних станах, а також розвивати емпатію та комунікативну чутливість. Американські викладачі тренінгів і семінарів «Character International, Inc» Джон Д. Кук та Девід Ф. Глісон (м. Даллас, штат Техас, США) підкреслюють, що професійна підготовка педагога повинна включати формування емоційної компетентності, навичок саморегуляції, ефективної взаємодії з учнями, а також умінь надання психологічної підтримки дітям у стресових ситуаціях. Особливу увагу вони приділяють формуванню здатності вчителя створювати атмосферу довіри, безпеки та взаємоповаги в освітньому середовищі. Інтеграція цього досвіду

у професійну підготовку майбутніх педагогів в Україні передбачає не лише ознайомлення з відповідними підходами, а й формування практичних умінь: розвиток емоційної чутливості, опанування методів підтримки дітей у кризових ситуаціях, а також удосконалення комунікативних навичок педагога [3].

Висновки. Емоційна сфера молодших школярів є важливою складовою їхнього особистісного розвитку, що безпосередньо впливає на навчальну діяльність і соціальну взаємодію. В умовах війни зростає рівень емоційної нестабільності дітей, що потребує посиленої уваги до створення безпечного освітнього середовища.

Американський досвід виховання емоційно зрілої особистості може бути ефективно використаний у процесі підготовки педагогів в Україні, оскільки він сприяє формуванню практичних умінь роботи з емоційною сферою дітей у складних соціальних умовах.

Список використаних джерел

1. Комар Т., Шістка О. Психологічні особливості розвитку емоційної сфери дітей молодшого шкільного віку. *Psychology Travelogs*. 2023. С. 70–77.
2. Ластавчук Д. Розвиток емоційної сфери молодших школярів : Львів, 2022. 42 с.
3. Онлайн-семінар «Character International, Inc» на тему «Формування характеру». Спікери Джон Д. Кук та Девід Ф. Глісон. 2025.

КОНФЛІКТИ В ДИТЯЧОМУ КОЛЕКТИВІ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ХАРАКТЕРУ: ПЕДАГОГІЧНІ СТРАТЕГІЇ ПОДОЛАННЯ ТА ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ВЗАЄМОДІЇ

Златослава Павлюк,

студентка IV курсу спеціальності «Початкова освіта»,
учасниця навчання за програмою «Character
International».

Науковий керівник – **Стамбульська Тетяна Ігорівна**,
кандидат педагогічних наук, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист,
координаторка програми «Character International, Inc», завідувачка Творчої
лабораторії з вивчення і формування характеру дитини.

Актуальність проблеми. У сучасному освітньому просторі особлива увага приділяється формуванню особистості дитини, розвитку її соціальних компетентностей та емоційного інтелекту. Дитячий колектив є важливим середовищем соціалізації, у якому відбувається становлення характеру, моральних якостей і моделей поведінки. Конфлікти, що виникають між дітьми, є природним явищем у процесі взаємодії, однак вони можуть мати як конструктивний, так і деструктивний вплив. Саме тому проблема педагогічного супроводу дитячих конфліктів набуває особливої актуальності.

Мета роботи – проаналізувати природу конфліктів у дитячому колективі, визначити їхній вплив на формування характеру особистості та окреслити ефективні педагогічні стратегії подолання конфліктів і формування культури взаємодії.

Виклад основного матеріалу. Конфлікт у дитячому середовищі – це зіткнення інтересів, потреб, поглядів або емоційних реакцій учасників взаємодії. У молодшому шкільному віці причинами конфліктів можуть бути боротьба за лідерство, нерозвинені навички спілкування, імпульсивність, невміння

висловлювати власні почуття або розуміти інших. Водночас конфлікт виконує важливу розвивальну функцію: він сприяє формуванню самоконтролю, відповідальності, здатності до компромісу та емпатії [1].

Формування характеру дитини в умовах конфліктної взаємодії залежить від педагогічного підходу дорослого. Якщо конфлікт замовчується або вирішується авторитарно, у дітей може сформуватися агресивна або пасивна модель поведінки. Натомість конструктивне розв'язання сприяє розвитку комунікативної культури, поваги до інших, вміння відстоювати власну позицію без порушення прав співрозмовника.

Серед ефективних педагогічних стратегій подолання конфліктів варто виокремити: створення доброзичливої атмосфери в класі; формування правил спільної діяльності; навчання дітей навичок ненасильницького спілкування; використання методів медіації; проведення рольових ігор та тренінгів із розвитку емоційного інтелекту. Важливу роль відіграє особистий приклад учителя, його вміння бути посередником, підтримувати кожну дитину та сприяти пошуку спільного рішення [3].

Не менш значущим є формування культури взаємодії – системи цінностей, норм і моделей поведінки, що ґрунтуються на взаємоповазі, толерантності та співпраці. Це досягається через колективні творчі справи, групові проєкти, обговорення проблемних ситуацій, рефлексію власних учинків. Поступово діти вчаться сприймати конфлікт не як загрозу, а як можливість для розвитку та вдосконалення взаємин [2].

Висновки. Отже, конфлікти в дитячому колективі є невід'ємною складовою процесу соціалізації та важливим чинником формування характеру особистості. Від педагогічної позиції та обраних стратегій залежить, чи стане конфлікт джерелом негативного досвіду, чи перетвориться на ресурс розвитку. Системна робота з формування культури взаємодії сприяє гармонійному становленню дитини, розвитку її моральних якостей і здатності до конструктивного спілкування

в майбутньому.

Список використаних джерел

1. Беляєва К. Профілактика конфліктів. Вплив практичного психолога на їх вирішення. *Психолог : всеукр. газ. для психологів, учителів, соц. педагогів*. 2018. № 17/18. С. 38–51.
2. Булах М. Вирішення конфліктів в освітньому середовищі : психол. клуб для старшокл. *Психолог : всеукр. газ. для психологів, учителів, соц. педагогів*. 2017. № 23/24. С. 47–58.
3. Веленко А. Конфлікт і психологічне благополуччя: заняття для підлітків. № 15/16. С.4–6.

БУЛІНГ ЯК ФОРМА ДИТЯЧОГО КОНФЛІКТУ: МІЖНАРОДНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО ЙОГО ПРОФІЛАКТИКИ.

Анна Данилишин,

студентка IV курсу спеціальності «Початкова освіта»,
учасниця навчання за програмою «Character International».

Науковий керівник – **Стамбульська Тетяна Ігорівна,**
кандидат педагогічних наук, спеціаліст вищої категорії,

викладач-методист, координаторка програми «Character International, Inc»,
завідувачка Творчої лабораторії з вивчення і формування характеру дитини.

Актуальність проблеми. У світлі сучасних викликів проблема булінгу постає не просто як звичайна сварка, а як небезпечна форма дитячого конфлікту, що потребує особливої уваги. Міжнародний досвід доводить, що подолати це явище можна лише через впровадження системних заходів та чітких стратегій педагога. Головна роль у вирішенні цієї проблеми належить вчителю, тому підготовка майбутніх педагогів до профілактики цькування стає критично важливою. Такий підхід дозволить створити безпечне середовище для розвитку кожної дитини та підвищити якість освітнього процесу.

Мета роботи – проаналізувати природу булінгу як небезпечної форми дитячого конфлікту на основі міжнародних досліджень та обґрунтувати зміст і методи підготовки майбутніх педагогів до його ефективної профілактики в освітньому середовищі.

Виклад основного матеріалу. Булінг – це не просто ситуативний конфлікт, а тривале фізичне або психологічне насильство, що характеризується чітким дисбалансом сили між кривдником і жертвою. [3]. Педагог нової формації має розуміти, що замовчування або ігнорування таких проявів руйнує безпеку

освітнього середовища. Як зазначає John D. Cooke, доктор психологічних наук, викладач тренінгів і семінарів «Character International, Inc» (м. Даллас, штат Техас, США): «Кожна дитина має право на захист від агресії та відчуття безпеки в школі. Булінг — це системна проблема, яку неможливо вирішити лише покаранням; вона потребує зміни культури всієї групи». [1].

Міжнародні дослідження свідчать, що ефективна профілактика булінгу передбачає системний підхід, який поєднує роботу з учнями, педагогами та батьками. Дослідники підкреслюють, що важливим є:

- раннє виявлення проявів булінгу;
- формування в дітей навичок емпатії, толерантності й відповідальності за власні дії;
- розвиток навичок мирного розв'язання конфліктів;
- співпраця вчителів, батьків і учнів у створенні безпечного освітнього середовища. [2].

Ефективність профілактики булінгу значною мірою залежить від професійної підготовки майбутніх педагогів, оскільки саме вчитель відіграє ключову роль у створенні безпечного освітнього середовища та своєчасному реагуванні на прояви цькування. Тому в процесі підготовки педагогів важливо використовувати різноманітні практико-орієнтовані методи навчання. До них належать тренінгові заняття, моделювання педагогічних ситуацій, аналіз реальних кейсів булінгу, рольові ігри та дискусії, що дозволяють студентам навчитися розпізнавати прояви цькування та правильно реагувати на них. Такі методи сприяють формуванню практичних навичок попередження конфліктів, розвитку емпатії, уміння налагоджувати партнерську взаємодію з учнями, батьками та колегами, а також створювати безпечне й підтримувальне освітнє середовище.

Висновки. Отже, булінг є небезпечною формою дитячого конфлікту, що потребує системної профілактики в освітньому середовищі. Досвід американських експертів із виховання характеру дитини свідчить про важливість комплексного

підходу до запобігання булінгу в школі. Такий підхід передбачає не лише реагування на вже наявні прояви цькування, а й створення умов, які запобігають їх виникненню. Важливим аспектом є також створення сприятливого психологічного мікроклімату в класному колективі, де кожна дитина відчуває підтримку, прийняття та безпеку.

Підготовка майбутніх учителів повинна бути спрямована на формування практичних умінь і навичок реагування на булінг через використання інтерактивних і практико-орієнтованих методів навчання. Це дозволяє майбутнім педагогам ефективно взаємодіяти з учнями, батьками та колегами, розвивати емпатію та сприяти формуванню здорового мікроклімату в колективі.

Таким чином, лише комплексна співпраця всіх учасників освітнього процесу та належна професійна підготовка педагогів можуть забезпечити успішну профілактику булінгу й створення безпечного середовища для розвитку кожної дитини.

Список використаних джерел

1. Онлайн-семінар «Character International, Inc» на тему «Конфлікти. Стратегії, способи виходу із конфліктних ситуацій». Спікери Джон Д. Кук та Девід Ф. Глісон. листопад 2025.
2. Освіта.ua. Булінг: причини явища та його профілактика в школі. *Освіта.UA*. URL: <https://osvita.ua/school/method/83083/> (дата звернення: 08.03.2026).
3. Що таке булінг, як його розпізнати та як діяти сторонам конфлікту? Консультація Міністерства юстиції в межах проєкту "Я МАЮ ПРАВО". *Центральне міжрегіональне управління Міністерства юстиції (м. Київ)*. URL: <https://centraljust.gov.ua/news/direction/scho-take-buling-yak-yogo-rozpiznati-ta-yak-diyati-storonam-konfliktu-konsultatsiya-ministerstva-yustitsii> (дата звернення: 08.03.2026).

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСТВА У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Іванна Рибарук,

студентка IV курсу спеціальності «Початкова освіта»,
учасниця навчання за програмою «Character
International».

Науковий керівник – **Стамбульська Тетяна Ігорівна,**
кандидат педагогічних наук, спеціаліст вищої категорії,

викладач-методист, координаторка програми «Character International, Inc»,
завідувачка Творчої лабораторії з вивчення і формування характеру дитини

Актуальність проблеми. У сучасних умовах, коли наше суспільство потребує ініціативних та відповідальних громадян, питання формування лідерських якостей у молодших школярів стає одним із пріоритетних завдань системи освіти. Саме цей вік є вирішальним для соціалізації, адже дитина вперше вчиться будувати стосунки в колективі та проявляти свою індивідуальність серед однолітків. Взаємодія дитини з соціумом, особливості виховання та характер міжособистісних стосунків у класі безпосередньо впливають на те, як саме виявлятиметься її активність та ініціативність. Розуміння цих чинників є необхідним для створення умов, за яких кожен учень зможе розкрити свій потенціал та навчитися конструктивної взаємодії в команді.

Мета роботи – проаналізувати ключові соціально-психологічні чинники, що зумовлюють розвиток лідерського потенціалу молодших школярів та обґрунтувати роль соціального середовища й міжособистісної взаємодії у становленні ініціативної особистості в освітньому процесі.

Виклад основного матеріалу. Дослідження феномену лідерства дозволяє визначити його як складний соціально-психологічний процес, що виникає

всередині групи або колективу. В основі цього процесу лежить особистісний авторитет та здатність людини надихати інших на спільну діяльність. Як зазначає John D. Cooke, доктор психологічних наук, викладач тренінгів і семінарів «Character International, Inc» (м. Даллас, штат Техас, США): «Справжнє лідерство не є інструментом контролю, це мистецтво розширення можливостей інших людей через довіру та особистий приклад» [3].

Лідерство за своєю суттю – це стосунки між людьми. Воно не має сенсу поза соціальними зв'язками, оскільки повністю залежить від міжособистісної взаємодії та характеру спільної діяльності. Ефективне лідерство невіддільне від поняття соціальної зрілості. Це якість особистості, яка проявляється через готовність дотримуватися суспільних цінностей, здатність професійно реалізуватися та компетентно діяти в будь-якій сфері життя [1].

Оскільки розвиток цих якостей є важливою складовою виховання, необхідно враховувати психологічні особливості саме молодших школярів, для яких соціальна взаємодія стає провідним чинником розвитку. Дослідження в галузі дитячої психології дозволяють виділити основні якості, притаманні лідерам серед дітей:

- висока соціальна активність та ініціативність;
- впевненість у собі та здатність координувати ситуації (ігри, навчання);
- високий рівень розумового розвитку;
- розвинені моральні якості (доброзичливість, справедливість) [2, с. 208].

Розвиток лідерського потенціалу дитини зумовлений взаємодією біологічних та соціальних чинників, де фундаментальну роль відіграє фізичне здоров'я та міцна нервова система, що дозволяють лідеру бути енергійним ініціатором. Пластичність психіки дозволяє коригувати темперамент, розвиваючи в ньому необхідні лідерські якості, тоді як створення батьками безпечного середовища сприяє формуванню внутрішньої автономії та самостійності. Ключовим етапом закріплення лідерської поведінки є досвід успіху: схвалення

дорослих за досягнуті результати стимулює почуття гордості, підвищує ініціативність та впевненість дитини у власних силах [2, с. 209].

Лідерство в учнів безпосередньо залежить від міжособистісної взаємодії у класі. Через залучення до колективної діяльності дитина вчиться співвідносити власні прагнення з інтересами оточуючих, що дозволяє їй практично реалізувати свій потенціал.

Висновки. Отож, формування лідерства у молодшому шкільному віці є складним процесом, що базується на поєднанні природних задатків дитини та впливу оточення. Соціальне середовище відіграє ключову роль у цьому становленні, створюючи сприятливий психосоціальний клімат, у якому дитина усвідомлює свою роль у спільноті, опановує етику спілкування та вчиться досягати успіху, не шкодячи іншим.

Обов'язковою умовою становлення лідера є розвиток здатності до ефективної комунікації та конструктивної співпраці в колективі. Чим вищий рівень розвитку комунікативних навичок та емпатії, тим успішніше дитина адаптується до різних соціальних ситуацій, продукує оригінальні ідеї та самостійно розв'язує конфлікти. Таким чином, соціально-психологічні чинники забезпечують трансформацію внутрішнього потенціалу молодшого школяра в активну та відповідальну лідерську позицію.

Список використаних джерел

1. Канішевська Л. Виховання ефективних лідерів майбутнього як соціально зрілої особистості. *Наукові інновації та передові технології*. 2024. № 4(32). С. 974-983.
2. Лідерство і обдарованість: сучасний науковий дискурс і освітня практика: матеріали Всеукраїнської науково-практичної онлайн конференції (Київ, 14–19 лютого 2024 року). Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2024. 1014 с.
3. Онлайн-семінар «Character International, Inc» на тему «Лідерство». Спікери Джон Д. Кук та Девід Ф. Глісон. 13-14 березня 2025.

ВПЛИВ СІМЕЙНИХ ЦІННОСТЕЙ ТА СТИЛІВ ВИХОВАННЯ НА ФОРМУВАННЯ ХАРАКТЕРУ ДИТИНИ

Вікторія Сидорів,

студентка IV курсу спеціальності «Початкова освіта»,
учасниця навчання за програмою «Character International».

Науковий керівник – **Стамбульська Тетяна Ігорівна**,
кандидат педагогічних наук, спеціаліст вищої категорії,

викладач-методист, координаторка програми «Character International, Inc»,
завідувачка Творчої лабораторії з вивчення і формування характеру дитини.

Актуальність проблеми. Формування характеру та системи цінностей дитини є однією з важливих соціально-педагогічних проблем сучасного суспільства. У дитячому віці закладаються основи світогляду, моральних переконань і моделей поведінки, які впливають на подальший розвиток особистості. Провідну роль у цьому процесі відіграє сім'я, адже саме вона є першим середовищем соціалізації дитини. У родині формуються уявлення про добро і зло, відповідальність, повагу до інших людей та правила взаємодії в суспільстві. Зміни у сімейних відносинах можуть по-різному позначатися на формуванні характеру дитини та її поведінці. У зв'язку з цим дослідження впливу сімейних цінностей і стилів виховання на формування характеру дитини набуває особливої актуальності.

Мета роботи – проаналізувати особливості впливу сімейного середовища, зокрема стилів виховання та ціннісних пріоритетів, на процес формування характеру та особистісного становлення школяра.

Виклад основного матеріалу. Сім'я є основним середовищем первинної соціалізації дитини, у якому формуються її перші моральні уявлення, життєві орієнтири та риси характеру. Саме в родинному колі дитина отримує перший

досвід взаємодії з іншими людьми, засвоює правила поведінки та вчиться будувати взаємини з оточенням. Дослідження показують, що цінності, сформовані в сім'ї, зазвичай є більш стійкими, ніж ті, що формуються під впливом інших соціальних груп, адже вони ґрунтуються на постійному емоційному контакті та взаємодії між членами родини [1, с. 47].

Важливу роль у формуванні характеру дитини відіграє стиль сімейного виховання. Розрізняють три види стилів виховання: демократичний, авторитарний та ліберальний. Найбільш сприятливим вважається демократичний стиль, який передбачає взаємоповагу між батьками і дитиною, підтримку її самостійності та відповідальності. Авторитарний стиль, що базується на суворому контролі, може викликати у дітей страх і знижувати внутрішню мотивацію. Ліберальний стиль, навпаки, характеризується надмірною свободою та недостатнім контролем, що інколи призводить до труднощів із дотриманням правил.

Сімейні цінності – це сукупність спільних етичних норм, традицій та переконань, що регулюють взаємодію всередині родини. Вони слугують основою для виховання дітей та створення атмосфери психологічного комфорту, де панують взаємна повага, відданість і щира підтримка [2, с. 616].

Сімейні цінності виступають фундаментом міцності родини та виконують функцію регуляторів поведінки індивіда. До структури цих цінностей доцільно включити такі групи:

1. цінність батьківства;
2. цінність любові (емоційного зв'язку);
3. цінність традицій та звичаїв;
4. цінність поваги до особистості;
5. цінність гуманізму;
6. цінність відповідального вчинку;
7. цінність творчої активності (самостійності);
8. цінність соціально-психологічної гармонії;

9. цінність праці та матеріального забезпечення;
10. цінність бережливості.

Позитивний психологічний клімат у родині сприяє розвитку в дітей таких якостей як емпатія, відповідальність і здатність до самоконтролю. Важливим аспектом виховання є формування в дитини вміння самостійно приймати рішення та відповідати за власні вчинки, тому батькам важливо поступово привчати дитину до самостійності та активної участі в сімейному житті.

Статистичні дані також підтверджують вплив сімейного середовища на формування ціннісних орієнтацій дітей. Зокрема, більшість учнів, які виховуються в сім'ях зі сприятливим психологічним кліматом, називають найважливішими життєвими цінностями любов і справедливість. Водночас у родинах із конфліктною атмосферою значна частина дітей відчуває труднощі у визначенні власних життєвих пріоритетів. Це підкреслює важливість співпраці між школою та батьками, спрямованої на створення сприятливих умов для розвитку дитини [1, с. 49].

Висновки. Отже, сімейне середовище має вирішальне значення для формування характеру дитини. Від стилю виховання, системи сімейних цінностей і психологічної атмосфери в родині залежить розвиток особистості, її здатність до соціальної адаптації та взаємодії з іншими людьми. У сучасних умовах важливо забезпечувати тісну співпрацю між школою та сім'єю для гармонійного розвитку дитини та формування її ціннісних орієнтацій.

Список використаних джерел

1. Лемко Г. Вплив сімейного мікросередовища на формування цінностей дітей шкільного віку. *Сучасні тенденції розвитку соціальної роботи в Україні та зарубіжжі*. 2025. С. 46–49.
2. Шахрай В., Стаднік Н. Сімейні цінності: сутність, значущість та сучасна трансформація. *Вісник науки та освіти*. 2023. № 3(9). С. 616–629.

ФОРМУВАННЯ БАЗОВИХ ЦІННОСТЕЙ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЯК СКЛADOVA ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСТУПНОСТІ МІЖ ДОШКІЛЬНОЮ ТА ПОЧАТКОВОЮ ОСВІТОЮ

Юлія Пристай,

студентка III курсу спеціальності «Дошкільна освіта».

Науковий керівник – **Пилипишак Софія Ігорівна,**
спеціаліст.

Актуальність проблеми. Старший дошкільний вік є сенситивним періодом становлення ціннісної сфери особистості, коли формуються уявлення про добро і справедливість, відповідальність, взаємоповагу та соціальну взаємодію. В умовах реформування освіти особливої ваги набуває забезпечення наступності між дошкільною та початковою ланками освіти. Формування базових цінностей виступає підґрунтям успішної адаптації дитини до шкільного навчання та подальшого особистісного розвитку, що визначає актуальність порушеної проблеми.

Мета роботи – теоретичне обґрунтування значення формування базових цінностей у старших дошкільників як важливої складової забезпечення наступності між дошкільною та початковою освітою. Розкриття змісту ключових базових цінностей та особливостей їх становлення в дошкільному віці.

Виклад основного матеріалу. Формування базових цінностей у старшому дошкільному віці є фундаментом становлення особистості дитини та передумовою її готовності до шкільного навчання. Цінності виступають внутрішніми орієнтирами, які визначають ставлення дитини до себе, інших людей і навколишнього світу. У контексті забезпечення наступності між дошкільною та початковою освітою особливо важливим є не лише розвиток інтелектуальної готовності, а й формування морально-етичної основи поведінки.[2.с.12]

До ключових базових цінностей, що мають формуватися в дошкільному віці, належать відповідальність, повага, надійність, чесність, турбота, відвага, справедливість та надія. Всі ці цінності тісно взаємопов'язані та розвиваються на основі самоагенції – здатності дитини усвідомлювати себе як суб'єкта власних дій, робити вибір і впливати на події власного життя. У старшому дошкільному віці діти здатні самостійно обирати іграшки, одяг, види діяльності, висловлювати власні вподобання, що є важливою передумовою формування відповідальності.

Відповідальність розглядається як здатність робити усвідомлений вибір і приймати наслідки власних рішень. Дитина поступово засвоює, що її дії мають наслідки – як природні, так і соціально зумовлені. Ознайомлення з правилами в різних сферах життя (вдома, у закладі дошкільної освіти, у суспільстві) допомагає усвідомити, що свобода не є привілеєм, а передбачає відповідальність. Надійність як базова цінність тісно пов'язана з відповідальністю та є основою здорових міжособистісних стосунків[1 с.24]. Вона проявляється у здатності дотримуватися обіцянок, бути послідовним у словах і діях, зберігати вірність домовленостям.

Довіра між людьми формується поступово, але може бути втрачена миттєво. Діти вчаться будувати стосунки через власний досвід взаємодії з дорослими й однолітками, спостерігаючи приклад надійної поведінки. «Коли ми відповідальні і надійні, ми будуємо мости, а не стіни»- John Cooke.

Чесність є однією з найскладніших цінностей для формування, оскільки часто пов'язана зі страхом негативних наслідків. Дошкільники можуть вдаватися до неправди не через злі наміри, а з метою самозахисту. Чесність виступає свідомим моральним вибором, який ґрунтується на етичних принципах і формується через особистий приклад дорослих, казки, історії, рольові ігри та обговорення моральних ситуацій.

Турбота, повага, справедливість і відвага доповнюють систему базових цінностей, формуючи гуманістичну спрямованість особистості дитини [3 с.56]. Прояв турботи з боку дорослих створює емоційно безпечний простір, у якому

кожна дитина, незалежно від попереднього досвіду, відчувається прийнятою та значущою.

Особливе місце серед базових цінностей посідає надія. Надія розглядається не як пасивне бажання, а як активна позиція особистості, спрямована на досягнення мети. Вона включає здатність ставити цілі, розробляти шляхи їх досягнення та зберігати наполегливість. Формування надії в дошкільному віці сприяє розвитку внутрішньої мотивації, віри у власні сили та готовності долати труднощі, що є надзвичайно важливим для переходу до навчання в початковій школі.

Варто наголосити, що сформовані базові цінності стають для дитини внутрішньою опорою у період переходу до нового освітнього середовища. Коли дошкільник уміє робити вибір, усвідомлює наслідки власних дій, здатний будувати довірливі стосунки та керуватися моральними принципами, він відчувається впевненіше у ситуації змін. Саме цінності допомагають дитині адаптуватися до нових правил, приймати відповідальність за навчальну діяльність і взаємодіяти з учителем та однолітками. За наявності сформованих ціннісних орієнтирів перехід від дошкільної до початкової освіти відбувається більш гармонійно та без надмірного стресу. Таким чином, дитина, яка засвоїла систему базових цінностей, психологічно й соціально готова впевнено переступити поріг закладу освіти та розпочати новий етап свого життя.

Висновки. Формування базових цінностей у старших дошкільників є важливою умовою забезпечення наступності між дошкільною та початковою освітою. Саме ціннісні орієнтири визначають готовність дитини до прийняття правил, відповідального вибору та побудови взаємин у новому соціальному середовищі школи. Цілеспрямоване виховання відповідальності, надійності, чесності, турботи, поваги, справедливості, відваги та надії сприяє становленню самостійної й соціально зрілої особистості.

Список використаних джерел

1. Character International Incorporated. Educational seminars on character development and core values : навчально-методичні матеріали семінарів / викладачі Cooke John, Gleason David. – США, 2025.
2. Богуш А. М. Морально-етичне виховання дітей дошкільного віку : теорія і практика. – Київ : Слово, 2019.
3. Піроженко Т. О. Особистісний розвиток дитини дошкільного віку: цінності, вибір, відповідальність. Київ : Генеза, 2018.

ЕМПАТІЯ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ХАРАКТЕРУ ДИТИНИ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Любов Озарук,

студентка III курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Баранецька Зоряна Михайлівна,**
спеціаліст II категорії.

*Емпатія – це вміння побачити світ очима
іншого,
почути те, що чує інший, і відчувати те, що він відчуває.
Альфред Адлер*

Актуальність проблеми. У сучасному динамічному світі проблема формування гуманної особистості набуває особливої уваги. Здатність дитини розуміти емоційний стан іншої людини, співпереживати та відгукуватися на чужі почуття безпосередньо впливає на становлення її характеру, визначає стратегії міжособистісної взаємодії та рівень соціальної адаптованості.

Мета роботи – проаналізувати роль емпатії як психологічного чинника формування характеру молодшого школяра.

Виклад основного матеріалу. Поняття емпатія має грецьке коріння і складається з об'єднання «*ἐν*», що позначає «в» (спрямоване всередину), та «*πάθος*» – «пристрасть, глибоке почуття». *Емпатія* – моральна якість особистості, яка виявляється у розумінні емоційного стану іншої людини, її почуттів та переживань, а також прагненні до усвідомлення, підтримки та дієвої допомоги іншим людям [1].

Емпатія не притаманна людині від народження, а розвивається в процесі життя при взаємодії дитини з людьми.

Молодший шкільний вік є сенситивним періодом для закладання фундаменту моральних якостей, серед яких ключове місце посідає емпатія. Адже у цьому віці у дітей починають формуватися моральні цінності, нові погляди на

стосунки між людьми [2, с. 91].

Розвинена емпатія безпосередньо впливає на формування характеру дитини. Вона сприяє розвитку гуманістичних цінностей, формуванню моральних якостей (доброї, чесності, толерантності, чуйності), попередженню агресивної та асоціальної поведінки, розвитку комунікативних навичок, становленню відповідальної поведінки.

Особливе місце у формуванні емпатійних рис характеру молодшого школяра посідає ігрова діяльність у процесі якої закріплюються такі риси характеру як товариськість та справедливість [3].

Важливу роль у розвитку емпатії відіграє освітнє середовище та сім'я. Якщо дитина спостерігає емпатійну поведінку дорослих (вчителів, батьків) вона переймає ці зразки, що згодом закріплюється у сталих рисах характеру.

Навпаки, дефіцит емпатії у вихованні може призвести до формування егоїзму, жорсткості або емоційної відстороненості.

Вчені висловлюють загальну думку про те, що емпатія як психічне явище має складну структуру у вигляді комплексу когнітивних, емоційних та поведінкових складових, що проявляються у міжособистісній соціальній взаємодії. На рисунку 1.1. зображена модель емпатії в єдності її складових:

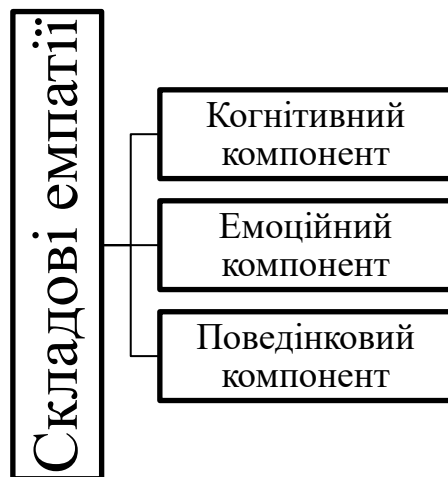

Рис. 1.1. Складові емпатії [Джерело: 4]

Кожен з компонентів емпатії характеризується такими проявами, які

безпосередньо проявляються у характері дитини, а саме:

- 1) когнітивний – як розуміння емоційного стану іншої людини без зміни власного стану;
- 2) емоційний – як співпереживання і співчуття іншій людині;
- 3) поведінковий – як активна підтримка іншого та надання допомоги [4, с.11].

Діти з високим рівнем емпатії краще адаптуються в колективі, легше встановлюють контакти з однолітками, рідше виявляють агресивність і демонструють вищу здатність до конструктивного розв'язання конфліктів, проявляють толерантність до інших. Це сприяє вихованню вольових рис характеру, оскільки дитина вчиться контролювати власні імпульси заради гармонійних стосунків з іншими.

Висновки. Емпатія є важливим чинником формування характеру молодшого школяра, оскільки вона забезпечує розвиток моральних якостей, соціальної компетентності та гармонійної взаємодії з оточенням.

Список використаних джерел

1. Дуган Ю. В. Розвиток емпатії у молодших школярів в умовах нової української школи. URL: <https://surl.li/gaxqyp> (дата звернення: 27.02.2026).
2. Кулаков Руслан. Розвиток емпатії у дітей молодшого шкільного віку в умовах освітнього процесу. URL: <https://surl.lu/ijrqzy> (дата звернення: 1.03.2026).
3. Репета Ю. Особливості розвитку емпатії у дітей молодшого шкільного віку. URL: <https://surli.cc/wqacil> (дата звернення: 27.02.2026).
4. Розвиток емпатії молодших школярів на уроках мистецтва. URL: <https://surl.lu/etjqim> (дата звернення 29.03.2026).

ІГРОВІ ТА АРТ-ТЕХНОЛОГІЇ У ПРЕВЕНТИВНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА З ПОПЕРЕДЖЕННЯ КОНФЛІКТІВ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Юлія Рудейчук,

студентка III курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Баранецька Зоряна Михайлівна**, спеціаліст II категорії.

Актуальність проблеми. Сучасна початкова школа функціонує в умовах постійних змін, що впливають на емоційний стан дітей та їх взаємини. Молодші школярі тільки формують навички соціальної взаємодії. Ще недостатній рівень розвитку емоційної регуляції, емпатії та комунікативної культури може призводити до конфліктів. Це актуалізує необхідність превентивної діяльності педагога, спрямованої на їх попередження. Використання гри та мистецтва дозволяє вчителю м'яко корегувати поведінку учнів, знімати емоційну напругу та запобігати проявам агресії в учнівському середовищі.

Мета роботи – обґрунтувати ефективність використання ігрових та арт-технологій у превентивній діяльності педагога щодо попередження конфліктів в початковій школі.

Виклад основного матеріалу. Поняття «превенція» трактується як: попередження, застереження, запобігання; дії з метою профілактики, пом'якшення, полегшення, корегування тих умов, що призводять до фізичних або емоційних порушень, виникнення соціально-етичних проблем [4, с. 267].

Превентивна діяльність педагога передбачає створення умов для формування в учнів навичок конструктивної взаємодії, уміння розв'язувати конфлікти мирним шляхом, розуміти власні емоції та емоції інших.

Ігрові технології – один із видів інноваційних технологій сучасності. На

думку А. Макаренка, «у дитячому віці гра – це норма, і дитина повинна завжди гратися, навіть коли робить серйозну справу» [2, с. 6]. Через гру ефективно формуються соціальні навички. Ігрові технології сприяють: розвитку співпраці та командної взаємодії, формуванню навичок комунікації, зниженню рівня агресії, розвитку емпатії. Використання сюжетно-рольових, кооперативних, комунікативних, гри-праці, дидактичних ігор тощо дає можливість моделювати проблемні ситуації та безпечно відпрацьовувати конструктивні способи їх розв’язання. У процесі гри учні вчаться слухати один одного, домовлятися, приймати різні точки зору, що знижує рівень агресивності та напруження в колективі.

Арт-технології – це метод, що використовує для навчання, виховання і профілактики художні прийоми і творчість, такі як малювання, ліплення, музика, казка, фотографія, кінофільми, книги, акторська майстерність, створення історій, колажів і багато іншого. Вони забезпечують емоційне розвантаження та сприяють глибшому усвідомленню власних переживань. Через художню діяльність дитина може символічно виразити страхи, образи чи тривоги, що нерідко стають підґрунтям конфліктної поведінки [1, с.4]. Основними перевагами арт-технологій є: зниження емоційного напруження, розвиток саморефлексії, створення атмосфери довіри.

«Дитина за своєю природою – допитливий дослідник, відкривач світу. Так хай перед нею відкривається чудовий світ у живих фарбах, яскравих і трепетних звуках, у казці й грі, власній творчості. Через казку, фантазію, гру, через неповторну дитячу творчість – правильна дорога до серця дитини», писав В.О. Сухомлинський [5, с. 25].

Педагог виступає фасилітатором, який створює безпечне освітнє середовище, сприяє відкритому вираженню думок та емоцій, підтримує позитивний психологічний клімат у класі. Важливою є систематичність використання ігрових та арт-технологій, а також їх інтеграція в освітній процес.

Важливо, щоб творчість та гра не були примусовими. Лише за умови добровільної участі та відсутності критики досягається превентивний ефект. Це створює середовище довіри, де конфлікти стають рідшим явищем, а діти вчаться цінувати унікальність кожного [1; 3].

Висновки. Застосування ігрових та арт-технологій у початковій школі є ефективними засобами попередження конфліктів, формування культури спілкування та гармонійного розвитку особистості молодшого школяра. Такі підходи відповідають сучасним освітнім орієнтирам і сприяють створенню сприятливого освітнього середовища, у якому кожна дитина почувається прийнятою та цінною.

Список використаних джерел

1. Арт-технології: Навчально-методичний посібник / Уклад.: Олена Анатоліївна Мірошніченко. Житомир: ТОВ «Видавничий дім Бук-Друк», 2024. 180 с. URL: <https://surl.li/ykyfle>.
2. Використання ігрових технологій у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами: навчально-методичний посібник / упоряд. В.В. Басик. Черкаси: КНЗ ЧОПОР ЧОР, 2025. 88 с. URL: <https://surl.li/bbpjui>.
3. Ворощук О. Д. Арт-терапія як засіб профілактики конфліктності молодших школярів. Педагогічний альманах. 2019. Вип. 42. С. 102–108.
4. Довга Т.Я. Превентивно-виховний потенціал інтегрованого освітнього середовища: аспекти практичного втілення. *Наукові записки. Серія «Педагогічні науки»*. 2024. Вип. 213. С. 266-271. URL: <https://surl.lu/wtdees>.
5. Ігрові технології як інструмент профілактичної роботи спеціалістів психологічної служби закладів освіти: [навчально-методичний посібник] / Автор-упорядник Т.В. Войцях. Черкаси: Черкаський ОПОП, 2014. 92 с.

ВИХОВАННЯ НАДІЙНОСТІ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ДОСВІД РОБОТИ З ПРАКТИЧНИМ ПОСІБНИКОМ «ЧАРІВНИЙ КЛЮЧИК ДО СИЛЬНОГО ХАРАКТЕРУ»

Юлія Жаба,

студентка III курсу спеціальності «Початкова освіта», учасниця навчання за програмою «Character International».

Науковий керівник – **Стамбульська Тетяна**

Ігорівна, кандидат педагогічних наук, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, координаторка програми «Character International, Inc», завідувачка Творчої лабораторії з вивчення і формування характеру дитини.

Актуальність проблеми. Воєнний стан в Україні докорінно змінив умови життя та навчання дітей молодшого шкільного віку. Постійні повітряні тривоги, вимушене переміщення, розлука з близькими, інформаційне перевантаження та емоційна напруга негативно впливають на психоемоційний стан учнів початкової школи. У таких умовах особливої ваги набуває формування в дітей стійких моральних якостей, зокрема надійності як складової сильного характеру.

Мета роботи – обґрунтувати та дати характеристику практичній реалізації системи виховання надійності в учнів початкової школи в умовах воєнного стану шляхом використання практичного посібника «Чарівний ключик до сильного характеру» у процесі роботи з учнями за період проходження практики.

Виклад основного матеріалу. Надійність – це якість характеру, яка виражає ставлення людини до своєї справи, до інших людей. Бути надійним означає бути такою людиною, якій довіряють, на яку покладаються із впевненістю, що в будь-якій ситуації вона намагатиметься вчинити правильно. Надійна людина завжди виконує свої обов'язки, дбайливо ставиться до своєї та чужої власності, уміє

зберігати таємниці та виконувати свої обіцянки [2].

Суспільство потребує довіри, оскільки неможливо весь час стежити за людьми та перевіряти, чи роблять вони те, що треба. Інколи ми мусимо просто довіряти іншим. Наприклад, ми повинні довіряти, що речі, які ми купуємо, зроблені якісно, що лікарі, які нас лікують, знають, що роблять, що водії відвезуть нас саме туди, куди нам треба. Цей перелік можна продовжувати і продовжувати. Ми щоденно залежимо один від одного в багатьох ситуаціях, і люди, яким не можна довіряти, ускладнюють усім життя.

Надійні люди завжди намагаються дотримуватися своїх обіцянок. Це означає, що вони добре думають, перш ніж щось пообіцяти. Такі люди розсудливо використовують доступну їм інформацію. Важлива якість надійної людини - вміння зберігати таємниці. Але інколи мовчанка може загрожувати небезпекою, і тоді краще розкрити таємницю. Щоб учинити правильно, потрібна мудрість.

Надійна людина змінює все довкола себе: сім'ю, роботу, дружбу, країну. Тому надійність – одна з найважливіших якостей характеру.

Яку людину можна назвати надійною?

Надійний стілець, бо виготовлений із хорошого дерева.

Надійна будівля, бо стоїть на непорушному камені.

Надійний зв'язок, бо забезпечений новітніми технологіями.

Надійний банк, бо має великий капітал [1, с. 189]

Основні напрями виховання надійності:

Приклад батьків та вихователів. Діти повторюють дії дорослих, тому важливо демонструвати, що таке виконання обов'язків та повага до інших.

Чіткі межі та дисципліна. Уникнення вседозволеності допомагає дитині засвоїти правильну поведінку, правила та структуру, необхідну для формування надійної особистості.

Відповідальність за дії. Поєднання поваги до дитини з вимогливістю, залучення до домашніх обов'язків допомагає формувати надійність у

повсякденному житті.

1. Розвиток характеру. Формування впевненості у тому, що будь-яку роботу слід робити якісно (притча про Йосипа як приклад).

2. Надійність – це не лише про роботу чи правила, це про моральні цінності, які забезпечують успішну взаємодію з суспільством [3].

За період проходження практики нам удалося провести виховні заходи, котрі були спрямовані на виховання надійності в дітей. Робота з учнями базувалася на основі інтерактивного посібника “Чарівний ключик до сильного характеру”, в основу якого вкладено досвід з психології, педагогіки. На виховних заняттях з надійності ми використовували такі ігри як “Складіть свої асоціації до слова надійність” та “Шлях до надійності”. Окрім цього ми здійснювали активне обговорення на основі переглянутого мультфільму про Надійчика.

Висновки. Таким чином, особливої актуальності формування надійності набуває в період воєнного стану, коли діти потребують чітких моральних орієнтирів і прикладів стійкої поведінки. Надійність сприяє створенню атмосфери довіри в учнівському колективі, зменшує рівень конфліктності, формує відчуття захищеності та взаємопідтримки. Надійність у межах даної теми виступає не лише як окрема риса характеру, а як фундаментальна якість, що забезпечує гармонійний розвиток особистості молодшого школяра, його психологічну стійкість, соціальну зрілість і готовність діяти відповідально в умовах сучасних викликів.

Список використаних джерел

1. Чарівний ключик до сильного характеру : практичний посібник для вчителів початкової школи. Івано-Франківськ, 2024, 254 с.
2. Психологічна підтримка дітей в умовах кризових ситуацій : метод. рек. / за ред. Н. Г. Ничкало. Київ, 2015. 72 с.
3. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. Київ : Радянська школа, 1977. 382 с.

ВИХОВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ ЯК ПРОВІДНОЇ РИСИ ХАРАКТЕРУ У ПРОЦЕСІ СОЦІАЛІЗАЦІЇ УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ: ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ.

Галина Мицканюк,

студентка III курсу спеціальності «Початкова освіта», учасниця навчання за програмою «Character International».

Науковий керівник – **Стамбульська Тетяна**

Ігорівна, кандидат педагогічних наук, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, координаторка програми «Character International, Inc», завідувачка Творчої лабораторії з вивчення і формування характеру дитини.

Актуальність проблеми. У сучасних умовах розвитку освіти проблема виховання толерантності в учнів молодшого шкільного віку набуває особливого значення, адже саме в цей період формуються основи характеру, ставлення до інших людей, вміння поважати, співпереживати та приймати відмінності. Особливої актуальності це питання набуває в умовах воєнного стану, коли українські діти стикаються з наслідками війни, бачать військових, які зазнали поранень, втратили кінцівки та потребують особливої поваги й підтримки. Тому важливо змалку формувати в дітей толерантність і лояльність до кожної людини, незалежно від її зовнішності, фізичних можливостей чи життєвих обставин.

Метою роботи є висвітлення практичного аспекту виховання толерантності в учнів молодшого шкільного віку на основі проведення Дня толерантності з урахуванням теоретичних знань, здобутих під час ознайомлення з американським досвідом за програмою «Character International, Inc» з теми «Виховання характеру дитини».

Виклад основного матеріалу. Формування толерантності в учнів молодшого шкільного віку є важливим складником їхнього морального розвитку та успішної соціалізації. У цей період діти вчаться будувати взаємини з однолітками, сприймати індивідуальні особливості інших людей, виявляти повагу, доброзичливість і вміння співпрацювати. Саме тому виховання толерантності потребує не лише систематичної практичної роботи, а й належного теоретичного підґрунтя, яке дає змогу правильно організувати освітній процес. Основою для організації практичної роботи стали теоретичні знання, здобуті під час ознайомлення з досвідом роботи з американськими фахівцями за програмою «Character International, Inc» з теми «Виховання характеру дитини». Програма акцентувала увагу на тому, що характер дитини формується в процесі систематичного педагогічного впливу, за умови створення сприятливого виховного середовища, наявності позитивного прикладу дорослих, залучення дітей до морально значущої діяльності та розвитку навичок конструктивної взаємодії. Особливе значення надавалося вихованню таких рис, як повага, відповідальність, доброзичливість, чуйність, вміння співпрацювати з іншими та приймати індивідуальні особливості кожної людини. Саме ці положення стали теоретичним підґрунтям для проведення Дня толерантності як практичної форми виховання толерантності в учнів молодшого шкільного віку. Метою заходу стало формування в дітей уявлення про толерантність як про повагу до іншої людини, її думок, почуттів, звичок та індивідуальних особливостей. На початку заняття була проведена тематична бесіда, під час якої учні обговорювали, що означає бути добрим, уважним, терплячим, чуйним і чому важливо поважати інших. Така форма роботи дала можливість активізувати життєвий досвід дітей і підвести їх до розуміння сутності толерантної поведінки. Наступним етапом стала інтерактивна вправа «Ми різні, але ми разом», під час якої діти визначали свої спільні та відмінні риси, інтереси, вподобання. Завдяки цьому учні дійшли висновку, що всі люди відрізняються між собою, але кожен заслуговує на повагу, прийняття і підтримку.

Така діяльність сприяла формуванню позитивного ставлення до різноманітності як природної ознаки людського середовища. Особливу увагу було приділено творчим видам роботи. Учні створювали «Квітку толерантності», на пелюстках якої позначали основні риси толерантної людини: доброту, повагу, терпіння, дружелюбність, вміння вислухати і допомогти. Такий вид діяльності сприяв не лише закріпленню понять, а й емоційному осмисленню моральних цінностей. Ефективним методом виявилися й рольові ситуації, у яких діти вчилися правильно реагувати на суперечки, непорозуміння чи відмінність поглядів. Учні моделювали ситуації допомоги, підтримки, дружнього спілкування, вчилися добирати слова, які не ображають інших, а навпаки – допомагають налагодити взаємини. Саме через подібні вправи толерантність починає сприйматися не як абстрактне поняття, а як конкретна модель поведінки.

Завершенням заходу стало створення «Дерева добрих справ», на якому кожна дитина залишила свій намір зробити добрий вчинок для однокласника, друга чи члена родини. Така підсумкова вправа сприяла закріпленню позитивної мотивації до моральної поведінки та формуванню доброзичливої атмосфери в класному колективі.

Висновки. Отже, практичний досвід проведення Дня толерантності засвідчив, що формування толерантності в учнів молодшого шкільного віку є ефективним за умови поєднання теоретичних знань і практичної діяльності. Використання ідей, запозичених із американського досвіду щодо формування характеру дитини, у поєднанні з інтерактивними вправами, творчими завданнями та рольовими ситуаціями сприяє розвитку в дітей поваги до інших, емпатії, доброзичливості та вміння співпрацювати. Такі заходи мають важливе значення для успішної соціалізації молодших школярів і формування їхньої моральної культури.

Список використаних джерел

1. Онлайн-семінар «Character International, Inc» на тему «Формування характеру». Спікери Джон Д. Кук та Девід Ф. Глісон. 10-11 березня 2025.

ФОРМУВАННЯ ЕМОТИВІВ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Аліна Безкоровайна,

студентка I курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – Гавадзин Оксана Ярославівна,

кандидат філологічних наук, спеціаліст вищої категорії.

Актуальність дослідження. Сучасна освіта дедалі більше орієнтується не лише на інтелектуальний розвиток дитини, а й на формування її емоційної сфери. У цьому контексті особливого значення набуває проблема розвитку емотивів у молодших школярів, адже саме в цей віковий період закладаються основи емоційної компетентності, здатності до самовираження та ефективної міжособистісної взаємодії.

Метою роботи є дослідити процес формування емотивів у молодших школярів, окреслити їх специфіку залежно від віку та визначити чинники, що впливають на розвиток емоційної виразності дітей.

Виклад основного матеріалу. З метою підтвердження результатів дослідження було проведено бесіди з учителями та експериментальну роботу з дітьми, результати якої буде представлено далі.

Емотивність, як лінгвістичне втілення емоційності, є здатністю мовних одиниць виражати емоційний стан того, хто говорить і його ставлення до повідомлюваного факту.

Загалом емоційна лексика сучасної української літературної мови представлена такими категорійними типами, як іменники-емотиви, прикметники-емотиви, дієслова-емотиви, прислівники-емотиви, займенники-емотиви, числівники-емотиви, якщо в їхній структурі є словотворчі афікси зі зменшено-пестливим або згрубілим забарвленням.

Оцінна функція словотворчих засобів виявляється в певних емоційно-оцінних відтінках та поділяється на два види: 1) позитивна, де

найпродуктивнішими є словотвірні типи з суфіксами -ок-, -очок-, -ечок-: *бочок, садок, дружок, морячок, гачечок, дружочок* і 2) негативна, у складі якої є словотворчі суфікси -езн-, -елезн-, -енн-, -юч-, -ющ-, -яч-, які вказують на збільшений вияв ознаки, що може супроводжуватися додатковим відтінком згрубілості, зневаги, обурення, пор.: *страшезний, величезний, смердючий, злющий, поганючо*.

Учні 6-7 років ще не повною мірою контролюють власні емоції. Коли на уроці звучить запитання, на яке вони знають відповідь, діти часто вигукують її без дозволу вчителя. У разі правильної відповіді вони стають дуже енергійними, прагнуть активно брати участь у подальшій роботі, демонструють підвищене емоційне збудження. Під час сприйняття нового або цікавого матеріалу (наприклад, коли вчитель демонструє наочність чи незвичний предмет) діти активно використовують вигуки: «Вау!», «Ух ти!» тощо. Це свідчить про безпосередність їхніх емоційних реакцій і відкритість до нових вражень.

Водночас варто зазначити, що першокласники активно взаємодіють між собою. У разі труднощів діти часто намагаються допомогти один одному, що сприяє розвитку емпатії, підтримки та емоційної чутливості. Саме через такі ситуації формується здатність до співпереживання та колективної взаємодії.

Сучасні педагоги активно застосовують ігрові методи для розвитку емоційної сфери учнів: рольові ігри, обговорення ситуацій, вправи на розпізнавання емоцій.

У четвертокласників процес формування емотивів має свої особливості, що відрізняють їх від учнів молодшого віку. Діти цього віку демонструють більш стриману емоційну поведінку, а також різноманітніші способи вираження власних почуттів.

Порівняно з першокласниками, учні четвертого класу краще контролюють свої емоції та усвідомлюють наслідки власних дій. Хоча вони також можуть використовувати емоційно забарвлені слова чи мовні «паразити», їхні реакції є

значно стриманішими та соціально прийнятнішими.

На відміну від першокласників, четвертокласники краще розуміють власні емоції та частіше можуть їх пояснити. Вони рідше реагують імпульсивно, натомість намагаються осмислити ситуацію.

Після спілкування з учителем четвертого класу було зроблено такі висновки: учні цього віку потребують не лише розвитку емоційної виразності, а й подальшого формування емоційного інтелекту. Вчителі продовжують працювати над культурою мовлення, вчать дітей коректно висловлювати свої почуття та контролювати емоційні прояви.

Отже, формування емотивів у четвертокласників характеризується більш високим рівнем усвідомленості, самоконтролю та соціальної адаптованості. Діти поступово переходять від безпосереднього емоційного реагування до більш осмисленого й регульованого вираження власних почуттів.

Висновки. Тож, порівняльний аналіз формування емотивів у дітей першого та четвертого класів дає змогу простежити чітку динаміку розвитку емоційної сфери в молодшому шкільному віці.

Учні першого класу характеризуються емоційною безпосередністю, імпульсивністю та недостатнім рівнем самоконтролю. Натомість учні четвертого класу демонструють більш високий рівень емоційної зрілості. Важливою відмінністю є також зміна джерел позитивних емоцій: якщо для першокласників характерна ситуативна радість від безпосередніх вражень, то для четвертокласників значущими стають соціальні фактори – успіхи в навчанні, визнання, міжособистісні стосунки.

Список використаних джерел

1. Іванова Н. Д. Про типологію емотивної лексики. *Філологічні діалоги* : зб. наукових праць. Ізмаїл : РВВ ІДГУ, 2013. Вип. 2. С. 88–93.
2. Пилипенко О. М. До проблеми дослідження емоційного інтелекту молодших школярів з порушеннями мовленнєвого розвитку. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія : зб. наук. пр. 2011. № 28. С. 234–239.
3. Сікарчук Н. Д. Дослідження рівня сформованості лексичної складової лінгвістичної компетенції емоційнооцінної лексики у старших дошкільників з моторною алалією. *Логопедія*. 2012. № 2. С. 81–84.

СЕКЦІЯ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «СЕРЕДНЯ ОСВІТА (УКРАЇНСЬКА МОВА І ЛІТЕРАТУРА, АНГЛІЙСЬКА МОВА)»

ПРОБЛЕМА: ДІАЛОГ МОВ І ЛІТЕРАТУР: УКРАЇНСЬКА ТА АНГЛІЙСЬКА ФІЛОЛОГІЯ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ ПЕДАГОГІКИ Й МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ.

КЕРІВНИК – голова циклової комісії дисциплін професійної та практичної підготовки («Середня освіта (українська мова і література, англійська мова)» доктор педагогічних наук, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист **БАГРІЙ Марія Антонівна**.

СЕКРЕТАР – спеціаліст II категорії **ГЛУШКО Марія Василівна**.

ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ЗАСОБАМИ УКРАЇНСЬКОЇ ТА АНГЛІЙСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

Наталія Слободян,

студентка I курсу спеціальності «Середня освіта».

Науковий керівник – **Багрій Марія Антонівна**, доктор педагогічних наук, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, професор.

Актуальність проблеми. Сучасний розвиток освіти в Україні, зокрема концепція Нової української школи, потребує нових фахівців. Майбутній вчитель має бути не лише висококваліфікованим фахівцем своєї справи, а передусім національно свідомою особистістю, яка вирізняється високою мовною культурою, духовними цінностями та комунікативними здібностями. Особливого значення у цьому контексті набуває формування особистості майбутнього вчителя, здатного чітко та логічно висловлювати думки, дотримуватися норм літературної мови, успішно налагоджувати комунікативну взаємодію в різних професійних ситуаціях.

Суттєвим чинником у процесі формування професійної підготовки майбутнього педагога є вивчення філологічних наук, зокрема української та англійської філології, які сприяють удосконаленню мовної спроможності.

Мета роботи – визначити особливості формування мовної особистості майбутнього вчителя, довести важливість мовно-комунікативної компетентності та з'ясувати ролі української та англійської філології у цьому процесі.

Виклад основного матеріалу. Мовно-комунікативні навички майбутнього педагога забезпечують ефективну взаємодію з учнями, колегами та батьками, створюють основу для продуктивного викладання матеріалу. А також, володіння мовними засобами є необхідною передумовою формування професійних здібностей учителя.[1, с. 15].

Учитель повинен володіти мовленнєвими вміннями, оскільки вони визначають здатність налагодження соціальних та професійних взаємин, а також слугують засобом самовираження через мову й мовлення. Безсумнівно, саме педагог, який вправно й доречно застосовує мовні ресурси, значною мірою визначає потенціал освітньої системи та її вплив на розвиток школярів.[2, с. 47].

Сучасна школа орієнтується на демократичні цінності, розвиток національної свідомості та громадянського самоусвідомлення учнів, створюючи умови для становлення особистості, яка здатна брати відповідальність за власну життєдіяльність і впливати на вдосконалення суспільства.[3, с. 36].

Особистість майбутніх учителів формується через поєднання теоретичних знань і практичних навичок. В освітньому процесі студенти вивчають українську та англійську мову, що дозволяє їм оволодіти мовними засобами, необхідними для спілкування, викладання та виховання учнів. Через філологічні дисципліни студенти педагогічного факультету набувають професійної мовної культури, розвивають логіку мислення, вміння аргументовано висловлювати думки та адаптувати стиль спілкування до різних ситуацій [1, с. 18; 4, с. 40].

Вивчення англійської мови та культурно-країнознавчих особливостей інших

народів допомагає майбутнім педагогам зрозуміти принципи міжкультурної комунікації та в майбутньому навчати школярів толерантності й повазі до інших культур. Одночасно українська філологія формує глибоке усвідомлення рідної мови, її літературних норм та стилістичних особливостей, що є важливим для передачі знань і виховання учнів.[5, с. 52].

Таким чином, система педагогічної підготовки повинна спрямовуватись на формування професіонала, який не лише знає предмет, а й здатний ефективно організовувати навчальний процес, мотивувати учнів, виховувати їхню свідомість, критичне мислення та громадянську відповідальність. Педагог, підготовлений у такій системі, стає мовною та культурною опорою для своїх учнів, а його компетентність прямо впливає на якість освітнього процесу та розвиток особистості школярів.[2, с. 50].

Завдяки такій системі підготовки майбутній педагог вчиться ефективно планувати уроки, підбирати ефективні методи пояснення матеріалу, створювати сприятливе середовище для розвитку учнів. Особлива увага приділяється не лише формуванню мовних умінь, а й розвитку ціннісних орієнтацій, таких як, поваги до рідної мови, розуміння культурного різноманіття та розширення світогляду.[3, с. 38; 5, с. 55]

Висновки. Формування майбутнього педагога як професійної, культурної і мовно-компетентної особистості є надзвичайно важливим у сучасній системі освіти. Мовна підготовка через українську та англійську філологію забезпечує збагачення словникового запасу, педагогічну майстерність, розвиток комунікативних навичок, критичного мислення та відкритості до світу. Майбутній учитель стає активним учасником освітнього процесу, здатним формувати свідомість школярів, виховувати повагу до мовного і культурного багатства та розвивати у них розуміння, необхідні в сучасному глобальному середовищі [1, с. 20; 4, с. 42].

Список використаних джерел

1. Мірошниченко О. В. Формування професійної мовленнєвої компетентності майбутнього вчителя початкової школи. Освітньо-науковий простір, 2022.
2. Данилюк О. Формування професійної мовно-комунікативної компетентності майбутніх учителів початкової школи. Acta Paedagogica Volynienses, 2023.
3. Пентиліук М. І. Мовна особистість майбутнього вчителя-словесника. Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету, 2014.
4. Коломієць І., Коваль В. Лінгвостилістичний інструментарій як важлива складова розвитку мовної особистості майбутнього вчителя-філолога. Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи, 2025.
5. Біличенко О., Яртись Я. Досвід формування міжкультурної комунікативної компетентності (на прикладі студентів освітніх програм «Українська мова» та «Українська мова та англійська»). Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти, 2025.

ЛЕСЯ УКРАЇНКА І ДЖОРДЖ ОРВЕЛЛ: ПРОБЛЕМА СВОБОДИ ОСОБИСТОСТІ В ЛІТЕРАТУРІ ТА ОСВІТНЬОМУ ДИСКУРСІ

Аліна-Марія Надрага,

студентка І курсу спеціальності «Середня освіта».

Науковий керівник – **Багрій Марія Антонівна**, доктор педагогічних наук, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, професор.

Актуальність проблеми. Проблема свободи особистості є важливою темою у світовій та українській літературі. Письменники різних епох намагалися осмислити, що означає бути вільною людиною та як влада або суспільство можуть обмежувати право на власну думку. Сьогодні ця тема є особливо актуальною для українського суспільства, де питання свободи, незалежності та гідності мають велике значення.

Важливе місце у розкритті цієї проблеми посідає творчість Лесі Українки та Джорджа Орвелла. Хоча вони жили в різні часи й належали до різних культур, у своїх творах порушували подібні проблеми – боротьбу людини за свободу та право мислити самостійно [5, с. 42].

Тому дослідження їхніх творів є важливим для літературознавства та освітнього процесу.

Метою роботи є дослідити проблему свободи особистості у творчості Лесі Українки та Джорджа Орвелла, проаналізувати, як у їхніх творах розкривається боротьба людини за свободу, право на власну думку та незалежність від суспільного і політичного тиску, а також визначити значення цих ідей для сучасної освіти та формування свідомої і вільної особистості.

Виклад основного матеріалу. Лесья Українка та Джордж Орвелл – це письменники, з іменами яких часто пов'язують таке важливе поняття як свобода.

У різні історичні часи люди нерідко опинялися у ситуації, коли вони не могли відкрито висловлювати свої думки або самостійно приймати рішення щодо власного життя. Леся Українка у своїй творчості неодноразово підкреслювала, що свободу потрібно відстоювати. Вона показувала сильних особистостей, які не бояться боротися за свої переконання. Одним із прикладів є драма-феєрія «Лісова пісня», у якій зображено протистояння світу свободи та світу людських обмежень [3, с. 58]. Образ Мавки символізує прагнення до щирості, духовної незалежності та внутрішньої свободи людини. Ідеї письменниці залишаються актуальними і сьогодні, оскільки український народ неодноразово доводив, що готовий боротися за свою свободу і незалежність. Література відіграє важливу роль у формуванні національної свідомості та підтримці духовних цінностей суспільства. Джордж Орвелл також багато уваги приділяв проблемі свободи, але розглядав її переважно через призму політики та влади. У своїх творах він показував, як держава може контролювати суспільство, впливати на інформацію та формувати мислення громадян. Найвідомішим прикладом є роман «1984», де описується тоталітарне суспільство, у якому влада контролює майже всі аспекти життя людини. У цьому світі люди постійно перебувають під наглядом і не мають можливості вільно висловлювати власну думку [1, с. 74]. Подібна ідея простежується і в повісті «Колгосп тварин», де автор алегорично показує, як революційні ідеї можуть перетворитися на нову форму диктатури [2, с. 39]. Таким чином, обидва письменники підкреслюють важливість свободи людини та показують небезпеку ситуацій, коли влада або суспільство намагаються повністю контролювати мислення особистості. Їхні твори допомагають студентам краще розуміти суспільні процеси та формують навички критичного аналізу.

Висновки. Отже, творчість Лесі Українки та Джорджа Орвелла демонструє, що проблема свободи особистості є актуальною у будь-який історичний період. У своїх творах автори наголошують на необхідності захисту людської гідності, права на власну думку та свободу вибору. Вивчення цих творів у закладах освіти

допомагає студентам усвідомити цінність свободи, навчитися аналізувати суспільні явища та формувати відповідальну громадянську позицію. Саме тому література відіграє важливу роль у вихованні свідомої та вільної особистості.

Список використаних джерел

1. Орвелл Дж. 1984. Київ: Видавництво Старого Лева, 2015.
2. Орвелл Дж. Колгосп тварин. Київ: Основи, 2017.
3. Українка Л. Лісова пісня. Київ: Дніпро, 2011.
4. Гундорова Т. Леся Українка: культурний контекст творчості. Київ: Критика, 2013.
5. Наливайко Д. Теорія літератури і порівняльне літературознавство. Київ: Либідь, 2006.

ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ТА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВ У СУЧАСНІЙ ШКОЛІ

Юлія Левицька,

студентка I курсу спеціальності «Середня освіта».

Науковий керівник – **Глушко Марія Василівна,**
спеціаліст II категорії.

Актуальність проблеми. У сучасній освіті особливої значущості набувають інтерактивні методи навчання, які активізують пізнавальну діяльність учнів та сприяють формуванню практичних мовленнєвих навичок. Основна проблема полягає в необхідності відходу від традиційної, суто академічної передачі знань на користь методів, що поєднують навчання, творчість і гру. Сторітелінг, рольові ігри та скрайбінг є ефективними інструментами формування комунікативної компетентності. Вони допомагають учням не лише засвоїти нову лексику чи граматичні структури, а й застосовувати їх у реальних мовленнєвих ситуаціях.

Мета роботи – висвітлити найактуальніші інтерактивні методи викладання української та англійської мов у сучасній школі.

Виклад основного матеріалу. 1. Сторітелінг – це сучасна освітня технологія, яка стає дедалі популярнішою у викладанні. Його суть полягає у поданні інформації через цікаві історії з персонажами, сюжетом та інтригою. Основна відмінність полягає у тому, що він не нав'язує висновок, а спонукає слухача зробити його самостійно, що сприяє розвитку критичного мислення та логіки.[2, с. 739]

На відміну від звичайного переказу, сторітелінг розвиває творчу уяву, адже учасники створюють нові образи та ситуації самостійно.

У навчальному процесі цей метод підвищує мотивацію, покращує взаємодію між вчителем й учнями та полегшує розуміння складних тем. Він також сприяє розвитку креативності, критичного мислення та командної роботи.

Сучасною формою є цифровий сторітелінг, що поєднує історії із зображеннями, відео чи анімацією. Використання онлайн-інструментів дозволяє створювати презентації, відео або комікси, що робить навчальний матеріал більш наочним і цікавим.

Отже, сторітелінг є ефективним методом викладання української та англійської мов, який допомагає краще засвоїти інформацію, розвиває уяву, логічне мислення та комунікативні навички учнів.

2. Одним із інтерактивних методів, що надають можливість здобувачам освіти зануритись у навчальний процес максимально ефективно та викликають найбільший інтерес є принцип рольової гри, в якому учні мають можливість приміряти на собі різні ролі та спробувати відтворити поведінку інших людей або улюблених персонажів фільмів чи анімаційних стрічок [1, с. 255].

Рольова гра нагадує театральну виставу. Під час неї учні виконують різні ролі, які визначаються певними заданими ситуаціями та потребують відповідної поведінки і використання потрібної лексики. Така діяльність створює невимушену атмосферу, у якій школярі можуть вільно проявляти свою винахідливість і активність. Це допомагає їм краще розвивати мовлення та комунікативні навички. Під час рольової гри передусім розвиваються уява, увага та образне мислення дітей, також підвищується ефективність освітнього процесу. Уява спонукає їх творчо мислити й краще зосереджуватися на виконанні певної ролі рідною або англійською мовами.

3. Скрайбінг – нова техніка презентації, у якій мова вчителя паралельно ілюструється малюнками. Наразі скрайбінг – інноваційна технологія, за допомогою якої можна привернути увагу учнів, забезпечити їх додатковою інформацією та виділити головні акценти в навчальному матеріалі.

Переваги використання скрайб-презентації в навчальному процесі: участь та увага аудиторії; зручне сприйняття навчального матеріалу; якісне засвоєння

інформації та запам'ятовування ключових моментів; розвиток творчості, критичного мислення та комунікативних навичок учнів [3].

Скрайбінг – це метод візуалізації інформації, за допомогою якого розповідь англійською мовою (аудіо) одночасно супроводжується простими малюнками, схемами або написами (відеорядом). Такий спосіб подання матеріалу допомагає краще запам'ятовувати інформацію, оскільки залучає зір, слух і уяву. Він робить пояснення більш зрозумілим і наочним для учнів.

Висновки. Отже, сучасні умови розвитку освіти вимагають оновлення підходів до викладання мов у школі. Традиційні методи навчання вже не повністю відповідають потребам учнів, які зростають у цифровому та інформаційно насиченому середовищі. Саме тому важливого значення набуває використання інтерактивних методів викладання української та англійської мов. Вони сприяють активній участі учнів у навчальному процесі, розвивають їхнє критичне мислення, комунікативні вміння та самостійність. Інтерактивні форми роботи створюють умови для живого спілкування, співпраці та творчого самовираження школярів. Вони допомагають зробити процес навчання більш цікавим, мотивуючим і наближеним до реального мовного середовища. Крім того, такі підходи активізують пізнавальну діяльність учнів і сприяють кращому засвоєнню навчального матеріалу. Таким чином, застосування інтерактивних методів є важливим і ефективним напрямом у викладанні української та англійської мов у сучасній школі.

Список використаних джерел

1. Ковальова К. Рольова гра як ігрова технологія навчання на заняттях іноземної мови. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип. 49, том 1, 2022, С. 255-262.
2. Раїнчук В.А. Сторітелінг та його використання у освітньому процесі сучасної вищої школи. *Міжнародний науковий журнал «Грааль науки» №57* (жовтень, 2025), С.739-743.
3. Скрайбінг як сучасна форма візуалізації навчального матеріалу – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://autta.org.ua/ru/materials/material/Skrayb-ng-yak-suchasna-forma-v-zual-zats-i-navchalnogo-mater-alu>.

ПЕРЕКЛАД ЯК ПРОСТІР МІЖКУЛЬТУРНОГО ДІАЛОГУ: ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Віталіна Регей,

студентка I курсу спеціальності «Середня освіта (українська мова і література, англійська мова)».

Науковий керівник – **Полякова Тетяна Вікторівна**, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, заступник директора з навчально-виховної роботи.

Актуальність проблеми. У сучасному світі, що характеризується активними процесами глобалізації та взаємодії, особливого значення набуває міжкультурний діалог. Мова виступає основним засобом комунікації між народами, а переклад – важливим інструментом взаєморозуміння. У педагогічному контексті переклад не лише забезпечує інтерпретацію змісту текстів іншою мовою, а й сприяє формуванню культурної компетентності, розвитку критичного мислення та становленню мовної особистості учня. Саме тому осмислення педагогічного потенціалу перекладу є актуальним завданням сучасної освіти.

Мета дослідження – розкрити роль перекладу як засобу міжкультурного діалогу в освітньому процесі та визначити його значення для формування мовної й культурної компетентностей учнів.

Виклад основного матеріалу. Переклад традиційно визначається як процес передавання змісту тексту з однієї мови іншою. Проте сучасні науковці розглядають його як міжмовне й міжкультурне явище, адже кожна мовна одиниця містить певний культурний контекст [2, с. 34]. Як зазначає В. Карабан, «переклад є складним процесом, у якому відтворюється не лише зміст, а й культурні особливості оригіналу» [2, с. 15]. У педагогічному аспекті переклад виступає ефективним методом навчання мови та культури. Така робота сприяє розвитку

мовної чутливості, уміння аналізувати текст, порівнювати мовні явища та добирати найбільш точні засоби передавання змісту [1, с. 78]. Учні вчаться розуміти відмінності між мовами та усвідомлювати особливості національного світогляду [3, с. 92]. Особливе значення має використання перекладу під час роботи з художніми текстами. Через переклад літературних творів учні знайомляться з культурними традиціями інших народів, їхніми цінностями та історичним досвідом, що сприяє формуванню толерантності та відкритості до міжкультурної взаємодії. У педагогічній практиці переклад може застосовуватися в різних формах: переклад окремих слів і висловів, порівняльний аналіз текстів, творчий переклад уривків, обговорення різних варіантів інтерпретації. Такі види діяльності розвивають як мовні, так і творчі здібності учнів [2, с. 56]. По-перше, порівняння оригінального тексту з кількома варіантами перекладу розвиває аналітичне мислення та мовне чуття; по-друге, творчий переклад коротких текстів формує мовну гнучкість і креативність; по-третє, виконання міжкультурних проєктів, зокрема переклад прислів'їв і стійких висловів із поясненням їхнього змісту, допомагає краще зрозуміти іншу культуру та усвідомити цінність власної. Крім того, переклад сприяє глибшому усвідомленню багатства рідної мови. Під час перекладу іншомовних текстів українською мовою учні добирають точні слова, звертають увагу на стилістичні відтінки [1, с. 95]. Це підвищує мовленнєву культуру та інтерес до вивчення мови, розвиває критичне мислення, адже учні аналізують різні варіанти, оцінюють їхню точність і доречність, аргументують власну думку [3, с. 118].

Висновки. Отже, переклад є важливим простором міжкультурного діалогу та має значний педагогічний потенціал. Його використання в освітньому процесі сприяє розвитку мовної компетентності, формуванню культурної свідомості та вихованню поваги до різноманіття культур. Переклад допомагає глибше усвідомити особливості рідної та інших мов, розвиває аналітичне й творче мислення, адже, на думку О. Селіванової, «мова є формою збереження

культурного досвіду народу» [3, с. 27]. Саме тому переклад доцільно активно використовувати як ефективний метод навчання для формування сучасної мовної особистості, здатної до міжкультурного спілкування.

Список використаних джерел

1. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства. Київ: Академія, 2010. С. 60–112.
2. Карабан В. І. Теорія і практика перекладу. Вінниця: Нова книга, 2004. С. 10–70.
3. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми. Полтава: Довкілля, 2008. С. 25–120.

РИТОРИКА І КУЛЬТУРА МОВЛЕННЯ В ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ ТА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВ

Наталія Било,

студентка І курсу спеціальності «Середня освіта».

Науковий керівник – **Івасів Ярослава Іванівна**, спеціаліст
вищої категорії, викладач-методист.

Актуалізація проблеми. У освітньому процесі важливе місце займає комунікація, зокрема риторика та культура мовлення. Педагог повинен не лише мати високий рівень знань своєї дисципліни, а й розуміти, як правильно подати її зміст учням. Це передбачає чітке і логічне викладення думок, обґрунтовування тез, поданих в навчальному матеріалі. Високий рівень риторики та культури мовлення вчителя сприяє більшій активності учнів, а також створює комфортне освітнє середовище, що дозволяє ефективніше засвоювати інформацію. Моральні та професійні компоненти діяльності педагога мають тісний зв'язок, і повинні усвідомлюватися кожним учителем [1, с. 12].

Мета роботи – визначити роль риторики та культури мовлення в підготовці вчителя української та англійської мов.

Виклад основного матеріалу. Риторика – це наука, яка вивчає ораторське мистецтво, майстерність публічного виступу перед певною аудиторією [2, с. 38]. Її батьківщиною вважається Стародавня Греція, де ще у V столітті до нашої ери почали формуватися основи ораторського мистецтва. Саме тоді активно розвивалися суспільно-політичні відносини, зокрема рабовласницька демократія. За допомогою слова людина могла переконувати інших та привертати на свій бік народ.

Риторика навчає відстоювати та аргументовано доводити власну точку зору. Це вміння є надзвичайно важливим для вчителя, адже педагогічна діяльність безпосередньо пов'язана з мовленням. Саме тому для неї важливим є вплив на

аудиторію, який і вивчає риторика. Зацікавити учнів, чітко пояснити матеріал та організувати дискусію – одні з найважливіших завдань педагога, що демонструють його професійну майстерність. Варто зазначити, що кожен вихованець – окрема особистість, яка має свої особливості, характер, думку і здібності до сприйняття інформації. Проте мовлення дозволяє гнучко адаптуватися та знайти підхід до конкретної аудиторії.

Цінність культури мовлення у навчальному процесі історично зростає. Це пов'язано з тим, що разом із демократизацією суспільства люди дедалі більше значення надають психологічним факторам, зокрема почуттю власної гідності. Сучасні методики вчителювання передбачають активну залученість учнів у групових проєктах та обговореннях. Тому важливо знати особливості психології людини та майстерно користуватися словом, аби вміти підтримати такі події і допомогти вихованцям згуртуватися. Варто активно комунікувати, та відповідально ставитися до своєї професійної діяльності, адже навіть те саме речення, сказане з різною інтонацією, може по-різному сприйматися учнями. А. С. Макаренко зазначав, що вчитель повинен говорити так, щоб учень відчував у його словах волю, культуру та особистість [1, с. 91].

Формування мовленнєвих навичок відбувається під час виступів перед публікою, вивчення мовознавчих і педагогічних дисциплін, написання текстів тощо. До таких навичок належать логічність викладу думок, чіткість вимови, правильна інтонація, здатність цікаво подавати інформацію та вміння добирати відповідні мовні засоби залежно від ситуації спілкування. Крім того, розвиток культури мовлення сприяє формуванню у школярів умінь критично мислити, аргументувати думки, брати участь у різноманітних дискусіях та розвиває навички комунікації, що є важливим особливо сьогодні, в епоху технологій.

Особливе значення культура мовлення має у підготовці вчителів англійської та української мов, адже саме вони безпосередньо беруть участь у формуванні мовної грамотності дітей, їхнього мовленнєвого розвитку та сприйняття мови. Це

зумовлює необхідність під час педагогічної діяльності проявляти тактовність, відповідальність, делікатність і толерантність. Завдяки цим якостям учні почувуються комфортніше, що створює сприятливі умови для ефективного засвоєння навчального матеріалу [1, с. 13].

Висновки. Отже, риторика та культура мовлення є важливими складовими професійної підготовки педагогів. Вони допомагають налагодити взаєморозуміння між учнем і вчителем, розвивають майстерність слова, формують мовну культуру та підвищують ефективність навчального процесу. Тому мовленнєва культура повинна бути невід'ємною частиною підготовки майбутніх учителів, адже саме вона є одним із головних інструментів їхньої професійної діяльності.

Список використаних джерел

1. Серeda I. B. Педагогічна деонтологія, риторика та культура мовлення : навчально-методичний посібник. Миколаїв: Іліон, 2020. С. 12–91.
2. Кизилова В. В. Риторика з основами культури й техніки мовлення. 2018. С. 38–40.

ЛІТЕРАТУРА ЯК ІНСТРУМЕНТ ВИХОВАННЯ МОРАЛЬНИХ І ДУХОВНИХ ЦІННОСТЕЙ(І.ФРАНКО,ЕРНЕСТ ГЕМІНГВЕЙ)

Анна-Марія Феценець,

студентка І курсу спеціальності «Середня освіта».

Науковий керівник – **Івасів Ярослава Іванівна,**
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

Актуальність проблеми. У сучасному суспільстві важливим завданням освіти є формування моральних і духовних цінностей молодого покоління. Значну роль у цьому процесі відіграє художня література, адже вона впливає на світогляд людини, формує її етичні переконання, розвиває здатність до співпереживання та осмислення життєвих проблем. Твори видатних письменників допомагають читачам усвідомити значення честі, гідності, мужності та відповідальності за власні вчинки. Особливо вагомим у цьому контексті є творчий доробок Івана Франка та Ернеста Гемінгвея, у якому порушуються важливі морально-етичні питання.

Мета роботи – проаналізувати роль літератури у формуванні моральних і духовних цінностей на прикладі творчості Івана Франка та Ернеста Гемінгвея.

Виклад основного матеріалу. Література здавна виконувала не лише естетичну, а й виховну функцію. Через художні образи, життєві ситуації та переживання героїв читач має змогу осмислити моральні принципи, що лежать в основі людського життя. Саме тому твори класичної літератури є важливим інструментом формування духовності особистості.

Видатний український письменник Іван Франко у своїй творчості значну увагу приділяв питанням справедливості, людської гідності, боротьби за правду та свободу. У його творах простежується глибоке прагнення до духовного вдосконалення людини. Герої Франка часто постають перед складним моральним вибором, що спонукає читача замислитися над власними життєвими цінностями.

Письменник підкреслював важливість праці, чесності та служіння народів, формуючи таким чином ідеал свідомої та морально сильної особистості.

Не менш значущими для формування духовних орієнтирів є твори американського письменника Ернеста Гемінгвея. У своїх творах він зображував людину, яка здатна гідно протистояти життєвим труднощам. Особливу увагу письменник приділяв поняттям мужності, честі та внутрішньої сили людини. Його герої, навіть зазнаючи поразки, зберігають людську гідність і моральну стійкість. Саме такі образи формують у читача розуміння того, що справжня перемога полягає у здатності залишатися вірним своїм принципам.

Творчість Івана Франка та Ернеста Гемінгвея демонструє, що література може бути потужним засобом духовного виховання. Через переживання героїв, їхню боротьбу та моральний вибір читач навчається співчувати, аналізувати власні вчинки та формувати життєві ідеали.

Висновки. Отже, художня література відіграє важливу роль у формуванні моральних і духовних цінностей особистості. Твори Івана Франка та Ернеста Гемінгвея сприяють усвідомленню важливості людської гідності, мужності, відповідальності та моральної стійкості. Завдяки таким творам читач отримує можливість осмислити життєві проблеми, сформувати власну систему цінностей і духовних орієнтирів.

Список використаних джерел

1. Гемінгвей Е. Старий і море. Київ : Основи.
2. Зарубіжна література XX століття : навчальний посібник. Київ : Центр навчальної літератури.
3. Історія української літератури : підручник. Київ : Академія.
4. Франко І. Твори : у 50 т. Київ : Наукова думка.

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ ТА МЕДІАГРАМОТНІСТЬ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ Й АНГЛІЙСЬКОЇ МОВ: ФІЛОЛОГІЧНИЙ ВИМІР

Яна Качуріна,

студентка I курсу спеціальності «Середня освіта».

Науковий керівник – **Глушко Марія Василівна,**
спеціаліст II категорії.

Актуальність проблеми. Розвиток технологій та ЗМІ активно впливають на наше життя. На просторах Інтернету можна почерпнути багато інформації, але водночас вона може виявитись неправдивою. Важливо вміти аналізувати, оцінювати прочитане, тому невід’ємними складовими сучасного освітнього процесу стають медіаграмотність та критичне мислення.

Мета роботи – висвітлити особливості формування критичного мислення та медіаграмотності учнів на уроках української та англійської мов, а також розкрити філологічні можливості використання мовних дисциплін для розвитку вмінь аналізувати, інтерпретувати та критично оцінювати медіатексти.

Виклад основного матеріалу. У сучасному інформаційному суспільстві формування критичного мислення та медіаграмотності є важливою складовою освітнього процесу. Інтенсивний розвиток медіа та цифрових технологій зумовлює потребу в умінні аналізувати інформацію, перевіряти її достовірність і протидіяти маніпуляціям. У цьому контексті уроки української та англійської мов мають значний потенціал, оскільки передбачають системну роботу з текстами та мовними засобами [1, с. 5–7].

Критичне мислення розглядається як здатність аналізувати інформацію, формулювати обґрунтовані висновки та аргументовано відстоювати власну позицію [2, с. 12–14]. Медіаграмотність охоплює вміння знаходити, інтерпретувати й оцінювати медіаповідомлення та усвідомлювати їхній вплив на

аудиторію [3, с. 7–10]. Їх поєднання сприяє формуванню медіакомпетентної особистості.

Філологічний аспект цієї проблеми полягає в аналізі мовних засобів, стилістики та риторики текстів. Саме через роботу з різножанровими текстами учні вчаться виявляти маніпулятивні прийоми, розуміти авторську позицію та оцінювати достовірність інформації.

На уроках української мови доцільно використовувати аналіз медіатекстів, зокрема новин і рекламних повідомлень, що дозволяє розпізнавати фейки та мовні засоби впливу. У свою чергу, уроки англійської мови розширюють доступ до глобального інформаційного простору, даючи змогу працювати з автентичними матеріалами та порівнювати різні способи подачі інформації.

Ефективність формування критичного мислення забезпечується інтерактивними методами навчання, такими як дискусії, дебати та аналіз різних точок зору, що сприяє розвитку аргументації та самостійності мислення [2, с. 18–20].

Висновки. Інтеграція медіаграмотності в мовну освіту сприяє розвитку аналітичних умінь учнів і формуванню свідомого ставлення до інформації, що є необхідною умовою їхньої успішної діяльності в сучасному суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні / Інститут соціальної та політичної психології НАПН України. Київ, 2016. 16 с.
2. Пометун О. І. Критичне мислення як педагогічна проблема. *Рідна школа*. 2017. № 7–8. С. 10–20.
3. Hobbs R. *Digital and Media Literacy: Connecting Culture and Classroom*. Thousand Oaks: Corwin, 2011. 232 p.

**ІВАН ФРАНКО І ЙОГАНН
ВОЛЬФГАНГ ГЕТЕ: ПРОБЛЕМА
ДУХОВНОГО ВИБОРУ ОСОБИСТОСТІ В
ЛІТЕРАТУРІ ТА СУЧАСНІЙ ОСВІТІ**

Вікторія Волосянко,

студентка I курсу спеціальності «Середня освіта
(українська мова та література, англійська мова)».

Науковий керівник – **Багрій Марія Антонівна**,
доктор педагогічних наук, спеціаліст вищої
категорії, викладач-методист, професор.

Актуальність проблеми. У наш час, коли світ постійно змінюється, питання духовного вибору стає для молоді особливо гострим. Постаті Івана Франка та Йоганна Вольфганга Гете є ключовими для розуміння того, як людина шукає свій шлях. Їхня творчість допомагає сучасним студентам не просто вивчати літературу, а формувати власні цінності та вчитися відповідальності за свої вчинки. Звернення до цих геніїв у сучасній освіті дозволяє виховувати особистість, яка здатна мислити критично та глибоко.

Мета роботи – проаналізувати специфіку художнього втілення проблеми духовного вибору в творах І. Франка та Й. В. Гете, а також обґрунтувати чому порівняння цих авторів допомагає сучасним студентам краще зрозуміти власні життєві цінності.

Виклад основного матеріалу. Питання вибору між добром і злом, обов'язком та власними бажаннями завжди було центральним у класичній літературі. Коли ми порівнюємо творчість Івана Франка та Йоганна Вольфганга Гете, то помічаємо дивовижну схожість у тому, як вони описували внутрішню боротьбу людини. Найяскравішим прикладом для такого аналізу є образи Фауста та Мойсея. Обидва герої перебувають у постійному пошуку істини, часто помиляються, але ніколи не зупиняються на досягнутому [1, с. 42].

Для сучасного студента ці тексти можуть спочатку здатися складними, проте саме в них закладені відповіді на питання, які ми ставимо собі сьогодні. Фауст у Гете шукає сенс життя через знання та досвід («Спинися, мить, прекрасна ти!»), тоді як Франковий Мойсей мучиться через сумніви та величезну відповідальність за свій народ [2, с. 15]. Це і є той самий «духовний вибір», який кожен із нас робить щодня: куди йти, у що вірити і як залишатися людиною навіть у непростих обставинах.

Сьогодні в системі освіти важливо не просто «проходити» ці твори за програмою, а вчитися на прикладі героїв робити свій власний свідомий вибір. Порівняльний аналіз допомагає зрозуміти, що духовні виклики українців та європейців завжди мали спільне коріння. Це вчить нас мислити глибше та усвідомлювати, що кожен вчинок має свої наслідки. Як зазначав І. Франко, життя – це постійна боротьба, і саме через таку літературу ми вчимося виходити з цієї боротьби гідно, зберігаючи власну ідентичність.

Висновки. Спадщина І. Франка та Й. В. Гете створює унікальний діалогічний простір, де проблема духовного вибору постає як універсальна модель людського існування. Впровадження їхніх ідей у сучасний освітній процес є необхідною умовою для виховання інтелектуальної еліти, здатної до рефлексії та відповідальних вчинків. Вивчення цих паралелей допомагає студентам усвідомити, що духовний вибір – це не одноразовий акт, а щоденна праця над вдосконаленням власного «Я».

Список використаних джерел

1. Данилов В. О. Компаративістика в сучасній школі: методологічний аспект. Київ, «Генеза», 2019. 120 с.
2. Наливайко Д. С. Компаративістика в системі літературознавчих знань. *Слово і час*. 2002. № 11. С. 12–22.
3. Онацький В. М. Всі діти обдаровані. *Обдарована дитина*. 2001. № 6. С. 8–13.
4. Франко І. Я. Зібрання творів у 50-ти томах. Т. 1. Київ, «Наукова думка», 1976. 450 с.

ЛІНА КОСТЕНКО: ЛАКОНІЗМ ХУДОЖНЬОГО СЛОВА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ КУЛЬТУРИ УЧНІВ

Олександра Веребей,

студентка I курсу спеціальності «Середня освіта (українська мова і література, англійська мова)».

Науковий керівник – **Полякова Тетяна Вікторівна,**
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист,
заступник директора з навчально-виховної роботи.

Актуальність проблеми. Актуальне завдання сьогодення полягає в тому, щоб допомогти сформувати в зростаючому поколінні українців навичок культури спілкування. Культура мовлення є важливим чинником порозуміння у міжособистісних взаєминах та сприяє покращенню суспільства в цілому. показник освіченості та загальної культури суспільства. Культура мовлення молодого покоління відображає знання, цінності та традиції нашого народу.

Мета роботи – на прикладі творчості видатної української письменниці Ліни Костенко дослідити, яким чином поетеса завдяки лаконічності у своїх творах досягає найвищого емоційного впливу, допомагає глибше зрозуміти наш час і себе в ньому, вчить чітко висловлювати та усвідомлювати думки.

Виклад основного матеріалу. Сучасне суспільство, насамперед молодь, поглинуло цифрове середовище. Переважно спілкування відбувається в месенджерах та соціальних мережах, знизився інтерес до читання книг. Сучасна мова насичена зайвими словами, шаблонними фразами, скороченнями у листуванні. Тому виникає важлива потреба приділяти достатньої уваги культурі мовлення в освітньому процесі, а саме максимально включати в програму навчання поезію авторів, які передають глибокий зміст мінімальною кількістю слів, тим самим збагачують словниковий запас і розвивають мовне чуття. Значущою рисою таких авторів є вміння передавати глибокі філософські ідеї

кількома рядками, лаконічно й водночас змістовно формулювати складні думки, розвивати аналітичне мислення та естетичне сприйняття життєвих процесів. Для яскравого прикладу можна навести рядки з творів легендарної української поетеси Ліни Костенко.

«Життя іде і все без коректур.»- ми повинні усвідомлено ставитися до своїх вчинків, цінувати кожну хвилину і не відкладати важливі справи;

«Минає все, але не все минає»- труднощі та радощі проходять, залишив місце для досвіду, важливих спогадів, любові та пам'яті;

«І все на світі треба пережити.»- про прояву сили духу, завдяки якій сформується характер, мудрість і глибше розуміння життя.

«Крила має той, хто літає.» - про віру у власний успіх та сили;

З наведених прикладів рядків з творів спостерігається, як використання лаконізму художнього слова підсилює емоційний вплив, формує навички стислого висловлювання та сприяє запам'ятовуванню, що особливо важливо для учнів, які лише формують навички мовлення.

Висновки. Використання в освітньому процесі поезії, насиченою лаконізмом художнього слова підвищує результативність, розвиває критичне мислення учнів, вчить уникати надлишковості у висловлюваннях, навчає відповідальності за слово та усвідомленості його цінності.

Список використаних джерел

1. Афоризми та крилаті вислови Ліни Костенко. Освітні інтернет-ресурси.
2. Електронні бібліотеки: На порталі UkrBooks та в Бібліотеці ім. Лесі Українки.

СЕРГІЙ ЖАДАН І ДЖОРДЖ ОРВЕЛЛ: ЛІТЕРАТУРА ЯК ПРОСТІР ГРОМАДСЬКОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Анастасія Березняк,

студентка І курсу спеціальності «Середня освіта».

Науковий керівник – **Багрій Марія Антонівна**, доктор педагогічних наук, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, професор.

Актуальність проблеми. В сучасних умовах ми досить часто чуємо що культура і мистецтво має бути «поза політикою», проте, споконвіків письменники були прямою трансляцією суспільної думки без цензури. Яскравими прикладами цього є класик ХХ ст. Джордж Орвелл та сучасний український письменник та композитор Сергій Жадан. Їхня творчість демонструє, що література може бути сильним інструментом осмислення соціальних проблем та способом формування громадянської позиції.

Мета роботи – дослідити спільні риси у творчих стратегіях Джорджа Орвелла та Сергія Жадана як митців, для яких література є способом демонстрації своєї громадської позиції.

Виклад основного матеріалу. Джордж Орвелл став символом боротьби з владою за правду, свободу слова в суспільстві. «Він піддався у дитинстві авторитарному режиму, який був по черзі то дбайливим, то насильницьким, відчув ізоляцію та безсилля, яке відчуває Вінстон Сміт у найвідомішому романі Орвелла», – писав дослідник Ендрю Вотсон. У своїх творах автор постійно наголошував, що в епоху повного тоталітаризму література не може лишатись «нейтральною». У романах «1984» і «Колгосп тварин» письменник показує, як система може впливати на мислення людей, описує концепцію «новомови» створену владою спеціально для маніпуляції свідомістю громадян [4,с.110] Орвелл створив умовний «щит» проти тиранії державного апарату і зробив правду

головною зброєю проти диктатури.

У сучасній українській літературі Сергій Жадан відіграє роль, подібну до тієї, що виконував Орвелл, але в іншому історичному контексті. Якщо для Орвелла відповідальність полягала переважно у протистоянні ідеологіям, то для Жадана вона зосереджена на збереженні людської ідентичності в умовах воєнного конфлікту. Зокрема, у романі «Інтернат» Жадан досліджує проблематику вибору та наслідків відстороненості від політичних процесів [1, с. 112]. Головний герой Паша, поступово переходить від заперечення дійсності до глибокого усвідомлення своєї відповідальності за майбутнє держави. Таким чином, для Жадана література – це не естетична втеча, а простір опору хаосу, де через слово утверджується право людини на власну ідентичність та правду.

Спільним для творчості Джорджа Орвелла та Сергія Жадана є глибоке зацікавлення суспільними проблемами та усвідомленням особистої відповідальності перед соціумом. Обидва автори розглядають літературу як інструмент для аналізу значущих історичних подій та формування громадської думки. Однак, їхні методи дещо різняться. Орвелл, зокрема у "1984" та "Колгосп тварин", фокусується на викритті тоталітарних режимів та загрозах державного контролю. Жадан же, у своїх романах "Інтернат" та "Ворошиловград", зосереджується на зображенні повсякденного життя людей в непрості історичні періоди та їхніх етичних дилемах.

Висновки. Творчість Сергія Жадана та Джорджа Орвелла яскраво демонструє, що література відіграє ключову роль як простір громадянської відповідальності. У своїх текстах ці автори підіймають важливі соціальні теми, акцентують увагу на значущості свободи, правди й морального вибору людини.

Незважаючи на відмінність історичних періодів та особливості художніх підходів, обидва письменники підкреслюють вплив суспільних подій на людське життя, спонукаючи читача задуматися і критично оцінювати реальність. У результаті література постає не лише засобом творчого самовираження, але й

інструментом формування громадянської свідомості та відповідального ставлення до суспільних процесів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Жадан Сергій. Інтернат: роман. Чернівці: Meridian Czernowitz, 2017. 336 с.
2. Жадан Сергій. Ворошиловград: роман. Харків: Фоліо, 2010. 442 с.
3. Орвелл Джордж. 1984: роман / пер. з англ. В. Голишева. Київ: Основи, 2015. 328с.
4. Орвелл Джордж. Колгосп тварин (Animal Farm): повість / пер. з англ. І. Чернятинської. Київ: Основи, 2015. 112 с.
5. <https://suspilne.media/culture/661610-dzordz-orvell-buv-odnim-z-persih-hto-porivnav-gitlera-i-stalina-sam-finansuvav-ukrainskij-pereklad-antiutopii/>
6. <https://blogs.brighton.ac.uk/engelsineastbourne/2020/11/16/george-orwell-and-st-cyprians-school/>

ВАСИЛЬ СТУС І РАЙНЕР МАРІЯ РІЛЬКЕ
ЕКЗИСТЕНЦІЙНІ МОТИВИ ТА ЇХ ПЕДАГОГІЧНИЙ
ПОТЕНЦІАЛ

Єремія Данищук,

студентка І курсу спеціальності «Середня освіта (українська мова та література, англійська мова)».

Науковий керівник – **Багрій Марія Антонівна**, доктор педагогічних наук, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, професор.

Актуальність проблеми. У сучасному освітньому просторі важливого значення набуває звернення до художніх текстів, що осмислюють глибинні проблеми людського буття та духовного вибору. Поезія В. Стуса і Р. М. Рільке порушує фундаментальні питання існування людини – сенс життя, самотність і духовний пошук. Залучення їх творчості в освітньому процесі сприяє формуванню ціннісних орієнтирів та розвитку рефлексивного мислення дітей.

Мета роботи – дослідити основні екзистенційні мотиви у творчості В. Стуса і Р. М. Рільке та окреслити можливості їх використання в освітньому процесі.

Виклад основного матеріалу. Поетична творчість В. Стуса і Р. М. Рільке відзначається глибоким філософським осмисленням людського існування. У центрі їхньої лірики перебуває особистість, яка прагне зрозуміти сенс життя, власне призначення та подолати внутрішні суперечності. Екзистенційна проблематика розкривається через мотиви самотності, духовного пошуку, болю, відповідальності людини за власний життєвий вибір.

Для поезії В. Стуса характерне гостре переживання буттєвих конфліктів – екзистенційні мотиви поєднуються з національною проблематикою та темою моральної відповідальності. Ліричний герой постає перед необхідністю духовного самоствердження навіть у ситуаціях тяжких життєвих випробувань, а одним із провідних образів у його поезії є образ болю, який набуває не лише фізичного, а й

духовного змісту та символізує внутрішню боротьбу людини зі світом і власною совістю. Через переживання страждання поет розкриває глибину людської свідомості та її прагнення до істини. Важливим мотивом у творчості В. Стуса є духовна самотність, що постає умовою внутрішнього самопізнання і формування особистісної позиції [3, с. 37-38].

У поезії Р. М. Рільке екзистенційна проблематика також посідає важливе місце, однак має інше художнє втілення. Для його лірики характерні символічність, метафоричність і філософська узагальненість образів. Поет зосереджується на переживанні самотності, пошуку гармонії між людиною і світом та усвідомленні складності людського існування. Одним із ключових мотивів його творчості є духовне становлення особистості, що розглядається як постійний процес внутрішнього розвитку [1, с. 73-74].

Педагогічний потенціал поезії В. Стуса і Р. М. Рільке полягає у можливості її використання для формування духовних і моральних цінностей молоді [2, с. 27]. Аналіз їхніх творів у навчальному процесі сприяє розвитку рефлексії, критичного мислення та здатності осмислювати проблеми свободи, відповідальності й людської гідності. Робота з такими текстами поглиблює гуманістичне світосприйняття учнів і студентів та стимулює їх до роздумів над сенсом людського існування.

Висновки. Поезія В. Стуса і Р. М. Рільке вирізняється глибоким філософським змістом і зосереджена на екзистенційних питаннях людського буття. Провідними у їхній творчості є мотиви самотності, духовного пошуку, болю та внутрішнього становлення особистості. Осмислення цих мотивів у літературному й освітньому контексті сприяє формуванню духовних цінностей і розвитку рефлексивного мислення.

Список використаних джерел

1. Загоруйко Н. В. Стус та Р. М. Рільке – естетичні пошуки мистецького діалогу (за епістолярною спадщиною В. Стуса). *Наукові записки Національного університету Острозька академія*. № 32. С. 68-80.

2. Кравченко Л. Авторська інтенція Василя Стуса як перекладача Р. М. Рільке. *Молодь і ринок*. 2019. № 3. С. 24-28.
3. Кравченко Л. Райнер Марія Рільке і Василь Стус: особливості поетики. *Слово і час*. 2003. № 9. С. 35-43.

МАРКО ВОВЧОК І ШАРЛОТТА БРОНТЕ: ОБРАЗ ЖІНКИ В УКРАЇНСЬКІЙ ТА АНГЛІЙСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Марія Кімак,

студентка I курсу спеціальності «Середня освіта»

Науковий керівник – **Багрій Марія Антонівна**, доктор педагогічних наук, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, професор.

Актуальність проблеми. У різні часи життя жінки було дуже складним. Воно змінювалось та еволюціонувало від повного обмеження прав, підпорядкованості та залежності від чоловіка до рівноправ'я та лідерства у різних сферах діяльності. Проблему боротьби за права жінок часто описували в літературних творах. Зокрема, у XIX столітті, в українській літературі про це писала Марко Вовчок. У англійській цю проблему висвітлювала Шарлотта Бронте.

Мета роботи – висвітлити образ жінки в українській та англійській літературі XIX століття.

Виклад основного матеріалу. Видатна українська письменниця Марко Вовчок у творі «Інститутка» описує наростання соціальних суперечностей в українському селі перед скасуванням кріпацтва, протест проти жорстокості та свавілля панства, засудження кріпацтва як великого зла [3, с.141]. Головною героїнею твору є кріпачка Устина, яка і розповідає про свою лиху долю, описуючи своє невільне життя, важку працю, відсутність прав та жорстоке ставлення. В часи кріпацтва жінкам доводилось всіма силами намагатись вижити.

Багато культурних діячів коментували твір, зокрема, Іван Франко казав: ««Інститутка» – це найкраща перлина нашої літератури...Крім викриття страхіть кріпацтва й вимоги його скасування, письменниця подає майстерні описи душевних і поетичних станів людини, особливо ж – її глибоке проникнення в тайни жіночої душі...» [2, т. 26, с. 354.]

В цей час, в іншій частині світу, Шарлотта Бронте також звертається до теми боротьби жінок за свої права. Але ця авторка пише не про припинення фізичного насилля та принижень, а про право жінки бути особистістю. Остання робота Шарлотти Бронте є твір «Вільєтт». «Людина проти жорстокого світу» - такий девіз цієї книжки. В ньому авторка показує жіночу свідомість – складну, замкнену, схильну приховувати справжні почуття. Головна героїня Люсі Сноу тікає від трагічного минулого до вигаданого міста Вільєтт, де хоче будувати нове життя, намагаючись забути минуле. Люсі стикається з багатьма труднощами: самотністю, чужою культурою та складними стосунками з людьми, які її оточують. Вона розривається між незалежністю та бажанням кохати, між розумом та почуттями, та переживає глибоку внутрішню боротьбу. [1.]

«Вільєтт» – це своєрідний автобіографічний твір, де авторка вирішила поділитись своєю історією про прийняття своєї долі та вміння бути щасливою.

Висновки. В європейській культурі XIX століття у творчості Марка Вовчка та Шарлотте Бронте образ жінки відображає різні стадії формування жіночої свідомості, але розкриває спільну проблему – права жінок та їхню боротьбу за незалежність. Також, письменниці намагаються донести суспільству, що жінка не просто символ, прикраса чи чиясь власність, жінка – особистість, яка має право на відображення своїх почуттів, бажань, може бути вільною та незалежною. Їхні твори стали першим кроком до усвідомлення того, що кожна людина незалежно від статі має право на вільне життя.

Список використаних джерел

1. Екранізація роману «Вільєтт» на сайті IMDb
2. Зібрання творів, т. 26, С.354
3. Франко І.Я Нарис історії українсько-руської літератури до 1890 р. Львів 1910. V, 444 с. (Писання Івана Франка ; 1). С.141

ОЛЬГА КОБИЛЯНСЬКА ТА ВІРДЖИНІЯ ВУЛФ: МОДЕРНІСТСЬКИЙ ДИСКУРС І ПРОБЛЕМИ ЖІНОЧОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ.

Ярина Попівчак,

студентка I курсу спеціальності «Середня освіта».

Науковий керівник – **Багрій Марія Антонівна**, доктор педагогічних наук, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, професор.

Актуальність проблеми. Вже понад 100 років питання жіночої самореалізації не втрачає гостроти у нашому суспільстві. Творчість Ольги Кобилянської та Вірджинії Вулф стала фундаментом для сучасної жіночої літератури. Обидві письменниці стали реформаторками національних літератур, зосередивши увагу на правах жінок, на їхній інтелектуальності та внутрішньому світі. Дослідження модерністського дискурсу у творах цих авторок допомагає краще пізнати витоки боротьби жінок за право на освіту, професійний розвиток та творчу незалежність.

Мета роботи – розглянути особливості модерністського дискурсу у творах О. Кобилянської та В. Вулф у межах проблеми жіночої самореалізації.

Виклад основного матеріалу. Модернізм на межі XIX-XX століття заклав основу для формування образу нової вільної жінки. Ольга Кобилянська одна з перших українських жінок, яка в знак протесту висунула гасло “Бути самій собі ціллю” [1, с. 66]. У її творах, зокрема в новелі “Valse mélancolique”, емансипація постає не як зовнішній процес, а як потреба в самореалізації та вираження інтелектуальності через мистецтво [2].

Схожі прагнення можемо бачити у творчості Вірджинії Вулф. У праці “Власний простір” авторка акцентує на тому, що жінці для творчої свободи необхідні лише дві речі: фінансова незалежність та “власна кімната” — простір інтелектуальної автономії [3, с. 66]. Через внутрішні переживання героїнь авторки

передають прагнення жінки до незалежності та показують конфлікт між мріями жінок та вимогами соціуму.

Головне для обох письменниць – це вибір: традиційна родина чи власні мрії? Героїні творів О. Кобилянської та В. Вулф обирають йти за власним покликанням. Їхній шлях самотній, але сповнений незалежності. Так їхні твори руйнують стереотипи про те, якою повинна бути жінка.

Висновки. Вірджинія Вулф та Ольга Кобилянська, працюючи в умовах різних культур, мали спільну думку щодо необхідності права жінок на власні рішення та незалежності від патріархальних стереотипів. У їхніх творах розкривається шлях, де жіноча самореалізація – це право на власний простір і впевненість, що творчість є головним життєвим пріоритетом.

Список використаних джерел

1. <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=1027&>
2. Мачула С. Емансипація жінки та жіноча самореалізація у новелі Ольги Кобилянської «Valse Melancolique». URL: <https://anews.com.ua/article/emansipaciya-zhinki-ta-zhinocha-samorealizaciya-u-noveli-olgi-kobilyanskoyi-valse-melancolique-a62ec7bc>
3. Вулф В. Власний простір / Пер. з англ. К.: Альтернативи, 1999. 112 с.

**ТАРАС ШЕВЧЕНКО І ДЖОРДЖ БАЙРОН:
РОМАНТИЧНИЙ ГЕРОЙ У КОНТЕКСТІ
ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТИРІВ
МОЛОДІ**

Аліна Білатчук,

студентка І курсу спеціальності «Середня освіта
(українська мова та література, англійська мова)».

Науковий керівник – **Багрій Марія Антонівна**, доктор
педагогічних наук, спеціаліст вищої категорії, викладач-
методист, професор.

Актуальність проблеми. У динамічному просторі ХХІ ст. питання формування стійких ціннісних орієнтирів молоді набуває особливої гостроти . Пошук моральних еталонів у класичній спадщині дозволяє інтегрувати досвід минулого в сучасні життєві стратегії . Постаті Т.Шевченка та Дж.байрона репрезентують різні ,проте типологічно споріднені моделі романтичного героя ,аналіз яких сприяє вихованню критичного мислення ,почуття власної гідності та громадянської відповідальності сучасного покоління.

Мета дослідження полягає у виявленні спільних та відмінних рис романтичного героя у творчості Т. Шевченка та Дж.Байрона,а також у визначенні їхнього впливу у формуванні світогляду сучасної особистості.

Виклад основного матеріалу.Романтизм як тип світосприйняття акцентує увагу на внутрішньому світі індивіда,його право на бунт проти несправедливості. «Байронічний герой»став прототипом європейського індивідуалізму,де самотність є ознакою інтелектуальної вищості ,а не слабкості [3,с.45]. Для молоді такий образ є важливим у контексті захисту особистих кордонів та формування власного «я». Герої Байрона вчать нас,що внутрішня свобода є передумовою будь-якої діяльності. Натомість романтичний герой Т.Шевченка еволюціонує від особистого страждання до загальноприйнятого болю .Прометеїзм Шевченкових героїв

(зокрема у поемі «Кавказ») базується на ідеї незламності духу перед лицем тиранії [5,с.120]. У контексті виховання молоді цей образ актуалізує поняття емпатії та соціального обов'язку. Якщо Байрон акцентує на свободі «від» соціуму ,то Шевченко - на свободі «для» нації .Порівняння цих моделей дозволяє молодій людині знайти баланс між приватним та публічним. Основні орієнтири,що формуються через рецепцію їхніх творів,включають:суб'єктність - усвідомлення себе активним творцем власної біографії;Вірність переконанням - здатність протистояти конформізму [2,с. 88];Патріотизм як усвідомлений вибір вільної людини.

Висновки. Таким чином,художній світ Т.Шевченка та Дж.Байрона залишається дієвим інструментом ціннісного самовизначення. Синтез байронівської незалежності та шевченківської жертвовності формує цілісну особистість ,здатну до саморозвитку та служіння суспільним ідеалам.Ці образи не втрачають актуальності, оскільки апелюють до вічних категорій правди, честі та свободи .

Список використаних джерел

1. Наливайко Д.С Спільність і своєрідність. Українська література в контексті європейського літературного процесу. м. Київ: Дніпро, 1988. 395 с.
2. Павличко С. Д. Дискурс модернізму в українській літературі. м. Київ: Основи, 1999. 447с.
3. Франко І.Я. До питання про байронізм. Зібрання творів у 50 т. Т. 30. м. Київ: Наукова Думка, 1981. 450 с
4. Шаповал В.М. Сучасний романтизм: монографія. м. Київ, 2010. 210 с.Шевченко Т. Г. Кобзар. м. Харків: Фоліо, 2021

ЛЕСЯ УКРАЇНКА І ВІЛЬЯМ ШЕКСПІР: ДРАМАТУРГІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ

Ангеліна Панькуш,

студентка I курсу спеціальності «Середня освіта».

Науковий керівник – **Багрій Марія Антонівна**, доктор педагогічних наук, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, професор.

Актуальність проблеми. У сучасних умовах трансформації освіти пріоритетним завданням є формування особистості, здатної до аналітичного сприйняття світу. Драматургія Лесі Українки та Вільяма Шекспіра не лише становить фундамент світової культури, а й слугує потужним інструментом для розвитку критичного мислення молоді. Аналіз їхніх творів дозволяє учням виходити за межі лінійного сприйняття тексту, вчитися розпізнавати маніпуляції, оцінювати етичні дилеми та аргументувати власну позицію.

Мета роботи – висвітлити роль порівняльного аналізу драматургії Лесі Українки та Вільяма Шекспіра у процесі формування навичок критичного мислення та інтелектуального розвитку особистості.

Виклад основного матеріалу. Шекспір – великий драматург світу. Він написав тридцять сім п'єс, але всі створені по-різному за красою, мистецтвом і мудрістю. Драми Шекспіра ставилися в театрах, і люди завжди дуже хотіли побачити вистави його драм.

Драматичні твори В. Шекспіра наділені такими особливими рисами, які роблять ці тексти актуальними в усі часи: його герої наділені «такою великою кількістю перспектив, що вони стають шкалою вимірювання нас самих», а сам митець проявляється як «дух, котрий проникає повсюдно, котрого не можна закувати в окреслені рамки» [1, С. 59] (за влучним висловлюванням Г. Блума). Тексти англійського драматурга, актуалізовані від початку війни та з часу

повномасштабного вторгнення, відображають той самий комплекс естетично-художніх якостей, які потребують дослідження й усвідомлення: з одного боку, це допомагає увиразнити «ревізію української ідентичності», що відображена в сучасних художніх образах, з іншого боку – формує нові дослідницькі проєкції у вивченні творчості В. Шекспіра. Аналіз специфіки сучасної театральної рецепції текстів англійського драматурга дасть можливість усвідомити та осмислити зазначені естетично-ціннісні якості [2, С.2].

Леся Українка по праву займає своє почесне місце в каноні української літератури – її тонкий мистецький геній подарував Україні та світові глибокі драматичні твори, проникливу лірику та сміливу філософську думку, що утвердили українське слово як носія європейської інтелектуальної і духовної традиції. Її постать виростає над епохою як символ внутрішньої сили, нескореності та інтелектуальної гідності. Її кредо – «*Contra spem spero*» («Без надії сподіваюсь») – стало уособленням сили духу, що здатна долати й особистий біль, і національне безсилля, трансформуючи страждання в джерело творчості та віри в майбутнє. У ХХІ столітті, в умовах повномасштабної агресії Росії проти України, коли країна зазнає нищівних втрат, руйнувань і масових страждань, ці слова набувають особливої актуальності. Вони стали моральним орієнтиром для українського народу, що, попри втрати й труднощі, продовжує боротися і вірити – всупереч усьому, *contra spem* [3, С.7].

Леся Українка сприймала Шекспіра не в контексті абстрактної естетичної майстерності, а в соціально-критичному плані. Це відповідало всьому протестному пафосу тої складної епохи, в яку жила велика поетеса, пафосу доби, яку, власне, сама вона й творила віршами, думками та вчинками[4, С.1].

Критичне мислення починається там, де закінчується однозначність. У Шекспіра ми бачимо складність людської натури, де межа між добром і злом часто розмита. Леся Українка, своєю чергою, вводить інтелектуальний конфлікт ідей, де

кожен персонаж має свою правду, яку потрібно проаналізувати та зіставити з власними переконаннями.

Висновки. Отже, інтеграція спадщини Лесі Українки та Шекспіра в освітній процес є не лише вивченням літератури, а й тренуванням розуму. Драматургія навчає ставити запитання, шукати докази та не приймати на віру готові істини, що є фундаментом інтелектуального потенціалу сучасної нації.

Список використаних джерел

1. «ТВОРЧІСТЬ ВІЛЬЯМА ШЕКСПІРА В ТЕАТРАЛЬНИХ КОНКРЕТИЗАЦІЯХ: ВОЄННИЙ КОНТЕКСТ», Бортнік Ж.І. С. 2.
2. Блум Г. Західний канон: книги на тлі епох; пер. з англ. Р. Семків. Київ: Факт, 2007. 720 с. С.59.
3. «ЛЕСЯ УКРАЇНКА Жінка-мисткиня як ікона національної модернізації», збірка науково-популярних есеїв за редакцією: Марії Шувалової, Ольги Полюхович, Романа Веретельника та Олександра Пронкевича. С.7.
4. ШЕКСПІРІВСЬКІ РЕМІНІСЦЕНЦІЇ В ЛІРИЦІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ Борис ШАЛАГІНОВ, професор Національного університету «Києво -Могилянська академія», доктор філологічних наук, заслужений діяч науки і техніки України. С.1.

ФОРМУВАННЯ ЧИТАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ: СТРАТЕГІЇ, ІННОВАЦІЇ

Соломія Семотюк,
студентка II курсу спеціальності «Дошкільна освіта».
Науковий керівник – **Скиданчук Олена Михайлівна,**
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, голова
циклової комісії.

Актуальність проблеми. У цифрову епоху, де домінує візуальний контент, читання перестає бути пасивним процесом. Читацька компетентність сьогодні — це «м'яка навичка», що включає критичне мислення, рефлексію та здатність відрізняти сенси від маніпуляцій. Для НУШ важливо перетворити урок літератури на лабораторію самопізнання учня.

Мета роботи — обґрунтувати використання візуальних та цифрових стратегій як інструментів активізації читацького інтересу та формування критичного мислення здобувачів освіти.

Виклад основного матеріалу. Читацька компетентність базується на переході від розуміння сюжету (репродуктивний рівень) до створення власних смислів (креативний рівень) [6]. Щоб подолати «дистанцію» між класичним текстом і сучасним учнем, ми пропонуємо впроваджувати стратегії візуалізації та цифровізації.

Метод «Кроссенс» дозволяє візуалізувати художній світ автора через асоціативний ланцюжок. Наприклад, вивчаючи творчість Лесі Українки, здобувачі освіти самостійно вибудовують логічні зв'язки між символами (кремінь, Мавка, рояль), що забезпечує глибоке емоційне занурення. Іншим дієвим інструментом є РАФТ-технологія: написання посту у соцмережі від імені персонажа (наприклад,

Мавки для екологів), що адаптує класику до сучасних потреб комунікації [5].

Практичні кейси демонструють високу ефективність психологічного аналізу. Використання стратегії «Шість капелюхів мислення» при вивченні роману «Місто» В. Підмогильного дозволяє студентам дослідити шлях Степана Радченка з різних ракурсів: від фактів до критичної оцінки морального занепаду. Інноваційним підходом є залучення штучного інтелекту для моделювання діалогів з героями або створення буктрейлерів, що перетворює читання на мультимедійне дослідження реальності [1].

Висновки. Формування читацької компетентності — це не просто вивчення творів, а підготовка учня до аналізу складних життєвих ситуацій. Поєднання філологічної бази з методами візуалізації та ІТ-інструментами дозволяє виховати компетентного читача, для якого книга є «віконцем» у світ і власне «Я».

Список використаних джерел

1. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. Київ: Радянська школа, 1969.
2. Франко І. Я. Зібрання творів у 50 томах. Т. 3: Поезія. Київ: Наукова думка, 1976.
3. Пометун О. І. Основи критичного мислення: навч. посібник. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2010.
4. Ісаєва О. О. Читацька компетентність у контексті сучасної літературної освіти. *Дивослово*. 2012. № 6. С. 2–5.

ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ ЗАСОБАМИ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ: ГЕНЕЗИС, ПОСТАТІ ТА ІДЕЇ

Кароліна Григорчук,

студентка II курсу спеціальності «Дошкільна освіта».

Науковий керівник – **Скиданчук Олена Михайлівна,**
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

Актуальність проблеми. Сьогодні, в умовах сучасних викликів, патріотичне виховання молоді є надзвичайно важливим завданням. Одним із найефективніших засобів формування національної свідомості виступає українська література. Вона не лише зберігає історичну пам'ять народу, а й формує світогляд, передає моральні цінності та духовні орієнтири. Через художнє слово людина починає не просто знати історію, а відчувати її.

Мета роботи – дослідити роль української літератури як фундаменту для формування національної ідентичності та проаналізувати виховний потенціал творчості ключових авторів різних епох.

Виклад основного матеріалу. Витоки свідомого патріотизму в літературі простежуються ще в козацьку добу. Гетьман Іван Мазепа у своїй поезії закликав до консолідації нації: «През незгоду всі пропали, самі себе звоювали» [3]. Ключове місце посідає Тарас Шевченко, який перетворив образ України на символ боротьби та надії. Його збірка «Кобзар» [4] сформувала новий тип свідомого українця.

Іван Франко перевів емоційну любов у площину раціонального служіння народу, розглядаючи патріотизм як щоденну працю [3]. Леся Українка через «неоромантичних» героїв виховувала незламність духу. У 1920-х роках Микола Хвильовий обґрунтував ідею культурного суверенітету через гасло «Геть від Москви!». Василь Стус став прикладом того, що патріотизм – це особистий вибір, який потребує мужності: «Народе мій, до тебе я ще верну...» [2]. Сучасні автори,

як-от Ліна Костенко, продовжують цю лінію, визначаючи Україну як «суперідею» та «ексклюзив» [1].

Висновки. Українська література є динамічним інструментом формування патріотичної особистості. Вона виконує функцію національної самоідентифікації, виховує критичне мислення та імунітет до маніпуляцій. Патріотизм у літературному вимірі – це висока етична категорія, що базується на відповідальності перед совістю та готовності до розбудови держави.

Список використаних джерел

1. Костенко Л. В. Записки українського самашедшого. К.: А-ба-ба-га-ла-ма-га, 2010.
2. Стус В. В. Палімпсести: Вибране. К.: Факт, 2003.
3. Франко І. Я. Зібрання творів у 50-ти томах. К.: Наукова думка, 1986.
4. Шевченко Т. Г. Кобзар. Повне зібрання поезій.

ЛІТЕРАТУРА ВОЄННОГО ЧАСУ: ОСВІТНІЙ ТА ВИХОВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ

Софія Хабурська,

студентка II курсу спеціальності «Дошкільна освіта».
Науковий керівник – **Скиданчук Олена Михайлівна**,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, голова
циклової комісії.

Актуальність проблеми. У часи екзистенційних викликів література перетворюється на стратегічний ресурс національної безпеки. Вона фіксує «емоційну правду», яка часто втрачається у сухих історичних хроніках. Сучасне суспільство гостро потребує вербалізації болю, протидії пропаганді та виховання покоління, здатного усвідомлювати ціну свободи. Як зазначає Сергій Жадан: «Мова під час війни – це не просто засіб передачі інформації. Це маркер "свій-чужий", це простір, де ми збираємо себе до купи після кожного обстрілу». Таким чином, дослідження виховного потенціалу текстів воєнного часу є фундаментом для формування психологічної стійкості молоді.

Мета роботи – провести комплексний аналіз феномену української літератури періоду повномасштабного вторгнення крізь призму її педагогічного впливу та дослідити методологію «педагогіки пам'яті» як засобу зміцнення національної ідентичності.

Виклад основного матеріалу. Під час аналізу було виділено три критичні завдання, які реалізує мілітарна література: аксіологічне (формування цінностей), терапевтичне (зниження тривожності) та комеморативне (збереження пам'яті). У ході дослідження було проаналізовано ключові твори:

Документальна пам'ять: «Я перетворююсь...» (В. Вакуленко). Щоденник окупації вчить внутрішній свободі за будь-яких умов.

Поезія як маніфест: «Поміж сирен» (упоряд. О. Сливинський). Вчить

переплавляти руйнівні емоції у конструктивну енергію захисту.

Проза про вибір: «Доця» (Т. Горіха Зерня). Демонструє шлях до свідомого громадянства: «Ми не обирали цей час, але ми обираємо, ким бути в цьому часі».

Репортажистика як доказ: «77 днів лютого» (вид. Reporters). Тексти формують навички роботи з першоджерелами та критичного мислення.

Психологічна новелістика: «Світлий Шлях» (С. Асєєв). Важливий твір для розуміння ціни людської гідності: «Свобода — це не відсутність стін, це відсутність страху перед ними».

Воєнна лірика: «Вірші з бійниці» (М. Кривцов). Виховує повагу до захисників через солідарність: «Ми повернемося з війни, навіть якщо не повернемося».

Дитяча терапія: «Залізницею додому» (М. Савка). Допомогає дітям пропрацьовувати травму втрати дому та фокусуватися на дорозі до мети.

Висновки. Література воєнного часу в сучасному освітньому просторі виконує місію національної самоідентифікації. Виховний потенціал творів полягає у створенні актуальних рольових моделей – реальних сучасників, чий чин перетворює виховання на внутрішній ціннісний вибір. Освітній потенціал забезпечує розвиток психологічної стійкості та когнітивної гнучкості, навчаючи здобувачів освіти виявляти маніпуляції. Терапевтична функція створює безпечне середовище для пропрацювання колективної травми. Література сьогодні – це не лише про опис війни, а про проектування майбутнього, заснованого на гідності та пам'яті. Як стверджує Мар'яна Савка: «Ми пишемо не про війну, ми пишемо про людину, яка виявилася сильнішою за війну».

Список використаних джерел

1. Асєєв С. В. «Світлий Шлях»: історія одного концтабору. Львів : Видавництво Старого Лева, 2020. 448 с.
2. Вакуленко-К. В. Я перетворююсь... Щоденник окупації. Харків : Vivat, 2023. 192 с.
3. Горіха Зерня Т. Доця. Київ : Білка, 2019. 285 с.
4. Кривцов М. Вірші з бійниці. Київ : Наш Формат, 2023. 176 с.
5. Савка М. Залізницею додому. Львів : Видавництво Старого Лева, 2022. 32с.

ТРАНСФОРМАЦІЯ ОБРАЗУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ ХХ–ХХІ СТОЛІТЬ

Аліна Прокіпчук,

студентка II курсу спеціальності «Дошкільна освіта».
Науковий керівник – **Скиданчук Олена Михайлівна**,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, голова
циклової комісії.

Актуальність проблеми. Національна ідентичність в українській літературі є динамічним процесом «самодобування», що в умовах сучасних викликів вимагає глибокого переосмислення. Література виступає не лише дзеркалом суспільства, а й активним конструктором національного «Я», трансформуючись від віктимного образу «нації-жертви» до суб'єктного образу «нації-воїна».

Мета роботи – дослідити еволюцію та ключові етапи формування національної ідентичності в українському літературному дискурсі ХХ–ХХІ ст..

Виклад основного матеріалу. Аналіз літературного процесу дозволяє виділити три засадничі етапи еволюції ідентичності. На героїко-трагічному етапі (ХХ ст.) слово виконувало роль «духовного щита» проти тоталітаризму. Твори М. Хвильового, В. Стуса та Л. Костенко відображають шлях від болісного екзистенційного вибору до етичного стоїцизму та збереження історичної пам'яті як генетичного коду.

Інтелектуально-рефлексивний етап (рубіж століть) позначений деконструкцією колоніальних травм. Ю. Андрухович через іронію інтегрує Україну в європейський контекст, а О. Забужко пов'язує політичне визволення з деколонізацією власного «Я». Важливим аспектом цього періоду є також осмислення колективної травми у прозі М. Матіос.

Сучасний екзистенційно-вольовий етап (ХХІ ст.) характеризується остаточним народженням суб'єктності. У текстах С. Жадана та А. Чеха

ідентичність позбавляється пафосу, стаючи свідомим вибором, що базується на відповідальності та солідарності. Як зазначає А. Чех, приналежність до нації сьогодні підтверджується безпосередньою присутністю та захистом того, «що за нашими спинами».

Висновки. Українська література пройшла шлях від самозбереження до самоствердження. Сучасна ідентичність — це не лише мова чи етнічне походження, а передусім воля до майбутнього, що робить український голос зрозумілим у глобальному світі.

Список використаних джерел

5. Андрухович Ю. І. Московіада : роман. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2006. 152 с.
6. Жадан С. В. Інтернат : роман. Чернівці : Meridian Czernowitz, 2017. 256 с.
7. Забужко О. С. Польові дослідження з українського сексу : роман. Київ : Комора, 2016. 160 с.
8. Костенко Л. В. Маруся Чурай : роман у віршах. Київ : Либідь, 2010. 224 с.
9. Стус В. С. Палімпсести : вибране. Київ : Факт, 2003. 432 с.

ІВАН БАГРЯНИЙ І ДЖОРДЖ ОРВЕЛЛ: АНТИУТОПІЧНИЙ ВИМІР ЛІТЕРАТУРИ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Ілона Стрельбицька,

студентка I курсу спеціальності А4 «Середня освіта
(українська мова і література, англійська мова)».

Науковий керівник – **Багрій Марія Антонівна**, доктор
педагогічних наук, спеціаліст вищої категорії,
викладач-методист, професор.

Актуальність проблеми. У сучасному освітньому процесі антиутопічна література має виховний потенціал, насамперед у розвитку критичного мислення, утвердженні громадянської позиції та формуванні світогляду. У цій сфері досі є актуальними твори Івана Багряного та Джорджа Орвелла, які викривають справжнє обличчя тоталітарного режиму та показують неминучість спротиву особистості системі.

Мета роботи – окреслити специфіку антиутопічного виміру у творчості Івана Багряного і Джорджа Орвелла, обґрунтувавши доцільність їхнього вивчення в освітньому процесі.

Виклад основного матеріалу. Згідно з визначенням О. Ніколенко, антиутопія – «це літературний жанр, критичне зображення в художній літературі небезпечних тенденцій та наслідків соціальних експериментів, антигуманної сутності держави, яка за допомогою терміна «поліпшення» і принагідних ідеалів використовує насильство, облудну ідеологію, придушення свободи й аморальність» [1, с. 109]. Як реакція на жорстокість XX століття, цей жанр має попереджувальний характер.

Роман «1984» – це відомий зразок антиутопії. Вивчення цього твору дає змогу аналізувати механізми ідеологічного впливу і розпізнавати маніпуляції. Це дуже важливо в наш час, коли кожен «клік» у гаджетах відстежується, політичні

та комерційні організації впливають на людей, використовуючи для цього масові медіа [2, с. 50].

Іван Багряний, хоч і не писав антиутопій у класичному розумінні жанру, але створив потужні твори, у яких викрито антигуманність радянського режиму. Дистопічні мотиви присутні в «Тигроловах» і «Саду Гетсиманському». У цих романах Багряний зображує реальний досвід зіткнення з радянською репресивною машиною.

У «Тигроловах» пригодницький сюжет поєднується з філософсько-етичними проблемами. Ідея Багряного про незламність духу навіть у нелюдських умовах може стати орієнтиром у формуванні життєвих цінностей молоді. Твори письменника залишаються актуальними й через те, що допомагають усвідомити ціну свободи та відповідальність за майбутнє суспільства.

Якщо «1984» – застереження і вигадка, то «Сад Гетсиманський» — свідчення реальних подій. Обидва автори відтворюють механізми тоталітарного режиму, який ґрунтується на страху й насильстві, і показують особистість, що виборює свою людяність.

Висновки. Вивчення творів Івана Багряного та Джорджа Орвелла сприяє формуванню історичної пам'яті й усвідомленню небезпеки тоталітарних ідеологій. Антиутопічна література в освітньому процесі є важливим засобом розвитку критичного мислення, виховання громадянської свідомості та розуміння цінності свободи.

Список використаних джерел

1. Зарубіжна література. Рівень стандарту. 11 клас. Ніколенко О. М. С. 109
2. Романчук Світлана. Моральні перестороги для молоді на прикладі роману-антиутопії Джорджа Орвелла «1984». *International Science Journal of Education & Linguistics*. Vol. 2, No. 4, 2023, pp. 45-53. doi: 10.46299/j.isjel.20230204.06. С. 46-51.
3. Українська література (рівень стандарту): підруч. для 11 кл. закл. загальн. сер. освіти/ Олександр Авраменко. Київ: Грамота, 2019. 256 с.: л. С. 160-162.

АВТОБІОГРАФІЧНІ АСПЕКТИ В РОМАНІ ОЛЬГИ СЛОНЬОВСЬКОЇ «ДІВЧИНКА НА КУЛІ»

Галина Мельник,

студентка II курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – Капушак Світлана Олександрівна,
спеціаліст вищої категорії, старший викладач.

Актуальність проблеми. Дослідження

автобіографізму у творчості письменників не є новим аспектом літературознавства, проте прояви цього явища у творах сучасних авторів досліджені недостатньо. Проблема автора та його присутності в художньому тексті є однією з найактуальніших у сучасній науці про літературу. Її вивчення започатковане у працях В. Виноградова, Г. Гуковського, Л. Гінзбург, М. Бахтіна та інших науковців. Важливість цієї проблеми полягає в тому, що в художньому творі немає жодного елемента, який не був би пов'язаний із авторською свідомістю. Саме тому дослідження автобіографічних аспектів у творах дає змогу краще зрозуміти світогляд письменника, особливості формування його особистості та історичний контекст епохи.

Мета роботи – дослідити прояви автобіографізму у романі Ольги Слоньовської «Дівчинка на кулі» та визначити роль життєвого досвіду авторки у формуванні художніх образів і проблематики твору.

Виклад основного матеріалу. Автобіографізм є важливим художнім прийомом, що передбачає використання письменником власного життєвого досвіду в літературному творі. Такі твори дозволяють не лише глибше зрозуміти особистість автора, а й відтворюють суспільні настрої певної історичної епохи. У романі Ольги Слоньовської «Дівчинка на кулі» простежуються численні автобіографічні мотиви, що пов'язані з життєвим шляхом письменниці.

Головна героїня роману – Ольга Понятовська – має багато спільного з

авторкою. Уже сам збіг імен підкреслює особистісний характер оповіді. У творі зображено дитинство героїні у багатодітній родині, складні життєві обставини, навчання, формування світогляду та професійне становлення. Ці події значною мірою перегукуються з біографією самої письменниці. Через образ героїні авторка передає власні переживання, спостереження та роздуми про життя суспільства в умовах радянської системи.

Водночас роман не є документальною автобіографією. Письменниця поєднує реальні події зі художнім узагальненням, створюючи образ покоління, яке зростало в складних історичних умовах. Завдяки цьому особистий досвід авторки набуває ширшого суспільного значення.

Висновки. Отже, роман Ольги Слоновьовської «Дівчинка на кулі» містить значну кількість автобіографічних елементів, які надають твору особливої емоційної правдивості. Використовуючи власний життєвий досвід, письменниця створює переконливий образ героїні та відображає складні умови формування особистості в певний історичний період. Автобіографізм у творі допомагає глибше зрозуміти як внутрішній світ автора, так і суспільні процеси того часу

Список використаних джерел:

1. Автобіографія [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://dilomova.org.ua/?p=109>.
2. Автобіографія [Електронний ресурс] // Матеріал з вільної енциклопедії Вікіпедія – Режим доступу до ресурсу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Автобіографія>
3. Автобіографія. Нариси теоритичні та критичні. [Електронний ресурс] // Олні Джеймс – Режим доступу до книги: <https://muse.jhu.edu/book/33820>.
4. Автобіографія [Електронний ресурс] // Ольга Слоновьовська – Режим доступу до ресурсу: <https://www.bookclub.ua/ukr/read/slonevskaya/>
5. Бовсунівська Т.В. Теорія літературних жанрів. Жанрова парадигма сучасного зарубіжного роману : Підручник / Т.В. Бовсунівська. [Електронний ресурс] – Режим доступу до книги: http://shron1.chtyvo.org.ua/Bovsunivska_Tetiana/Teoriia_literaturnykh_zhanriv.pdf6
6. За філіжанкою кави. Письменниця Ольга Слоновьовська. [Електронний ресурс]: /Івано-Франківське обласне телебачення «Галичина» // YouTube. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=7-msrIElNS8>– Назва з екрана. – Дата публікації: 30.01.2017. – Дата перегляду : 22.12.2017.
7. Коли янголи посміхаються [Електронний ресурс] // Рецензія Н.Лапушкіни на діалогію «Упольоване покоління». – Режим доступу до ресурсу: <http://bukvoid.com.ua/reviews/books/2017/09/15/075707.html>.

8. Коцюбинська М. Книга споминів. Київ : АКТА, 2006. 288 с.
9. Літературознавчий словник-довідник / Р. Т. Гром'як, Ю.І.Ковалів та ін. К.: ВІД «Академія», 1997. 752 с.
10. «Лікар каже, всі вішатися хочуть, а вам книжка» [Електронний ресурс] // . Інтерв'ю О.Слоньовської для « Газети по-українськи». – Режим доступу до ресурсу: <https://gazeta.ua/articles/culture-newspaper/ likar-kazhe-vsi-vishatisya-hochut-a-vam-knizhka/447253>.
11. Наливайко Д.С. Зарубіжна література ХІХ сторіччя. Доба романтизму: Підручник. / Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2001. 416 с.
12. Образ автора – категорія комплексного аналізу художнього тексту [Електронний ресурс] – Режим доступу до статті: <http://helpiks.org/2-74003.html>
13. Ольга Слоньовська [Електронний ресурс]. Івано-Франківська обласна універсальна наукова бібліотека ім. І.Франка. – Режим доступу до ресурсу: <http://lib.if.ua/exhib/1423832169.html>.

ЗОБРАЖЕННЯ ВНУТРІШНЬОГО СВІТУ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА В РОМАНІ СТЕПАНА ПРОЦЮКА «МАСКИ ОПАДАЮТЬ ПОВІЛЬНО»

Софія Шіляк,

студентка II курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Капушак Світлана Олександрівна,**
спеціаліст вищої категорії, старший викладач.

Актуальність теми. У сучасній українській літературі художня біографія є рідкісним жанром, бо потребує глибокого психологічного аналізу героя. Особливе місце займає творчість Степана Процюка. У психобіографічній трилогії — «Чорне яблуко», «Маски опадають повільно» та «Троянда ритуального болю» — він показує українських класиків не лише як митців, а як живих людей зі складним внутрішнім світом. Дослідження психобіографічного підходу є актуальним для сучасного літературознавства.

Мета роботи — дослідити особливості психобіографічного зображення письменників у трилогії Степана Процюка та визначити новаторський підхід автора до розкриття їхнього внутрішнього світу.

Виклад основного матеріалу. Трилогія присвячена життю і творчості Василя Стефаника, Володимира Винниченка та Архипа Тесленка. Степан Процюк показує класиків як особистостей зі своїми конфліктами, переживаннями та духовними пошуками.

Роман «Маски опадають повільно» демонструє внутрішній світ Винниченка, його суперечливість та творчий шлях. Через сні, внутрішні монологи та символічні образи автор передає боротьбу героя із сумнівами. Назва твору символізує поступове відкриття справжньої сутності людини.

Висновки. Психобіографічна трилогія Степана Процюка поєднує біографічні факти з психологічним аналізом. Завдяки цьому письменники

постають перед читачем як живі люди зі складними характерами. Трилогія демонструє новий підхід до жанру біографічної прози, де важливе не лише життя митця, а й психологічне осмислення його духовного світу.

Список використаних джерел

1. Ананьев Б. Г. Человек как предмет познания. СПб., 2001.
2. Ващенко В. В. Психобіографія. Історіографічний словник. Х., 2004.
3. Зборовська Н. Психоаналіз і літературознавство. К., 2003.
4. Левчук Л. Психоаналіз: історія, теорія, мистецька практика. К., 2002.
5. Павличко С. Дискурс модернізму в українській літературі. К., 1999.
6. Процюк С. Маски опадають повільно. К., 2011.
7. Процюк С. Троянда ритуального болю. К., 2010.
8. Процюк С. Чорне яблуко. К., 2013.
9. Фрейд З. Очерк истории психоанализа. СПб., 1998.

МОВА НАРОДУ ЯК УНІКАЛЬНИЙ СПОСІБ ПІЗНАННЯ СВІТУ

Надія Цінявська,

студентка II курсу спеціальності «Туризм і рекреація».

Науковий керівник – **Родчин Зоряна Ярославівна,**
кандидатка філологічних наук, доцентка.

Актуальність проблеми. Мова є значущим чинником формування світогляду та культурної ідентичності народу. У сучасних умовах глобалізації, надзвичайно важливим постає усвідомлення того, що кожна мова унікальна й відображає певну специфіку мислення та духовні цінності етносу.

Мета роботи – здійснити аналіз природи мови, її функцій як унікального інструменту пізнання світу, а також показ її ролі у формуванні національної ідентичності.

Виклад основного матеріалу. Мова – це не тільки засіб комунікації, а й відображення світогляду, історичного досвіду та духовних цінностей народу. Вона формує унікальне сприйняття світу та закріплює певні культурні традиції. Тож важливо усвідомлювати неповторність кожної мовної системи, адже саме вона визначає специфіку когнітивних дій і мислення певної спільноти.

Візьмімо трактування природи мови. Науковці розглядають її як біологічне, психічне та суспільне явище. Одні вважали мову «духом» (до прикладу, В. фон Гумбольд чи О. Потебня), інші ж – явищем соціальним (Д. Дідро, Ф де Соссюр). Звідси, погляд щодо суспільної природи мови, адже вона виникла в соціумі, обслуговує його, є одним із найважливіших чинників суспільства та поза ним існувати не може [3, 20-22].

Так, варто зацентувати й на функціях мови, які постають, так би мовити, складниками вияву її сутності, реалізацією призначення та дієвості в суспільстві. Традиційно виокремлюють такі: комунікативну, мислетвірну, когнітивну, емотивну й метамовну. Перша з перелічених є базовою.

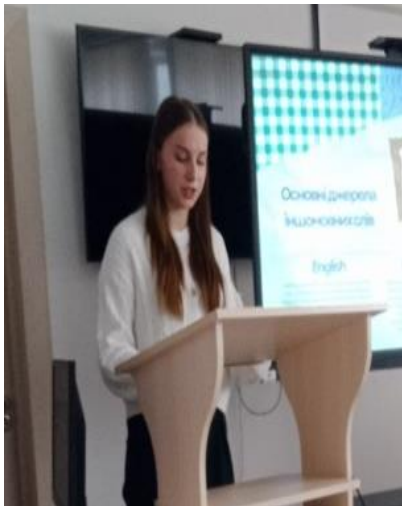
Кожна мова має власну систему символів, образів і значень. Вона відображає неповторний світ конкретного народу, його особливий спосіб бачення світу. Зникнення мови означає втрату цієї перспективи. Саме тому збереження мовного різноманіття є пріоритетною ціллю сучасного суспільства.

У багатьох мовних системах існують слова, відповідники до яких важко знайти в інших мовах. Наприклад, в українській є такі, як “вечорниці”, “паляниця”, “барвінок”, “тужити” тощо. Звісно ж, можна відшукати дефініції з наближеним значенням, однак вони не передаватимуть власне тієї автентичності, культурного значення (коду нації). Так само і в інших мовах: до прикладу, в японській існує поняття *wabi-sabi*, тобто естетика швидкоплинності й недосконалості, якому немає точного відповідника в європейських мовах. Чи в німецькій мові «*poemen*’ом», що позначає “видатні місця” є “*Sehenswürdigkeit*”, а в українській немає єдиної лексичної одиниці. Вкотре це говорить про багатство мови. Крім того, слід згадати й корейську, в якій наявні щонайменше 6 рівнів увічливості, що визначають, як саме треба спілкуватися залежно від віку, статусу чи близькості. Це формує світогляд, де соціальні відносини та повага до старших є фундаментальними. Такі мовні відмінності зумовлюють різні погляди на світ.

Висновки. Таким чином, мова народу – це не просто засіб спілкування, а й унікальний спосіб пізнання світу. Вона відображає історію та досвід, формує мислення та світогляд, а також допомагає зрозуміти унікальність культури окремих народів. А знання рідної мови підтримує національну ідентичність та культурну самобутність, допомагає народу залишатися впізнаваним, неповторним і цінним серед інших культур.

Список використаних джерел

1. Бабич Н. Д. Культура фахового мовлення : навч. посібник. Чернівці : Книги XXI, 2006. 496 с.
2. Бацевич Ф. Духовна синергетика рідної мови: лінгвофілософські нариси. К. : ВЦ «Академія», 2009. 192 с.
3. Кочерган М. П. Загальне мовознавство. К. : ВЦ «Академія», 2003. 464 с.
4. Українська мова (за професійним спрямуванням): підручник за ред. С. М. Луцак. К. : ВСВ «Медицина», 2024. 361 с.

ФУНКЦІОНУВАННЯ ЗАПОЗИЧЕНЬ У ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІЙ ГРУПІ НАЗВ ОДЯГУ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Ярина Мокрій,

студентка I курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Гавадзин Оксана Ярославівна**,
кандидат філологічних наук, спеціаліст вищої категорії.

Актуальність дослідження. Мовленнєва поведінка повсякчас змінюється – залежно від ситуації та умов спілкування зазнає змін соціальна роль, мовець при цьому щоразу відповідає очікуваним вимогам суспільства.

Розширення комунікативного простору і відповідно міжмовних контактів, здебільшого за рахунок інтернету, належне володіння інформаційно-комунікаційними технологіями, професійна особистісна вмотивованість до вивчення державної та іноземних мов суттєво впливають на мовну картину світу.

Отже, дослідження запозичень в активному словнику здобувачів в соціолінгвістичній площині, є, на наш погляд, актуальним.

Мета роботи – охарактеризувати одну з найчисленніших лексико-семантичних груп – «Одяг» - у мовленні студентської молоді з погляду запозичень з англійської мови.

Мода в Україні як соціокультурний та естетичний феномен відображає національні та загальносвітові тенденції – глобалізація має істотний вплив на індустрію моди. Одяг – це один із найважливіших атрибутів суспільства, тому лексика, що обслуговує цю сферу життя, перебуває у постійній динаміці. Висока креативність сучасних процесів проєктування, виготовлення та експлуатації одягу спричиняє відповідні зміни в лексиці сучасної мови, що описує поняття сфери «мода і одяг». Період XX-XXI ст. характеризується глобалізацією моди у сфері одягу, що спричинило стрімкий розвиток понять моди і предметів одягу.

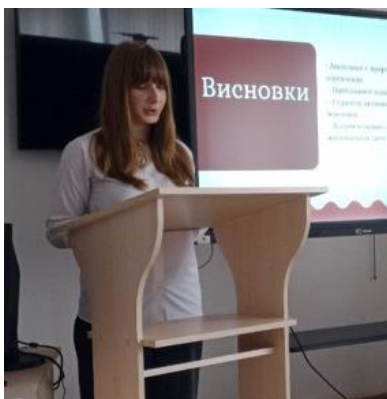
Світові тренди відображають насамперед попит на зручність, універсальність, простоту крою та естетичність сезонного одягу і взуття. Молодь активніше, ніж інші соціальні групи, засвоює запозичені назви предметів одягу і взуття, а також різноманітних аксесуарів. Джерелом поповнення активного словника у цій лексико-семантичній групі є сайти популярних у світі інтернет-магазинів, де проілюстровано та докладно описано різноманітні товари від виробника. До запозичених назв повсякденного та спортивного міжсезонного й літнього одягу/взуття відносимо такі назви: джемпер, піджак, піжама, плюш, смокінг, френч; кардиган, гольф, джинси, бриджі, шорти, оверсайз, світшот, худі, олімпійка, лонгслів, поло, туніка, джогери, кюлоти, легінси, кросівки (зокрема снікери), мокасини, кеди, пантолети, ботильйони, лофери, оксфорди, козаки (чоботи), берці та багато інших.

З одного боку, процес запозичення лексики сприяє розширенню словникового запасу, оскільки іншомовні слова називають нові явища й предмети, збагачують експресивні та стилістичні засоби вираження. З другого боку, має негативний вплив на розвиток української мови: мода на запозичення спричинює засилля англіцизмів, які позбавляють мову унікальності, витісняють питомі слова.

Висновки. Насамкінець зазначимо, що наша лінгвістична розвідка лише фрагментарно висвітлює проблему, відповідно до поставленої мети. Викладені міркування щодо вмісту запозиченої лексики в одній із найчисленніших лексико-семантичних груп, які складають активний словник студента, можуть бути корисними для дослідження лексико-семантичних полів як складників мовної картини світу.

Список використаних джерел

1. Будає В., Олексюк О. Особливості студентської молоді як суб'єкта освітнього простору університету. *Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки.* № 4 (63), 2018. С. 34–42.
2. Гудима Н. В. Вплив мовних та позамовних чинників на збагачення словникового складу сучасної української літературної мови. *Актуальні проблеми слов'янської філології.* Випуск XXIII. Частина 4, 2010. С. 308–316.
3. Колосніченко М. В., Процик К. Л. Мода і одяг. Основи проектування та виробництва одягу : навч. посіб. Київ : КНУТД, 2011. 238 с.

АНГЛІЗАЦІЯ КОМУНІКАТИВНОГО ПРОСТОРУ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СТУДЕНТСТВА

Єлизавета Ткачук,

студентка I курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – Гавадзин Оксана Ярославівна,

кандидат філологічних наук, спеціаліст вищої категорії.

Актуальність цієї теми зумовлена кількома факторами. Сучасний світ характеризується глобалізацією та домінуванням англійської мови в різних сферах життя. Англійська мова є основним засобом міжнародного спілкування, особливо в освіті, науці та технологіях. У студентському середовищі активно використовуються англіцизми, як у повсякденному мовленні, так і в навчальному процесі. І, нарешті, важливим є необхідність дослідження мовних змін, які відбуваються під впливом англійської мови, оскільки вони впливають на розвиток сучасної української мови.

Метою дослідження є вивчення впливу англійської мови на мовлення студентів та їхню комунікацію в повсякденному житті.

Виклад основного матеріалу. Проблема запозичень і англізації мови вже розглядалася у працях багатьох науковців. Зокрема, Л. П. Крисін досліджував мовні запозичення та англіцизми як частину лексичної системи мови. Ю. О. Жлуктенко вивчав мовні контакти та їх вплив на розвиток мов. С. Я. Єрмоленко приділяла увагу культурі української мови та нормам її використання [1].

У сучасних дослідженнях основна увага приділяється впливу глобалізації на мову, а також англізації молодіжного мовлення.

Англізація – це процес активного проникнення елементів англійської мови в інші мови, зокрема в українську. Англіцизми можна класифікувати за різними

ознаками: за способом запозичення, за ступенем адаптації до української мови та за сферою вживання (наприклад, побутова, навчальна, професійна лексика).

Англiцизми у мовленнi студентiв виконують кiлька функцiй: номiнатиvну (називають новi явища, предмети або поняття, для яких ще немає усталених українських вiдповiдникiв), комунiкативну (англiцизми допомагають швидше та точнiше передавати iнформацiю, особливо в професiйному або цифровому середовищi), стилiстичну (вони можуть надавати мовленню сучасностi, неформальностi або належностi до певної групи, наприклад студентської спiльноти).

Англiзацiя має як позитивнi, так i негативнi наслiдки. Серед позитивних можна видiлити полегшення мiжнародної комунiкацiї та розширення доступу до iнформацiї, адже бiльшiсть сучасних наукових i технiчних матерiалiв подається саме англiйською мовою. Водночас iснують i негативнi наслiдки. Це, зокрема, витiснення українських вiдповiдникiв, що може призводити до збiднення словникового запасу. Також спостерiгається певне спрощення мовлення та посилення мовної залежностi вiд англiйської мови.

Висновки. Отже, англiзацiя є природним процесом у сучасному середовищi. Найбiльший вплив мають соцмережi та освiта. Студенти активно iнтегрують англiцизми у щоденне мовлення. Потрiбен баланс мiж розвитком мови та збереженням нацiональної iдентичностi.

Список використаних джерел

1. Архипенко Л.М. Іншомовні лексичні запозичення в українській мові: етапи і ступені адаптації (на матеріалі англiцизмiв у пресі кiнця ХХ – початку ХХІ ст.): дис. ... канд. фiлол. наук: 10.02.01. Харкiв, 2005. 314 с.
2. Григоренко М. Особливості процесу запозичання в сучасній українській мові. *Вiсник Львiвського унiверситету. Серiя фiлологiчна*. 2014. Вип. 61. С. 255–261.
3. Дьолог О.С. Новiтнi англiцизми – збагачення чи засмiчення української мови? URL: <http://movoznavstvo.com.ua>. (дата звернення: 11.10.2019).
4. Коробова І.О. Лексико-семантичне освоєння новiтнiх англiзмiв у сучасній українській мові. *Вiсник Київського нацiонального лiнгвiстичного унiверситу. Серiя Фiлологiя*. 2019. № 22. Т. 1. С. 109–122.
5. Таран О. Англiзацiя української мови в проекцiї на загальний жаргон. *Волинський фiлологiчний: текст i контекст*. 2012. Вип. 14. С. 252–260.

СЕКЦІЯ ЦИКЛОВОЇ КОМІСІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ТА ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ (СПЕЦІАЛЬНІСТЬ «ЖУРНАЛІСТИКА»)

**ПРОБЛЕМА: «ЖУРНАЛІСТИКА В УМОВАХ СУЧАСНИХ
СУСПІЛЬНИХ ВИКЛИКІВ: ВОЄННИЙ КОНТЕКСТ, ДОВІРА ДО МЕДІА
ТА ЦИФРОВІ ТРАНСФОРМАЦІЇ».**

КЕРІВНИК — голова циклової комісії, спеціаліст вищої категорії
БАЖАЛЮК Наталія Богданівна.

СЕКРЕТАР — кандидат філологічних наук, спеціаліст вищої категорії
ГАВАДЗИН Оксана Ярославівна.

СУЧАСНИЙ МЕДІАПРОСТІР ЯК ДЖЕРЕЛО СТІЙКОСТІ

Оксана Гавадзин, кандидат філологічних наук,
спеціаліст вищої категорії.

Актуальність дослідження. Медіа виконують у суспільстві низку важливих функцій. Ми розглядаємо медіаресурси не тільки як інструменти поширення інформації, елемент соціалізації, формування свідомості, але і як джерело стійкості. Особливо це спостерігаємо у діяльності християнських медіа. У цьому дослідженні характеризуємо католицький медіапростір в Україні.

Метою роботи є визначення особливостей впливу сучасних католицьких медіа.

Виклад основного матеріалу. У контексті нашого дослідження важливим є врахування того, що вплив мас-медіа на процеси соціалізації, психологічного розвитку та формування ціннісних орієнтацій є базовими.

Медіа належить особлива роль у процесі формування світогляду, моральних

якостей. Рівень об'єктивності медіаресурсів та виваженості оцінок стосовно суспільно-політичних процесів та подій створюють підґрунтя установок, цінностей, уявлень про нормативність форм поведінки.

Релігійні медіа в Україні під час війни трансформувалися у важливий інструмент підтримки, гуманітарної допомоги та психологічної адаптації.

Сучасна медіасистема католицьких засобів соціальної комунікації в Україні складається з ресурсів двох обрядів – римо-католицьких та греко-католицьких. Медіаресурси в цьому плані представлені різними платформами: вебсайтами, соціальними мережами, телебаченням, радіо, пресою, видавництвами.

Акцентуючи увагу на друкованих виданнях, варто відзначити суттєвий вплив релігійного журналу «Місіонар», який з'явився 1897 р. у видавництві Чину св. Василя Великого (ЧСВВ), що виходив також в електронній версії – Misionar.info. Журнал став своєрідним дороговказом у формуванні національно-духовної свідомості, вихованні ревної віри, підтримці у важкі часи, поширенні культу Христового Серця. Провідне місце на сторінках журналу посідали: повчання церкви, роздуми про значення душпастирської праці, коментарі до Біблії, історія життя святих.

Популярністю користується часопис «Нова Зоря», який стоїть на перехресті історії та сучасності, є орієнтиром, допомагає бачити реальність крізь призму віри, формує християнський світогляд українців, у нових реаліях війни продовжує залишатися голосом віри, правди та надії. Активно функціонує і видавництво «Нова Зоря», створене на базі однойменної газети.

Ще одним видавництвом УГКЦ є «Свічадо», що засноване студентами польського Католицького університету м. Любліна (1987), а 1992 р. – перенесене до Львова, де діяло як видавничий відділ Монастиря монахів Студитського уставу. Його місія – утверджувати духовні цінності, віддзеркалювати світло Божої мудрості, відповідаючи на духовні потреби людини.

Одним з наймолодших є видавництво «Апостол» (2016). Від 2011 р. видає

журнал «Слово». Кожен номер «Слова» присвячений певній темі та містить постійні рубрики, такі як: «Словотерапія» (поради християнського психолога щодо розв'язання проблем); «Рецепти святості» (про життя і таємниці святості святих Католицької Церкви); «Місія» (роздуми над місією в житті Церкви); «Роздуми над Словом» (недільні літургійні читання з короткими розважаннями та коментарями).

Католицьке радіомовлення та телебачення в Україні сьогодні теж виступає потужним джерелом стійкості.

Понад двадцять років в інформаційному просторі України виходило в ефір радіо «Воскресіння».

Покликане допомогти подолати проблеми у душі навчання Вселенської Церкви є радіо «Дзвони», офіційно засноване 1996 року Божого з Благословення єпископа Івано-Франківської Єпархії Кир Софрона Мудрого ЧСВВ. Радіо «Дзвони» є релігійно-просвітницьким радіо, тобто, пропонує радіослухачам програми, які спонукають до роздумів, глибшого пізнання себе, світу і Бога, збагачують духовність людини та її інтелект. У часі війни росії проти України, в етері радіо «Дзвони» сформували «Молитовну варту», у якій щогодини протягом дня відбувається духовне єднання у спільній молитві та утримування духовного фронту.

«Радіо Марія» цілодобово транслює молитовні, катехетичні й соціальні програми. Щодня на прямі ефіри запрошуються священники Церкви, де вони викладають правди віри та відповідають на питання слухачів. Тематика програм є різною – від психології та педагогіки до екологічних проблем сучасності.

В Україні від 2011 р. працює «EWTN – Телебачення Віковічного Слова» (РКЦ, Київ), що є філією американської редакції. Це всесвітня медіа-мережа, яка транслює програми з християнськими цінностями через телебачення, радіо, та інтернет.

«Живе.ТБ» (УГКЦ) – складається з інформації про життя Церкви («Живі

новини», «Наші люди», «Церковний рік») та про соціально значущі проблеми України («Відкрита розмова», «Відкрита студія», «Публічні люди»), які можна переглянути наживо на сайті Zhyve.tv і на сторінці в соціальній мережі Фейсбук, на каналі в Ютубі.

Основні напрямки та функції католицьких медіа: духовна підтримка (трансляції богослужінь, спільні молитви, роздуми про віру під час випробувань), інформування та волонтерство (висвітлення діяльності релігійних громад щодо допомоги ВПО, армії та вразливим верствам населення), богословське осмислення (обговорення етики війни, ролі церкви у миротворчості), протидія пропаганді. Вони стали в умовах війни важливим моральним авторитетом, а їхні медіаресурси допомагають людям адаптуватися до кризових умов, зберігаючи ідентичність та віру.

Висновки. Християнські медіа в Україні під час війни відіграють ключову роль у психологічній підтримці, гуманітарній координації та поширенні правди. Вони допомагають знайти сенс у стражданнях, транслюють богослужіння онлайн та об'єднують вірян у спільній молитві. А найголовніше – допомагають зберегти віру та ментальне здоров'я. Наші дослідження християнського медіапростору як джерела стійкості через обсяг інформації вимагають нових розвідок. Варто глибше розглянути новомедійні майданчики для комунікативної взаємодії Церкви та суспільства у соціальних мережах.

Список використаних джерел

1. Лозинський М. Часопис «Місіонар» – друкований апостол українського народу (1897–1944) *Вісник Львівського ун-ту. Серія журналістика*. 2004. Вип. 25. С. 330–333.
2. Церковно-релігійна ситуація і державно-конфесійні відносини в Україні: підсумки десятиліття, тенденції і проблеми (аналітична доповідь Центру Разумкова), «Національна безпека і оборона», 2011, № 1–2 (119–120), С. 3–36 [Електронний ресурс] / Режим доступу до джерела: http://www.razumkov.org.ua/ukr/files/category_journal/NSD119_ukr_1.pdf
3. Швець І. М. Відродження релігійної преси в Україні (1991–2011 рр.). Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства: матеріали четвертої міжнародної науково-практичної конференції, 25 жовтня 2012 року. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2012. С. 411–421.
4. Щербяк Ю. А. Роль католицької періодики у просвітительській діяльності Української греко-католицької церкви в першій третині ХХ ст. *Збірник наукових праць Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка*. Серія «Педагогічні науки». Полтава. 2012. Випуск 54. С. 87–94.

СТРАТЕГІЇ ПОШИРЕННЯ НОВИН ТРК «НТК» ТА ІНТЕРНЕТ-ВИДАННЯ «ІНФОРМАТОР КОЛОМІЯ» НА ЛОКАЛЬНОМУ МЕДІАРИНКУ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ

Тимур Аріх,

студент І курсу спеціальності «Журналістика».

Науковий керівник – **Савчук Руслана Любомирівна,**
кандидат філологічних наук, доцент.

Актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю оцінити, яка з комунікаційних стратегій є більш життєздатною та ефективною в умовах конкуренції за увагу аудиторії на місцевому рівні. Особливої актуальності темі надають питання трансформації медіа в умовах конвергенції та диджиталізації, а також те, що регіональні медіа стають дедалі важливішими для підтримки стійкості демократичних процесів на місцях та забезпечення населення достовірною інформацією, особливо в умовах інформаційних криз чи викликів воєнного часу.

Мета роботи – здійснити порівняльний аналіз стратегій поширення новин телерадіокомпанії «Нове телебачення краю» (далі – ТРК «НТК») та онлайн-видання «Інформатор Коломия» на локальному медіаринку, визначити їхню ефективність та розробити рекомендації щодо їх удосконалення.

Виклад основного матеріалу. У межах дослідження проаналізовано контент ТРК «НТК» та інтернет-видання «Інформатор Коломия» в період з середини жовтня до середини листопада 2025 року включно. Порівняльний аналіз здійснювався за трьома ключовими критеріями: оперативність подачі інформації, рівень залученості аудиторії та специфіка форматів контенту. Отримані дані дозволили встановити, що інтернет-видання «Інформатор Коломия» успішно реалізує мультиплатформну стратегію, де основний акцент зміщено на оперативні цифрові майданчики. Це дозволяє ресурсу випереджати конкурентів у швидкості

подачі інформації, проте несе ризики певної поверхневості висвітлення подій.

Натомість ТРК «НТК» використовує конвергентну модель, адаптуючи телевізійний контент для мережі. Проте жорстка прив'язка до ефірного циклу призводить до критичних затримок: аналіз виявив випадки, коли публікація резонансних новин у соцмережах телеканалу відставала від онлайн-видання на 23 доби, що фактично перетворює диджитал-ресурси мовника на «пасивний архів». Встановлено, що попри технологічне відставання у швидкості, традиційне медіа зберігає вищий рівень інституційної довіри.

Для підвищення ефективності медіастратегій запропоновано перехід до гібридної моделі роботи. ТРК «НТК» рекомендовано відокремити диджитал-виробництво від традиційного ефірного графіку за триетапною схемою «тизер – сюжет – дискусія». Водночас для онлайн-видання «Інформатор Коломия» ключовими векторами розвитку визначено брендування антикорупційних розслідувань як унікальної ніші видання, а також активне залучення аудиторії через спеціалізовані чат-боти. Реалізація цих кроків дозволить зміцнити позиції аналізованих медіаресурсів як лідерів регіональної журналістики. **Висновки.**

Таким чином, проведене дослідження підтвердило, що в умовах цифрової трансформації успішність локального медіа залежить від здатності поєднувати оперативність соціальних мереж із аналітичною глибиною класичної журналістики. Встановлено, що мультиплатформна стратегія інтернет-видання «Інформатор Коломия» забезпечує вищу залученість аудиторії завдяки швидкості інформування, тоді як конвергентна модель ТРК «НТК» потребує оптимізації через критичні часові затримки в оприлюдненні контенту.

Оптимальним шляхом розвитку для регіональних медіа є перехід до змішаної моделі інформування. Для ТРК «НТК» це передбачає пришвидшення публікації контенту в мережу незалежно від ефірної програми за схемою: тизер (Telegram або TikTok) – повний сюжет (ТБ та YouTube) – дискусія (Facebook). Для інтернет-видання «Інформатор Коломия» перспективним є брендування

антикорупційних розслідувань як унікальної ніші та впровадження інтерактивних інструментів, зокрема спеціалізованих чат-ботів. Реалізація цих кроків дозволить зміцнити позиції обох медіаресурсів як лідерів регіональної журналістики та утвердити їхню роль як дієвих механізмів контролю та захисту інтересів громади на місцевому рівні.

Список використаних джерел

1. Василик Л. Конвергенція та крос-медійність: дискурс термінологічної парадигми. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Журналістські науки. Вип. 883. № 1. 2017. С. 3–9.
2. Городенко Л. М., Цимбаленко Є. С. Мультимедійність як технологія жанрової дифузії в контексті трансформації медіагалузі. *Наукові записки Інституту журналістики*. Т. 1 (82), 2023. С. 12–32.
3. Досенко А. К. Кросмедійність як ознака мультиплатформних медіа. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. Серія: Філологія. Журналістика. Т. 35 (74) № 2, Ч. 2, 2024. С. 248–253.
4. Плеханова Т. М. Соціальні мережі як новітня платформа для промоції медійного контенту. *Journalism: development patterns and trends : collective monograph*. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2021. Р. 48–68.
5. Шевченко В. Е. Конвергентність як основна ознака сучасних медіа. Кросмедіа: контент, технології, перспективи : колективна монографія / за заг. ред. В. Е. Шевченко. Київ: Кафедра мультимедійних технологій і медіадизайну Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка, 2017. С. 8–17.

БЛОГ ЯК ЖАНРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ТРАДИЦІЙНОЇ ПУБЛІЦИСТИКИ (НА МАТЕРІАЛІ АВТОРСЬКИХ КОЛОНОК ОНЛАЙН- МЕДІА «КУРС»)

Христина Івасів,

студентка II курсу спеціальності «Журналістика».

Науковий керівник – **Савчук Руслана Любомирівна,**

кандидат філологічних наук, доцент.

Актуальність теми. Сучасний інформаційний простір трансформується під впливом цифрових технологій, що змінює форми журналістської діяльності. У цих умовах традиційна публіцистика адаптується до онлайн-середовища, а блоги стають важливим інструментом авторського журналістського висловлювання. Проблеми розвитку блогосфери та нових медіа досліджували Дж. Баргер, О. Котюк, В. Гандзюк, Б. Потятиник та інші науковці. Водночас трансформація авторської колонки у блог на матеріалі регіональних онлайн-видань, зокрема онлайн-медіа «Курс», залишається недостатньо дослідженою.

Мета роботи полягає у з'ясуванні специфіки жанрової трансформації традиційної публіцистики у формат блогу на прикладі авторських колонок онлайн-медіа «Курс».

Виклад основного матеріалу. Блог як форма журналістського висловлювання став важливою складовою сучасного медіапростору. Його розвиток безпосередньо пов'язаний із поширенням інтернету та соціальних платформ, що значно розширили можливості для публікації авторських матеріалів. Блог передбачає більшу свободу стилю та можливість безпосереднього звернення до аудиторії.

У сучасних онлайн-медіа він виконує не лише функцію висловлення авторської позиції, а й стає інструментом суспільного обговорення актуальних

проблем. Такі тексти часто поєднують аналітичність публіцистики з елементами есе та коментаря, що дає змогу глибше інтерпретувати події та пропонувати власне бачення суспільних процесів.

Для дослідження особливостей цього жанру було проаналізовано авторські колонки регіонального онлайн-медіа «Курс». Воно активно висвітлює події Івано-Франківська та області, поєднуючи новинний контент із публіцистичними матеріалами. Авторські колонки на сайті є платформою для висловлення індивідуальної позиції журналістів, письменників і художників щодо актуальних суспільних і культурних питань.

Особливу увагу привертають тексти Ростислава Шпука. Основною рисою творчого почерку автора є послідовна увага до візуального образу Івано-Франківська. Р. Шпук використовує блог як інструмент критики несмаку та руйнування історичного середовища міста. Це простежується у використанні специфічної гри слів та іронії в заголовках. Яскравим прикладом виступає колонка «Кондючний ордер» (19.09.2024), де автор, ймовірно, обіграє архітектурний термін «ордер» і слово «кондиціонер», критикуючи спотворення фасадів. Окрему увагу привертає формат візуального блогу, представлений на сайті художником Нікітою Тітовим. Його публікації часто складаються з лаконічного тексту та авторського плаката (зокрема робота на тему ТЦК), що є прикладом мультимедійної трансформації жанру. Це підтверджує, що сучасна публіцистика може виражатися не лише словом, а й візуальним образом.

Важливою рисою сучасних блогів є їхня інтерактивність. Онлайн-формат дозволяє читачам реагувати на публікації через коментарі та соціальні мережі, що сприяє формуванню відкритого комунікаційного простору між автором і аудиторією. Окрім цього, блогові тексти часто поєднуються з мультимедійними елементами, зокрема фотографіями, гіперпосиланнями та іншими цифровими інструментами.

Висновки. Узагальнюючи викладене, можна стверджувати, що феномен

авторської колонки на платформі онлайн-медіа «Курс» є виразником якісних змін в українській регіональній журналістиці. Дослідження засвідчило створення нового типу медіатексту, де професійна аналітика органічно співіснує з особистісною емоційністю та мультимедійною експресією. Це доводить, що сьогодні блог перетворився на потужний інструмент демократичного дискурсу, здатний не лише оперативно відображати дійсність, а й активно формувати ціннісні орієнтири громади в умовах сучасних викликів.

Список використаних джерел

1. Гандзюк В. О. Авторська колонка в онлайн-медіа: трансформація жанру та комунікативні стратегії. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика. 2022. Т. 33 (72). № 2. С. 158–163.
2. Котюк О. Інтернет-журналістика: навчальний посібник. Львів: Видавництво Лев, 2021. 210 с.
3. Потятиник Б. В. Інтернет-журналістика: навч. посіб. Львів: ПАІС, 2010. 244 с
4. Barger J. Weblog Resources FAQ. Robot Wisdom Weblog. 1999. URL: <http://www.robotwisdom.com/weblogs/> (дата звернення: 05.12.2025).
5. Тонкіх І. Ю. Журналістика та соціальні комунікації: підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2023. 248 с.
6. .Онлайн-медіа «Курс». Офіційний вебсайт. URL: <https://kurs.if.ua> (дата звернення: 20.12.2025)
7. Курс. Офіційна сторінка у Facebook. URL: <https://www.facebook.com/www.kurs.if.ua> (дата звернення: 21.12.2025).

ЖУРНАЛІСТИКА: ВІД ГАЗЕТ ДО ОНЛАЙН-МЕДІА

Софія Понепольак,

студентка I курсу спеціальності «Журналістика».

Науковий керівник – **Капушак Світлана Олександрівна**, спеціаліст вищої категорії, старший викладач.

Актуальність дослідження. Журналістика є невід’ємною складовою інформаційного суспільства, оскільки забезпечує населення своєчасною, достовірною та різноплановою інформацією про політичні, економічні, соціальні та культурні події. Вона формує громадську думку, стимулює суспільну дискусію та сприяє розвитку критичного мислення. Протягом історії журналістика постійно змінювалася під впливом технологічного прогресу: від друкованих газет до радіо, телебачення і сучасних онлайн-медіа. Зростання швидкості передачі інформації, розвиток інтернету та соціальних платформ радикально трансформували спосіб створення, споживання та поширення новин. Дослідження еволюції журналістики дозволяє не лише простежити історичні закономірності, але й зрозуміти сучасні вимоги до підготовки журналістів у цифрову епоху.

Метою дослідження є аналіз розвитку журналістики від друкованих газет до сучасних онлайн-медіа та визначення особливостей функціонування медіа на кожному етапі їх трансформації.

Виклад основного матеріалу. Журналістика виникла там, де суспільство потребувало регулярного оголошення новин і важливих подій. Уже в 59 році до н.е. Юлій Цезар наказав вивішувати Acta Diurna у Римі - першу щоденну газету, яка фіксувала рішення Сенату та ключові події життя міста. Ці публічні оголошення давали громадянам інформацію про урядові скандали, військові кампанії, судові процеси і страти. У VIII столітті з’явилися перші китайські газети у вигляді рукописних листівок, що поширювали новини серед мешканців Пекіна.

Справжнім поштовхом до розвитку сучасної журналістики став Йоганн Гутенберг, який у 1440-х роках в Німеччині створив друкарську машину. Саме завдяки їй до кінця XV століття з'явилися друковані листівки та памфлети, що раніше створювалися вручну, часто маючи сенсаційний характер. Машина Гутенберга дозволила вільно поширювати ідеї та знання, обслуговуючи суспільство, яке потребувало регулярного обміну інформацією.

В Україні важливу роль відігравали періодичні видання, які не лише інформували, а й формували національну свідомість та громадянську позицію.

Серед них:

- «Зоря Галицька» (1848) - перша українська газета Галичини, висвітлювала політичні та культурні події регіону;
- «Діло» (1880) - впливове видання, що зосереджувалося на суспільно-політичних питаннях;
- «Свобода» (1893) - газета української діаспори у США, яка об'єднувала українців за кордоном;
- «Рада» (1917) - видання періоду Української Центральної Ради, що інформувало про державотворчі процеси.

На початку XX століття радіомовлення дозволило оперативно передавати новини до широкої аудиторії, відкривши нові формати журналістики: прямі включення, репортажі з місця подій, радіопередачі для масової аудиторії.

У середині XX століття телебачення поєднало текст, звук і зображення, зробивши новини більш наочними та емоційно впливовими. В Україні розвиток телебачення в 1990-х роках (канали «1+1», «ICTV», «СТБ», «UA:Перший») дозволив охопити широку аудиторію та значно вплинув на формування громадської думки. Популярні новинні програми, зокрема «ТСН», поєднують оперативність і візуальну подачу інформації.

Важливу роль у розвитку сучасної журналістики відіграють і конкретні постаті. Зокрема, Георгій Гонгадзе став символом незалежної журналістики в

Україні, а Алла Мазур і Наталія Мосейчук формують довіру аудиторії до телевізійних новин. У сучасних форматах працює Дмитро Комаров, поєднуючи журналістику з документалістикою та репортажем.

Наприкінці ХХ століття інтернет спричинив новий етап розвитку медіа: з'явилися онлайн-видання, новинні портали та цифрові платформи, що дозволили миттєво публікувати новини та залучати аудиторію до інтерактивного обговорення. Сучасні українські онлайн-ЗМІ з великою аудиторією:

- «Українська правда» - аналітика та текстові матеріали з постійним оновленням;
- «Суспільне новини» - інтерактивні відео та новини з можливістю коментування;
- BBC News Україна - міжнародні новини, аналітика та мультимедійні формати.

Онлайн-журналістика має три основні характеристики:

1. Оперативність - новини публікуються майже одразу після події;
2. Мультимедійність - поєднання тексту, фото, відео, аудіо та інфографіки;
3. Інтерактивність - аудиторія може коментувати матеріали, ділитися ними в соцмережах і брати участь у суспільному обговоренні.

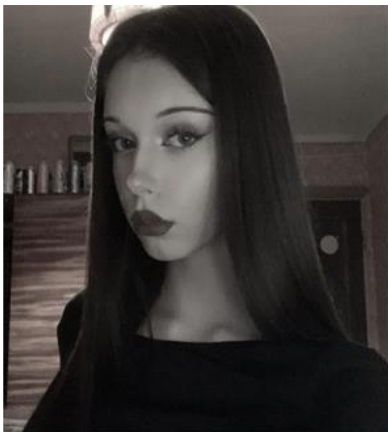
Разом із новими можливостями виникають і виклики: поширення фейкових новин, маніпуляції інформацією та необхідність перевірки джерел. Журналіст повинен поєднувати класичні професійні навички з умінням працювати в цифровому середовищі, дотримуючись стандартів етики та достовірності, щоб забезпечити якісну і надійну інформацію.

Висновки. Проаналізувавши дане питання та розглянувши ключові аспекти розвитку журналістики, можна зробити висновок, що журналістика пройшла довгий та складний шлях еволюції - від друкованих газет і радіо до сучасних онлайн-ЗМІ. Кожен етап трансформації медіа був пов'язаний із технологічними

інноваціями, що впливали на способи створення та поширення інформації. Сучасні цифрові платформи забезпечують миттєвий доступ до новин, поєднують мультимедійність, інтерактивність та відкривають нові можливості для комунікації з аудиторією. Водночас вони ставлять перед журналістикою нові виклики: боротьбу з дезінформацією та дотримання високих професійних стандартів. Журналістика продовжує розвиватися разом із технологіями, але її головна функція залишається незмінною - інформувати суспільство та формувати свідому громадську думку.

Список використаних джерел

1. Історія розвитку друку: від друкарського верстата до сучасних принтерів: <https://im.es-te.com.ua/istoriia-rozvytku-druku-vid-drukarskoho-verstata-do-suchasnykh-prynteriv>
2. Як розвивалась українська журналістика: <https://osvita.nakypilo.ua/yak-rozvyvalas-ukrayinska-zhurnalistyka/>
3. Журналістика в епоху цифрових технологій: <https://osvita.nakypilo.ua/yak-rozvyvalas-ukrayinska-zhurnalistyka/>
4. Газети: коротка історія (стаття для школярів): <https://fzgj.knukim.edu.ua/component/content/article/80-blog/news/2738-zhurnalistyka-v-epokhu-tsyfrovykh-tekhnohiiy>

«ЗОРЯ ГАЛИЦЬКА». ПЕРША УКРАЇНСЬКА ГАЗЕТА ГАЛИЦЬКИХ РУСИНІВ

Олександра Череменцева,

студентка I курсу спеціальності «Журналістика».

Науковий керівник – **Капушак Світлана
Олександрівна**, спеціаліст вищої категорії, старший
викладач.

Актуальність теми. Дослідження історії становлення української преси є надзвичайно важливим для розуміння процесів національного відродження. Газета «Зоря Галицька» стала першим вісником національної ідентичності та свободи слова на західноукраїнських землях під час «Весни народів» 1848 року. Вивчення її досвіду, мовних дискусій та ролі у консолідації суспільства залишається актуальним для сучасної історії журналістики, оскільки саме тоді закладалися основи вітчизняного інформаційного простору.

Мета роботи – дослідити передумови створення, етапи розвитку та історичне значення першої української газети «Зоря Галицька»; проаналізувати її роль у формуванні національної свідомості, розвитку української мови та становленні вітчизняної журналістики.

Виклад основного матеріалу. Поява часопису була зумовлена революційними подіями 1848 року в Австрійській імперії, які скасували сувору цензуру. 15 травня 1848 року побачив світ перший номер «Зорі Галицької», виданий за кошти Головної Руської Ради. Газета з накладом близько 1500 примірників стала першим медіа-майданчиком, де українці відкрито заявили про свої національні вимоги.

У першому ж номері було опубліковано маніфест національної єдності, який проголошував приналежність галицьких русинів до великого 15-мільйонного українського народу («від Карпат до Дону»). Газета об'єднала навколо себе

найкращих представників інтелігенції того часу: першого редактора Антіна Павенцького, Якова Головацького, Івана Гушалевича. Публікуючи не лише новини, а й наукові розвідки, часопис перетворився на справжню «академію» для народу.

Окремим важливим етапом стала боротьба за живу мову на сторінках часопису. Пройшовши шлях від важкого штучного «язичія» до ближчої до розмовної української мови (під впливом молодих авторів та читачів), газета стала мовною лабораторією та полем бою між прихильниками старовини та прогресивними діячами.

Висновки. «Зоря Галицька» відіграла фундаментальну роль у житті українців Галичини. Незважаючи на закриття у 1857 році через посилення цензури, фінансові труднощі та москвофільські тенденції, за 9 років безперервної праці вона стала справжньою школою для майбутніх поколінь журналістів. Газета заклала міцний фундамент, без якого була б неможливою поява таких впливових видань, як «Діло» чи «Літературно-науковий вісник», і на якому виросла вся сучасна українська преса.

Список використаних джерел

1. Животко А. П. Історія української преси. К., 1999.
2. Романюк М. М., Галушко М. В. Українські часописи Львова 1848–1939 рр.: Історико-бібліографічне дослідження. Л., 2001.
3. Матеріали презентації «Зоря Галицька. Перша українська газета галицьких русинів».

**ЦИФРОВА ЖУРНАЛІСТИКА ТА НОВІ
ПЛАТФОРМИ:
«РОЛЬ TELEGRAM-КАНАЛІВ У
ПОШИРЕННІ ОПЕРАТИВНОЇ ІНФОРМАЦІЇ:
ШВИДКІСТЬ VS ДОСТОВІРНІСТЬ»**

Назарій Духній,

студент II курсу спеціальності «Журналістика».

Науковий керівник – **Бажалюк Наталія Богданівна,**
спеціаліст вищої категорії.

Актуальність теми дослідження визначається безпрецедентним зростанням ролі месенджера Telegram як основного джерела новин для української аудиторії. Умови інформаційного перенасичення та кризових ситуацій вимагають від медіа миттєвої реакції, проте це створює серйозні виклики для професійної журналістики в контексті дотримання стандартів точності.

Мета дослідження – проаналізувати вплив Telegram-каналів на сучасний інформаційний простір, дослідити специфіку їхньої роботи та визначити баланс між оперативністю подачі новин і ризиками поширення недостовірної інформації.

Об’єкт дослідження – український сегмент новинних Telegram-каналів як інструмент цифрової журналістики.

Предмет дослідження – співвідношення швидкості публікації контенту та рівня його достовірності на платформі Telegram.

Стрімкий розвиток цифрових платформ кардинально змінив ландшафт сучасної журналістики. Інтернет-видання відіграють важливу роль у сучасному інформаційному просторі, оскільки забезпечують не лише швидке поширення новин, а й можливість миттєвого оновлення інформації. Telegram-канали зайняли домінуючу позицію на ринку оперативної інформації завдяки відсутності складних алгоритмів формування стрічки та зручності мобільного споживання.

Статистичні дані підтверджують беззаперечне лідерство цієї платформи в Україні. За результатами дослідження міжнародної компанії Ipsos, опублікованими на початку 2026 року, 62% українців назвали Telegram основним джерелом новин та інформації. Ці дані корелюють із дослідженням соціологічної групи «Рейтинг» (осінь 2025 року), згідно з яким 52% респондентів використовують Telegram як головний засіб отримання інформації про актуальні події, що демонструє невпинне зростання порівняно з 47% у 2024 році. Однак ця оперативність має зворотний бік. Головною проблемою функціонування більшості популярних Telegram-каналів є відсутність редакційного контролю. У гонитві за першістю та переглядами адміністратори каналів часто публікують неперевірені дані. Анонімність багатьох великих каналів створює ідеальне середовище для інформаційних маніпуляцій та поширення фейків.

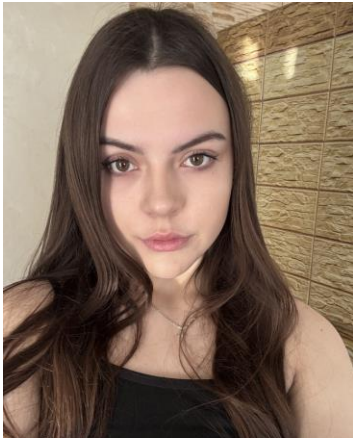
Враховуючи такий масштабний вплив, критично важливим стає питання фактчекінгу. Оскільки месенджер дозволяє публікувати інформацію без попередньої модерації, відповідальність за перевірку фактів лягає на професійні медіа. Сучасний фактчекінг у Telegram вимагає оперативного застосування алгоритмів перехресної перевірки даних з офіційними джерелами, використання OSINT-інструментів для геолокації та аналізу першоджерел, а також ботів для виявлення згенерованих чи відредагованих медіафайлів. Для традиційних медіа підвищення довіри шляхом фактчекінгу є важливим кроком. Професійні редакції мають не лише швидко давати новини, але й брати на себе роль «фільтрів»: маркувати непідтверджені чутки, спростовувати вірусні фейки та наводити прямі посилання на джерела.

Висновки. Таким чином, дослідження показало, що Telegram-канали є потужним інструментом поширення оперативної інформації, але їхній вплив вимагає обережності. Вони формують нову звичку споживання новин «тут і зараз», проте потребують від аудиторії та журналістів високого рівня медіаграмотності.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробкою автоматизованих систем фактчекінгу для месенджерів та вивченням стратегій медіа щодо адаптації контенту під вимоги платформи без втрати журналістських стандартів.

Список використаних джерел

1. Васьківська О. Є. Особливості інформаційних каналів соціальних мереж під час російсько-української війни. *Актуальні проблеми науки, освіти та суспільства в сучасних умовах* : збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції. Полтава : ЦФЕНД, 2022. Ч. 2. С. 72–73
2. Годя М. Telegram: історія створення месенджера, боти та блокування сервісу URL: https://techno.24tv.ua/telegram-bot-shho-tse-istoriya-stvorenniya-https://techno.24tv.ua/telegram-bot-shho-tse-istoriya-stvorenniya-oglyad-na-telegramkanali_n1343625
3. Гордієнко Т. Чому українські журналісти захожуються в Telegram URL: <https://ua.ejoonline.eu/4651/tsyfrovi-media/ukrainian-journalists-telegram>
4. Гоюк І. Telegram-канал для медіа: чи варто запускати і для яких цілей URL: <https://www.thelede.media/lifehacks/2020/02/19/1001/>
5. Досенко А. К. Telegram-канали як платформи для поширення контенту в Україні за часів війни. *Обрії друкарства*, (2(14), 54–65. [https://doi.org/10.20535/2522-1078.2023.2\(14\).295207](https://doi.org/10.20535/2522-1078.2023.2(14).295207)
6. Жугай В., Кузнецова Т. Особливості Телеграм-каналів як новітніх інструментів медіа: український контекст. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2021. Том 32 (71), № 6, Ч. 3. С. 120–125.
7. Ляпіна К. Телеграм-канали: недостовірні аноніми чи якісні ЗМІ? URL: <http://grinchenkoinform.kubg.edu.ua/telegram-kanaly-nedostovirni-anonimy-chy-kisnezmi/#.X61AkN4zZaQ>
8. Мальченко В. Соцмережі і телеграм-канали – основні джерела інформації дніпровських онлайн-змі URL: <https://imi.org.ua/blogs/sotsmerezhi-i-telegram-kanalyosnovni-dzherela-informatsiyi-dniproviskyh-onlajn-zmi-i31520>

ФОТОЖУРНАЛІСТИКА – ВІД ВИТОКІВ ДО СЬОГОДЕННЯ

Марія Косован,

студентка I курсу спеціальності «Журналістика».

Науковий керівник – **Бей Ірина Юріївна**, доктор філософії, спеціаліст вищої категорії,

Актуальність проблеми. Фотожурналістика є одним із найпопулярніших жанрів фотографії. Він поєднує в собі декілька однорідних і водночас віддалених за змістом та способом вираження жанрових форм, як то художня, документальна, соціальна, вулична чи концептуальна фотографії. Це й дозволяє їй бути універсальним методом відображення динаміки соціального буття й стати одним із найефективніших інструментів зображувальної журналістики [1].

Мета роботи – проаналізувати особливості розвитку фотожурналістики від витоків до сучасного суспільства.

Виклад основного матеріалу. Фотожурналістика як особливий вид журналістики передає інформацію за допомогою фотографій, що дозволяє швидко та наочно представити її широкій аудиторії. Головна мета фотожурналістики – правдиво та об'єктивно відображати події, зберігаючи історичну пам'ять і впливаючи на громадську думку.

Фотожурналістика з'явилася у 80-х роках дев'ятнадцятого століття. Її розвиток став можливим завдяки вдосконаленню фотографічної техніки та можливості друку знімків у газетах і журналах. Це дозволило передавати події через зображення, а не лише через текст.

У минулому фотожурналісти працювали з плівковими камерами, тому передача фотографій займала багато часу. Через це світ часто дізнавався про події війни із запізненням.

Сьогодні завдяки цифровим технологіям, інтернету та мобільним пристроям

фотографії з місця подій поширюються майже миттєво. Це дозволяє швидко інформувати суспільство про перебіг подій та свчасно демонструвати їх.

Швидко інформувати суспільство про проперебіг важливих подій стало можливим завдяки використанню нових засобів передачі фотоінформації. До них відносять: *цифрове відтворення* – це створення та поширення фотографій у електронному форматі, що дозволяє швидко редагувати та передавати знімки через інтернет, *3D та інтерактивні фото* –зображення, які дають можливість розглядати об’єкт з різних ракурсів або взаємодіяти з ним та ін. Актуальною є така технологія, як *голографічний дисплей* – надає можливість відтворювати об’ємне зображення у просторі без спеціальних окулярів [2].

Отож, друк нового покоління – сучасні цифрові технології друку, які забезпечують високу якість, чіткість і довговічність фотографій у різних форматах.

Висновки. Фотожурналістика відіграє важливу роль у донесенні правдивої інформації до суспільства. Вона пройшла довгий шлях розвитку – від перших фотографій до нових технік відтворення фотознімків. Сучасні технології значно змінили фотожурналістику, зробивши її швидшою, доступнішою та інтерактивною. Сьогодні фотожурналістика допомагає людям краще розуміти події у світі та зберігати важливі моменти історії.

Список використаних джерел

1. Горевалов С.І. Фотографія й становлення фотосправи в Україні: історія та сучасність (до 180-річчя фотографії). *Наукові записки Інституту журналістики*. 2020. Т. 1 (76). С. 53-65.
2. Слотюк П. Фотожурналістика. Навчально методичний посібник з обов’язкової навчальної дисципліни для студентів спеціальності 061 «Журналістика»: ВАТ «Вінницька облдрукарня», Вінниця, 2025. 274 с.

МІСІЯ ЖУРНАЛІСТА В УМОВАХ ВІЙНИ: ПРОПАГАНДА ЧИ ФІКСАЦІЯ РЕАЛЬНОСТІ?

Поліна Перегінчук,

студентка II курсу спеціальності «Журналістика».

Науковий керівник – **Гавадзин Оксана Ярославівна,**
кандидат філологічних наук, спеціаліст вищої
категорії.

Актуальність проблеми. Повномасштабна війна в Україні сколихнула суспільство своїм трагізмом, вразила кількістю постраждалих та масштабністю руйнувань, розділила життя українців на «до» та «після». Ці події потребують прицільної професійної уваги журналістів як професійних комунікантів із метою фіксації перебігу дій, демонстрації фактичного досвіду безпосередніх учасників цих подій (військовослужбовців, внутрішньо переміщених осіб, мирного населення тощо).

Метою роботи є спроба з'ясувати специфіку журналістської роботи в умовах війни, розглянувши та окресливши пріоритетні рекомендації щодо місії журналістів.

Виклад основного матеріалу. Вирішальну роль у висвітленні воєнних подій відіграють стандарти, яких повинні дотримуватися журналісти. Окрім цього, вони повинні усвідомлювати відповідальність за свої дії перед суспільством, і тому, готуючи матеріал про перебіг воєнних дій, враховувати інтереси аудиторії.

Водночас у редакційних настановах ВВС визначено такі принципи роботи журналістів при висвітленні конфліктів: обов'язкове посилення на джерела (аудиторія повинна розуміти, звідки надійшла інформація); повага до людської гідності (проте не пом'якшувати реалії війни); швидка, точна та відповідальна подача інформації (повідомляти аудиторії у разі затримки інформації про певні події); уникнення лексики, що може вплинути на втрату довіри.

Журналісти повинні працювати не для того, щоб лише активізувати громадську думку проти противника, а намагатися відображати війну об'єктивно. Також професійним комунікантам варто враховувати специфіку побудови комунікації з людьми, які травмовані воєнними діями, – військовими, мирним населенням. Під час спілкування з цивільним населенням журналісти повинні бути обережними і уважними, враховувати те, що люди пережили потрясіння, отримали травми, обережно ставити відкриті питання, а не підводити навмисно співрозмовника до певної реакції.

На наше переконання, інформація, яку подають мас-медіа, повинна надати аудиторії чітке уявлення про перебіг бойових дій, але й також – можливість самостійно оцінювати події, а не сприймати уже готові інтерпретації подій. У фокусі засобів масової інформації повинні бути інтереси громадськості.

Враховуючи рекомендації щодо журналістської діяльності в умовах війни, що вимагають точного, неупередженого та об'єктивного висвітлення перебігу дій, ми вважаємо, що позиція журналіста повинна відповідати відстороненому спостереженню за подіями.

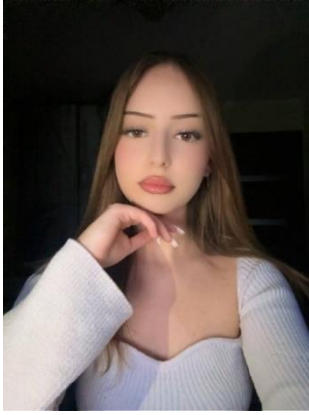
Тому з початком повномасштабної війни в Україні журналісти, маючи досвід висвітлення воєнних дій, діяли більш професійно й відповідно до рекомендацій. Центральні телеканали об'єднали зусилля у телемарафоні «Єдині новини». Тобто журналісти цих телеканалів поставили перед собою завдання не тільки інформувати, але й роз'яснювати ситуацію громадянам, тому опиралися передусім на офіційні джерела та фахові коментарі експертів.

Висновки. Аналіз обраних для дослідження журналістських матеріалів продемонстрував, що журналісти найчастіше використовують способи репрезентації «емоції війни» та «хроніка війни» для досягнення поставлених комунікаційних цілей. Також ми визначили, що пріоритетними професійними орієнтирами журналістів в умовах війни залишаються: репрезентація подій та роз'яснення воєнного контексту, фіксація та репрезентація воєнних злочинів

російської армії на території України; відстеження та репрезентація того, якою є підтримка міжнародної спільноти та консолідація українців.

Список використаних джерел

1. Вебстер М. Україна. Висвітлення конфлікту. Київ: Інститут масової інформації, 2015. 20 с. URL: http://www.thomsonfoundation.org/media/33402/ukraine-1203bleed_ukr_preview.pdf (дата звернення: 16.11.2022).
2. Від туризму до волонтерства. Як херсонці допомагають ЗСУ? *Радіо Свобода*: веб-сайт. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/novyny-pryazovya-turyzm-khersonshchyna-volonterstvo-viyna-zsu/32083917.html> (дата звернення: 15.10.2022).
3. Гром А. Ті, хто вижив: українці з Бучі та Ірпеня згадують жорстоку російську окупацію. *Радіо Свобода*: веб-сайт. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/ukrayina-bucha-irpin-ti-khto-vyzhyv-foto/31962583.html> (дата звернення: 28.07.2022).
4. Євчин Д. Дев'ять місяців на лінії вогню: воєнні злочини російської армії у Таврійському на Херсонщині. *Радіо Свобода*: веб-сайт. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/voyenni-zlochyny-tavriysk%D0%B5-khersonshchyn%D0%B0-viyna/32190443.html> (дата звернення: 24.12.2022).

РОБОТА МІСЦЕВИХ МЕДІА У ПРИФРОНТОВИХ ЗОНАХ

Анастасія Паньків,

студентка II курсу спеціальності «Журналістика».

Науковий керівник – **Пристаї Галина Іванівна,**

кандидат наук з соціальних комунікацій, доцент
кафедри журналістики.

Актуальність проблеми. Повномасштабна війна в Україні неабияк вплинула на роботу місцевих медіа, особливо у прифронтових регіонах. У таких умовах саме локальні медіа забезпечують населення важливою та оперативною інформацією про безпекову ситуацію, евакуацію, гуманітарну допомогу та діяльність влади. Водночас журналісти працюють у складних умовах: під загрозою обстрілів, з перебоями в подачі електроенергії, доступі до інтернету, фінансуванні. Попри це, місцеві медіа відіграють важливу роль у протидії дезінформації та підтримці інформаційної безпеки. Тому дослідження їхньої роботи у прифронтових зонах є актуальним.

Мета дослідження – дослідити особливості роботи місцевих медіа у прифронтових зонах України, визначити основні виклики, з якими стикаються журналісти, та проаналізувати їх роль в інформуванні населення під час війни.

Виклад основного матеріалу. Науковці активно досліджують діяльність місцевих медіа в прифронтових зонах, зосереджуючи увагу на їхній ролі в умовах війни та суспільних трансформацій. Зокрема, аналізують, як регіональні журналісти адаптуються до роботи в кризових умовах, дотримуються професійних стандартів і протидіють дезінформації. Окрему увагу приділяють темам безпеки журналістів, етичним викликам, взаємодії з військовими та місцевими громадами, а також впливу медіа на формування громадської думки й підтримку соціальної стійкості населення. Також досліджується роль локальних медіа як джерела оперативної інформації та інструменту збереження регіональної ідентичності в

умовах війни.

Голова Національної спілки журналістів України Сергій Томіленко наголошує, що особливо значущою є робота місцевих медіа у прифронтових зонах. Журналіст підкреслює, що для багатьох громад прифронтові газети – такий, здавалося б, старомодний формат медіа – є єдиним надійним джерелом перевіреної інформації. Коли населені пункти занурені в темряву, ці газети стають точкою опори для правди.

Вікторія Плахта, голова івано-франківського Центру журналістської солідарності зазначає, що Центр продовжує активно підтримувати, зокрема, колег із підшефних областей та сприяти розв'язанню проблем локальних медіа, які, попри всі труднощі, і надалі виконують свою роботу на прифронтових територіях нашої країни. Гуманітарну допомогу надають партнери проєкту «Партнерство задля перемоги», італійська волонтерська асоціація «Anteas Alessandria», яку очолює Лучано Картоланно, та благодійна організація «Благодійний фонд «Мізерікордія»» Івано-Франківської архієпархії УГКЦ на чолі з отцем Іваном Стефураком. Допомога призначена передусім багатодітним сім'ям медійників, родинам ВПО та військовослужбовців ЗСУ.

Наголосимо: місцеві медіа відіграють важливу роль у житті громад, особливо у період воєнних дій. Їхня основна функція полягає в оперативному інформуванні населення про події, що відбуваються у регіоні. У прифронтових зонах це можуть бути повідомлення про обстріли, евакуацію, роботу гуманітарних центрів, діяльність військових адміністрацій та інші важливі питання. Однією з головних особливостей роботи журналістів у таких умовах є постійна небезпека для життя.

Працівники редакцій часто працюють безпосередньо в зонах ризику, виїжджають на місця обстрілів, спілкуються з очевидцями подій і фіксують наслідки бойових дій. При цьому вони мають дотримуватися журналістських стандартів, перевіряти інформацію та уникати поширення неперевірених даних.

Ще однією проблемою є руйнування медійної інфраструктури. Через обстріли пошкоджуються телевежі, редакційні приміщення, технічне обладнання, що ускладнює роботу медіа. У деяких випадках українське мовлення тимчасово зникає з певних територій, що створює ризик поширення ворожої пропаганди.

Показовим прикладом роботи журналістів у прифронтовій зоні є діяльність журналістки Олени Губанової та оператора Євгена Кармазіна, які працювали для українського телеканалу FreeДОМ. Вони висвітлювали події на Донеччині з перших днів повномасштабного вторгнення та регулярно працювали у прифронтових містах, зокрема у Краматорську. 23 жовтня 2025 року журналісти перебували у цьому місті та готували матеріал про наслідки його обстрілу. Під час роботи знімальної групи російський безпілотник типу «Ланцет» атакував автомобіль журналістів біля автозаправної станції. Унаслідок удару Олена Губанова та Євген Кармазін загинули на місці, а їхній колега, журналіст Олександр Количев, отримав поранення.

Висновки. Підсумовуючи вищенаведене, відмітимо, що місцеві медіа у прифронтових зонах виконують ключову роль у забезпеченні населення достовірною інформацією, висвітленні життя громад та підтримці безпеки. Журналісти працюють у складних і небезпечних умовах, часто ризикуючи життям, як показує приклад Краматорська. Попри всі труднощі, робота локальних медіа сприяє протидії дезінформації, підтримує зв'язок між владою та населенням і дозволяє громаді залишатися поінформованою під час війни. Перспективним напрямком подальших досліджень є продовження вивчення досвіду діяльності медіа у часі війни.

Список використаних джерел

1. «Якщо незалежна журналістика виживе у війні – виживе й правда», – Сергій Томіленко на форумі свободи медіа у Лондоні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nsju.org/novini/yakshho-nezalezhna-zhurnalistyka-vyzhyve-u-vijni-vyzhyve-j-pravda-sergij-tomilenko-na-forumi-svobody-media-u-londoni/> (дата звернення: 03.04.2026).

2. Івано-Франківський Центр журналістської солідарності передав гуманітарну допомогу медійникам підшефних областей [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nsju.org/novini/ivano-frankivskyj-czentr-zhurnalistskoyi-solidarnosti-peredav-chergovu-gumanitarnu-dopomogu-medijnykam-iz-pidshefnih-oblastej/> (дата звернення: 03.04.2026).

3. Робота медіа у прифронтових областях: виклики та адаптація в умовах війни [Електронний ресурс] // Webportal NRADA. – Режим доступу: <https://webportal.nrada.gov.ua/robota-media-u-pryfrontovyh-oblastyah-vyklyky-ta-adaptatsiya-v-umovah-vijny> (дата звернення: 03.04.2026).

4. Дослідження НСЖУ про стан регіональних медіа під час війни [Електронний ресурс] // NSJU. – Режим доступу: <https://nsju.dp.ua/26-ukrayinskyh-regionalnyh-media-pratsyuuyut-bez-zarplat-doslidzhennya-nszhu-pro-krytychnyj-stand-galuzi.html> (дата звернення: 03.04.2026).

5. У Краматорську загинули журналісти Олена Губанова і Євген Кармазін [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://vitatv.com.ua/index.php/ukrayina/u-kramatorsku-zahynuly-zhurnalisty-olena> (дата звернення: 03.04.2026).

6. Журналісти на фронті: думки про відповідальність, самоцензуру, безпеку й комунікацію із пресофіцерами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mediamaker.me/zhurnalisty-na-fronti-dumky-pro-vidpovidalnist-samocenzuru-bezpeku-j-komunikacziyu-iz-presoficzera-9508> (дата звернення: 03.04.2026).

ОСОБЛИВОСТІ РЕПОРТАЖНОЇ ФОТО- ТА ВІДЕОЖУРНАЛІСТИКИ З ЗОНИ БОЙОВИХ ДІЙ

Марія Гуляй,

студентка II курсу спеціальності «Журналістика».

Науковий керівник – **Струтинська Тетяна Іванівна,**
спеціаліст.

Актуальність дослідження. У сучасних умовах збройних конфліктів репортажна журналістика виконує не лише інформативну, але й документальну, соціальну та історичну функції. Вона забезпечує фіксацію подій у режимі реального часу, формує суспільну думку та сприяє міжнародному розумінню перебігу війни. Водночас діяльність журналістів у зоні бойових дій характеризується підвищеним рівнем ризику, нормативними обмеженнями та специфічними професійними вимогами. У сучасних умовах російсько-українська війна, історичний досвід діяльності військових журналістів у зоні бойових дій набуває особливої ваги.

Мета роботи – охарактеризувати особливості репортажної фото- та відеожурналістики з зони бойових дій.

Виклад основного матеріалу. Журналістика традиційно розглядається як складна й ризикована професія, що підтверджується міжнародною статистикою. Вагомо зазначити, що за верифікованими даними НСЖУ та Міжнародної федерації журналістів, серед загиблих – 21 медійник і медійниця, які виконували професійні обов'язки; 10 медійників і медійниць – цивільних жертв; 116 представників і представниць медіа, які мобілізувалися для захисту України у лавах Сил оборони України [2]. Це свідчить про те, що робота в умовах війни є однією з найбільш небезпечних сфер журналістської діяльності. Відтак висвітлення військової тематики постає як складне професійне завдання, що супроводжується підвищеними ризиками для життя і здоров'я репортерів.

У цьому контексті особливого значення набуває дотримання балансу між

оперативністю подачі інформації та вимогами безпеки. Репортажна журналістика функціонує у середовищі, де будь-який оприлюднений матеріал може мати тактичні наслідки. Саме тому ключовим елементом професійної діяльності є попередній контроль відзнятого контенту, особливо в районах активних бойових дій, де існує ризик розкриття позицій, військової техніки або переміщення підрозділів. Це формує нову етичну парадигму журналістики, де принцип «не нашкодь» набуває критичного значення. У лютому 2024 року набув чинності оновлений наказ №73 Головнокомандувача Збройних Сил України, який визначає порядок взаємодії між ЗСУ, іншими складовими сил оборони та представниками засобів масової інформації в умовах правового режиму воєнного стану [1]. Однією з ключових новацій документа стало спрощення доступу акредитованих журналістів до роботи в зоні бойових дій, а також чітка регламентація умов цього доступу. Зокрема, наказ запроваджує систему зонування територій (зелена, жовта та червона зони), що диференціює рівень можливостей і обмежень для професійної діяльності медіа. Такий підхід дозволяє поєднати потребу в оперативному інформуванні суспільства з вимогами безпеки. У «червоній зоні» робота журналістів можлива виключно за спеціальним дозволом військового командування та за обов'язкового супроводу, що суттєво обмежує їхню автономність, проте забезпечує належну координацію з військовими структурами.

Натомість «жовта зона» характеризується відносною лібералізацією доступу, зокрема щодо висвітлення життя цивільного населення, що розширює можливості для підготовки соціально орієнтованих матеріалів. Таким чином, впроваджене зонування формує збалансовану модель взаємодії між військовими та медіа, де інформаційна відкритість узгоджується з пріоритетами національної безпеки.

Специфіка візуального контенту також визначається умовами війни. Репортажні матеріали часто мають фрагментарний характер, зумовлений обмеженим часом перебування на локації, небезпекою обстрілів та необхідністю

швидкої евакуації. Це впливає на композицію кадру, вибір ракурсів та технічні параметри зйомки.

Зазначимо, що окремого значення набуває взаємодія журналіста з військовими структурами. Отримання акредитації, погодження маршрутів, організація інтерв'ю та робота з пресофіцерами стають невід'ємними елементами професійної діяльності.

Етичні виклики також є визначальними. Репортери стикаються з необхідністю висвітлення травматичних подій: загибелі людей, руйнувань, страждань цивільного населення. У цьому контексті важливим є дотримання принципів гуманності та повага до гідності постраждалих. Водночас такі матеріали виконують функцію свідчення воєнних злочинів та мають значення для міжнародного правосуддя.

Крім того, значний вплив має психологічний фактор. Постійне перебування в умовах небезпеки, робота з травматичним контентом та висока відповідальність за публікації призводять до професійного вигорання та посттравматичних розладів. Це актуалізує потребу в психологічній підтримці журналістів та розвитку відповідних інституційних механізмів.

Висновки. Отже, репортажна журналістика в зоні бойових дій є складною багатовимірною діяльністю, що поєднує творчі, технічні, етичні та нормативні аспекти. Її ефективність залежить від здатності журналіста адаптуватися до динамічних умов, дотримуватися вимог безпеки та зберігати професійні стандарти. У сучасному інформаційному просторі вона відіграє ключову роль у документуванні війни та формуванні історичної пам'яті.

Список використаних джерел

1. Головнокомандувач Збройних Сил України. Наказ № 73 «Про організацію взаємодії між Збройними Силами України, іншими складовими сил оборони та представниками медіа на час дії правового режиму воєнного стану» (з змінами) текст документу на сайті Міністерства оборони України: https://www.mil.gov.ua/content/files/nakaz73_zi_zminamu_2024.pdf
2. Національна спілка журналістів України; Міжнародна федерація журналістів. Втрати серед медійників України внаслідок повномасштабного вторгнення РФ (станом на 1 квітня 2026 року). Київ, 2026. URL: https://www.ifj.org/fileadmin/user_upload/FIJ_2022_Killed_List.pdf

ВИКОРИСТАННЯ OSINT- ІНСТРУМЕНТІВ ДЛЯ ЖУРНАЛІСТСЬКИХ РОЗСЛІДУВАНЬ

Роксолана Ярусевич,

студентка II курсу спеціальності «Журналістика».

Науковий керівник – **Гавадзин Оксана Ярославівна**, кандидат філологічних наук, спеціаліст вищої категорії.

Актуальність дослідження. Використання відкритих джерел інформації (OSINT) дозволяє журналістам збирати й аналізувати дані швидше та ефективніше, ніж традиційні методи. Головним принципом є пошук першоджерел для уникнення перекручування змісту новин.

Мета роботи – охарактеризувати особливості використання OSINT- інструментів для журналістських розслідувань.

Виклад основного матеріалу. OSINT (розвідка з відкритих джерел) – це набір методів та інструментів для збору та аналізу загальнодоступної інформації з інтернету, соціальних мереж, баз даних і медіа. Вони застосовуються для перевірки фактів, кіберрозслідувань, пошуку людей та верифікації даних. Сюди входять різні види діяльності:

- робота з соцмережами та месенджерами. Аналізуючи інформацію з Telegram-каналів, важливо перевіряти назву каналу, репутацію автора, наявність клікбейту та верифікувати дані через інші незалежні джерела;
- проблема дезінформації. У сучасному просторі виділяють misinformation (помилкова інформація без злого наміру) та fake news (навмисна неправда задля маніпуляцій). Прикладом фейку є експериментальна новина про нібито відкриття мережі Starbucks у Києві, яку медіа поширили без перевірки очевидних ознак обману;

- інструменти аналізу зображень та OSINT. Зворотний пошук зображень допомагає виявляти старі фото, які видають за нові (наприклад, спростування фейкового опису фотографії);
 - OSINT (аналіз соцмереж) дозволяє через відкриті фото, геолокації та документи встановлювати місце перебування осіб, їхні зв'язки чи професію;
 - технічні прийоми та пошукові оператори Google;
 - цифрова безпека журналіста. Щоб не привертати уваги фігурантів розслідувань, журналістам рекомендовано створювати окремі електронні адреси чи профілі;
 - масштабні розслідування.

Висновки. В умовах інформаційної війни навички роботи з OSINT є обов'язковою складовою підготовки журналіста. Цей інструмент допомагає виявляти дезінформацію, формувати повну картину подій та підвищувати якість і довіру до медіа в суспільстві, але водночас вимагає високої відповідальності й етики.

Список використаних джерел

- 1.Гловюк І.В. Оцінка результатів OSINT у судовій практиці: окремі питання. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право.* 2025. Вип. 91, ч. 4. С. 251–259. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.91.4.35.3>.
- 2.Пашковський М.І. Цифрова інформація з відкритих джерел. Відкриті цифрові дані у кри-мінальному провадженні. Концептуальні основи цифровізації кримінального провадження України: монографія / ред. Н.В. Глинська. Харків: Право, 2024. С. 233–274. DOI: <https://doi.org/10.31359/9786178612139>.
- 3.Using OSINT in Times of Social Unrest: Capitol Hill Riots Intelligence Report. Cobwebs Technologies. 2021. URL: https://static.carahsoft.com/concrete/files/9617/3384/0566/Cobwebs_-_Using_OSINT_in_Times_of_Social_Unrest.pdf

БЕЗПЕКА ЖУРНАЛІСТІВ У ЗОНАХ БОЙОВИХ ДІЙ ТА НА ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ

Тетяна Лось,

студентка II курсу спеціальності «Журналістика».

Наукові керівники – **Бажалюк Наталія Богданівна**, спеціаліст вищої категорії, **Гавадзин Оксана Ярославівна**, кандидат філологічних наук, спеціаліст вищої категорії.

Актуальність теми. У сучасному інформаційному суспільстві журналістика відіграє надзвичайно важливу роль, адже саме засоби масової інформації забезпечують суспільство оперативною, достовірною та об'єктивною інформацією про події, що відбуваються у світі. Особливої уваги діяльність журналістів набуває під час збройних конфліктів і воєнних дій, коли інформація стає важливим елементом формування громадської думки та розуміння реальної ситуації. У таких умовах журналісти виконують складну та відповідальну місію – вони висвітлюють події безпосередньо з місць їхнього перебігу, часто ризикуючи власним життям і здоров'ям.

Робота журналістів у зонах бойових дій та на окупованих територіях пов'язана з численними загрозами. Представники медіа можуть опинитися під обстрілами, ставати жертвами переслідувань, затримань або інших форм тиску. Крім того, на окупованих територіях часто обмежується свобода слова, що значно ускладнює професійну діяльність журналістів та створює додаткові ризики для їхньої безпеки. У таких умовах журналісти змушені працювати в складних і небезпечних обставинах, що потребує особливих знань, навичок і заходів захисту.

Метою дослідження є комплексний аналіз проблеми безпеки журналістів під час виконання професійної діяльності у зонах бойових дій та на тимчасово окупованих територіях. У межах дослідження розглядаються основні загрози та ризики, з якими стикаються представники медіа під час роботи в небезпечних

умовах, а також особливості їхньої діяльності в умовах воєнного конфлікту.

Також важливою складовою мети дослідження є визначення основних чинників, які впливають на рівень безпеки журналістів під час виконання професійних обов'язків. Йдеться про фізичні загрози, пов'язані з перебуванням у зоні бойових дій, а також про психологічний тиск, інформаційні обмеження та ризики переслідування на окупованих територіях.

Виклад основного матеріалу. Журналістика відіграє надзвичайно важливу роль у сучасному суспільстві, оскільки саме засоби масової інформації забезпечують людей оперативною та достовірною інформацією про події, що відбуваються у світі. Особливо важливою діяльність журналістів стає під час воєнних конфліктів, коли суспільство потребує правдивої інформації про перебіг бойових дій, гуманітарну ситуацію та життя мирного населення. Саме журналісти допомагають людям зрозуміти реальну картину подій, показуючи наслідки війни, розповідаючи історії очевидців та фіксуючи важливі історичні моменти.

У таких складних умовах дуже важливим є дотримання правил професійної безпеки. Багато журналістів перед поїздкою у зону бойових дій проходять спеціальні тренінги. Під час таких навчань вони отримують знання про те, як діяти під час обстрілів, як поводитися в небезпечних ситуаціях та як надавати першу медичну допомогу. Такі тренінги допомагають журналістам краще підготуватися до роботи в умовах підвищеної небезпеки.

Крім того, важливим елементом захисту є використання спеціального спорядження. Журналісти, які працюють у зоні бойових дій, зазвичай використовують бронежилети, захисні каски та інші засоби індивідуального захисту. Це допомагає зменшити ризик травмування під час небезпечних ситуацій.

Важливу роль у забезпеченні безпеки журналістів відіграють медіаорганізації. Саме редакції повинні забезпечувати своїх працівників необхідним обладнанням, підтримкою та інформацією про можливі ризики. Також редакції часто розробляють спеціальні правила роботи в небезпечних умовах, яких

журналісти повинні дотримуватися.

Не менш важливою є підтримка міжнародних організацій, які займаються захистом прав журналістів. Такі організації фіксують випадки порушення прав представників медіа, привертають увагу міжнародної спільноти до цих проблем та закликають до відповідальності тих, хто вчиняє злочини проти журналістів. Завдяки діяльності таких організацій питання безпеки журналістів стає більш помітним на міжнародному рівні.

Крім цього, важливою умовою безпечної роботи журналістів є правильне планування їхньої діяльності перед поїздкою у зону бойових дій. Перед від'їздом журналісти повинні зібрати якомога більше інформації про ситуацію в регіоні, оцінити можливі ризики та продумати маршрут пересування. Це допомагає уникнути небезпечних місць і зменшити ризик потрапляння у складні ситуації. Також важливо підтримувати постійний зв'язок із редакцією або колегами, щоб у разі небезпеки можна було швидко повідомити про своє місце перебування та отримати допомогу.

Висновки. Отже, безпека журналістів у зонах бойових дій та на окупованих територіях є однією з найважливіших проблем сучасної журналістики. Представники медіа виконують важливу місію – інформують суспільство про події війни, однак їхня діяльність часто пов'язана з серйозними ризиками.

Забезпечення безпечних умов роботи журналістів потребує комплексного підходу, який включає спеціальну підготовку, використання засобів захисту, дотримання професійних стандартів та підтримку з боку держави і міжнародних організацій.

Таким чином, створення ефективної системи захисту журналістів є необхідною умовою для забезпечення свободи слова та доступу суспільства до правдивої інформації.

Список використаних джерел

1. Децик О. На Миколаївщині окупанти поранили та пограбували швейцарського журналіста. URL: <http://surl.li/ksgovh> дата звернення: 10.10.2024).
2. Європейська правда. Французькі журналісти потрапили під ракетний удар під час

прямого включення з Краматорська. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2023/01/3/7383386/> (дата звернення: 10.10.2024).

3. Єдиний новинний марафон в Україні URL: <http://surl.li/jpfdlq> (дата звернення: 10.10.2024).

4. Збройні Сили України проводять акредитацію ЗМІ для висвітлення воєнних злочинів росії URL: <http://surl.li/kenxys> (дата звернення: 10.10.2024).

5. Кухаренко В. Пропаганда та дезінформація як інструменти інформаційної війни. URL: <http://surl.li/acxzko> (дата звернення: 10.10.2024).

6. Мосейчонок О. Як цивільним журналістам вижити на війні. URL: <http://surl.li/nnurqp> (дата звернення: 10.10.2024).

7. Неллес І. Як змінилась українська журналістика за рік війни. URL: <http://surl.li/nbwqcd> (дата звернення: 10.10.2024)

СЕКЦІЯ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ДИЗАЙН»

ПРОБЛЕМА: «ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ ШЛЯХОМ ПІДВИЩЕННЯ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ДИЗАЙН».

КЕРІВНИК – голова циклової комісії професійної та практичної підготовки (спеціальності «Дизайн»), спеціаліст вищої категорії, член Спілки дизайнерів України **ПАЗИНЮК Марія Василівна**.

СЕКРЕТАР – спеціаліст I категорії, член Спілки дизайнерів України **СОРОКА Оксана Василівна**.

КОСІВСЬКА МАЛЬОВАНА КЕРАМІКА ЯК ФЕНОМЕН УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО МИСТЕЦТВА: ТРАДИЦІЯ, СИМВОЛІКА, СТИЛІСТИКА

Юліана Круць,

студентка I курсу спеціальності «Дизайн».

Науковий керівник – **Пазинюк Марія Василівна**, спеціаліст вищої категорії, член Спілки дизайнерів України.

Актуальність дослідження. У сучасному світі глобалізації та швидких культурних змін особливо важливим є збереження національної ідентичності та традицій. Косівська мальована кераміка є унікальним явищем українського народного мистецтва, яке не лише відображає історію та світогляд гуцульського народу, але й залишається актуальним сьогодні. Її визнання на міжнародному рівні, зокрема включення до списку нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО, підкреслює необхідність дослідження, популяризації та збереження цього мистецтва для майбутніх поколінь.

Мета роботи – дослідження косівської мальованої кераміки як унікального феномену українського народного мистецтва, вивчення її історичних витоків, особливостей техніки виконання, символіки та художньої стилістики, а також усвідомлення її значення як важливої складової культурної спадщини України.

Виклад основного матеріалу. Косівщина завжди була багатою на якісну глину, тому гончарство тут розвивалося з давніх-давен. Якщо спочатку це були звичайні ужиткові речі (гличики, миски), то на межі XVIII–XIX століть стається справжній мистецький вибух. Проста кераміка перетворюється на декоративну, а гуцульські хати прикрашаються розписаними кахлями, що створювали цілі пічні ансамблі [2].

Говорячи про становлення школи, неможливо оминати ім'я Олекси Бахматюка (XIX ст.). Його вироби відрізнялися неймовірною складністю композиції. Поряд із ним славу кераміки творили родини Баранюків, Петро Кошак та Михайло Білецький. Вони ввели у розпис «живі» сцени: музикантів, вершників, мисливців та святкові обряди [1].

Головною технічною особливістю є ритування (гравіювання) по сирій глині. Після покриття білим ангобом майстер продряпує контур малюнка. Традиційна тріада кольорів має глибоку символіку: жовтий – сонце та стигле жито; зелений – Карпатські гори; коричневий – родюча земля. Після випалу фарби розтікаються, створюючи характерний ефект акварельності. Сюжети на кераміці – це графічний літопис: від рослинних мотивів до детальних сцен побуту, праці та вірувань гуцулів.

Висновки. Сьогодні традиція не просто живе -вона процвітає. Завдяки Косівському інституту мистецтв нові покоління майстрів продовжують справу Бахматюка. Ми обрали цю тему, бо пишаюся тим, що саме в моїй області народилося ремесло, визнане людством як світовий скарб. Досліджуючи косівську кераміку, я відчуваю глибокий зв'язок зі своїм корінням. Це мистецтво вчить нас, що навіть звичайна глина в руках майстра може стати дзеркалом душі цілого народу.

Список використаних джерел

1. Косівська мальована кераміка. Гуцулія : етнографічний проєкт. URL: <https://huculia.info/kosiv-painted-ceramics/> (дата звернення: 31.03.2026).
2. Косівська кераміка : [альбом / упоряд. О. Соломченко ; вступ. ст. В. Щербака]. Київ : Мистецтво, 1991. 144 с. URL: <https://lib.knukim.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/Kosiv-Ceramics.pdf> (дата звернення: 31. 03.2026).

СКУЛЬПТУРИ ЙОГАНА ГЕОРГА ПІНЗЕЛЯ В КОСТЕЛІ НЕПОРОЧНОГО ЗАЧАТТЯ ПРЕСВЯТОЇ ДІВИ МАРІЇ У ГОРОДЕНЦІ

Діана Романюк,

студентка I курсу спеціальності «Дизайн».

Науковий керівник – **Пазинюк Марія Василівна,**
спеціаліст вищої категорії, член Спільки дизайнерів України.

Актуальність дослідження. Тема є актуальною, оскільки творчість Пінзеля становить важливу частину української культурної спадщини. Вивчення його скульптур сприяє глибшому розумінню розвитку мистецтва епохи бароко та рококо в Україні, а також збереженню й популяризації національних мистецьких надбань.

Мета роботи – дослідити особливості творчості Йогана Георга Пінзеля та проаналізувати його скульптури в Костелі Непорочного Зачаття Пресвятої Діви Марії у місті Городенка, визначивши їх художню цінність і значення для розвитку українського сакрального мистецтва XVIII століття.

Вигляд основного матеріалу. Йоган Георг Пінзель – найвидатніший скульптор епохи рококо на українських землях. Більшість його творів було знищено в радянський час, однак збережені роботи й сьогодні вражають майстерністю та експресією. Серед них - скульптури на ратуші в Бучачі та в соборі Святого Юрія у Львові. Стиль митця значно випередив свою епоху й у XX столітті став світовою сенсацією [1].

Навколо постаті Йогана Георга Пінзеля зосереджено багато таємниць: невідоме його походження й життєвий шлях, через що митця називають «українським Мікеланджело». Його творчий шлях на українських землях, за свідченням краєзнавців, розпочався з костелу в Городенці. Костел Непорочного Зачаття Пресвятої Діви Марії – це не просто архітектурна споруда, це результат співпраці трьох видатних людей. Граф Микола Потоцький виступив меценатом,

італійський архітектор Бернард Меретин створив проєкт, а Пінзель - наповнив його життям. Храм будувався у 1740-1760 роках. Для Пінзеля це був один із перших масштабних об'єктів. Тільки уявіть: інтер'єр костелу прикрашали п'ять вівтарів і близько 30 скульптур! Головний вівтар вражав фігурами святих Йосифа, Анни, Єлизавети та Якима заввишки понад два метри, а також ангелами з оригінальним композиційним вирішенням. У бокових нефах розміщувалися вівтари Святої Трійці, св. Яна Непомука, св. Вінцента і св. Роха, Розп'яття з Богородицею та св. Іоаном. Амвон прикрашали композиція «Розіслання Христом апостолів», рельєф «Ісус у Єрусалимському храмі» та фігури чотирьох євангелістів[2].

Майже всі скульптури залишилися в храмі, де і були створені, проте частину з них тепер можна побачити в музеї Йогана Пінзеля у Львові (колишній монастир кларисок на Митній площі) та в мистецькій збірці Олеського замку[2].

У радянські часи в приміщенні колишнього костелу була військова частина, потім – профтехучилище. У ті роки комусь спало на думку пустити дерев'яні скульптури на дрова. Якби не мистецтвознавець Борис Возницький, який їх фактично врятував, вивізнивши до Львова, ці твори барокової скульптури зникли б навіки. Три скульптурні ангели, які сьогодні експонуються у Луврі, саме з городенківського храму [3].

Висновки. Отже, творчість Йогана Георг Пінзеля є унікальним явищем українського мистецтва XVIII століття. Скульптурне оздоблення Костелу Непорочного Зачаття Пресвятої Діви Марії у Городенці засвідчує високий рівень майстерності митця, його новаторський підхід та глибоку емоційність образів. Костел у Городенці відіграв важливу роль у формуванні творчого стилю Пінзеля та став одним із ключових осередків його діяльності на українських землях. Попри значні втрати мистецької спадщини в радянський період, збережені та віднайдені твори й реліквії залишаються цінним надбанням національної культури. Вивчення та популяризація цієї спадщини є необхідною умовою збереження історичної пам'яті й розвитку сучасного культурного простору України.

Список використаних джерел

1. Ірина Пустиннікова. Пінзель. Фантазія на тему біографія: Харків, «Фоліо», 2023, 124 с.
2. Інтерактивна карта Української Греко - Католицької церкви. URL: <https://map.ugcc.ua> (дата звернення: 14.02.2025).
3. Радіо Свобода. URL: <https://www.radiosvoboda.org> (дата звернення: 14.02.2025)

МИСТЕЦТВО – МОВА, ЯКУ РОЗУМІЄ КОЖНА ДИТИНА

Юліанна Філоненко,

студентка I курсу спеціальності «Дизайн».

Науковий керівник – **Пазинюк Марія Василівна,**
спеціаліст вищої категорії, член Співки дизайнерів України.

Актуальність дослідження. Питання інклюзії та розвитку дітей із синдром Дауна надзвичайно важливим для суспільства. Ми все більше усвідомлюємо, що кожна дитина має право на самовираження, розвиток і повноцінну участь у житті громади.

Мета роботи – показати, як мистецтво допомагає дітям із синдромом Дауна розвиватися, спілкуватися та знаходити своє місце у світі.

Виклад основного матеріалу. Уже з народження малюк реагує на колір, звук, рух – активно відгукується на всілякі подразники навколишнього світу і з часом сам стає їх автором і джерелом [1]. Особливо це важливо для дітей із синдромом Дауна. Для них мистецтво стає тим самим «містком», через який вони можуть висловити те, що іноді важко сформулювати словами. Образотворча діяльність допомагає розвивати мислення й уяву, адже ця сфера надає дитині можливість пізнавати кольори, різні структури, форми й запахи, допомагає розвивати творчі здібності [1]. Для дітей із синдромом Дауна малювання та ліплення розвивають дрібну моторику й концентрацію, що сприяє їхній самостійності в повсякденному житті. Музика, у свою чергу, сприяє розвитку мови, моторики й емоцій [1]. Але найголовніше – мистецтво розвиває емпатію та допомагає дітям із синдромом Дауна соціалізуватися через спільну творчість. Прикладом є Анастасія Месаренко (14 років), яка створює цікаві роботи. Її приклад показує, що мистецтво допомагає розкривати таланти і виражати себе. У сучасному мистецькому просторі існують ініціативи, які досліджують креативну діяльність людей із синдромом Дауна, прокладаючи мости між цими незвичайними митцями [2].

Висновки. Мистецтво – це не просто хобі чи розвага. Це потужний інструмент для розвитку мислення, емоцій та впевненості у собі. Для дітей із синдромом Дауна – це шлях до інтеграції в суспільство та спосіб знайти своє місце у світі. Мистецтво – це універсальна мова, і я щаслива, що можу допомагати дітям вивчати її.

Список використаних джерел

1. Вплив мистецтва на розвиток дитини. URL: <https://childdevelop.com.ua/articles/develop/216/> (дата звернення: 19.02.2026).
2. У Києві покажуть роботи художників із синдромом Дауна. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2557161-u-kyevi-pokazut-roboti-hudoznikiv-z-sindromom-dauna.html> (дата звернення: 19.02.2026).
3. Як мистецтво впливає на наше життя. URL: <https://debaty.sumy.ua/news/yak-mistetstvo-vplivaye-na-nashe-zhittya> (дата звернення: 19.02.2026).

ПЕТРИКІВСЬКИЙ РОЗПИС, ЙОГО КРАСА ТРАДИЦІЇ ТА ЗНАЧИМІСТЬ У СУЧАСНОМУ ДИЗАЙНІ ІНТЕР'ЄРУ

Діана Ладчук,

студентка III курсу спеціальності «Дизайн».

Науковий керівник – **Пазинюк Марія Василівна,**
спеціаліст вищої категорії, член Спілки дизайнерів

України.

Актуальність дослідження. У сучасному світі дедалі більшого значення набуває збереження національної культурної спадщини та її інтеграція у новітні сфери мистецтва й дизайну. Одним із найяскравіших символів українського декоративного мистецтва є петриківський розпис – унікальна художня традиція, внесена у 2013 році до Репрезентативного списку нематеріальної культурної спадщини людства ЮНЕСКО.

Сьогодні петриківський розпис використовується не лише у народному мистецтві, а й у сучасному дизайні інтер'єру, де він поєднує естетику, символізм та національну ідентичність. Використання традиційних орнаментів у сучасному просторі дозволяє створити атмосферу гармонії, затишку та культурної унікальності.

Мета роботи – проаналізувати особливості петриківського розпису та дослідити його значення і використання у сучасному дизайні інтер'єру.

Виклад основного матеріалу. Петриківський розпис виник у XVIII столітті в селі Петриківка на Дніпропетровщині. Спочатку ним прикрашали стіни хат, печі, меблі та предмети побуту. Основою орнаментів були рослинні мотиви: квіти, ягоди, листя, птахи, які символізували добробут, красу та зв'язок людини з природою.

Особливістю петриківського розпису є техніка виконання. Майстри використовують характерні мазки – «зернятко», «гребінець», «перехідний мазок», що створюють ефект легкості та руху композиції. Для розпису характерні яскраві

кольори: червоний, жовтий, зелений та синій, які підсилюють емоційність та декоративність творів. Значний внесок у розвиток цього мистецтва зробили такі майстри, як Тетяна Пата, Федір Панко, Надія Білокінь та інші. Саме вони зберегли традиційні техніки й передали їх наступним поколінням митців.

У сучасному дизайні інтер'єру петриківський розпис набуває нового значення. Його використовують для оформлення житлових приміщень, ресторанів, готелів, творчих студій та громадських просторів. Орнаменти можуть прикрашати стіни, меблі, текстиль, декоративні панно та посуд. Особливо популярним є поєднання петриківського розпису із сучасними стилями інтер'єру — мінімалізмом, скандинавським стилем та еко-дизайном. У таких інтер'єрах традиційний орнамент виступає яскравим акцентом, який надає простору індивідуальності та національного колориту. Крім естетичної функції, петриківський розпис виконує також культурну та виховну роль, адже сприяє популяризації українського мистецтва та формуванню національної свідомості.

Висновки. Отже, петриківський розпис є не лише важливою частиною української культурної спадщини, а й актуальним елементом сучасного дизайну інтер'єру. Поєднання народних традицій із сучасними тенденціями дозволяє створювати унікальні художні простори, що поєднують красу, гармонію та національну самобутність. Петриківський розпис доводить, що традиційне мистецтво може успішно розвиватися в сучасному світі, залишаючись символом української культури та творчості.

Список використаних джерел

1. Петриківський розпис. Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Петриківський_розпис (дата звернення: 23.05.2026).
2. Петриківський розпис – нематеріальна культурна спадщина ЮНЕСКО // UNESCO. URL: <https://ich.unesco.org/en/RL/petrykivka-decorative-painting-as-a-phenomenon-of-the-ukrainian-ornamental-folk-art-00887> (дата звернення: 23.05.2026).
3. Історія петриківського розпису. Український інститут. URL: <https://ui.org.ua/postcards/petrykivka-painting/> (дата звернення: 23.05.2026).
4. Сучасне використання петриківського розпису в дизайні інтер'єру // Освіта.ua. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/culture/> (дата звернення: 23.05.2026).

**ФОРМУВАННЯ ПРОСТОРОВОЇ ЕСТЕТИКИ
РЕГІОНАЛЬНИХ СТИЛІВ: МАТЕРІАЛИ,
КОЛОРИСТИКА ТА ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ
ІНТЕР'ЄРУ (ПРОВАНС, КАНТРІ, СКАНДИНАВСЬКИЙ
СТИЛЬ)**

Анна Кучер,

студентка III курсу спеціальності «Дизайн».

Науковий керівник – **Сорока Оксана Василівна,**

спеціаліст I категорії, член Спілки дизайнерів

України.

Актуальність дослідження. У сучасній теорії та практиці дизайну інтер'єру простежується стійка тенденція до актуалізації регіональних стилів як носіїв культурної автентичності, емоційної виразності та ідентифікаційного потенціалу простору. Особливе місце серед них посідають прованс, кантрі та скандинавський стиль, формування яких зумовлене комплексною взаємодією природно-кліматичних чинників, локальних ресурсів, традиційного укладу життя та естетичних уявлень відповідних регіонів. У цьому контексті дослідження просторової естетики зазначених стилів набуває особливої актуальності для сучасного проектування житлового середовища, де необхідним є баланс між функціональною доцільністю, ергономікою та художньо-образною цілісністю.

Метою дослідження є системний аналіз закономірностей формування просторової естетики стилів прованс, кантрі та скандинавського крізь призму матеріально-текстурних характеристик, колористичних рішень і принципів організації інтер'єрного простору.

Виклад основного матеріалу. Стиль *прованс* походить із південних регіонів Франції, де визначальний вплив на формування інтер'єру мали інсоляційні умови, аграрний спосіб життя та тісний зв'язок із природним середовищем. Його просторова естетика ґрунтується на принципах світлості, візуальної легкості та романтизованої інтерпретації сільського побуту.

Матеріальною основою виступають натуральні компоненти: деревина, камінь, кераміка, а також текстиль природного походження (льон, бавовна) з характерною флористичною орнаментикою. Значну роль відіграють декоративні техніки, зокрема патинування, штучне зістарення поверхонь, використання фактурних штукатурок. Меблі вирізняються пластичною деталізацією, наявністю різьблення та легкої зношеності як засобу стилістичної виразності [1].

Колірна палітра формується на основі «вицвілих» відтінків (кремових, молочних, лавандових, оливкових, світло-блакитних, пісочних), що забезпечують ефект оптичного розширення простору та створюють атмосферу спокою. Просторова організація передбачає помірну симетрію, делікатне зонування, а також насичення інтер'єру текстильними й декоративними елементами та озелененням (іл. 1).

Іл. 1. Мудборд у стилі прованс

Стиль *кантрі* є узагальненим типом інтер'єру, сформованим на основі традицій сільського житла різних культурних ареалів (Англії, Північної Америки, Європи), що зумовлює його варіативність. Його концептуальною основою є ідея природності, утилітарності та ремісничої автентики. Матеріально-просторове

середовище формується із застосуванням масиву деревини, природного каменю, цегли, кованих металевих елементів та грубих текстильних фактур. Поверхні зберігають або імітують природну фактуру, підкреслюючи тактильність [2].

Колористика тяжіє до теплих, насичених природних тонів (коричневого, теракотового, бежевого, гірчичного, темно-зеленого, бордового), що забезпечують психологічне відчуття стабільності та затишку. Організація простору характеризується функціональною доцільністю, композиційною центрованістю (часто навколо каміна або великого столу) та візуальною насиченістю. Значну роль відіграють елементи ручної роботи, що посилюють автентичність середовища та формують його індивідуалізований характер (іл. 2).

Іл. 2. Обідня зала у стилі кантрі

Скандинавський стиль сформувався в умовах північного клімату та обмеженого природного освітлення, що зумовило орієнтацію на максимальну світлопроникність, функціональність і мінімалістичну естетику. Його ідейною основою є синтез функціоналізму та гуманістичного підходу до організації життєвого простору [3].

Матеріали представлені переважно світлими породами деревини, натуральним текстилем (льон, вовна, бавовна), керамікою, склом і металом із матовою поверхнею. Визначальними є екологічність, довговічність і тактильний комфорт матеріалів.

Колірна гама базується на домінуванні білого, світло-сірого та бежевого, доповнених натуральними відтінками деревини та стриманими акцентами. Білий колір виконує не лише естетичну, але й функціональну роль, підвищуючи коефіцієнт відбиття світла та візуально збільшуючи простір (іл. 3). Принципи організації інтер'єру передбачають мінімізацію декору, відкритість планувальних рішень, ергономічність і багатофункціональність меблів. У результаті формується середовище, що характеризується просторовою ясністю, повітряністю та комфортом [4].

Іл. 3. Мудборд у скандинавському стилі

Висновки. Проведений аналіз засвідчує, що просторова естетика регіональних стилів інтер'єру формується як результат комплексної взаємодії природно-кліматичних умов, матеріально-технологічних можливостей та культурно-побутових традицій. Стили прованс, кантрі та скандинавський, попри відмінності у художньо-образних характеристиках, демонструють спільну орієнтацію на використання натуральних матеріалів, гармонійне поєднання функціональності та естетики, а також тісний зв'язок із природним середовищем.

Водночас кожен із них має власну специфіку формування простору: прованс акцентує на декоративності та світлій романтизованій атмосфері, кантрі – на фактурності, традиційності та композиційній насиченості, тоді як скандинавський стиль репрезентує раціональність, мінімалізм і світлову відкритість.

Отже, застосування принципів цих стилів у сучасному проєктуванні інтер'єру сприяє створенню комфортного та естетично збалансованого середовища. Їх інтерпретація в актуальних дизайнерських практиках дозволяє не лише зберігати культурну спадщину, але й адаптувати її до вимог сучасності, забезпечуючи синтез традицій та інновацій у формуванні простору.

Список використаних джерел

1. Provence style in interior design: refined simplicity of French country. URL: <https://www.pufikhomes.com/en/interior-styles/provans/> (дата звернення: 15.03. 2026).
2. Modern Country Interior Design: Principles, Materials, Technology, and Digital Workflows. URL: <https://www.upuply.com/blog/modern-country-interior-design> (дата звернення: 17.03. 2026).
3. Scandinavian design. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Scandinavian_design (дата звернення: 20.03. 2026).
4. Scandinavian Style and Its Key Features. URL: <https://ideia.ua/en/news/scandinavian-style-and-its-key-features> (дата звернення: 20.03. 2026).
5. Ілюстрація 1. URL: <https://pin.it/Utk4ZfSNn>
6. Ілюстрація 2. Гейнс Джоанна. Своя оселя. Дизайн простору в якому хочеться жити. Київ. ArtHuss, 2019. 352 с.

**СЕКЦІЯ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ПРИКЛАДНА МАТЕМАТИКА» ТА
СЕКЦІЯ ЦИКЛОВОЇ КОМІСІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ТА ПРАКТИЧНОЇ
ПІДГОТОВКИ (СПЕЦІАЛЬНІСТЬ «ІНЖЕНЕРІЯ ПРОГРАМНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ»)**

**ПРОБЛЕМА: «ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ
ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНИХ
КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ФАХІВЦІВ З ПРИКЛАДНОЇ МАТЕМАТИКИ».**

КЕРІВНИК – голова циклової комісії дисциплін професійної та практичної підготовки (спеціальність «Прикладна математика»), спеціаліст вищої категорії
СОЛОНЕЦЬ Дмитро Михайлович.

СЕКРЕТАР – викладач **ГУМЕНЮК Богдан Богданович.**

НЕЧІТКІ МНОЖИНИ ТА ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ

Марія Лейбюк

Анастасія Савчин

студентки II курсу спеціальності «Прикладна математика».

Науковий керівник – **Савка Іван Ярославович**, кандидат фізико-математичних наук, спеціаліст вищої категорії.

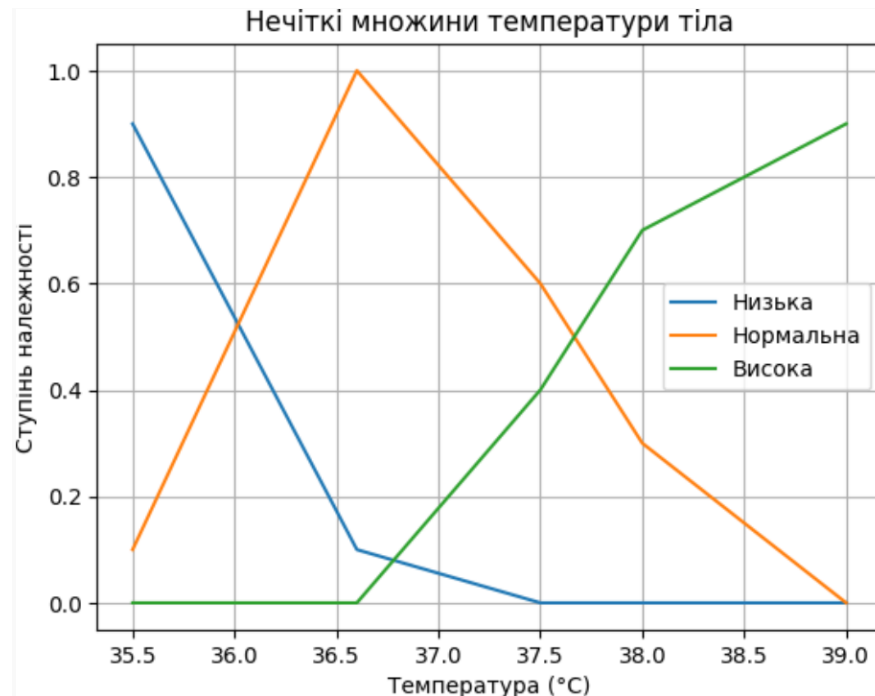
Актуальність дослідження. Зазвичай класична математика спирається на бінарний принцип належності елемента до множини, який добре працює для абстрактних моделей, але не завжди адекватно відображає складність реального світу. У більшості прикладних задач характеристики реальних процесів, такі як температура, швидкість, рівень ризику, комфорт чи стан здоров'я, змінюються неперервно та не мають чітко окреслених меж. Це зумовлює потребу в математичному апараті, здатному коректно описувати поступовість, нечіткість і невизначеність, притаманні реальним явищам.

Виклад основного матеріалу. У 1965 році Лотфі Заде запропонував теорію нечітких множин, яка стала основою нечіткої логіки [1]. Вона дала змогу моделювати явища, де замість бінарного принципу «так/ні» використовується шкала належності від 0 до 1, а логічні висловлювання можуть мати проміжні значення істинності. Це наближає формальні моделі до людського способу мислення, оскільки люди зазвичай оцінюють ситуації не в категоріях «так» або «ні», а з урахуванням ступеня, контексту та попереднього досвіду. Цей підхід виявився надзвичайно ефективним для аналізу складних систем і прийняття рішень в умовах неповної або неточної інформації.

Формування нечіткої множини починається з визначення універсуму, тобто множини всіх можливих значень, на яких буде описуватися відповідне поняття. Далі для кожного лінгвістичного терма (стану або властивості), що відображає якісну характеристику явища, задається функція належності, яка кожному елементу універсуму ставить у відповідність значення зі відрізка $[0,1]$, що інтерпретується як ступінь відповідності елемента даному терму. Функція належності може набувати різних форм (трикутна, трапецієподібна або гаусівська). Отримана модель інтерпретується як спосіб опису поступового переходу між станами без різких меж, що дозволяє формалізувати нечіткі та невизначені явища.

Наприклад, у нечіткій множині «температура тіла» можна виділити такі терми: «низька температура», «нормальна температура» та «висока температура».

Для кожного значення температури можна задати ступені належності до цих термів, наприклад

У наступній таблиці наведено значення відповідних функцій належності.

Температура (°C)	Низька	Нормальна	Висока
35.5	0.9	0.1	0
36.6	0.1	1	0
37.5	0	0.6	0.4
38.0	0	0.3	0.7
39.0	0	0	0.9

Сьогодні нечіткі множини широко застосовуються в техніці, медицині, економіці, штучному інтелекті та навіть у побутових пристроях, роблячи системи більш адаптивними та наближеними до людського мислення.

Однією з найпоширеніших сфер використання нечітких множин є системи автоматичного керування. У побутовій техніці, зокрема в пральних машинах і кондиціонерах, нечітка логіка дозволяє відмовитися від жорстких порогових рішень. Наприклад, ступінь забрудненості білизни оцінюється не як «чиста» або «брудна», а за шкалою з кількома рівнями, що дає змогу оптимізувати режим прання, зменшити витрати ресурсів і підвищити ефективність роботи пристрою. У

системах клімат-контролю враховуються не лише температура повітря, але й вологість, швидкість її зміни та інші фактори, що забезпечує стабільніший комфорт.

У транспортних системах нечіткі множини застосовуються для аналізу дорожньої ситуації та підвищення безпеки руху. Відстань до перешкоди, швидкість автомобіля або ступінь небезпеки рідко можна оцінити однозначно. Нечітка логіка дозволяє працювати з поняттями «близько», «далеко», «повільно», «швидко», визначаючи ступінь ризику та забезпечуючи плавну реакцію системи, наприклад, поступове гальмування або попереджувальний сигнал.

Важливу роль нечіткі множини відіграють у медицині, де симптоми захворювань часто мають різну інтенсивність і не завжди однозначно вказують на певний діагноз. Біль може бути слабким або сильним, а температура – злегка підвищеною чи критичною. Це дає змогу оцінювати ймовірність захворювання з урахуванням сукупності симптомів, що особливо корисно на ранніх стадіях діагностики та в системах підтримки лікарських рішень.

У галузі штучного інтелекту нечіткі множини застосовуються для прийняття рішень за умов неповних або неточних даних. Вони використовуються для оцінки якості, аналізу поведінки систем, розпізнавання образів і обробки природної мови. Оцінювання стану або результату за шкалою від 0 до 1 дозволяє системам діяти гнучко та адаптивно, що є важливою перевагою в складних середовищах.

Фінанси та економіка також є сферами, де нечітка логіка виявилася надзвичайно корисною. Поняття інвестиційного ризику, стабільності ринку або надійності проекту важко формалізувати чіткими числовими межами. Нечіткі множини дозволяють описувати ці характеристики лінгвістичними змінними «низький», «середній», «високий» ризик і будувати прогнози навіть за нестабільних або неповних даних.

У математичних задачах класифікації нечіткі множини дають змогу розбивати об'єкти на групи без жорстких меж, допускаючи часткову належність до кількох класів одночасно. Це особливо важливо для аналізу складних даних, де

чітке розмежування є штучним або некоректним. Подібний підхід лежить в основі нечіткої оптимізації, зокрема задач вибору оптимального варіанту за кількома критеріями. Наприклад, у задачі вибору поїздки одночасно враховуються вартість, тривалість і комфорт. Кожен критерій описується функцією належності, а оптимальним вважається варіант, який забезпечує найкращий баланс між усіма вимогами, навіть якщо не є найкращим за окремим параметром.

Висновки. Теорія нечітких множин стала важливим кроком у розвитку прикладної математики та інтелектуальних систем. Вона дозволила формалізувати поняття, які раніше вважалися суб'єктивними або нечітко визначеними. Завдяки цьому стало можливим створення систем, що працюють ближче до людського способу мислення. Нечіткі множини й надалі залишаються потужним інструментом моделювання, аналізу та прийняття рішень у найрізноманітніших галузях науки й техніки.

Список використаних джерел

1. Zadeh L. A Fuzzy sets. Information and Control, 8 (3), (1965), 338–353.
2. Zimmermann H. J. Fuzzy Sets. Decision Making and Expert Systems. Kluwer: Dordrecht, 1987, 335 p.
3. Желдак Т.А., Коряшкіна Л.С., Ус С.А. Нечіткі множини в системах управління та прийняття рішень: навч. посіб. Дніпро : НТУ «ДП», 2020. 387 с.
4. Зайченко Ю.П. Теорія прийняття рішень. Київ: Видавництво «КПІ», 2014. 412 с.

ЕЛІПТИЧНІ КРИВІ У КРИПТОГРАФІЇ ТА ЇХ РОЛЬ У СИСТЕМАХ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Олександр Бійовський,

студент II курсу спеціальності «Прикладна математика».

Науковий керівник – **Остафійчук Марія Миколаївна,**
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

Актуальність дослідження. Стрімкий розвиток систем штучного інтелекту зумовлює необхідність забезпечення їхньої інформаційної безпеки. Сучасні ШІ-системи є вразливими до ряду атак, зокрема **data poisoning**, adversarial-атак та атак типу «man-in-the-middle», що можуть призводити до спотворення результатів роботи моделей або витоку конфіденційної інформації.

У цьому контексті важливу роль відіграють криптографічні методи захисту інформації. Особливе місце займає криптографія на еліптичних кривих (Elliptic Curve Cryptography, ECC), яка забезпечує високий рівень криптостійкості при відносно малих розмірах ключів.

Мета роботи – дослідити математичні основи еліптичних кривих та проаналізувати їх застосування в криптографічних механізмах забезпечення безпеки систем штучного інтелекту.

Виклад основного матеріалу. Еліптичні криві – це математичні об'єкти, які задаються спеціальним рівнянням і мають важливі властивості для побудови криптографічних алгоритмів. У криптографії використовуються не самі криві як геометричні фігури, а множини точок на них, визначені у дискретному числовому середовищі.

Основною операцією є багаторазове додавання однієї і тієї ж точки до самої себе. Ця операція легко виконується, але зворотний процес — визначення, скільки разів була виконана така операція — є дуже складним. Саме ця властивість

забезпечує надійність криптографічних систем.

На основі еліптичних кривих реалізуються ключові криптографічні алгоритми. Один із них — це протокол обміну ключами, який дозволяє двом сторонам створити спільний секретний ключ через відкритий канал зв'язку без передачі самого ключа.

Інший важливий механізм — цифровий підпис, який дозволяє перевірити справжність інформації та гарантує, що вона не була змінена під час передачі. Це особливо важливо для систем штучного інтелекту, наприклад, при оновленні моделей або передачі даних між серверами.

Застосування таких методів дозволяє забезпечити:

- конфіденційність інформації;
- цілісність даних;
- автентичність джерела;
- захист від несанкціонованого втручання.

Висновки. Криптографія на еліптичних кривих є одним із найперспективніших напрямів забезпечення інформаційної безпеки систем штучного інтелекту. Її математична основа забезпечує високу криптостійкість, а ефективність реалізації робить її придатною для широкого спектра застосувань.

Подальші дослідження можуть бути спрямовані на інтеграцію ЕСС з новими архітектурами ШІ та розробку стійких до квантових атак алгоритмів.

Список використаних джерел

1. Goodfellow I., Bengio Y., Courville A. Deep Learning. MIT Press, 2016.
2. Koblitz N. Elliptic Curve Cryptosystems. Mathematics of Computation, 1987.
3. Miller V. Use of Elliptic Curves in Cryptography. CRYPTO, 1985.

БІОНІКА: ВИКОРИСТАННЯ ПРИНЦИПІВ ЖИВОЇ ПРИРОДИ В ІНЖЕНЕРІЇ ТА ТЕХНОЛОГІЯХ

Яна Гуш, Дарина Оробчук,
студенти I курсу спеціальності
«Комп'ютерні науки».

Науковий керівник – **Перчик**

Мар'яна Володимирівна, спеціаліст.

Актуальність дослідження. У сучасних умовах стрімкого розвитку науки і технологій, зростання антропогенного впливу на довкілля особливої уваги набуває пошук ефективних, інноваційних і екологічно безпечних рішень. Біоніка як міждисциплінарний напрям дозволяє використовувати принципи організації та функціонування живих систем для створення новітніх технічних розробок. Застосування біонічних підходів сприяє підвищенню ефективності технологій, зменшенню енергозатрат і мінімізації негативного впливу на навколишнє середовище. Крім того, розвиток таких напрямів, як штучний інтелект і Brain-Inspired Computing, робить цю науку ще більш перспективною. Саме тому дослідження біоніки є актуальним і необхідним для майбутнього розвитку науки й техніки.

Мета роботи – дослідити біоніку як міждисциплінарний науковий напрям, з'ясувати її основні принципи та значення, а також розглянути приклади використання ідей живої природи в техніці, архітектурі та сучасних технологіях, окреслити перспективи розвитку цієї науки.

Виклад основного матеріалу. Біоніка (походить від грецького βίον – життя та суфікса -іс – подібний) – це наука, що досліджує принципи роботи живих систем

для створення інноваційних технологічних рішень. Замість простого копіювання природи, ця міждисциплінарна галузь на стику біології та інженерії моделює структуру та функції організмів для розв'язання складних технічних задач. Важливою основою біоніки є екологічний підхід: дбайливе ставлення до ресурсів та мінімізація шкідливого впливу людини на довкілля [4, с.6].

Біоніка як відносно молодий науковий напрям уже має значні теоретичні та практичні здобутки. Використання природних форм і принципів у архітектурі, дизайні та техніці є закономірним явищем, оскільки всі об'єкти живої та неживої природи підпорядковуються єдиним фізичним законам. Це дає змогу використовувати в штучних системах такі природні закономірності, як симетрія, повторюваність елементів, циклічність процесів та адаптація до дії сили тяжіння [4, с.6].

Яскравим прикладом практичної біоніки є створення безпілотних літальних апаратів, що імітують комах. На відміну від звичайних квадрокоптерів, вони використовують механізм швидкого махання крилами, подібний до рухів бджіл чи бабок. Це забезпечує можливість зависання у повітрі, швидкої зміни траєкторії руху та проникнення у важкодоступні простори. Зокрема, проєкт RoboBee, розроблений у Гарвардському університеті, є прототипом подібних систем, які в майбутньому зможуть запилювати рослин або шукати людей під завалами. Хоча їхня конструкція складна, а час автономної роботи поки обмежений, їхня маневреність і безшумність мають незаперечні переваги [1].

Окремим напрямом є архітектурно-будівельна біоніка. Інженери запозичують конструктивні принципи навіть у таких природних об'єктів, як листя рослин: вивчення його каркаса та системи жилкування допомогло створити міцні конструкції дахів. Зокрема, принцип центральної балки з поперечними ребрами, до яких кріпиться покриття, дозволяє рівномірно розподіляти навантаження та підвищувати стійкість будівлі. Такі конструктивні рішення дають змогу зводити споруди з великими прольотами, що краще пристосовані до вітру, снігу та інших

природних чинників [2, с.31].

Сьогодні біоніка виходить на новий рівень, звертаючись до найскладнішого об'єкта – людського мозку. Одним із перспективних напрямів є Brain-Inspired Computing (BIC), основним завданням якого є відтворення принципів обробки інформації нейронами для створення високоефективних систем штучного інтелекту. Це справжній виклик для сучасної науки, що відкриває широкі перспективи для розвитку обчислювальної техніки [3].

Таким чином, подальший розвиток біоніки у найближчі десятиліття відкриє нові перспективи для науки і техніки. Зі скороченням відмінностей між природними структурами та людськими винаходами з'являться ширші можливості для інтеграції біологічних принципів у технічні розробки. Водночас стрімкий розвиток технологій і систем штучного інтелекту актуалізує питання збереження людської ідентичності та необхідності відповідального використання наукових досягнень.

Висновки. Біоніка є важливою наукою, що поєднує знання про природу з технічними досягненнями людини. Вона дозволяє створювати ефективні, економічні та екологічні рішення, використовуючи принципи живих організмів. Завдяки цьому вже з'явилися сучасні технології, які значно полегшують життя людей. Біоніка має великий потенціал у майбутньому, особливо у сфері штучного інтелекту. Проте важливо розвивати її відповідально, щоб технологічний прогрес не став загрозою для людини.

Список використаних джерел

1. Автономні літаючі мікророботи: RoboBees. URL: <https://wyss.harvard.edu/technology/robobees-autonomous-flying-microrobots/>
2. Волощук І.С., Горбань Л.В. та ін.; за ред. наук. Довгого О.С., Гальченка М.С. Глосарій з наукової освіти уклад.: Київ: Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2024. 218 с.
3. Новий виклик для біоніки. URL: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC5071337/>
4. Сьомка С.В. Біоніка в дизайні середовища: навч. посіб. К.: НАКККиМ, 2016. 244 с.

БІОТЕХНОЛОГІЇ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ НАПРЯМ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ НАУКИ

Сергій Кіщук, Іван Андрейчук,
студенти I курсу спеціальності
«Комп'ютерні науки».

Науковий керівник – **Перчик Мар'яна
Володимирівна**, спеціаліст.

Актуальність дослідження. На сучасному етапі розвитку цивілізації біотехнології стали одним із ключових факторів науково-технічного прогресу. Поєднання біологічних знань з інженерними та інформаційними технологіями відкриває безпрецедентні можливості для розв'язання глобальних проблем: від розробки нових лікарських засобів до забезпечення екологічної безпеки. Для студентів спеціальності «Комп'ютерні науки» вивчення цього напрямку є особливо важливим, оскільки сучасна біотехнологія базується на методах біоінформатики, моделюванні та обробці даних.

Мета роботи – розкрити сутність біотехнологій як інноваційного напрямку сучасної науки, розглянути їхні основні вектори розвитку та визначити роль комп'ютерних технологій у цій галузі.

Виклад основного матеріалу. Біотехнологія – це міждисциплінарна галузь, що використовує живі організми або біологічні системи для створення продуктів і розв'язання технологічних завдань.

Сучасна наука класифікує біотехнології за «кольоровою» схемою:

1. Червона (медична): розробка вакцин, генна терапія та персоналізована медицина.
2. Зелена (сільськогосподарська): створення стійких сортів рослин та біодобрих.

3. Біла (промислова): виробництво біопалива та екологічно чистих матеріалів.

4. Сіра (екологічна): технології очищення довкілля за допомогою мікроорганізмів.

Важливою складовою сучасних біотехнологій є цифровізація процесів. *Комп'ютерні технології дозволяють значно розширити можливості науки через:*

- Біоінформатику: використання алгоритмів для аналізу генетичних послідовностей, структурування біологічних даних та прогнозування результатів експериментів.

- Моделювання (In silico): проведення віртуальних експериментів, що дозволяє прогнозувати взаємодію молекул без лабораторних тестів.

- Штучний інтелект: використання алгоритмічних підходів і обчислювальних моделей для діагностики хвороб, проєктування білків і оптимізації біотехнологічних процесів.

Сучасна біотехнологія включає широкий спектр методів та напрямів, що дозволяють застосовувати біологічні знання для вирішення актуальних проблем у медицині, сільському господарстві, промисловості та екології [1].

Основні методи та напрями біотехнології:

Генна інженерія – зміна генотипу організмів для створення нових видів або поліпшення властивостей існуючих рослин, тварин і мікроорганізмів. Методи генетичної інженерії включають використання «векторних ДНК», рекомбінантної ДНК, створення трансгенних рослин і тварин.

Клітинна інженерія – передбачає модифікацію або виведення нових клітин із тих, що вже існують. Це включає розробку штамів різних мікроорганізмів, виведення нових порід тварин та сортів рослин, створення харчових продуктів та кормів для тварин, а також розробку засобів захисту сільськогосподарських культур від шкідників і хвороб. Важливою складовою є впровадження методик для збереження та відновлення екологічної рівноваги [3].

Клонування та гібридизація – отримання точних копій організмів, клітин або молекул природним або штучним шляхом. Перші успішні експерименти були проведені на рослинах, а сьогодні цю методику використовують і для генетичного виведення бактерій.

Біоінженерія, біомедицина та біофармакологія – розробка медичних препаратів, біосенсорів, біоматеріалів та впровадження наномедичних технологій у практику.

Біоремедіація – екологічно безпечний метод очищення забруднених ґрунтів, води та повітря шляхом використання мікроорганізмів, грибів або рослин [4].

Зі стрімким розвитком комп'ютерних наук з'явилися нові важливі професійні напрямки у біотехнології. До ключових спеціальностей належать: *інженери-біоінформатики, комп'ютерні біологи та аналітики біоінформатики*.

Інженери-біоінформатики – це фахівці, які створюють програмне забезпечення та інструменти для аналізу біологічних даних. Вони поєднують глибокі знання алгоритмів, структур даних та високопродуктивних обчислень із біологічними дослідженнями. Інженери-біоінформатики розробляють системи управління даними, що інтегрують лабораторні, операційні та дослідницькі результати, а також підтримують конвеєри обробки біологічної інформації для використання біологами у великих проєктах. Прикладом є фахівці компанії Seres Therapeutics (Кембрідж, Массачусетс), які проєктують і моделюють системи управління даними для біологічних експериментів.

Комп'ютерні біологи поєднують знання біології та інформатики для розробки алгоритмів, що дозволяють аналізувати великі обсяги біологічних даних та моделювати біологічні процеси. Їхня робота включає перевірку гіпотез, відстеження причинно-наслідкових зв'язків і використання обчислювальних методів для розв'язання складних біологічних завдань, таких як вивчення генетичних порушень чи хвороб.

Аналітики біоінформатики займаються великомасштабним аналізом та структуризацією біологічних даних. Вони працюють у тісній взаємодії з біологами та інженерами-біоінформатиками, забезпечуючи створення ефективних систем обробки даних, методів візуалізації та користувацьких інтерфейсів для наукових команд. Наприклад, аналітики компанії Regeneron Pharmaceuticals (Нью-Йорк) підтримують генетичні проєкти, обробляють генотипні та фенотипові дані й допомагають у розробці нових досліджень і лікарських препаратів [2].

Таким чином, сучасна біотехнологія є міждисциплінарною галуззю, яка поєднує біологічні знання, інженерні рішення та комп'ютерні технології для створення нових продуктів і розв'язання складних науково-технічних завдань. Важливу роль у розвитку біотехнологій відіграють фахівці, які здатні застосовувати сучасні цифрові інструменти для аналізу та моделювання біологічних даних, що дозволяє швидше впроваджувати інновації та створювати безпечні й ефективні продукти для суспільства.

Висновки. Біотехнології є ключовим чинником інноваційного розвитку сучасної науки, здатним значно підвищити якість життя людини та розв'язати глобальні проблеми, такі як боротьба з хворобами, забезпечення продовольчої безпеки та охорона довкілля. У майбутньому біотехнологія продовжить розширювати свої можливості, поєднуючи біологічні принципи, інноваційні технології та цифрові інструменти для створення безпечних, екологічних і високоефективних рішень у різних сферах людської діяльності.

Список використаних джерел

1. Біотехнологія: методи, напрямки та нанотехнології в біології. URL: <https://biocor-tech.com/blog/metody-biotehnologii>
2. Комп'ютерні науки – прискорювач досягнень в біотехнології. URL: https://duikt.edu.ua/ua/news-1-626-12211-kompyuterni-nauki---priskoryuvach-dosyagnen-v-biotehnologii_kafedra-kompyuternih-nauk-ta-informaciynih-tehnologiy
3. Основні напрямки біотехнології. URL: <https://uahistory.co/lesson/lessons-course-biology-11-class-zadorojnii-2011/20.php>
4. Сучасні біотехнології. URL: <https://archive.liga.science/index.php/universum/article/view/1724>

СЕКЦІЯ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ ПРАВА ТА ПРАВООХОРОННОЇ СИСТЕМИ ОЧИМА МОЛОДИХ ДОСЛІДНИКІВ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

ПРОБЛЕМА: «ДОСЛІДЖЕННЯ АКТУАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ РОЗВИТКУ ПРАВОВОЇ НАУКИ ТА ПРАКТИКИ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНИХ ІНСТИТУЦІЙ, ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ, ЦИФРОВІЗАЦІЇ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ»

КЕРІВНИК – голова циклової комісії професійної та практичної підготовки (спеціальність «Право» та «Правоохоронна діяльність»), спеціаліст вищої категорії
САВЧИН Наталія В'ячеславівна

СЕКРЕТАР – методист **ДЕМ'ЯНЧУК Ольга Ярославівна.**

ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА ЯК ОСНОВА КОНСТИТУЦІЙНОГО ЛАДУ УКРАЇНИ

Вероніка Лавришин

студентка III курсу спеціальності «Право».

Науковий керівник – **Зінич Любомир Васильович**, спеціаліст, кандидат юридичних наук, доцент кафедри конституційного, міжнародного та адміністративного права.

Актуальність проблеми. Верховенство права є фундаментальним принципом правової держави, який визначає характер взаємодії держави, суспільства та особи. У сучасних умовах розвитку України особливої актуальності набуває проблема забезпечення ефективної реалізації цього принципу, зокрема в контексті реформування правової системи та інтеграції до європейського правового

простору.

Мета роботи – дослідити принцип верховенства права, його сутність, елементи та значення у системі конституційних цінностей України.

Виклад основного матеріалу. Верховенство права означає панування права у суспільстві та пріоритет прав і свобод людини. Відповідно до статті 8 Конституції України цей принцип визнається і діє, а Конституція має найвищу юридичну силу. До його основних елементів належать законність, юридична визначеність, заборона свавілля, доступ до правосуддя та інші [1, с. 8].

Цей принцип тісно пов'язаний із іншими конституційними цінностями, зокрема принципом поділу влади, який забезпечує недопущення концентрації влади в одних руках і створює систему стримувань і противаг. Верховенство права визначає не лише зміст законів, а й якість їх застосування.

Важливу роль у забезпеченні верховенства права відіграє Конституційний Суд України, який здійснює контроль за відповідністю законів Конституції та забезпечує захист конституційних прав громадян. Його рішення є обов'язковими та мають значний вплив на розвиток правової системи держави.

Висновки. Отже, принцип верховенства права є фундаментальною основою конституційного ладу України та гарантією функціонування держави як демократичної і правової. Його реалізація забезпечує ефективний захист прав людини, обмежує державну владу та сприяє формуванню довіри громадян до державних інституцій.

Подальше вдосконалення механізмів реалізації цього принципу є необхідною умовою розвитку України як сучасної європейської держави.

Список використаних джерел

1. Погребняк С. Принцип верховенства права: деякі теоретичні проблеми. (дата звернення 04.03.2026).
2. Порівняльне конституційне право: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2025.
3. Рішення ЄСПЛ у справі *Tomenko v. Ukraine* (2025). (дата звернення 16.03.2026).

ЦНАП У ВОЄННИЙ ЧАС: ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ТА НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ

Ангеліна Волошанюк,

студентка III курсу спеціальності «Право».

Науковий керівник – **Малиновська Ірина
Володимирівна**, викладач-методист, спеціаліст вищої
категорії.

Актуальність проблеми. Повномасштабне вторгнення рф спричинило безпрецедентні виклики для системи публічного управління в Україні. Центри надання адміністративних послуг стали ключовими точками взаємодії держави з громадянами, особливо в умовах масового внутрішнього переміщення осіб та втрати документів. Дослідження особливостей їхньої роботи під час дії правового режиму воєнного стану є необхідним для забезпечення безперервності надання послуг та подальшої модернізації системи через цифрові інструменти.

Мета роботи – проаналізувати основні виклики, що постали перед центрами надання адміністративних послуг в умовах війни, та обґрунтувати шляхи підвищення ефективності їхньої діяльності через впровадження мобільних рішень та цифровізацію сервісів.

Виклад основного матеріалу. В умовах воєнних дій мобільні рішення швидко реагують на зміну зовнішніх чинників. Зокрема, «потреба у надання адмінпослуг у прифронтових районах Донецької та Луганської областей зумовила створення мобільних центрів надання адміністративних послуг на базі вантажівок (ЦНАП-трансформери), що дало можливість залучення центрів надання адміністративних послуг до обслуговування великої кількості заявників» [1, с. 10].

З початку повномасштабного вторгнення у сфері надання адміністративних послуг спостерігалися чимало проблем. Найбільш гостро постали питання,

пов'язані із «встановленням особи у випадку втрати нею всіх документів, оскільки в цей час було закрито демографічні реєстри та припинено діяльність Державної міграційної служби; зупинкою усіх видів послуг, які виконуються із використанням державних реєстрів; зупинкою реєстрації місця проживання» [2, с. 35]. Станом на 2026 рік особливого значення набуває технологія шерингу документів через платформу «Дія» та інтеграція системи «Вулик» для автоматизації процесів надання адміністративних послуг.

Висновки. Робота центрів надання адміністративних послуг в умовах війни довела свою адаптивність, проте потребує стабільного фінансування та відновлення доступу до державних реєстрів у постраждалих регіонах. Пріоритетним залишається розвиток мобільних центрів надання адміністративних послуг та подальше розширення переліку електронних послуг, що мінімізує вплив безпекових факторів на доступ громадян до сервісів.

Список використаних джерел

1. Моніторинг роботи мобільних центрів надання адміністративних послуг в умовах війни. URL: https://polaris.org.ua/documents/library/369/PROSTO_Monitoring_the_work_of_mobile_ASCs.pdf С. 7–10.
2. Проблеми надання адміністративних послуг в умовах війни URL: <https://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/18445/1/37%20конференція.pdf#page=33> С. 35.

ДОВЕДЕННЯ ДО САМОГУБСТВА ЯК КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Катерина Куцій,

студентка III курсу спеціальності «Право».

Науковий керівник – **Наконечна Іванна Миколаївна,**
спеціаліст вищої категорії.

Актуальність проблеми. Проблема доведення до самогубства є однією з найбільш складних і водночас соціально значущих у кримінальному праві, оскільки посягає на найвищу цінність – життя людини. Особливість цього кримінального правопорушення полягає у відсутності прямого фізичного впливу на потерпілого, адже винна особа впливає на психічний стан людини, формуючи у неї намір позбавити себе життя.

Метою дослідження є комплексний аналіз доведення до самогубства як кримінального правопорушення, визначення його юридичних ознак, а також дослідження проблем кваліфікації та доказування.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до ст. 120 Кримінального кодексу України, доведення до самогубства полягає в умисному впливі на особу шляхом жорстокого поводження, шантажу, систематичного приниження гідності або інших протиправних дій, що призвели до самогубства або замаху на нього [2].

Об'єктом цього кримінального правопорушення є життя людини, а також її психічне здоров'я, честь, гідність і свобода волевиявлення. Такий підхід пояснюється тим, що посягання здійснюється не лише на фізичне існування особи, а й на її внутрішній психічний стан.

Об'єктивна сторона включає: протиправну поведінку винного; суспільно небезпечні наслідки у вигляді самогубства або замаху; причинний зв'язок між діями винного та зазначеними наслідками. Дії винного можуть проявлятися у різних формах, зокрема у вигляді систематичних образ, приниження честі та гідності,

погроз, шантажу, психологічного тиску, а також ізоляції чи ігнорування потерпілого.

Суб'єктом кримінального правопорушення є осудна фізична особа, яка досягла 16-річного віку. Суб'єктивна сторона характеризується умисною формою вини. Умисел включає інтелектуальний та вольовий елементи. Інтелектуальний елемент передбачає усвідомлення особою характеру своїх дій і передбачення їх можливих наслідків. Вольовий елемент полягає у бажанні або свідомому допущенні настання таких наслідків [1]. Розрізняють прямий і непрямий умисел. При прямому умислі особа прагне довести потерпілого до самогубства. При непрямому — вона усвідомлює можливість таких наслідків, але свідомо допускає їх настання. У практиці частіше має місце саме непрямий умисел.

Особливістю цього кримінального правопорушення є складний причинний зв'язок, оскільки останню дію вчиняє сам потерпілий. Саме тому доведення вини особи потребує детального аналізу всіх обставин справи.

Суттєвою проблемою є доказування. У більшості випадків відсутні прямі докази, що ускладнює встановлення вини. У зв'язку з цим важливу роль відіграють непрямі докази, зокрема листування, показання свідків, аналіз поведінки сторін, а також висновки судово-психологічних і психіатричних експертиз.

Висновки. Доведення до самогубства є складним кримінальним правопорушенням, яке характеризується опосередкованим впливом на потерпілого та посяганням на його психічний стан. Його специфіка зумовлює значні труднощі у кваліфікації та доказуванні. В умовах сучасного інформаційного суспільства особливого значення набувають нові форми психологічного впливу, зокрема кібербулінг, що потребує вдосконалення правового регулювання.

Список використаних джерел

1. Навроцький В.О. Кримінальне право України. Особлива частина. Київ: Юрінком Інтер, 2020.
2. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ: ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ

Ангеліна Максим'юк,

студентка III курсу спеціальності «Право».

Науковий керівник – **Гаргат-Українчук Ольга Миронівна**, спеціаліст вищої категорії, кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального права, процесу і криміналістики.

Актуальність проблеми. В умовах повномасштабної збройної агресії Російської Федерації проти України проблема внутрішнього переміщення населення набула особливої актуальності. Значна кількість громадян була змушена залишити свої домівки через бойові дії, окупацію територій та загрозу життю і здоров'ю. Зазначене явище створює значні виклики для системи адміністративного права, оскільки держава повинна забезпечити належний рівень правового захисту та інтеграції ВПО у нові громади.

Мета роботи – дослідження є комплексний аналіз адміністративно-правового статусу внутрішньо переміщених осіб, визначення його елементів та формування пропозицій щодо вдосконалення механізмів реалізації їх прав.

Виклад основного матеріалу. Адміністративно-правовий статус внутрішньо переміщених осіб є різновидом спеціального правового статусу, який виникає у зв'язку з вимушеним переміщенням особи в межах держави. Він включає додаткові права, обов'язки та гарантії, що спрямовані на забезпечення належного рівня захисту особи. У сучасній правовій науці підкреслюється, що правовий статус особи є системою закріплених у законодавстві прав, свобод та обов'язків. Відповідно, статус ВПО має комплексний характер і визначається нормами адміністративного права.

Основними елементами адміністративно-правового статусу ВПО є: по-перше, принципи, серед яких особливе значення мають принцип доступності та принцип

недискримінації. По-друге, спеціальні права. До них належать право на соціальну допомогу, право на єдність сім'ї, право на отримання виплат за фактичним місцем проживання та право на повернення до попереднього місця проживання [1, с. 11]. По-третє, обов'язки внутрішньо переміщених осіб, які полягають у необхідності повідомлення органів державної влади про зміну місця проживання чи інших обставин, що впливають на їх статус. Це забезпечує ефективність функціонування адміністративної системи [1, с. 13]. По-четверте, гарантії реалізації прав ВПО. Вони включають діяльність органів державної влади, органів місцевого самоврядування, а також функціонування центрів надання адміністративних послуг. Важливу роль у цьому процесі відіграє цифровізація державних послуг, зокрема через застосунок Дія, що значно спрощує доступ до адміністративних процедур. Особливу увагу приділено визначенню моменту набуття статусу ВПО. Встановлено, що юридичний факт виникнення статусу пов'язаний саме з моментом адміністративної реєстрації особи [2, с. 6]. Це відповідає принципам належного врядування та сучасним тенденціям розвитку адміністративного права. Крім того, адміністративно-правовий статус ВПО має динамічний характер, оскільки змінюється залежно від обставин переміщення, інтеграції або повернення особи до попереднього місця проживання. Це зумовлює необхідність постійного вдосконалення законодавства та адміністративних процедур.

Висновки. Удосконалення адміністративно-правового статусу ВПО є важливою умовою забезпечення прав людини та стабільності держави. По-перше, необхідно законодавчо закріпити механізм поступового припинення статусу ВПО. По-друге, доцільно посилити роль органів місцевого самоврядування у процесах інтеграції ВПО. По-третє, важливим напрямом є подальший розвиток цифрових адміністративних сервісів.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб». Київ, 2014.
2. Керівні принципи ООН з питань внутрішнього переміщення. Нью-Йорк, 1998.
3. Практика Європейського суду з прав людини.

ОСОБИСТІ НЕМАЙНОВІ

ПРАВОВІДНОСИНИ ПОДРУЖЖЯ

Марія Гавадзин,

студентка III курсу спеціальності «Право».

Науковий керівник – **Савчин Наталія В'ячеславівна,**
спеціаліст вищої категорії.

Актуальність проблеми. У сучасному суспільстві дедалі більшого поширення набувають фактичні шлюбні відносини, тобто спільне проживання жінки та чоловіка однією сім'єю без державної реєстрації шлюбу. Така форма сімейного життя часто визначається як «цивільний шлюб», однак у юридичному розумінні вона не прирівнюється до зареєстрованого шлюбу. Відсутність офіційного статусу подружжя може призводити до складнощів у реалізації та захисті прав сторін, що зумовлює потребу наукового аналізу даної проблематики.

Мета роботи – дослідити правову природу фактичних шлюбних відносин та визначити особливості реалізації особистих немайнових прав осіб, які проживають однією сім'єю без державної реєстрації шлюбу.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до Сімейного кодексу України, шлюбом є сімейний союз жінки та чоловіка, зареєстрований у державному органі реєстрації актів цивільного стану [1, ст. 21]. Саме державна реєстрація є юридичним фактом, з яким закон пов'язує виникнення правового статусу подружжя. Отже, особисті немайнові права та обов'язки подружжя у повному обсязі виникають лише після офіційного укладення шлюбу.

Разом із тим, законодавство України визнає існування фактичних шлюбних відносин, хоча й не прирівнює їх до шлюбу. Зокрема, у ст. 74 Сімейного кодексу України передбачено, що якщо жінка та чоловік проживають однією сім'єю, не перебуваючи у шлюбі між собою або в іншому шлюбі, то майно, набуте ними за час спільного проживання, належить їм на праві спільної сумісної власності [1, ст. 74].

Таким чином, закон надає правове значення фактичним шлюбним відносинам, проте переважно у сфері майнових прав.

Особисті немайнові правовідносини у фактичному шлюбі є складнішими, оскільки Сімейний кодекс прямо не закріплює за такими особами прав, які належать подружжю. У зареєстрованому шлюбі подружжя має низку особистих немайнових прав, зокрема право на повагу до індивідуальності, право на вибір місця проживання, право на свободу вибору роду занять, право на материнство та батьківство [1, ст. 49–56]. Проте у випадку фактичного шлюбу особи не набувають статусу подружжя, а отже, ці права не діють як спеціальні сімейно-правові гарантії.

Водночас певні особисті немайнові права осіб, які проживають однією сім'єю без шлюбу, можуть реалізовуватися на підставі норм цивільного законодавства, що гарантує кожній особі право на повагу до гідності, свободу та недоторканність приватного життя [2, ст. 3]. Тобто, навіть без реєстрації шлюбу кожна особа зберігає загальні права людини, однак їх захист здійснюється не як прав подружжя, а як прав громадянина.

Висновки. Фактичні шлюбні відносини є поширеним явищем, однак вони не створюють повного комплексу особистих немайнових прав і обов'язків, характерних для подружжя у зареєстрованому шлюбі. Законодавство України частково визнає такі відносини, переважно у сфері майнових прав, однак питання особистих немайнових прав залишається недостатньо врегульованим. Отже, актуальним залишається питання вдосконалення законодавства щодо фактичних шлюбних відносин з метою більш ефективного захисту прав та свобод осіб, які перебувають у таких відносинах.

Список використаних джерел

1. Сімейний кодекс України: Закон України від 10.01.2002 № 2947-III <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>.
2. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15/ed20230428#Text>.

ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО

Христина Дмитрук,

студентка III курсу спеціальності «Право».

Науковий керівник – **Наконечна Іванна Миколаївна,**
спеціаліст вищої категорії.

Актуальність проблеми. Домашнє насильство є однією з найгостріших соціально-правових проблем сучасності, що посягає на основоположні права людини – життя, здоров'я, честь і гідність. Особливої актуальності проблема набуває в умовах соціальної нестабільності та воєнного стану. Значною перешкодою у протидії є латентність явища.

Мета роботи – проаналізувати особливості кримінальної відповідальності за домашнє насильство та визначити проблеми правозастосування

Виклад основного матеріалу. Домашнє насильство визначається як систематичне вчинення фізичного, психологічного, сексуального або економічного впливу щодо особи, з якою кривдник перебуває у сімейних або близьких відносинах. Ключовою ознакою є систематичність діяння, тобто його повторюваність у часі, що свідчить про тривалий характер протиправної поведінки, а не одноразовий конфлікт.

Форми домашнього насильства є різноманітними та можуть проявлятися як окремо, так і в сукупності. Фізичне насильство охоплює застосування сили, що може виражатися у нанесенні тілесних ушкоджень, штовханні, побитті або інших діях, які завдають шкоди здоров'ю особи. Психологічне насильство включає образи, приниження, погрози, переслідування, контроль поведінки та ізоляцію потерпілого від соціального оточення. Сексуальне насильство полягає у примусі до вчинення дій сексуального характеру без добровільної згоди особи. Економічне насильство проявляється в обмеженні доступу до фінансових ресурсів, забороні

працювати, контролі доходів або позбавленні необхідних засобів існування. У сучасних умовах також набуває поширення цифрове насильство, яке здійснюється через засоби електронної комунікації (погрози, переслідування, контроль у соціальних мережах).

Кримінальна відповідальність за домашнє насильство передбачена законодавством України та базується на визначенні складу кримінального правопорушення. Об'єктом є суспільні відносини, що забезпечують охорону життя, здоров'я, честі, гідності та психологічного благополуччя особи. Об'єктивна сторона включає систематичні дії або бездіяльність, які спричиняють або можуть спричинити шкоду фізичному чи психічному здоров'ю потерпілого. Важливим елементом є встановлення причинно-наслідкового зв'язку між діями кривдника та негативними наслідками.

Суб'єктом кримінального правопорушення є осудна фізична особа, яка досягла віку кримінальної відповідальності та перебуває у сімейних або близьких відносинах із потерпілим. Суб'єктивна сторона характеризується умисною формою вини, коли особа усвідомлює протиправність своїх дій, передбачає їх наслідки та бажає або свідомо допускає їх настання.

На практиці значні труднощі виникають при доведенні систематичності діяння, оскільки необхідно підтвердити не менше трьох епізодів насильства або їх регулярність. Окремою проблемою є доведення психологічного насильства, яке не має очевидних фізичних проявів і потребує використання непрямих доказів, зокрема показань свідків, висновків психологів та інших доказових засобів [1, с. 45]. Крім того, постраждалі особи часто не звертаються до правоохоронних органів, що ускладнює фіксацію правопорушення та збирання доказів.

Висновки. Домашнє насильство потребує комплексного підходу. Необхідно вдосконалити законодавство та забезпечити ефективний захист постраждалих осіб.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству». 2017.
2. Кримінальний кодекс України. 2001.

ПСИХІЧНІ РОЗЛАДИ ЯК ФАКТОР КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Василина Пономарьова,

студентка III курсу спеціальності «Право».

Науковий керівник – **Наконечна Іванна Миколаївна,**
спеціаліст вищої категорії.

Актуальність проблеми. В умовах сучасних соціальних трансформацій зростає кількість психічних порушень, унаслідок чого ускладнюється правова оцінка поведінки осіб, які їх мають. Тому виникає потреба у глибокому аналізі співвідношення психічного стану особи та її кримінально-правового статусу.

Мета роботи – дослідження впливу психічних розладів на кримінальну відповідальність через аналіз осудності, особливостей формування вини та визначення правових наслідків.

Виклад основного матеріалу. Кримінальна відповідальність пов'язана зі здатністю особи діяти свідомо, оскільки відповідно до ст. 19 ККУ відповідальності підлягає лише осудна особа, яка під час вчинення кримінального правопорушення могла усвідомлювати свої дії та керувати ними. Водночас психічний стан істотно на це впливає (Ст. 281) [1].

Для кримінального права важливим є не сам факт наявності психічного розладу, а ступінь його впливу на інтелектуальний і вольовий компоненти поведінки особи, що обумовлює необхідність їх поділу на окремі групи:

Хронічні психічні захворювання характеризуються тривалим перебігом, стійкими змінами психічної діяльності та можливістю періодичних загострень. До них належать, зокрема, шизофренія та біполярний афективний розлад.

Тимчасові психічні розлади мають гострий, але зворотний характер і виникають під впливом сильних психотравмуючих факторів. Вони обмежені у часі, проте у момент свого прояву можуть істотно порушувати психічну діяльність. До цієї групи належать реактивні стани та посттравматичний стресовий розлад.

Недоумство являє собою стійке зниження інтелектуального розвитку, яке має вроджений або ранній набутий характер. Воно проявляється у зниженні здатності до абстрактного мислення, обмеженій можливості аналізувати ситуацію та прогнозувати наслідки власних дій.

Окрему групу становлять *інші хворобливі стани психіки*, які характеризуються короткочасністю, але високою інтенсивністю порушень психічної діяльності. До них належать патологічний афект, сутінкові стани свідомості та патологічне сп'яніння. [2; с. 356].

Правові наслідки залежать від ступеня впливу психічного розладу: якщо особа визнається неосудною, вона не підлягає кримінальній відповідальності, тоді як у випадку обмеженої осудності відповідальність зберігається, але психічний стан враховується при призначенні покарання.

Примусові заходи медичного характеру застосовуються до осіб, які вчинили суспільно небезпечні діяння у стані неосудності або обмеженої осудності, а також до осіб, які захворіли на психічну хворобу після вчинення кримінального правопорушення.

Висновки. Психічні розлади у кримінальному праві не можна розглядати ізольовано, оскільки їх значення розкривається лише через вплив на здатність особи усвідомлювати свої дії та керувати ними.

Таким чином, урахування психічного стану особи виступає не просто формальною вимогою закону, а необхідною умовою справедливого вирішення кримінально-правових питань, що забезпечує баланс між принципом вини, гуманізмом та захистом суспільства.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 01.02.2026).
2. Чугаєвський А. А. Поняття та класифікація психічних розладів у контексті кримінального правосуддя. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2025. Вип. 88, ч. 3. С. 354–360.

ПРАВО НА ЦИФРОВУ СПАДЩИНУ

Мар'яна Нічога,

студентка III курсу спеціальності «Право».

Науковий керівник – **Савчин Наталія В'ячеславівна,**
спеціаліст вищої категорії.

Актуальність проблеми. Стрімкий розвиток цифрових технологій та глобальна цифровізація суспільства зумовили появу нових об'єктів цивільних прав – цифрових активів, які існують виключно в електронному середовищі. У сучасних умовах значна частина життя людини пов'язана з використанням соціальних мереж, електронної пошти, онлайн-сервісів, криптовалют та інших цифрових ресурсів. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває питання правового регулювання переходу таких активів у порядку спадкування. В Україні на сьогодні відсутнє чітке законодавче врегулювання цифрової спадщини, що створює труднощі для реалізації прав спадкоємців та потребує наукового осмислення і вдосконалення правової бази.

Мета роботи – дослідити правову природу цифрової спадщини, проаналізувати проблеми її правового регулювання та визначити шляхи вдосконалення законодавства України у цій сфері.

Виклад основного матеріалу. Цифрова спадщина є новим і складним правовим явищем, що охоплює сукупність цифрових активів, прав доступу до облікових записів, а також цифрового контенту, який належав особі за життя. Особливістю цього виду спадщини є її нематеріальний характер та залежність від технічних засобів доступу (логінів, паролів, ключів).

Цифрові активи можна поділити на кілька груп: майнові (криптовалюти, NFT, цифрові фінанси); інформаційно-комунікаційні (акаунти в соціальних мережах, електронна пошта); цифровий контент (фото, відео, тексти, програмні продукти).

Кожен із цих видів має специфічний правовий режим, що ускладнює їх

спадкування [1].

Традиційне спадкове право не повною мірою враховує особливості цифрових об'єктів. Основна проблема полягає у тому, що спадкування в цифровому середовищі пов'язане не лише з переходом права власності, а й із можливістю фактичного доступу до активів. У разі відсутності паролів або ключів доступ до цифрового майна може бути втрачений назавжди.

В Україні правове регулювання цифрової спадщини є фрагментарним і базується на загальних положеннях цивільного законодавства. Водночас міжнародна практика демонструє різні підходи до вирішення цієї проблеми: від законодавчого закріплення права доступу (США) до судового захисту спадкових прав (країни Європи).

Серед основних проблем реалізації права на цифрову спадщину слід виділити: відсутність чіткого законодавчого регулювання; обмеження, встановлені користувацькими угодами цифрових сервісів.

Перспективним напрямом розвитку є запровадження інституту цифрового заповіту, який дозволить особі за життя визначити долю своїх цифрових активів та забезпечити їх передачу спадкоємцям [2].

Висновки. Цифрова спадщина є важливим елементом сучасних цивільних правовідносин, який потребує належного правового регулювання. В умовах цифровізації суспільства необхідно адаптувати національне законодавство до нових реалій, зокрема шляхом закріплення поняття цифрової спадщини, удосконалення нотаріальних процедур та впровадження цифрового заповіту. Це сприятиме ефективному захисту прав спадкоємців і забезпечить правову визначеність у сфері цифрових відносин.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про віртуальні активи» від 17.02.2022 р. № 2074-IX <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2074-20#Text>.
2. Закон України «Про цифровий контент та цифрові послуги» від 10.08.2023 р. № 3302-IX <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/3321-20#Text>.

ОСОБЛИВОСТІ ДОГОВОРУ КОМЕРЦІЙНОЇ КОНЦЕСІЇ

Дмитро Семків,

студент IV курсу спеціальності «Право».

Науковий керівник – **Савчин Наталія В'ячеславівна,**
спеціаліст вищої категорії.

Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що договір комерційної концесії відіграє важливу роль у розвитку малого та середнього бізнесу, сприяє поширенню сучасних технологій управління та ведення підприємницької діяльності. В умовах інтеграції України до світового економічного простору та розвитку ринкових відносин питання правового регулювання таких договорів набуває особливого значення.

Метою наукової роботи є комплексний аналіз особливостей договору комерційної концесії, які виявляються у дослідженні його правової природи, змісту, а також правового регулювання відповідальності сторін за порушення умов договору.

Виклад основного матеріалу. Суть цього договору полягає в тому, що одна сторона, яка називається правоволоділець, передає іншій стороні, користувачу, за плату право користуватися комплексом своїх прав. До таких прав можуть входити торговельна марка, комерційний досвід, технології, ноу-хау, а також ділова репутація.

Однією з головних особливостей договору є його комплексний характер. Це означає, що передається не одне право, а цілий набір прав, які дозволяють користувачу вести бізнес за вже відпрацьованою моделлю.

Другою важливою особливістю є оплатність. Користувач зобов'язаний сплачувати винагороду правоволодільцю. Це може бути разовий платіж або регулярні відрахування, які називаються роялті.

Ще одна особливість – це обов'язкове дотримання стандартів [1, с.

101]. Користувач повинен суворо виконувати вимоги правоволодільця щодо якості товарів чи послуг, оформлення приміщення, технологій виробництва тощо. Це необхідно для збереження єдиного іміджу бренду.

Особливістю суб'єктного складу договору комерційної концесії є те, що його сторонами можуть бути виключно суб'єкти підприємницької діяльності [2, с. 198]. У науковій літературі також звертається увага на те, що правоволоділець повинен мати належні правові підстави для передачі комплексу прав, які є предметом договору комерційної концесії.

Варто також зазначити, що сторони мають взаємні права та обов'язки. Важливим обов'язком правоволодільця є сприяння користувачеві у впровадженні переданого комплексу прав. Така допомога дозволяє користувачеві швидше адаптуватися до умов діяльності та забезпечити належний рівень якості продукції або послуг.

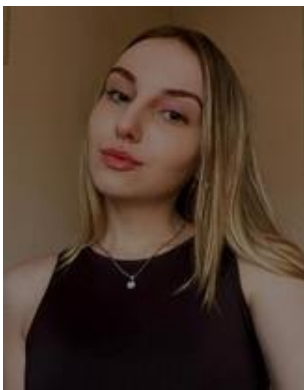
У свою чергу, користувач зобов'язаний забезпечити відповідність своєї діяльності тим стандартам і вимогам, які встановлені правоволодільцем та не розголошувати комерційну таємницю. Дотримання таких вимог має важливе значення для підтримання єдиного іміджу бренду та збереження довіри споживачів до продукції або послуг, що реалізуються під відповідною торговельною маркою.

Окремою особливістю комерційної концесії є можливість встановлення обмежень. На практиці в Україні комерційна концесія є популярною у сферах громадського харчування, роздрібної торгівлі та послуг.

Висновки. Договір комерційної концесії є ефективним інструментом ведення бізнесу. Він дозволяє підприємцям працювати під відомим брендом, а компаніям – швидко розширювати мережу підприємств і водночас зберігати контроль за якістю та репутацією бренду.

Список використаних джерел

1. Кравчук В. М. Особливості договору комерційної концесії у цивільному праві України. *Право України*. 2018. № 9. С. 98–104.
2. Бандурка О. М. Господарське право України: підручник. Харків: Право, 2019. 432 с.

ДОГОВОРИ У СФЕРІ MARKETPLACE

Марія Типусяк,

студентка IV курсу спеціальності «Право».

Науковий керівник – **Савчин Наталія В'ячеславівна,**
спеціаліст вищої категорії.

Актуальність проблеми. У сучасних умовах стрімкого розвитку цифрових технологій та глобалізації економіки електронна комерція стала однією з найбільш перспективних сфер господарської діяльності. Зі швидким розвитком електронної комерції зростає й актуальність правового регулювання цих договірних відносин, встановлення захисту прав користувачів та відповідальності сторін.

Мета роботи – визначення особливостей договірних відносин на маркетплейсах, специфіки укладення електронних договорів та виявлення проблем, що потребують правового вирішення.

Виклад основного матеріалу. Маркетплейс – це електронний торговий майданчик, який створює багатосторонній простір для взаємодії продавців, покупців та оператора платформи. Він дозволяє продавцям реалізовувати товари, а покупцям – порівнювати пропозиції, оформлювати замовлення та здійснювати оплату онлайн.[3, с.61] Процес укладення договору на маркетплейсі здійснюється через акцепт публічної оферти: покупець підтверджує згоду з умовами, оформлюючи замовлення, що є електронним правочином і прирівнюється до класичного письмового документа. Такий механізм використовується на платформах Rozetka, Prom.ua, OLX, Alibaba та Amazon, що забезпечує юридичну силу угоди навіть у дистанційній формі. Особливістю договірних відносин на маркетплейсах є те, що більшість угод укладається як договори приєднання, коли користувач не може змінювати умови, встановлені оператором. Це створює нерівність сторін і обмежує права покупців та продавців. Одностороння зміна

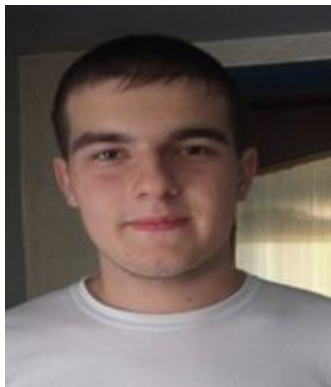
правил та нечітке визначення обов'язків продавця щодо якості продукції ускладнюють ефективний захист прав споживачів.

Відповідальність також залишається проблемною. Продавець відповідає за товар, але оператори маркетплейсів часто уникають відповідальності, посиляючись на статус «інформаційного посередника». У результаті покупцю важко визначити, хто порушив договір. Проблему ускладнює міжнародний характер платформ і обмежений державний контроль у сфері електронної комерції, тому велике значення мають внутрішні механізми вирішення конфліктів та електронні інструменти підтвердження угод.

Висновки. Популярність електронних платформ, таких як Rozetka, Prom.ua, OLX, Alibaba та Amazon, демонструє зручність та ефективність електронних договорів, але водночас висвітлює проблеми нерівності сторін, обмеженої відповідальності операторів, складності повернення товарів та труднощі у транскордонних угодах. Лише комплексний підхід, який поєднує законодавче врегулювання, підвищення стандартів функціонування платформ та ефективні процедури вирішення спорів, здатен забезпечити безпечний розвиток цифрової торгівлі, зміцнити довіру користувачів і гарантувати справедливий баланс інтересів усіх учасників ринку.

Список використаних джерел

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV/ Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 40-44. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
2. Про електронну комерцію: Закон України від 03.09.2015 / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 45.
3. Андрейків О. Маркетплейс — сучасна платформа для продажу товарів // Діджитал-маркетинг і стратегічні орієнтири бізнесу : збірник наукових праць. — Тернопіль : Тернопільський кооперативний фаховий коледж. С. 61-63

ІПОТЕКА ЯК ВИД ЗАСТАВИ

Владислав Притоцький,

студент IV курсу спеціальності «Право».

Науковий керівник – **Савчин Наталія В'ячеславівна,**
спеціаліст вищої категорії.

Актуальність проблеми. Зростаюча роль іпотечних відносин в економіці України зумовлює необхідність ґрунтовного вивчення цього правового інституту. В умовах реформування цивільного законодавства, євроінтеграції та воєнного стану іпотека набуває особливого значення як механізм кредитування й розвитку ринку нерухомості.

Мета роботи – дослідження правової природи іпотеки, її ознак, суб'єктного складу, предмета та правових наслідків невиконання іпотечних зобов'язань відповідно до чинного законодавства України.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до ст. 575 Цивільного кодексу України та ст. 1 Закону України «Про іпотеку» від 05.06.2003 № 898-IV, іпотека – це вид забезпечення виконання зобов'язання нерухомим майном, що залишається у володінні і користуванні іпотекодавця. Іпотекодержатель у разі невиконання зобов'язання набуває право переважного задоволення своїх вимог за рахунок предмета іпотеки.

Правова природа іпотеки визначається трьома ключовими ознаками: речовим (абсолютним) характером – іпотека є обмеженим речовим правом на чуже майно, що захищається від будь-яких третіх осіб; акцесорністю – іпотека похідна від основного зобов'язання і припиняється разом із його припиненням; принципом «слідкування» за майном – обтяження зберігається незалежно від зміни власника предмета іпотеки (ст. 23 Закону) [2].

Основними суб'єктами іпотечних правовідносин є іпотекодавець та

іпотекодержатель. Іпотекодавець зберігає право володіння і користування майном, однак не може його відчужувати без згоди кредитора. Іпотекодержатель набуває речове право з моменту державної реєстрації у Реєстрі речових прав і лише з цього моменту має пріоритет перед іншими кредиторами.

Предметом іпотеки (ст. 5 Закону) можуть бути земельні ділянки, будівлі, споруди, об'єкти незавершеного будівництва. Законодавець розширив цей перелік, дозволивши включати до предмета іпотеки майбутні об'єкти нерухомості, що є важливим кроком для розвитку будівельної галузі. Договір іпотеки укладається у письмовій формі та підлягає обов'язковому нотаріальному посвідченню — його відсутність робить договір нікчемним.

Механізм звернення стягнення на предмет іпотеки реалізується двома шляхами. Позасудовий порядок (ст. 35–38 Закону) передбачає направлення письмової вимоги з терміном не менше 30 днів, після чого кредитор набуває право власності або реалізує майно через електронні аукціони. Судовий порядок (ст. 39 Закону) застосовується, коли позасудовий неможливий або не передбачений договором. В умовах воєнного стану встановлено мораторій на реалізацію предмета іпотеки за споживчими кредитами фізичних осіб, який лише тимчасово призупиняє, але не скасовує право стягнення.

Висновки. Іпотека є найбільш об'єктивним і надійним інструментом забезпечення виконання зобов'язань у сфері нерухомості. Її акцесорність, пріоритетність задоволення вимог кредитора та здатність «слідувати» за майном утворюють систему, де кожна ознака підсилює іншу. Законодавчі реформи 2022–2026 рр. – розширення предмета іпотеки на майбутні об'єкти, адаптація до воєнного стану та програма «ЄОселя» – підтверджують стратегічну роль цього інституту у розвитку ринку нерухомості та кредитних відносин в Україні.

Список використаних джерел

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV.
2. Закон України «Про іпотеку» від 05.06.2003 р. № 898-IV (ред. від 08.08.2025).
3. Постанова Верховного Суду від 13.07.2022 у справі № 202/939/18 (провадження № 61-21298св21).

РЕЧОВІ ДОКАЗИ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Марія-Вікторія Николин,

студентка IV курсу спеціальності «Право».

Науковий керівник – **Кадук Світлана Володимирівна,**

спеціаліст, кандидат юридичних наук, доцент кафедри
політики у сфері боротьби зі злочинністю та
кримінального права.

Актуальність теми. Речові докази залишаються одним із найважливіших інструментів доказування, проте практика їх використання свідчить про наявність низки проблемних питань, пов'язаних із забезпеченням їх належності, допустимості та достовірності.

Мета роботи – проаналізувати правову природу речових доказів у кримінальному провадженні, їх значення в процесі доказування та порядок їх збирання, зберігання й оцінки з урахуванням вимог законодавства.

Виклад основного матеріалу. Вагомий внесок у дослідження цієї проблематики зробили такі вчені, як: В. В. Вапнярчук, М. А. Погорецький, В. П. Гмирко та інші. Так, М. А. Погорецький значну увагу приділяє механізму трансформації матеріальних результатів негласних слідчих дій у речові докази.

Відповідно до ч. 1 ст. 98 Кримінального процесуального кодексу Речовими доказами є матеріальні об'єкти, які були знаряддям вчинення кримінального правопорушення, зберегли на собі його сліди або містять інші відомості, які можуть бути використані як доказ факту чи обставин, що встановлюються під час кримінального провадження, в тому числі предмети, що були об'єктом кримінально протиправних дій, гроші, цінності та інші речі, набуті кримінально протиправним шляхом або отримані юридичною особою внаслідок вчинення кримінального правопорушення.

У кримінальному процесі докази класифікують за таким критеріями:

- залежно від відношення до предмета доказування - на прямі і побічні;
- за джерелом формування - на первинні і похідні;
- стосовно предмета обвинувачення - на обвинувальні і виправдувальні;
- за механізмом їх формування - на особисті і речові;[1]

В основі будь-якого речового доказу лежить фізичний контакт. За принципом Едмона Локара: «Кожен контакт залишає слід».

Матеріальний об'єкт не стає доказом автоматично. Він проходить три критичні стадії:

Сприйняття та виявлення. Важливо не просто знайти ніж чи гільзу, а зафіксувати їхнє точне розташування відносно інших об'єктів (координати).

Процесуальна фіксація: Об'єкт «оживає» для суду лише через протокол огляду, детальну фотозйомку та правильне пакування. Експертна перевірка: Це перехід від припущень до фактів. Саме експерт підтверджує, що цей слід пальця належить конкретній особі, а ця куля випущена саме з цієї зброї [2].

Доказ має бути захищеним від моменту вилучення до моменту представлення в суді.

Висновки. Речові докази у сучасному кримінальному процесі залишаються найбільш об'єктивним фундаментом для винесення справедливого вердикту – чи то обвинувального вироку, чи повного виправдання особи. Матеріальні сліди злочину мають властивість «незмінної пам'яті».

Список використаних джерел

1. Тема 5. Докази і доказування у кримінальному процесі // Кримінальний процес: мультимедійний навчальний посібник / Нац. акад. внутр. справ, Каф. кримінального процесу. Київ : НАВС. URL: <http://arm.navs.edu.ua>
2. Гмирко В.П. Кримінально-процесуальні докази: поняття, структура, характеристики, класифікація: конспект проблемної лекції. Дніпропетровськ : Акад. митної служби України, 2002. 64 с.
3. МалярOVA В. О. Окремі питання щодо поняття, властивостей і значення доказів у кримінальному провадженні. *Актуальні питання досудового розслідування та тенденції розвитку криміналістичної методики*: тези доповідей наук.-практ. конф. (м. Харків, 2018 р.). Харків: ХНУВС, 2018. С. 115.

КОНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ СВОБОДИ СЛОВА І МЕДІА БАЛАНС МІЖ БЕЗПЕКОЮ ТА СВОБОДОЮ

Ангеліна Богоносюк,

студентка III курсу спеціальності «Право».

Науковий керівник – **Зінич Любомир Васильович,**
спеціаліст, кандидат юридичних наук, доцент кафедри
конституційного, міжнародного та адміністративного
права.

Актуальність проблеми. Свобода слова та діяльності медіа є основними засадами демократичного суспільства і гарантією реалізації прав людини. Вони забезпечують вільний обмін інформацією, формування громадської думки та участь громадян у суспільно-політичному житті держави. В умовах сучасних інформаційних загроз, зокрема поширення дезінформації та пропаганди, особливо актуальним є питання забезпечення балансу між свободою слова та національною безпекою.

Мета роботи – проаналізувати механізми забезпечення балансу між свободою вираження поглядів і національною безпекою.

Виклад основного матеріалу. Конституційні засади свободи слова закріплені у статті 34 Конституції України, яка гарантує право кожного на свободу думки і слова та вільне вираження поглядів і переконань. Також кожен має право вільно збирати, зберігати та поширювати інформацію. Водночас ці права можуть бути обмежені законом в інтересах національної безпеки, громадського порядку та захисту прав інших осіб [3]. Ці положення конкретизуються у Законі України «Про інформацію», який визначає принципи інформаційних відносин: відкритість, доступність, достовірність та гарантування права на інформацію [2]. Закон України «Про доступ до публічної інформації» закріплює право громадян на отримання інформації від органів влади та принцип максимальної відкритості. Обмеження допускаються лише у випадках, визначених законом, із застосуванням «три

складового тесту» [4]. Закон України «Про медіа» оновлює регулювання медійної сфери відповідно до європейських стандартів та визначає правові засади діяльності друкованих, аудіовізуальних та онлайн-медіа. Медіа виконують важливу роль у суспільстві: інформують населення, формують громадську думку та здійснюють контроль за діяльністю влади.

Водночас сучасний інформаційний простір містить загрози у вигляді дезінформації та пропаганди. В умовах війни інформаційна безпека є складовою національної безпеки держави [1].

Закон «Про правовий режим воєнного стану» передбачає можливість тимчасового обмеження окремих прав, у тому числі інформаційних, якщо це необхідно для оборони держави [4]. Також Кримінальний кодекс України встановлює відповідальність за злочини у сфері інформаційної діяльності, що становлять загрозу державній безпеці [2]. Міжнародні стандарти, зокрема стаття 10 Європейської конвенції з прав людини, гарантують свободу вираження поглядів, але допускають обмеження, якщо вони необхідні в демократичному суспільстві. Практика ЄСПЛ наголошує на важливій ролі медіа як «суспільного сторожа» та необхідності пропорційності обмежень.

Висновки. Отже, конституційні засади свободи слова та діяльності медіа в Україні ґрунтуються на поєднанні свободи вираження поглядів і вимог національної безпеки. Законодавство забезпечує умови для розвитку незалежних медіа та реалізації права на інформацію, але передбачає обґрунтовані обмеження у разі загроз державі. Баланс між свободою слова та безпекою є ключовим завданням сучасної правової системи України.

Список використаних джерел

- 1.Кримінальний кодекс України: Закон України від 05 квітня 2001 р. № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25–26. Ст. 131.
- 2.Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
- 3.Про інформацію : Закон України від 02 жовтня 1992 р. № 2657-XII // Відомості Верховної Ради України. 1992. № 48. Ст. 650..
- 4.Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 р. № 389-VIII // Відомості Верховної Ради України. 2015. № 28. Ст. 250.

ТУРИСТИЧНИЙ ПРОДУКТ ЯК ОБ'ЄКТ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН

Анастасія Буторіна,

студентка III курсу спеціальності «Право».

Науковий керівник – **Савчин Наталія В'ячеславівна,**
спеціаліст вищої категорії.

Актуальність теми. У сучасних умовах розвитку суспільства право на відпочинок і свободу пересування є важливими складовими реалізації прав людини. Туристичний продукт виступає практичною формою реалізації цих прав, забезпечуючи можливість організованого відпочинку та подорожей. Водночас стрімкий розвиток туристичної сфери зумовлює необхідність чіткого правового регулювання відносин, що виникають у процесі створення та реалізації туристичного продукту як специфічного об'єкта цивільних правовідносин.

Мета роботи – дослідити правову природу туристичного продукту як об'єкта цивільних правовідносин, визначити його основні ознаки та особливості правового регулювання.

Виклад основного матеріалу. Туристичний продукт у цивільному праві розглядається як комплексний об'єкт, що являє собою попередньо сформований набір туристичних послуг, об'єднаних єдиною метою задоволення потреб споживача. Відповідно до законодавства України, він включає щонайменше дві послуги, серед яких перевезення, розміщення або інші супутні сервіси.

Його особливістю є нематеріальний характер, оскільки він не має речової форми та споживається під час надання послуг. Результат полягає у отриманні туристом вражень і досвіду, що ускладнює правове регулювання та потребує підвищеного рівня захисту прав споживачів.

Туристичний продукт має комплексний характер: усі його складові є взаємопов'язаними, а неналежне надання хоча б однієї з них впливає на якість усього продукту.

Правовідносини у цій сфері оформлюються договором про надання туристичних послуг, який визначає умови, права та обов'язки сторін. Туроператор несе відповідальність перед туристом за належне виконання договору, навіть якщо окремі послуги надаються третіми особами. Турист має право на якісні послуги, достовірну інформацію та відшкодування збитків у разі порушення умов договору.

Висновки. Туристичний продукт є складним, багатокомпонентним і нематеріальним об'єктом цивільних правовідносин, що поєднує у собі економічні та правові характеристики. Його специфіка зумовлює необхідність комплексного підходу до правового регулювання, спрямованого на забезпечення балансу інтересів усіх учасників туристичного ринку. Ефективний механізм правового захисту прав споживачів та чітке визначення відповідальності суб'єктів туристичної діяльності є ключовими умовами розвитку туристичної галузі.

Список використаних джерел

1. Мальська М. П., Худо В. В., Цибух В. І. Основи туристичного бізнесу: навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2004. 272 с.
2. Брусільцева Г. М., Зима О. Г. Правове регулювання туристичної діяльності: навчальний посібник. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. 214 с.
3. Сталій розвиток туризму на засадах партнерства: освіта, наука, практика: матеріали ІІІ Міжнародної науково-практичної конференції (23–24 листопада 2023 р.) / за ред. М. Барни, Й. Раковської. Львів : ЛТЕУ, 2023. 210 с.

НЕОБХІДНА ОБОРОНА ЯК ОБСТАВИНА, ЩО ВИКЛЮЧАЄ КРИМІНАЛЬНУ ПРОТИПРАВНІСТЬ

Софія Мізерак,

студентка III курсу спеціальності «Право».

Науковий керівник – **Наконечна Іванна Миколаївна,**
спеціаліст вищої категорії.

Актуальність проблеми. Право на необхідну оборону є одним із ключових механізмів забезпечення прав і свобод людини. В умовах підвищення рівня злочинності особливого значення набуває можливість особи самостійно захищати свої права та законні інтереси від суспільно небезпечних посягань.

Мета роботи – дослідити сутність необхідної оборони як обставини, що виключає кримінальну протиправність, а також визначити її ознаки та межі правомірності.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до ст. 36 Кримінального кодексу України необхідна оборона — це правомірне заподіяння шкоди особі, яка вчиняє суспільно небезпечне посягання, з метою його негайного відвернення або припинення. Необхідна оборона визнається правомірною за наявності таких умов: реальність і безпосередність посягання, спрямованість захисту проти нападника, захисна мета дій та їх своєчасність [2, с. 207].

Реальність посягання означає, що загроза має існувати об'єктивно, а не лише в уяві особи. Безпосередність посягання передбачає, що воно вже розпочалося або є неминучим, тобто існує реальна загроза заподіяння шкоди. Захист повинен бути спрямований виключно проти особи, яка здійснює посягання, і не може поширюватися на третіх осіб. Водночас важливим є дотримання принципу співмірності, відповідно до якого засоби захисту повинні відповідати характеру та небезпечності посягання [1, с. 115].

Особа має право на необхідну оборону незалежно від можливості уникнути

посягання чи звернутися за допомогою, що підтверджує відсутність обов'язку відступу перед небезпекою. У науковій літературі зазначається, що необхідна оборона є не лише правом особи, а й соціально корисною поведінкою, спрямованою на охорону правопорядку та запобігання кримінальним правопорушенням[1, с. 118].

Крім того, необхідна оборона може здійснюватися для захисту власних і чужих прав, а також інтересів суспільства і держави, що підкреслює її значення у забезпеченні громадської безпеки.

Перевищення меж необхідної оборони має місце у разі явної невідповідності захисту характеру та небезпечності посягання і проявляється у заподіянні надмірної шкоди, що може тягнути кримінальну відповідальність. Визначення меж необхідної оборони має важливе значення для правильної кваліфікації діяння та забезпечення справедливості правозастосування [2, с. 214].

Висновки. Необхідна оборона є важливим інститутом кримінального права, який забезпечує реалізацію права на самозахист. Її правова сутність полягає у виключенні кримінальної протиправності діяння за умови дотримання встановлених законом критеріїв. Чітке розуміння меж необхідної оборони сприяє правильному застосуванню норм кримінального законодавства.

Список використаних джерел

1. Хавронюк М. І. Історія кримінального права: монографія. К.: Юрінком Інтер, 2010.
2. Мельник М. І. Необхідна оборона в системі кримінального права України. Х.: Право, 2017.

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ ОСОБАМИ, ЯКІ ПЕРЕБУВАЛИ В СТАНІ СП'ЯНІННЯ, ЩО СПРИЧИНОЛО СМЕРТЬ ПОТЕРПІЛОГО

Надія Крижанівська,

студентка III курсу спеціальності «Право».

Науковий керівник – **Наконечна Іванна Миколаївна,**
спеціаліст вищої категорії.

Актуальність проблеми. У сучасному суспільстві проблема керування транспортними засобами у стані алкогольного, наркотичного чи токсичного сп'яніння є надзвичайно актуальною. Зростання кількості дорожньо-транспортних пригод, що спричиняють тяжкі наслідки, зокрема смерть потерпілих, свідчить про необхідність посилення кримінально-правового реагування. Особливу небезпеку становлять випадки, коли водії грубо порушують правила дорожнього руху, перебуваючи у стані сп'яніння.

Метою дослідження є аналіз кримінальної відповідальності за порушення правил безпеки дорожнього руху особами у стані сп'яніння, що спричинило смерть потерпілого, а також визначення умов, за яких особа визнається винною, та дослідження доказів, необхідних для встановлення вини.

Виклад основного матеріалу. Кримінальна відповідальність за порушення правил безпеки дорожнього руху особами, які перебувають у стані сп'яніння, передбачена Кримінальним кодексом України [1]. Склад кримінального правопорушення включає об'єкт, об'єктивну сторону, суб'єкт та суб'єктивну сторону. Об'єктом є безпека дорожнього руху та життя людини. Об'єктивна сторона полягає у порушенні правил дорожнього руху, що спричинило смерть потерпілого [2].

Важливим елементом складу кримінального правопорушення є встановлення причинного зв'язку між діями водія та наслідками. Зокрема, якщо водій перебував

у стані алкогольного сп'яніння (1,8‰), перевищив швидкість (70 км/год у зоні 40 км/год) та здійснив наїзд на пішохода на регульованому переході, наявні всі ознаки складу злочину [3, с. 42].

Доказова база у таких справах включає результати тесту на стан сп'яніння (Драгер), відеозаписи з камер спостереження, показання свідків, а також висновки автотехнічної та судово-медичної експертиз [4, с. 78]. Сукупність зазначених доказів дає змогу встановити обставини справи та правильно кваліфікувати дії особи. Водночас можливі випадки відсутності складу кримінального правопорушення. Зокрема, якщо відсутній причинний зв'язок між станом сп'яніння та дорожньо-транспортною пригодою, наприклад, коли пішохід раптово вибіг на проїзну частину поза пішохідним переходом або виникли обставини непереборної сили.

Покарання за вчинення такого правопорушення передбачає позбавлення волі на певний строк та позбавлення права керувати транспортними засобами. При цьому суд враховує всі обставини справи, зокрема ступінь вини та наявність обтяжуючих або пом'якшуючих обставин [3, с. 56].

Висновки. Отже, кримінальна відповідальність за порушення правил безпеки дорожнього руху у стані сп'яніння, що спричинило смерть потерпілого, є важливим інструментом забезпечення безпеки суспільства. Встановлення вини водія можливе лише за наявності чіткого причинного зв'язку між його діями та наслідками. Посилення відповідальності за такі правопорушення сприяє зменшенню кількості дорожньо-транспортних пригод та підвищенню рівня правосвідомості учасників дорожнього руху.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III // Відомості Верховної Ради України.
2. Правила дорожнього руху України: затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 10.10.2001 № 1306.
3. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України / за ред. В. Я. Тація. Київ: Право, 2020.
4. Постанова Верховного Суду від 01.12.2022 у справі № 127/12345/20 (щодо ДТП у стані сп'яніння).

ЛІКАРСЬКА ТАЄМНИЦЯ ЯК ОБ'ЄКТ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ

Анна Макарова,

студентка III курсу спеціальності «Право».

Науковий керівник – **Савчин Наталія В'ячеславівна,**
спеціаліст вищої категорії.

Актуальність проблеми. У сучасних умовах розвитку медицини питання забезпечення лікарської таємниці набуває особливої значущості. Стрімка цифровізація системи охорони здоров'я, впровадження електронних медичних карток, телемедицини та онлайн-консультацій створюють нові можливості для надання медичних послуг, але водночас підвищують ризики витоку конфіденційної інформації. Особливої актуальності ця проблема набуває в умовах воєнного стану, коли необхідно забезпечити баланс між правом особи на приватність та інтересами держави і суспільства.

Метою дослідження є визначення правової природи лікарської таємниці, аналіз її змісту, суб'єктного складу, підстав розголошення, а також дослідження юридичної відповідальності за її порушення в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу. Лікарська таємниця відповідно до законодавства України охоплює будь-яку інформацію про стан здоров'я особи, включаючи діагноз, методи лікування, результати обстежень, а також сам факт звернення за медичною допомогою. До неї також належать відомості про особисте та сімейне життя пацієнта, отримані під час надання медичних послуг [1, с. 45]. Важливою особливістю є те, що обов'язок зберігати лікарську таємницю має безстроковий характер і не припиняється навіть після смерті пацієнта чи завершення професійної діяльності медичного працівника.

Конституція України гарантує право на невтручання в особисте і сімейне життя та визначає інформацію про стан здоров'я як конфіденційну, що підлягає особливому захисту. Лікарська таємниця виступає складовою права на приватність,

що зумовлює необхідність її належного правового забезпечення.

Суб'єктами збереження лікарської таємниці є не лише лікарі, а й інший медичний персонал, адміністративні працівники закладів охорони здоров'я, студенти-медики, а також особи, які отримали доступ до відповідної інформації на законних підставах. Усі вони несуть відповідальність за її розголошення.

Водночас лікарська таємниця не є абсолютною. Законодавство передбачає випадки її правомірного розголошення, зокрема за згодою пацієнта, за рішенням суду в межах кримінального провадження, а також у випадках загрози суспільному здоров'ю [2, с. 78]. У таких ситуаціях застосовуються спеціальні правові механізми, спрямовані на захист інтересів суспільства при мінімальному втручанні у приватність особи.

Порушення лікарської таємниці тягне за собою цивільну, адміністративну та кримінальну відповідальність. Судова практика в Україні свідчить про поступове посилення захисту прав пацієнтів, особливо у справах, що стосуються чутливої інформації про стан здоров'я.

Разом з тим існують проблеми у сфері забезпечення лікарської таємниці, зокрема недостатній рівень технічного захисту електронних систем та недосконалість правового регулювання. Вирішення цих проблем можливе шляхом удосконалення законодавства, впровадження сучасних стандартів кібербезпеки та підвищення рівня правової культури.

Висновки. Отже, лікарська таємниця є важливою гарантією права людини на приватність і невід'ємним елементом ефективної системи охорони здоров'я. В умовах цифровізації та воєнного стану її значення зростає, що потребує вдосконалення механізмів правового захисту та відповідальності за порушення конфіденційності.

Список використаних джерел

1. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 № 2801-XII <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>.
2. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15/ed20230428#Text>.

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПРАВОСВІДОМОСТІ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Вероніка Рожанська,

студентка II курсу спеціальності «Право».

Науковий керівник – **Малиновська Ірина Володимирівна,**

викладач-методист, спеціаліст вищої категорії.

Актуальність проблеми. У сучасній Україні питання правосвідомості постає доволі гостро, адже на це впливає низький рівень правової освіти, правовий нігілізм та воєнний стан. Доречною є фраза: «Держава – це ми. І яка в нас правосвідомість, така й держава.» – сказана Ліною Костенко.

Мета роботи – розкрити проблеми та висвітлити перспективи розвитку правосвідомості в сучасній Україні.

Виклад основного матеріалу. Подолання деформації правосвідомості та залучення громадян до реформ є пріоритетом для розбудови правової держави в Україні. Актуальність цієї проблеми зумовлена відсутністю якісної правової освіти в школах, що ускладнює формування культури молоді. Додатковим викликом є вплив інтернету, який, попри доступ до правових ресурсів, часто транслює деструктивні моделі протиправної поведінки. Деформація правосвідомості проявляється у викривленні уявлень про цінність права [3, с. 223]. Це так званий правовий нігілізм. Він є найпоширенішою і особливо небезпечною формою викривлення правової свідомості і має широкий діапазон проявів: від негативного ставлення до правових форм організації суспільних відносин через заперечення соціальної цінності права, скептичного ставлення до права, аж до свідомого ігнорування вимог закону [3, с. 225]. Викликають занепокоєння й інші соціальні фактори: корупція, несправедливість, злочинність тощо. Між корупцією та правосвідомістю і правовою поведінкою існує прямопропорційна залежність: чим більше безкарних проявів корупції, тим менше підстав у людей, які це спостерігають, бути законослухняними та демонструвати високий рівень

правосвідомості. Порушення прав і свобод людини нерідко є наслідком саме діяльності корупціонерів [1, с. 84].

Також до основних проблем правосвідомості належить воєнний стан в Україні. В умовах воєнного стану правосвідомість громадян відіграє вирішальну роль у збереженні правопорядку та стабільності держави, оскільки вона забезпечує дотримання законів, підтримку державних інституцій, соціальну єдність, протидію дезінформації та формування довіри до влади, що є необхідними для ефективного функціонування суспільства та уникнення хаосу і дестабілізації під час кризових ситуацій [2, с. 146]. Оптимізація формування правової свідомості молоді вимагає докорінного вдосконалення системи правової освіти через комплексний вплив кваліфікованих фахівців на всі соціальні групи. Ефективність цього процесу безпосередньо залежить від забезпечення професійного характеру правоосвітньої діяльності, стабільного фінансування відповідних програм та впровадження законодавчих стимулів для підтримки громадських організацій у сфері просвітництва.

Висновки. Отже, стан правосвідомості в українському суспільстві сьогодні є основою для утвердження правової держави та демократичного розвитку країни. На її формування впливають освітні, соціально-політичні обставини, а також воєнний стан. Ці чинники можуть послаблювати повагу до права, знижувати довіру до державних інституцій і сприяти закріпленню негативних моделей поведінки. Тому особливого значення набуває правова освіта молоді, яка має бути доступною, якісною та практичною. Важливо не лише давати знання про права й обов'язки, а й формувати повагу до закону, відповідальність і правову культуру.

Список використаних джерел

1. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2024. № 14. Ужгород.
2. Рудюк Н. М. Правосвідомість громадян в умовах воєнного стану. *Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих учених, курсантів та студентів*. Вінниця, 2024. С. 144–147.
3. Тополевський Р. Б., Федіна Н. В. Теорія держави і права : навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. 268 с.

РОЛЬ НОРМИ ПРАВА В МЕХАНІЗМІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Вікторія Данилюк,

студентка II курсу спеціальності «Право».

Науковий керівник – **Малиновська Ірина**

Володимирівна, викладач, спеціаліст вищої категорії,
викладач-методист.

Актуальність проблеми. Норма права відіграє важливу роль в механізмі правового регулювання, адже вона впорядковує суспільні відносини, встановлюючи міру можливої та належної поведінки учасників правовідносин, що є вирішальним для створення правової держави.

Мета роботи – обґрунтування значення норми права та дослідження її функціональної ролі на кожному етапі механізму правового регулювання.

Виклад основного матеріалу. Механізм правового регулювання є важливою частиною правової системи, адже забезпечує вплив права в суспільних відносинах. Механізм правового регулювання - комплекс правових форм, правових способів та правових засобів через взаємодію яких нормативне регулювання поведінки особи переводиться в саму поведінку, в реальні суспільні відносини [1, с. 262-263].

В механізмі правового регулювання та його структури, норма права займає центральне місце, це підтверджується тим, що його елементами є норми та принципи права, а так само спеціалізовані правові приписи (норми) закріплені у відповідних нормативно-правових актах [1, с. 263]. А також норми права є основним елементом механізму правового регулювання суспільних відносин [2, с. 12].

Фундамент норми права полягає в тому, що норма права є первинною клітинкою правової матерії, а також тому, що право закріплює моделі обов'язкової, забороненої та дозволеної поведінки [2, с.12].

Місце норми права проявляється в стадіях механізму правового регулювання. Так, встановлюються правила поведінки, визначаються межі поведінки суб'єкта правовідносин, також після чого відбувається конкретизація суб'єктивних прав і обов'язків та визначаються необхідні дії суб'єктів правовідносин [1, с. 264].

Сутність норми права характеризується як загальнообов'язкове, формально-визначене правило поведінки, встановлене або визнане державою яке забезпечується всіма заходами державного впливу, аж до примусу [1, с.145]).

Важливою ознакою є нормативність, оскільки норми відображають не одиничні життєві ситуації, а найбільш поширені дії людей [2, с. 12–13]. Від сприйняття залежить ефективність норми права, адже для того, щоб норма стала правилом, необхідне її сприйняття людьми [2, с. 13].

Висновки. Норма права – це основа будь-якого нормативно-правового акту, яка показує людям, як слід поводитися, а що заборонено. Вона визначає межі та міру дозволеної поведінки, права та обов'язки людей. Закони працюють лише тоді, коли їх дотримуються і сприймають люди.

Список використаних джерел

1. Тетарчук І. В. (упорядник). Теорія держави і права [текст] : Навчальний посібник для підготовки до іспитів / 2-ге вид., перероблене та доповнене. К. : «Центр учбової літератури», 2024. 302 с.
2. Дехтярьов О. В., Олійник О. Б. Юридична природа та значення норми права. *Педагогічний та правовий журнал*. 2018. № 4 (33). С. 12–18.

ЕВОЛЮЦІЯ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ

Аліна Кучинська,

студентка II курсу спеціальності «Право».

Науковий керівник – **Малиновська Ірина**

Володимирівна, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

Актуальність проблеми. На сучасному етапі розвитку правової системи України особливо актуальним є питання юридичної відповідальності неповнолітніх. Це зумовлено тим, що неповнолітні через вікові та психологічні особливості не завжди здатні повною мірою усвідомлювати значення своїх дій та керувати ними. Саме тому держава повинна забезпечити баланс між притягненням до відповідальності та захистом прав дитини [2,с. 45].

Метою даної роботи є дослідження сутності юридичної відповідальності неповнолітніх, визначення її основних видів, особливостей застосування та значення у сучасній правовій системі України.

Виклад основного матеріалу. Юридична відповідальність неповнолітніх – це передбачене законом застосування заходів державного впливу до осіб, які не досягли 18 років, у разі вчинення ними правопорушень. Вона має специфічний характер, оскільки поєднує в собі не лише каральну, а й виховну функцію. Основною метою такої відповідальності є не покарання як таке, а виправлення поведінки неповнолітнього, формування у нього поваги до закону та запобігання повторним правопорушенням.

Особливістю юридичної відповідальності неповнолітніх є врахування їхнього віку, рівня психічного розвитку, умов виховання та соціального середовища.

В Україні юридична відповідальність неповнолітніх поділяється на кілька видів: цивільну, адміністративну та кримінальну. Кожен із цих видів має свої

особливості. Цивільна відповідальність полягає у відшкодуванні матеріальної або моральної шкоди. При цьому малолітні особи (до 14 років) не несуть самостійної відповідальності – за них відповідають батьки або законні представники. Особи віком від 14 до 18 років можуть нести часткову відповідальність самостійно.

Адміністративна відповідальність настає з 16 років і передбачає застосування таких заходів, як попередження, штраф або громадські роботи. Вона має переважно профілактичний характер і спрямована на запобігання більш серйозним правопорушенням.

Кримінальна відповідальність є найбільш суворим видом юридичної відповідальності. Вона, як правило, настає з 16 років, але за окремі тяжкі злочини – з 14 років. Водночас закон передбачає низку особливостей щодо неповнолітніх: пом'якшені покарання, можливість застосування примусових заходів виховного характеру, обов'язкову участь педагогів або психологів під час розгляду справи [3, с.118].

Висновки. Отже, юридична відповідальність неповнолітніх є важливим елементом правової системи, який поєднує в собі як каральні, так і виховні засади. Вона має свої особливості, обумовлені віком і розвитком особи, та спрямована на формування правосвідомості і правомірної поведінки. Сучасний підхід до цієї проблеми базується на принципах гуманізму та захисту прав дитини [1,с. 27].

Список використаних джерел

1. Адміністративна та кримінальна відповідальність неповнолітніх. <https://legalaid.gov.ua/novyny/administratyvna-ta-kryminalna-vidpovidalnist-nepovnolitnih/>.
2. Машков А. Д. Теорія держави і права. К.: Алерта, 2024, 452 с.

ПРАВОВИЙ НІГІЛІЗМ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

Віталій Воробець,

студент II курсу спеціальності «Право».

Науковий керівник – **Малиновська Ірина**

Володимирівна, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

Актуальність проблеми. Зараз в Україні дуже поширене нехтування правом. Багато людей не вважають це чимось важливим, що не варта порушувати, а часто думають що це принесе їм повагу від оточуючих. Щоправда деколи справді люди, в основному підлітки вважають це гідним вчинком. Разом із введенням воєнного стану рівень цього теж збільшився, адже є багато людей на яких це повпливало і спричинило скривлення правосвідомості.

Мета роботи – висвітлити проблему розвитку нігілізму в Україні зараз і з'ясувати причини цього.

Виклад основного матеріалу. Правовий нігілізм є різновидом соціального нігілізму як родового поняття. Його сутність полягає в загальному негативному, неуважному щодо права, законів, нормативного порядку, а з погляду причин – в юридичній відсталості, правовій невихованості основної маси населення. Подібні антиправові установки і стереотипи є елементом, межею, властивістю суспільної свідомості і національної психології. Правовий нігілізм – це продукт соціальних відносин, який зумовлений безліччю причин і наслідків. Зокрема він підсилюється і такими реаліями наших днів, як політиканство та цинічний популізм лідерів всіх рангів, боротьба позицій і амбіцій. Впливає також і владолюбство бюрократії, некомпетентність чиновників. Останнє – «слабке місце» нашої держави [1].

У науковій літературі існують два підходи до розуміння сутності правового нігілізму – класичний (традиційний) і новаторський. У межах класичного підходу правовий нігілізм розглядається як деструктивний соціальний феномен, сутність

якого – негативне ставлення до права, зневіра в його можливості вирішувати нагальні проблеми так, як того вимагає соціальна справедливість. Представники новаторського підходу вважають, що до існування цього явища призводить саме право через свою недосконалість. Правовий нігілізм розглядається як специфічний соціальний орієнтир, який визначає напрям негативних тенденцій у юридичній сфері і без якого стає неможливим пошук нових концепцій та ідеалів, а також шляхів вирішення проблем, що існують у суспільстві [2, с. 53].

Наслідком правового нігілізму є стрімке збільшення злочинності. Найбільш небезпечним видом злочинності є організована злочинність. Вона стимулює кримінальні елементи, об'єднує та контролює їх, змушує з більшою енергійністю вести злочинну діяльність.

Висновки. Нігілізм це проблема яка потребує вирішення якомога швидше, адже чим більше затягувати з цим, тим більший буде хаос в державі й стане важче вийти з цієї ями постійних хабарів, корупції і великої злочинності. На мою думку залишилось зовсім небагато часу до того моменту коли він досягне свого піку і в країні буде хаос. Також важливо розуміти що вирішення цієї проблеми починається з кожного громадянина, а не тільки з влади.

Список використаних джерел

1. Бондаревський В. Г. Правовий нігілізм в Україні та шляхи його подолання. Збірник праць. К., 2012. 750 с.
2. Черніков О. О Правовий нігілізм: поняття, структура та форми прояву. *Право і суспільство*. 2014. № 1. С. 10–12.

ПРАВОВІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Кароліна Струк,

студентка II курсу спеціальності «Правоохоронна діяльність».

Науковий керівник – **Малиновська Ірина Володимирівна**, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

Актуальність проблеми. Воєнний стан в Україні в умовах збройної агресії зумовлює необхідність ефективного правового регулювання та посилення діяльності правоохоронних органів. Він змінює механізми функціонування держави, розширює повноваження органів влади та впливає на реалізацію прав і свобод людини. Тому важливим є забезпечення балансу між безпекою держави та правами громадян.

Мета роботи – комплексний аналіз правового режиму воєнного стану та особливостей діяльності правоохоронних органів України, а також визначення проблем і шляхів підвищення ефективності їх функціонування.

Виклад основного матеріалу. Воєнний стан – це особливий правовий режим, який вводиться у разі загрози державі та передбачає розширення повноважень органів влади і тимчасове обмеження прав людини. Його правове регулювання базується на Конституції України та Законі «Про правовий режим воєнного стану». Правоохоронні органи (поліція, прокуратура тощо) забезпечують правопорядок, захист прав громадян і державних інтересів. В умовах воєнного стану їх повноваження розширюються (перевірка документів, контроль територій, посилені заходи безпеки). Важливим є забезпечення публічної безпеки та ефективної взаємодії правоохоронних органів з військовими та органами влади [1]. Основні труднощі: велике навантаження, обмежені ресурси, складність дотримання

прав людини. Необхідно забезпечити баланс між безпекою та правами людини, дотримуючись принципів законності і пропорційності. Підвищення ефективності можливе через удосконалення законодавства, координацію органів та підвищення професійного рівня працівників [2].

Висновки. Воєнний стан є необхідним інструментом захисту держави, який передбачає розширення повноважень правоохоронних органів та тимчасові обмеження прав людини. Водночас ефективність їх діяльності залежить від дотримання законності, належної координації та забезпечення балансу між інтересами держави і правами громадян [3].

Список використаних джерел

1. Павленко В. С. Особливості взаємодії правоохоронних органів України з країнами ЄС в умовах воєнного стану. Київ. Нове українське право. 2022. С. 85–90.
2. Ступник Я. В. Трансформація правоохоронної діяльності в умовах правового режиму воєнного стану. Ужгород. Аналітично-порівняльне правознавство. 2026. С. 120–126. URL: <https://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/352510>.
3. Фоменко А. Є. Правозастосування в умовах воєнного стану: виклики для національної правової системи. Дніпро. Аналітично-порівняльне правознавство. 2025. С. 134–139. URL: <https://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/324036>.

КІБЕРБУЛІНГ І ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ПІДЛІТКІВ

Вікторія Дрига,

студентка II курсу спеціальності «Право».

Науковий керівник – **Малиновська Ірина Володимирівна**,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

Актуальність проблеми. Останні роки, зокрема через пандемію, значно посилилась тенденція переходу традиційних форм спілкування, навчання та роботи в онлайн-простір. Це сприяло розвитку інтернет-ресурсів і цифрових технологій, але також створило нові виклики у сфері захисту прав людини, зокрема прав дітей у цифровому середовищі. Одним із найбільших викликів є проблема кібербулінгу. Це явище набуло значного поширення, і його наслідки можуть бути фатальними, особливо серед дітей і підлітків.

Мета роботи – висвітлити проблему кібербулінгу і правового захисту підлітків.

Виклад основного матеріалу. Кібербулінг - це одна з форм психологічного насильства, що здійснюється через інтернет і включає різні прояви цькування, такі як тролінг, анонімні погрози, хейтинг, секстинг, кіберсталкінг та інші. Ці дії спрямовані на приниження, залякування або тероризування жертви. У порівнянні з традиційним булінгом, кібербулінг часто є анонімним і охоплює широку аудиторію, що ускладнює його виявлення та припинення.

19 січня 2019 року набув чинності Закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)" [1]. З метою реалізації зазначених законодавчих положень було ухвалено Порядок реагування на випадки булінгу (цькування), затверджений наказом Міністерства освіти і науки України від 28 грудня 2019 року № 1646, дія якого поширюється, зокрема, і на випадки кібербулінгу [2].

Серед основних ознак кібербулінгу є систематичність агресивних дій, залучення як мінімум трьох учасників: кривдника, жертви і, іноді, свідків.

Якщо дитина стає жертвою кібербулінгу, важливо, щоб вона не залишалась наодинці з цією проблемою. Необхідно фіксувати всі агресивні прояви, звертатись за допомогою до батьків, вчителів або інших дорослих, а також користуватись спеціалізованими гарячими лініями.

Для профілактики кібербулінгу батькам слід цікавитися діяльністю дітей в інтернеті, підтримувати довірливі стосунки, говорити про безпеку в мережі та формувати відповідальну поведінку онлайн.

В Україні вже здійснюються кроки для протидії кібербулінгу: розроблено Національну стратегію захисту дітей у цифровому середовищі та створено інститут Освітнього омбудсмена, який захищає права учасників освітнього процесу.

Законодавство України також вдосконалюється, передбачаючи відповідальність за кібербулінг і поширення небезпечного контенту, що має сприяти безпечнішому цифровому середовищу для дітей і підлітків.

Висновки. Таким чином, питання кібербулінгу є надзвичайно актуальним і потребує комплексного підходу для його вирішення: від зміни освітнього процесу і підвищення цифрової грамотності серед дітей до вдосконалення правової бази та посилення відповідальності за подібні правопорушення.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню): Закон України від 18 грудня 2018 року № 2657-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-19#Text>.

2. Порядок реагування на випадки булінгу (цькування): Наказ Міністерства освіти і науки України 28 грудня 2019 року № 1646. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0111-20#n16>.

ПРАВА ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Ангеліна Гусениця,

студентка II курсу спеціальності «Право».

Науковий керівник – **Малиновська Ірина
Володимирівна**, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

Актуальність проблеми. У сучасних реаліях життя в Україні, зумовлених повномасштабним вторгненням росії, кожна людина задумується над тим чи не обмежуються її права, а якщо так, то яким чином та чи правомірне це обмеження відповідно до законодавства нашої держави та міжнародних стандартів. Відповідно до цього кожен намагається зрозуміти деталі цієї проблеми.

Мета роботи – дослідити певні особливості реалізації прав людини в Україні в умовах воєнного стану, зокрема те в чому це обмеження проявляється.

Виклад основного матеріалу. Права людини – це невід’ємні та невідчужувані можливості особи, що забезпечують її існування, розвиток і самореалізацію. Більшість з них закріплені в Конституції України, а також у міжнародних правових актах. Воєнний стан – це особливий правовий режим, який передбачає можливість тимчасового обмеження окремих прав і свобод громадян із метою забезпечення оборони держави [3]. Те, що в Україні введено воєнний стан не означає припинення дії прав людини, а навпаки: в таких умовах вони набувають особливого значення в ролі гарантій недопущення свавілля з боку держави. Конституційний Суд України наголошує, що навіть в умовах війни зберігається принцип верховенства права, а права людини залишаються основою конституційного ладу [1]. У мирний період права людини реалізуються повною мірою і втручання держави є мінімальним. Основне завдання держави – забезпечення належних умов реалізації прав і свобод громадян. Проте в період

воєнного стану роль держави дещо змінюється, у зв'язку з чим вона набуває більш активного характеру (розширення повноважень державних органів). Саме тому певні права людей зазнали обмежень. Зокрема право на пересування, свобода слова та право на освіту, шляхом введення певних змін. Верховний Суд України підкреслює, що обмеження прав повинні бути законними, обґрунтованими та пропорційними [2].

Висновки. Отже, права людини в умовах воєнного стану не припиняються, а функціонують у трансформованому вигляді. Головною особливістю є поєднання обмежень із збереженням базових гарантій.

Список використаних джерел:

1. “5.1.9.5. Введення воєнного чи надзвичайного стану | Constitutional Court of Ukraine”. URL: <https://ccu.gov.ua/storinka-knygy/5195-vvedennya-voynnogo-chy-nadzvychnogo-stanu>.
2. Судова влада України. “Обмеження конституційних прав людини у воєнний час мають бути виваженими, законними і легітимними”. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1354823/>
3. Центр дослідження прав людини. «Права людини в умовах воєнного стану». URL: <https://ualaw.org/prava-lyudyny-v-umovah-voynnogo-stanu/>.

ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ЦІННОСТЕЙ «THE WOKE» У НАЦІОНАЛЬНІ ПРАВОВІ СИСТЕМИ

Вероніка Говзан,

студентка II курсу спеціальності «Право».

Науковий керівник – **Малиновська Ірина**

Володимирівна, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

Актуальність проблеми. Сучасний етап розвитку суспільства характеризується глобалізацією і поширенням нових соціальних ідеологій, серед яких феномен «the Woke» займає особливе місце. Його цінності, спрямовані на соціальну справедливість, рівність, інклюзію та недискримінацію, поступово проникають у національні правові системи. Водночас імплементація цих ідей зустрічає труднощі через конфлікт із традиційними правовими принципами, що робить тему надзвичайно актуальною для правової науки та практики [1, с. 23].

Мета роботи – дослідити теоретичні основи феномену «the Woke», виявити його ключові цінності та оцінити форми та проблеми їх імплементації у національних правових системах.

Виклад основного матеріалу. Феномен «the Woke» формувався на базі соціальних рухів за права людини, боротьби проти дискримінації та нерівності. До його основних цінностей належать соціальна справедливість, рівність, недискримінація, інклюзія та визнання різноманітності, а також інтерсекційний підхід, що дозволяє враховувати взаємопов'язаність різних форм соціальної нерівності [3, с. 45].

Імплементація цінностей «the Woke» у правові системи здійснюється через закріплення норм у конституції та законах, судову практику, міжнародні стандарти та діяльність органів державної влади. Водночас вона викликає конфлікти із

традиційними правовими принципами, зокрема з принципами формальної рівності, свободи слова, правової визначеності та нейтральності держави [2, с. 112].

Досвід окремих держав демонструє різні підходи до імплементації: у США активна роль належить судовій практиці та громадським рухам, у країнах ЄС – гармонізації з міжнародними стандартами, а в Україні – поступовій адаптації через євроінтеграційні процеси та розвиток громадянського суспільства.

Перспективи імплементації полягають у розширенні змісту прав людини, розвитку інклюзивних механізмів та підвищенні ефективності правового захисту. Водночас існують ризики надмірної ідеологізації, порушення балансу між різними правовими принципами та соціальної поляризації. Успішна реалізація цих цінностей потребує збалансованого підходу та адаптації до національних правових традицій [1, с. 59].

Висновки. Імплементація цінностей «the Woke» у національні правові системи є складним і багатовимірним процесом. Вона сприяє розвитку прав людини та соціальної справедливості, але потребує врахування традиційних правових принципів та національних особливостей. Комплексний підхід, поєднання нормативних і практичних механізмів та врахування досвіду інших держав є ключем до успішної реалізації соціальних цінностей у правовому полі.

Список використаних джерел

- 1.Бахновська І. П. Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/92c87981-1df4-456e-b77c-e3fa776672d9/content>.
- 2.Білозьоров Є. В., Власенко В. П., Горова О. Б. та ін. Теорія держави та права: навч. посіб. К., НАВС, Освіта України, 2017. – 320 с.
- 3.Allen N. D. C. The misappropriation of «woke»: discriminatory social media practices. Synthese, 2023. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s11229-023-04249-5>.

СЕКЦІЯ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ТУРИЗМ І РЕКРЕАЦІЯ»

ПРОБЛЕМА: «ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В ТУРИЗМІ ТА РЕКРЕАЦІЇ: ІННОВАЦІЇ, СТАЛИЙ РОЗВИТОК І РИНКОВІ ТЕНДЕНЦІЇ».

КЕРІВНИК – голова циклової комісії дисциплін професійної та практичної підготовки (спеціальність «Туризм і рекреація»), викладач вищої категорії **ВОЛЬВИН Елла Михайлівна**.

СЕКРЕТАР – спеціаліст II категорії **БАРТКІВ Оксана Володимирівна**.

ЦИФРОВІ СИСТЕМИ КОНТРОЛЮ ЕФЕКТИВНОСТІ ТУРИСТИЧНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ

Яна Битчай,

студентка III курсу спеціальності «Туризм і рекреація».

Науковий керівник – **Вольвин Елла Михайлівна**, викладач спеціаліст вищої категорії.

Актуальність дослідження. Сучасний етап розвитку світового господарства характеризується активною цифровізацією всіх сфер життя, зокрема туристичної галузі. Туризм є висококонкурентною та динамічною сферою, яка швидко реагує на впровадження нових технологій. Вони змінюють способи взаємодії з клієнтами, просування послуг і організацію роботи підприємств. В умовах глобалізації та зростання вимог до якості обслуговування туристичні підприємства змушені шукати ефективні інструменти контролю своєї діяльності. Саме цифрові системи стають важливим засобом підвищення ефективності та конкурентоспроможності [3, с. 134].

Мета роботи – висвітлити роль цифрових систем контролю ефективності у підвищенні конкурентоспроможності туристичних підприємств.

Виклад основного матеріалу. Конкурентоспроможність туристичного

підприємства визначається його здатністю задовольняти потреби клієнтів. Важливими є якість послуг, ціна, інноваційність і позитивний імідж. На це також впливають рівень сервісу, маркетинг і використання сучасних технологій [2].

У XXI столітті цифровізація стала основою успішної діяльності у сфері туризму. Важливу роль відіграють цифрові системи контролю ефективності, які дозволяють автоматизувати процеси, аналізувати діяльність і приймати обґрунтовані рішення.

До основних інструментів належать: штучний інтелект, який використовується для аналізу попиту та управління цінами; великі дані, що допомагають вивчати поведінку клієнтів; CRM-системи для управління взаєминами з клієнтами та контролю роботи персоналу; ERP-системи для управління ресурсами; мобільні технології для бронювання і комунікації; блокчейн для забезпечення безпеки даних [1, с. 83].

Сучасні туристичні підприємства активно використовують вебсайти, мобільні додатки, онлайн-бронювання, чат-боти та соціальні мережі. Також вони застосовують аналітику відгуків. У результаті підвищується лояльність клієнтів і зростають продажі.

Завдяки таким інструментам керівництво може контролювати якість надання послуг, своєчасно виявляти проблеми та приймати обґрунтовані управлінські рішення, здійснювати постійний моніторинг діяльності, аналізувати відгуки клієнтів і оцінювати ефективність маркетингових заходів.

Незважаючи на значні переваги, впровадження цифрових систем супроводжується певними труднощами. Однією з основних проблем є недостатній рівень цифрових навичок працівників, що потребує додаткового навчання та адаптації персоналу. Також важливим чинником є висока вартість сучасних технологій і програмного забезпечення. Окрему увагу слід приділяти питанням кібербезпеки, оскільки зростає ризик витоку даних. Крім того, можливий опір змінам з боку працівників, що може уповільнювати процес цифрової трансформації підприємства.

Висновки. Отже, цифрові системи контролю ефективності сьогодні реально необхідні для роботи туристичних підприємств. Вони дають можливість краще контролювати всі процеси, бачити реальні результати та швидше приймати рішення. Завдяки цьому підприємства можуть покращувати обслуговування клієнтів, працювати ефективніше та залишатися конкурентними на ринку. Тому впровадження таких систем є важливим кроком для розвитку сучасного туристичного бізнесу.

Список використаних джерел

1. Антошкова Н., Гризовська Л., Прилепа Н. Штучний інтелект як технологія автоматизації закладів індустрії гостинності: сучасні тенденції та перспективи. *Інновації та технології в сфері послуг і харчування*. 2025. № 2 (16). С. 81-86.
2. Куруджи Ю., Холодний Г., Холодна Ю. Використання цифрового маркетингу для розвитку туристичної сфери в умовах сучасних викликів. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 48.
3. Калініченко С., Грібнік А., Аврята А. Вплив цифровізації туристичної інфраструктури на розвиток регіонального туризму. *Modeling the Development of the Economic Systems*. 2023. № 1. С. 133-138.

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ І АНАЛІТИКА ДАНИХ У СИСТЕМІ ПЛАНУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ

Мар'яна Воловець,

студентка III курсу спеціальності «Туризм і рекреація».

Науковий керівник – **Вольвин Елла Михайлівна,**
викладач, спеціаліст вищої категорії.

Актуальність дослідження. Планування організації є однією з ключових функцій управління, яка визначає ефективність діяльності підприємства, раціональне використання ресурсів та досягнення стратегічних цілей. Зростання обсягів інформації, ускладнення бізнес-процесів і динамічність зовнішнього середовища потребують нових підходів до планування. У цьому контексті особливого значення набувають технології штучного інтелекту та аналітики даних, які дозволяють обробляти великі масиви інформації, формувати точні прогнози та оптимізувати використання ресурсів. Крім того, інтеграція інтелектуальних систем трансформує роль менеджера та підсилює ефективність управління, що визначає актуальність дослідження.

Мета роботи – аналіз ролі штучного інтелекту та аналітики даних у системі планування організації, визначення напрямів їх застосування та оцінка впливу на ефективність управлінських рішень.

Виклад основного матеріалу. Планування є базовою функцією управління, яка визначає цілі діяльності організації, ресурси та способи їх досягнення, і у сучасних умовах ця функція суттєво трансформується під впливом технологій штучного інтелекту. Зокрема, змінюється роль менеджера: замість виконання рутинних завдань він зосереджується на стратегічному управлінні, прийнятті рішень і розвитку команди, що відповідає концепції AI-Augmented Management.

Однією з ключових переваг використання штучного інтелекту є можливість прогнозування, адже системи здатні аналізувати історичні дані та передбачати ризики,

затримки у виконанні завдань і можливі перевищення бюджету ще на етапі планування, що дозволяє організаціям діяти проактивно та підвищувати ефективність діяльності. Інтелектуальні системи також забезпечують оптимізацію ресурсів, автоматично розподіляючи завдання між працівниками з урахуванням їхніх компетенцій та навантаження, а також підвищують точність планування бюджету та термінів виконання завдань завдяки використанню аналітичних моделей. Важливу роль у сучасній системі планування відіграють цифрові платформи, які інтегрують інструменти штучного інтелекту для автоматизації планування, аналізу навантаження та визначення пріоритетів, серед яких Jira, Asana та Monday.com.

Інтелектуальні ERP-системи, що працюють за принципом «аналізуй і реагуй», дозволяють адаптувати плани відповідно до змін середовища та використовують великі масиви даних для прийняття рішень. Методика Process Mining дає можливість аналізувати реальні бізнес-процеси, виявляти слабкі місця та оптимізувати діяльність організації, що підвищує прозорість процесів і ефективність управління.

Окремо слід відзначити розподіл функцій між людиною та штучним інтелектом: ШІ ефективно виконує аналітичні та рутинні завдання, тоді як людина відповідає за стратегічні рішення, етичні аспекти та управління персоналом. Водночас впровадження ШІ супроводжується викликами, зокрема питаннями безпеки даних, необхідністю інвестицій та складністю інтеграції в існуючі системи, що вимагає комплексного підходу та ретельного планування.

Висновки. Отже, використання штучного інтелекту та аналітики даних у системі планування організації відкриває широкі можливості для підвищення ефективності управління, дозволяючи покращити прогнозування, оптимізувати ресурси та підвищити якість управлінських рішень. Незважаючи на наявні виклики, їх впровадження є перспективним напрямом розвитку сучасних організацій і сприяє підвищенню їх конкурентоспроможності.

Список використаних джерел

1. Бевз А. Сучасні концепції та методи дослідження штучного інтелекту в системах

управління підприємством. *Економічні горизонти*. 2025. № 1(30). С. 99–104.

2.Василенко В.М., Вакалюк Т.А. Штучний інтелект в управлінні проєктами: аналіз сучасних досліджень та перспектив розвитку. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Технічні науки*. 2024. Том 35 (74). № 4. С. 60–67.

3.Варенко В. М. Операційна (онлайнова) аналітика: нові технології та можливості. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*. 2022. Вип.9. С.10–21. URL:<http://librinfosciences.knukim.edu.ua/article/view/259140> (дата звернення 07.03.2026)

4.Злотківська Т. В. Штучний інтелект та його використання в програмному пакеті ADOBE. *Мультимедійні технології в освіті та інших сферах діяльності : тези доповідей наук.-практ.конф. з міжнар. участю*. Київ, 2023. С. 58–60.

5.Сидоренко Т. М., Машковець С. В. Застосування штучного інтелекту в інформаційно-комунікаційному просторі. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2023. № 4(43). С. 81–85.

МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ В ТУРИЗМІ

Анастасія Ганущак,

студентка II курсу спеціальності «Туризм і рекреація».

Науковий керівник – **Вольвин Елла Михайлівна,**
викладач, спеціаліст вищої категорії.

Актуальність дослідження. У сучасному світі туризм розвивається дуже швидко і охоплює майже всі країни. Люди постійно подорожують, знайомляться з іншими культурами, традиціями та способом життя. У зв'язку з цим важливу роль відіграє міжкультурна комунікація - тобто спілкування між людьми з різних культурних середовищ. Вона допомагає краще зрозуміти одне одного, уникати непорозумінь та створювати позитивне враження від подорожі. Тому в сучасному туризмі питання міжкультурної комунікації є дуже актуальним.

Мета роботи – розгляд ролі міжкультурної комунікації у сфері туризму, а також визначення її значення для ефективної взаємодії між туристами та представниками приймаючої сторони.

Виклад основного матеріалу. Міжкультурна комунікація – це процес спілкування між людьми, які належать до різних культур і мають різні традиції, цінності та норми поведінки. У сфері туризму така комунікація відбувається постійно, адже туристи подорожують до інших країн і спілкуються з місцевим населенням, працівниками готелів, гідами та іншими представниками туристичної індустрії.

Дослідники зазначають, що глобалізація значно вплинула на розвиток туризму та міжкультурного спілкування. Завдяки сучасним технологіям, транспорту та інтернету люди мають більше можливостей подорожувати та знайомитися з культурами різних народів. Це сприяє розширенню культурних контактів і розвитку міжнародного співробітництва у сфері туризму.

Важливим аспектом міжкультурної комунікації є розуміння культурних

особливостей різних народів. У різних країнах можуть відрізнятися правила поведінки, стиль спілкування, ставлення до часу, традиції та звичаї. Якщо працівники туристичної сфери знають ці особливості, їм легше налагодити контакт із туристами та забезпечити якісне обслуговування.

Крос-культурна комунікація також впливає на конкурентоспроможність туристичних дестинацій. Якщо країна або регіон демонструє повагу до культурних особливостей гостей, створює комфортні умови для спілкування та надає якісні послуги, то це підвищує привабливість такої дестинації для туристів.

Крім того, туризм може виступати важливим інструментом культурного обміну та культурної дипломатії. Наприклад, різноманітні фестивалі, виставки, культурні події або арт-тури допомагають людям з різних країн знайомитися з мистецтвом, традиціями та культурою один одного. Такі заходи сприяють міжкультурному діалогу та зміцненню міжнародних відносин.

Міжкультурна комунікація також має значення для розвитку туристичних проєктів та міжнародної співпраці. Успішна взаємодія між представниками різних культур допомагає реалізовувати спільні туристичні проєкти, залучати інвестиції та розвивати нові туристичні продукти.

Таким чином, міжкультурна комунікація є важливою складовою сучасного туризму, оскільки вона сприяє взаєморозумінню між людьми різних культур та допомагає розвивати міжнародний туристичний ринок.

Висновки. Отже, міжкультурна комунікація відіграє важливу роль у розвитку туризму. Вона допомагає налагоджувати ефективне спілкування між туристами та представниками різних країн, сприяє культурному обміну та підвищує якість туристичних послуг. Крім того, міжкультурна взаємодія позитивно впливає на імідж туристичних дестинацій і сприяє розвитку міжнародного співробітництва у сфері туризму.

Список використаних джерел

1. Атаманчук З.А. Вплив крос-культурних комунікацій у міжнародному туризмі на дифузію

інновацій між країнами

2.Чепурда Г., Чепурда Л. Туризм та міжкультурна комунікація: інноваційний аспект. *Інновації та технології в сфері послуг і харчування*. 2020. №1.

ТРАНСФОРМАЦІЯ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ВИКЛИКИ, АДАПТАЦІЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВІДНОВЛЕННЯ

Марія Глинчак,

студентка II курсу спеціальності «Туризм і рекреація».

Науковий керівник – **Вольвин Елла Михайлівна**

Викладач, спеціаліст вищої категорії.

Актуальність дослідження. Туризм є важливою складовою економічного розвитку держави, оскільки сприяє розвитку інфраструктури, створенню робочих місць та підвищенню міжнародного іміджу країни. Проте повномасштабна війна в Україні суттєво вплинула на функціонування туристичної галузі.

Мета роботи – дослідження впливу воєнного стану на туристичну галузь України, визначення основних викликів, шляхів адаптації та перспектив її відновлення.

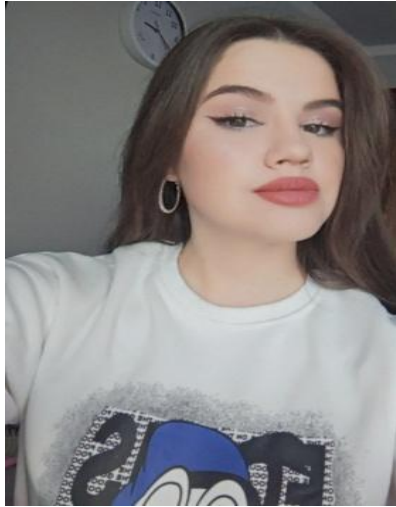
Виклад основного матеріалу. Воєнні дії на території України спричинили глибоку кризу туристичної галузі. Насамперед це проявилось у різкому скороченні міжнародного туристичного потоку, що було зумовлено підвищеними ризиками безпеки та закриттям повітряного простору. Значна частина туристичної інфраструктури зазнала пошкоджень або була повністю зруйнована, що негативно вплинуло на діяльність готелів, туристичних агентств і транспортних компаній.

Водночас у нових умовах спостерігається трансформація туристичної сфери. Зокрема, зростає роль внутрішнього туризму, особливо в західних та центральних регіонах України, які є відносно безпечними. Популярності набувають такі види туризму, як екологічний, сільський та активний відпочинок. Туристичні підприємства активно впроваджують цифрові технології, зокрема онлайн-бронювання, віртуальні тури та просування послуг через соціальні мережі.

Висновки. Таким чином, воєнний стан суттєво вплинув на туристичну галузь України, створивши значні виклики для її функціонування. Водночас галузь демонструє здатність до адаптації через розвиток внутрішнього туризму та використання сучасних технологій.

Список використаних джерел

1. Матвійчук Л., Філіпчук С., Панасюк А. Інноваційний розвиток і збереження культурної спадщини України в умовах війни. Матеріали конференції. 2023. С. 145-152. <https://geo.knu.ua/wp-content/uploads/2025/12/zbirka.pdf>
2. Безуглий В., Грушка В., Суматохіна І. Специфіка функціонування туристичної галузі України в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. № 63. 2024. С. 45-55. <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4075> (дата звернення: 21.03.2026).
3. Миронов Ю. Б. Шляхи післявоєнного відновлення індустрії туризму в Україні. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки*. № 71. 2023. С. 64-67. https://www.researchgate.net/publication/371575238_Ways_of_Ukraine's_Tourism_Industry_Post-War_Recovery_Slahi_pislavoennogo_vidnovlenna_industrii_turizmu_v_Ukraini (дата звернення: 21.03.2026).
4. Роїк О. Р., Недзвецька О. В. Шляхи розвитку туристичної сфери України у воєнний період. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія: економічні науки. № 46. 2022. С. 58-64. <https://ejournal.kspu.edu/index.php/ej/article/view/783/754> (дата звернення: 21.03.2026).
5. Тодоров І. Проблеми збереження української культурної спадщини в умовах широкомасштабної російської агресії. Матеріали конференції. 2023. С. 165-170. <https://geo.knu.ua/wp-content/uploads/2025/12/zbirka.pdf>

ПОЧАТОК ТУРИЗМУ В УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТАХ. СТАРІ ТУРИСТИЧНІ ПРИТУЛКИ НА ЧОРНОГОРІ

Олександра Ілюк,

студентка III курсу спеціальності «Готельно-ресторанна справа».

Науковий керівник – **Максимюк Наталія Миколаївна,**
викладач, спеціаліст вищої категорії.

Актуальність дослідження. Українські Карпати є одним із найважливіших регіонів розвитку гірського туризму в Україні. Саме тут наприкінці XIX – на початку XX ст. формувалися перші організовані туристичні маршрути, а також виникла мережа туристичних притулків, які забезпечували можливість тривалих подорожей у високогір'ї. Дослідження історії перших туристичних притулків на Чорногірському хребті дає змогу краще зрозуміти витоки розвитку туристичної інфраструктури в Карпатах.

«Гори вчать людину простоти, витривалості та любові до природи» – Іван Франко.

Мета роботи – охарактеризувати початок розвитку туризму в Українських Карпатах та проаналізувати роль старих туристичних притулків Чорногори у формуванні гірської туристичної інфраструктури.

Виклад основного матеріалу. Зародження організованого туризму в Українських Карпатах пов'язують із другою половиною XIX століття. У цей час у гірських районах Східної Галичини починають діяти туристичні та краєзнавчі товариства, які займалися популяризацією подорожей у горах, прокладанням маршрутів і будівництвом притулків для мандрівників.

Важливу роль у розвитку туристичної інфраструктури відіграло Польське товариство Татранське, яке створило спеціальні відділення у Карпатах і ініціювало

будівництво перших гірських притулків.

Перший туристичний притулок у районі Чорногірського хребта був збудований у 1878 році на полонині Гаджина. Він мав кілька кімнат для туристів та господарські приміщення і став важливим пунктом для подорожуючих, які здійснювали сходження на найвищі вершини Чорногори.

У кінці XIX – на початку XX ст. мережа туристичних притулків поступово розширювалася. Вони з'являлися біля популярних гірських маршрутів, зокрема поблизу вершин Піп Іван, Говерла, а також на інших ділянках Чорногірського хребта. Притулки забезпечували туристів можливістю відпочинку, ночівлі та отримання необхідної інформації про маршрути.

У цей період туристичні притулки були відносно простими за архітектурою. Здебільшого це були дерев'яні будинки з кількома кімнатами, кухнею та місцями для ночівлі. Незважаючи на простоту, вони відігравали важливу роль у розвитку гірського туризму, оскільки сприяли збільшенню кількості мандрівників і популяризації Карпат серед дослідників, туристів та студентської молоді.

Значну роль у розвитку туризму також відігравали туристичні організації та товариства, зокрема «Чорногора» та «Плай», які займалися організацією походів, розвитком туристичних маршрутів та популяризацією природної та культурної спадщини Карпатського регіону.

Більшість старих туристичних притулків на Чорногорі не збереглися до наших днів. Значна їх частина була зруйнована під час Першої та Другої світових воєн або втратила своє функціональне призначення. Проте їхня історична роль є важливою, оскільки вони стали основою для формування сучасної туристичної інфраструктури в Українських Карпатах.

Висновки. Отже, початок організованого туризму в Українських Карпатах припадає на другу половину XIX століття. Важливим елементом розвитку гірського туризму стало створення мережі туристичних притулків на Чорногірському хребті.

Вони забезпечували умови для тривалих подорожей, сприяли популяризації Карпат та стали основою формування сучасної туристичної інфраструктури регіону.

Список використаних джерел

1. Ярослав Карашецький. Історичні періоди формування гірських туристичних притулків в Українських Карпатах. *Сучасні проблеми архітектури та містобудування*. 2025. №72. С. 361–377.
2. Історія туристичних притулків у Карпатах та їх роль у розвитку гірського туризму. *Карпатський край*. 2023.
3. Формування туристичної інфраструктури Українських Карпат у ХІХ–ХХ ст. *Вісник туризму і рекреації*. 2024.
4. Перші туристичні притулки Карпат та їх значення для розвитку гірського туризму. *Туристичні дослідження*. 2020.

РЕКРЕАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНИХ ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ

Вероніка Іваницька,

студентка I курсу спеціальності «Туризм і рекреація».

Науковий керівник – **Бартків Оксана Володимирівна,**
викладач, спеціаліст II категорії.

Актуальність дослідження. Природно-заповідний фонд України відіграє критичну роль у

розвитку не лише оздоровчого туризму, а й ефективного формування економіки та популяризації держави на міжнародному рівні. Дивлячись на те, як стало використання рекреаційного потенціалу впливає на розвиток туризму в Україні, актуальним стає вивчення того, як грамотне використання рекреаційного потенціалу заповідних територій дозволяє трансформувати дику природу у впізнаваний бренд для відвідувачів.

Мета роботи – дослідити яким чином рекреаційний потенціал природно-заповідних територій України може сформувати візитівку для туристів, а поряд із цим вплив цих же установ на економіку всієї держави.

Виклад основного матеріалу. Рекреаційний потенціал заповідних територій – це використання природних та культурно-історичних ресурсів для відпочинку таким чином, щоб не нашкодити екосистемі та навколишньому середовищу. Формуванню цього потенціалу сприяють такі складові як: гірські системи Карпат, лісові ландшафти, різноманітна флора та фауна, солоні озера, мінеральні і лікувальні води, археологічні об'єкти та пам'ятки архітектури розташовані на території заповідних зон.

На теперішній період найвпливовішими центрами рекреації в Україні є Національні природні парки, а також заповідники, які щорічно формують попит серед тисячі відвідувачів. Окрім пропонованих розгалужених мереж

екологічних стежок, важливо також виділити активне діяння візит-центрів на цих територіях, які включають в себе не лише відпочинкову, але й освітню діяльність. Національні природні парки і ландшафти формують економіку і візитну картку багатьох країн: Норвегії, Швеції, Швейцарії, Німеччини і України зокрема. На західних територіях невід'ємною частиною туристичних пакетів стали гори і ліси Карпат, озеро Синевир, солоні та лікувальні води, різноманітні водоспади та річки. На центральній та східній територіях це є Олешківські піски, болота, гірські системи, а також степи та долини вздовж річок. Проте використання цього потенціалу не може бути виконано повністю через низку факторів. Дефіцит відповідної інфраструктури: в'їзні шляхи, облаштовані санітарні зони та зони для сміття. Низький рівень цифровізації послуг, що наразі є важливим аспектом для поширення поміж молоді. І не менш важливе-дотримання норм екологічної безпеки на територіях заповідників, для запобігання їхнього ж забруднювання і знищення.

Висновки. Природно-заповідні території і парки є основою для розвитку сталого туризму в Україні завдяки їх унікальності та оздоровчим перспективам. Рациональне використання рекреаційного потенціалу, дозволить перетворити унікальні природні об'єкти України на впізнаваний бренд, що сприятиме економічному розвитку держави і фінансовій підтримці природоохоронних установ. Модернізація інфраструктури та просування туристичних еко-брендів на інформаційному рівні дозволять зацікавити велику частку туристів, а особливо молоді, що є значущим фактором для створення сталого туристичного попиту.

Список використаних джерел

1. Гетьман В. П. Природно-заповідний фонд України: рекреаційна та освітня діяльність : навч. посіб. Київ, 2020. 352 с.
2. Перспективи розвитку екотуризму в національних парках України. Google Scholar: вебсайт. 2024. URL: <https://scholar.google.com> (дата звернення: 15.03.2026).
3. Стецюк В. В. Екологічна мережа України та її рекреаційне значення. Вісник географічної науки. 2021. № 3. С. 45–52.

ТУРИСТИЧНІ ТРЕНДИ 2025 РОКУ: НОВІ ФОРМАТИ ПОДОРОЖЕЙ І ПОВЕДІНКА ТУРИСТІВ

Світлана Лазорко,

студентка I курсу спеціальності «Туризм і рекреація».

Науковий керівник – **Бартків Оксана Володимирівна,**
викладач, спеціаліст II категорії.

Актуальність дослідження. Туристична галузь у сучасному світі змінюється дуже швидко під впливом розвитку технологій, соціальних змін та процесів глобалізації. З кожним роком з'являються нові формати подорожей, а також змінюються потреби, інтереси й очікування туристів. Якщо раніше більшість людей обирає стандартні туристичні пакети, то сьогодні все більше мандрівників надають перевагу індивідуальному плануванню поїздок.

У 2025 році особливо помітним є прагнення людей до більшого комфорту та індивідуального підходу в організації відпочинку. Туристи активно користуються цифровими сервісами для бронювання житла, транспорту та екскурсій. Мобільні додатки, онлайн-карти та платформи для планування подорожей значно спрощують організацію поїздок. Крім того, зростає інтерес до безпечних і екологічних подорожей, що також впливає на розвиток туристичної індустрії.

Сучасні туристи все більше замислюються над тим, як їхні подорожі впливають на довкілля, культуру та економіку місцевих громад. Саме тому дослідження сучасних туристичних трендів є актуальним і важливим для розуміння того, як буде розвиватися туристична галузь у найближчі роки.

Мета роботи – вивчення основних туристичних трендів 2025 року, аналіз нових форматів подорожей та дослідження змін у поведінці сучасних туристів. Також важливо визначити основні фактори, які впливають на вибір туристичних напрямків та способів організації відпочинку.

Виклад основного матеріалу. У 2025 році подорожі для багатьох людей перестають бути лише способом відпочинку. Туристи дедалі частіше прагнуть отримати нові враження, емоції та корисний досвід. Подорожі дають можливість познайомитися з новими культурами, традиціями та способом життя інших народів. Саме тому багато людей намагаються відвідувати не тільки популярні туристичні місця, але й менш відомі локації. Однією з головних тенденцій сучасного туризму є зростання популярності індивідуальних подорожей. Туристи самостійно планують маршрути, обирають транспорт, житло та різні види активностей. Це дає їм більше свободи у виборі та можливість створити власний унікальний маршрут подорожі. Не менш важливим напрямом розвитку туризму є поширення екологічно відповідальних подорожей. Люди починають більше замислюватися над тим, як їхні поїздки впливають на природу. У зв'язку з цим вони намагаються обирати екологічні готелі, користуватися громадським транспортом або велосипедами, а також зменшувати використання одноразового пластику. Багато туристів також підтримують місцеві громади, купуючи сувеніри у місцевих майстрів або відвідуючи невеликі сімейні ресторани.

У 2025 році також активно поширюється формат «workation», який поєднує роботу та подорожі. Завдяки розвитку цифрових технологій і можливості працювати дистанційно люди можуть жити певний час у різних містах або навіть країнах, не перериваючи своєї професійної діяльності. Це призводить до зростання попиту на довготривале проживання, апартаменти з робочими зонами, коворкінги та спеціальні туристичні програми для віддалених працівників.

Ще однією особливістю сучасних подорожей є популярність коротких, але частих поїздок. Багато людей відмовляються від однієї довготривалої відпустки на користь кількох коротких подорожей протягом року. Такий формат дозволяє частіше змінювати обстановку, відпочивати від роботи або навчання та отримувати нові враження. Крім того, короткі поїздки часто є більш доступними за ціною, що робить

подорожі можливими для більшої кількості людей.

Також варто зазначити, що значну роль у сучасному туризмі відіграють соціальні мережі. Багато туристів обирають місця для подорожей саме після того, як побачили їх у блогах, відео або фотографіях інших мандрівників. Це впливає на популярність певних туристичних напрямків і сприяє швидкому поширенню нових туристичних трендів.

Висновки. Отже, туристичні тренди 2025 року свідчать про поступовий перехід від масового туризму до більш індивідуалізованих та змістовних подорожей. Сучасні туристи стають більш свідомими та вимогливими. Вони звертають увагу не лише на вартість поїздки, але й на якість сервісу, безпеку, унікальність досвіду та вплив подорожей на довкілля. Таким чином, розвиток нових форматів подорожей та зміна поведінки туристів значно впливають на розвиток туристичної індустрії. Туристичні компанії змушені адаптуватися до нових потреб клієнтів, пропонуючи більш гнучкі, індивідуальні та екологічно відповідальні туристичні послуги.

Список використаних джерел

- 1.Бейдик О. О. Географія туризму : навчальний посібник. – Київ : Альтерпрес, 2022.
- 2.Мальська М. П., Пандяк І. Г. Туристичний бізнес: теорія та практика : підручник. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2023.
- 3.UNWTO Global Tourism Trends Report. – Madrid : World Tourism Organization, 2024.

СПОРТИВНИЙ ТУРИЗМ: МОЖЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ДЛЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Олександр Греблюк,

студент I курсу спеціальності «Туризм і рекреація».

Науковий керівник – **Бартків Оксана Володимирівна,**
викладач, спеціаліст II категорії.

Актуальність дослідження. У контексті стрімкого технологічного прогресу та цифровізації спосіб життя студентської молоді все більше характеризується зменшенням фізичної активності. Більшу частину часу займають навчання, робота за комп'ютером і використання гаджетів, що негативно впливає як на фізичне, так і на психічне здоров'я. У зв'язку з цим питання активного відпочинку, зокрема спортивного туризму, стає дедалі актуальнішим. Спортивний туризм виступає універсальним засобом поєднання фізичної активності, оздоровлення та відкриття навколишнього світу. Він не лише сприяє формуванню здорового способу життя, а й розвиває такі важливі якості, як витривалість, здатність до командної роботи та самостійність. Для студентів це також чудова нагода позбутися стресу, пов'язаного з навчанням, урізноманітнити свій досвід і здобути нові практичні навички. Україна, багата на природні ресурси (гори, річки, ліси), має вагомий потенціал для розвитку цього напрямку. Саме тому популяризація спортивного туризму серед молоді може стати значущою складовою сучасної молодіжної політики.

Мета роботи – аналіз можливостей для розвитку спортивного туризму серед студентів, оцінка його впливу на фізичний, соціальний і особистісний розвиток молоді, а також визначення шляхів популяризації цього виду активного відпочинку.

Виклад основного матеріалу. Спортивний туризм — це форма активного

дозвілля, що передбачає подолання природних перешкод із використанням фізичних зусиль та спеціальних технічних навичок. Його найпоширенішими видами є пішохідний, гірський, водний, велосипедний і лижний туризм. Для студентів участь у спортивному туризмі має низку значущих переваг.

По-перше, це чудовий спосіб зміцнити здоров'я: фізична активність у походах покращує серцево-судинну та дихальну системи, підвищує загальну витривалість організму.

По-друге, туристичні заходи розвивають корисні життєві навички, зокрема орієнтування на місцевості, вміння планувати маршрути та приймати швидкі рішення у нестандартних обставинах. Щодо соціального аспекту, варто зазначити, що участь у групових заходах сприяє налагодженню комунікаційних здібностей, розвитку почуття відповідальності та готовності до командної співпраці.

Це відіграє важливу роль для студентів, які саме в цей період будують основи майбутніх професійних і соціальних відносин. Крім того, спортивний туризм також має вагомий виховний вплив. Перебуваючи на природі, молодь формує екологічну свідомість і дбайливе ставлення до навколишнього середовища.

Для розвитку спортивного туризму серед молоді існують широкі можливості. Важливим кроком стає організація туристичних клубів при вищих навчальних закладах, які можуть займатися проведенням регулярних походів, тренувань та змагань.

Державна підтримка у вигляді фінансування, створення туристичної інфраструктури та популяризації активного способу відпочинку також відіграють ключову роль. Сучасні технології додають нових можливостей для підвищення привабливості цього. Завдяки мобільним додаткам, GPS-навігації та онлайн-платформам організація походів стала

простішою і більш безпечною.

Однак існують певні перешкоди, які потребують вирішення. Серед основних проблем – низький рівень поінформованості серед молоді, обмежене фінансування, відсутність необхідного спорядження та досвідчених інструкторів.

Висновки. Спортивний туризм є значущим та перспективним напрямом у розвитку студентської молоді. Він об'єднує в собі фізичну активність, пізнавальну діяльність і соціальну взаємодію, виступаючи ефективним інструментом для формування гармонійно розвиненої особистості.

Незважаючи на певні труднощі, ця сфера має значний потенціал, особливо за умов належної підтримки та широкої популяризації. Активне залучення студентів до спортивного туризму сприятиме зміцненню їх фізичного здоров'я, розвитку важливих життєвих умінь і формуванню свідомої громадянської позиції.

Отже, спортивний туризм здатний стати ключовою складовою сучасної освітньої та молодіжної політики, спрямованої на всебічний розвиток особистості.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про туризм»: Закон України від 15 вересня 1995 р. № 324/95-ВР (зі змінами станом на 2026 р.) // Відомості Верховної Ради України. 1995 № 31. С. 241. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: urist.com.ua.
2. Кифяк В. Ф. Організація туристичної діяльності в Україні: навч. посібник. – Чернівці: Книги–ХХІ, 2008. 352 с.
3. Любіцева О. О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти): навч. посібник. Київ: Альтерпрес, 2002. 436 с.

РОЗВИТОК ГІРСЬКОЛИЖНИХ КУРОРТІВ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Антоніна Якимишин,

студентка II курсу спеціальності «Туризм і рекреація».

Науковий керівник – **Бартків Оксана Володимирівна,**
викладач, спеціаліст II категорії.

Актуальність дослідження. Гірськолижний туризм є однією з найбільш динамічних галузей сучасної індустрії, що поєднує активний відпочинок, спортивну діяльність та використання природно-рекреаційних ресурсів. Щороку зростає кількість туристів, які обирають зимові курорти як основний вид відпочинку, що сприяє розвитку економіки гірських регіонів та туристичної інфраструктури. У зв'язку з цим дослідженням проблем та перспектив розвитку гірськолижних курортів є актуальним завданням сучасної туристичної науки.

Мета роботи – аналіз сучасного стану розвитку гірськолижних курортів, визначення основних проблем їх функціонування та обґрунтування перспективних напрямів розвитку.

Виклад основного матеріалу. Гірськолижні курорти виступають важливим елементом туристичної індустрії, оскільки забезпечують комплексний туристичний продукт, що включає спортивно-оздоровчі послуги, відпочинок та розваги. Особливе значення для їх розвитку мають природні ресурси, зокрема рельєф, кліматичні умови та тривалість снігового покриву, а також рівень розвитку інфраструктури. Важливим чинником розвитку гірськолижного туризму є економічний ефект, адже він сприяє створенню робочих місць, розвитку транспорту, готельного бізнесу та сфери послуг у гірських регіонах. Крім того, розвиток курортів позитивно впливає на соціально-економічний стан територій та стимулює інвестиційну діяльність.

Разом з тим, розвиток гірськолижних курортів супроводжується рядом проблем. Однією з найважливіших є кліматичний фактор, оскільки скорочення періоду зі стійким сніговим покривом негативно впливає на функціонування курортів. Також значною проблемою є екологічне навантаження, пов'язане з будівництвом туристичної інфраструктури, що може призводити до деградації природних ландшафтів.

Ще одним викликом є недостатній рівень розвитку інфраструктури, особливо в Україні, де багато курортів потребують модернізації, покращення транспортної доступності та підвищення якості сервісу. У порівнянні з європейськими країнами розвиток гірськолижного туризму в Україні відбувається повільними темпами, незважаючи на значний природний потенціал Карпатського регіону. Перспективи розвитку гірськолижних курортів пов'язані з впровадженням інноваційних технологій, розвитком сталого туризму та диверсифікацією туристичних послуг. Зокрема, важливим напрямом є розвиток цілорічних курортів, що поєднують зимові та літні види відпочинку, а також активне залучення інвестицій і державна підтримка туристичної галузі.

Висновки. Гірськолижні курорти є важливою складовою туристичної індустрії та відіграють значну роль у розвитку економіки гірських регіонів. Основними проблемами їх розвитку є кліматичні зміни, екологічні ризики та недостатній рівень інфраструктури. Перспективи розвитку пов'язані з модернізацією курортів, впровадженням інновацій, розвитком сталого туризму та підвищенням якості туристичних послуг.

Список використаних джерел

1. Дишкантюк О. В., Власюк К. В. Туризм і рекреація : навч. посіб. Київ, 2021. 320 с.
2. Мальська М. П. Туристичний бізнес : навч. посіб. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2022. 304с.
3. Красовський С. О. Проблеми розвитку гірського туризму. Наукові перспективи. 2021. № 5. С. 112–118.
4. Устименко Л., Афанасьєв І. Історія туризму : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2023. 280 с.

МЕДІАВПЛИВ ТА ТУРИСТИЧНІ ПОТОКИ

Анастасія Кузик,

студентка I курсу спеціальності «Туризм і рекреація».

Науковий керівник – **Зіняк Тетяна Романівна**, викладач, спеціаліст I категорії .

Актуальність дослідження. У сучасному світі медіа відіграють важливу роль у формуванні туристичних потоків. Завдяки телебаченню, інтернету, соціальним мережам та блогам люди отримують інформацію про різні країни, міста та туристичні об'єкти. Яскраві фотографії, відео та відгуки мандрівників здатні значно підвищити популярність певного місця та збільшити кількість туристів. Тому дослідження впливу медіа на туристичні потоки є актуальним для розвитку сучасної туристичної індустрії.

Мета роботи – аналіз впливу медіа на формування туристичних потоків та визначення ролі інформаційного простору у популяризації туристичних напрямків.

Виклад основного матеріалу.

Роль соціальних мереж у розвитку туризму. Соціальні мережі стали одним із найпотужніших інструментів популяризації туризму. Платформи, такі як Instagram, YouTube та TikTok, дозволяють користувачам ділитися власними подорожами, що стимулює інтерес інших людей до відвідування певних місць. Часто саме завдяки відео або фотографіям туристичні локації стають популярними у всьому світі.

Вплив медіа на імідж туристичних DESTINATION Медіа формують уявлення людей про країни та міста. Позитивні новини, репортажі та туристичні програми сприяють створенню привабливого іміджу території. Натомість негативна інформація, наприклад про небезпеку чи нестабільність, може значно зменшити кількість туристів.

Роль блогерів та інфлюенсерів Сьогодні значний вплив на туристичні потоки

мають блогери та інфлюенсери. Їхні рекомендації та відгуки можуть мотивувати тисячі людей відвідати певну локацію. Туристичні компанії та країни часто співпрацюють із популярними блогерами для реклами своїх туристичних продуктів.

Аналіз впливу медіа на туризм:

Сильні сторони:

1. швидке поширення інформації про туристичні об'єкти;
2. популяризація нових туристичних напрямків;
3. доступність інформації для широкої аудиторії.

Слабкі сторони:

- можливе поширення недостовірної інформації;
- надмірна популяризація окремих місць, що призводить до перевантаження туристами;
- залежність туристичних потоків від інформаційних трендів.

Можливості:

- розвиток маркетингу туристичних дестинацій;
- використання соціальних мереж для реклами туризму;
- створення нових туристичних маршрутів.

Загрози:

- формування негативного іміджу через поширення негативних новин;
- зменшення туристичних потоків через інформаційні кризи;
- екологічні проблеми через надмірний туризм у популярних місцях.

Висновки. Отже, медіа мають значний вплив на формування туристичних потоків. Завдяки сучасним інформаційним технологіям люди отримують можливість швидко дізнаватися про нові туристичні напрямки. Водночас важливо використовувати медіа відповідально, щоб забезпечити сталий розвиток туризму та зберегти природні й культурні ресурси.

Список використаних джерел

1. Наукова стаття про роль соціальних мереж у розвитку туризму та формуванні туристичних

потоків. <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/1585>

2. UN Tourism (Всесвітня туристична організація) <https://www.unwto.org/news/new-narratives-in-tourism-unwto-leads-rethink-of-tourism-communications>

3. Аналітичний матеріал про роль соцмереж у туризмі <https://ithy.com/article/social-media-impact-tourism-growth-21c9p9t1>

АРКТИЧНИЙ ТУРИЗМ: ГЕОГРАФІЯ ТА РИЗИКИ

Ольга Дацько,

студентка III курсу спеціальності «Туризм і рекреація».

Науковий керівник – **Зіняк Тетяна Романівна**, викладач,
спеціаліст I категорії.

Актуальність проблеми. Арктика сьогодні
перебуває в епіцентрі уваги світової туристичної індустрії.

Завдяки глобальним кліматичним змінам регіон стає доступнішим, проте залишається одним із найнебезпечніших для рекреаційного освоєння. Для фахівця з туризму важливо розуміти, що арктичний туристичний продукт – це не лише екзотика, а складний комплекс географічних чинників та ризиків, де помилка в плануванні може призвести до катастрофічних наслідків.

Метою роботи є типізація арктичних дестинацій за географічним принципом та комплексний аналіз ризиків, що супроводжують їх розвиток.

Виклад основного матеріалу. Географічне районування:

Скандинавський сектор: Норвегія, Швеція, Фінляндія (максимальна інфраструктура).

Атлантичний сектор: Гренландія та Ісландія (круїзи та льодовики).

Пн-Американський сектор: Аляска (США), Арктична Канада.

Трансарктичний сектор: Високоширотні маршрути до Північного полюса.

Класифікація за рівнем автономності

- Стаціонарний
- Експедиційний

Аналіз ризиків арктичного туризму

1. Природно-кліматичні: Екстремальна мінливість погоди (шторми, тумани), динаміка льодового покриву та загрози з боку дикої фауни (білі ведмеді).

2. Логістичні та медичні: Критична віддаленість від інфраструктури,

складність проведення рятувальних операцій (SAR) та неможливість оперативної медичної евакуації (Medevac).

3. Техногенні: Ризик пожеж на суднах в ізоляції та аварійні розливи палива, ліквідація яких у льодових умовах технічно неможлива.

4. Екологічні: Незворотна деградація об'єктів показу (танення льодовиків) та антропогенна ерозія вразливих ґрунтів тундри.

Стратегія сталого розвитку Арктики

- **Технологічна:** впровадження суден на гібридних двигунах та використання супутникового моніторингу безпеки (Starlink/AIS).

- **Регуляторна:** суворе дотримання «Полярного кодексу» та введення квот (лімітів) на кількість туристів у вразливих зонах.

- **Соціально-економічна:** залучення корінних народів (інуїтів, саамів) до турпродукту та спрямування зборів на розбудову локальної інфраструктури.

- **Освітня:** обов'язковий інструктаж «LeaveNoTrace» (не залишай слідів) та залучення туристів до наукових спостережень (CitizenScience).

Висновки. Арктичний туризм у різних регіонах розвивається за різними моделями, але стикається зі спільними викликами. Успіх цього напрямку залежить не від збільшення кількості туристів, а від впровадження жорсткого екологічного менеджменту та розвитку рятувальної інфраструктури. Майбутнє – за малими експедиційними групами та науково-орієнтованими подорожами.

Список використаних джерел

1.Офіційний сайт Національного антарктичного наукового центру (НАНЦ). URL: <http://uac.gov.ua> (дата звернення: 15.03.2026).

2.Законодавство України. Міжнародний кодекс для суден, що експлуатуються в полярних водах (Полярний кодекс) / SOLAS. Офіційний портал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 15.03.2026).

3.Офіційний сайт Державної служби морського і внутрішнього водного транспорту та судноплавства України (Морська адміністрація). URL: <https://marad.gov.ua> (дата звернення: 15.03.2026).

4.Офіційний сайт Національної академії наук України (НАН). URL: <https://www.nas.gov.ua> (дата звернення 15.03.2026).

ВПЛИВ СЕЗОННОСТІ НА ТУРИСТИЧНІ ПОТОКИ НА ПРИКЛАДІ КУОРТУ БУКОВЕЛЬ

Софія Яремак,

студентка групи III курсу спеціальності «Туризм і рекреація».

Науковий керівник – **Зіняк Тетяна Романівна**, викладач спеціаліст I категорії.

Актуальність дослідження. Сезонність є однією з ключових характеристик функціонування туристичної галузі, що суттєво впливає на обсяги туристичних потоків, рівень завантаження інфраструктури та економічну ефективність туристичних підприємств. Для гірських курортів ця проблема є особливо актуальною через залежність від природно-кліматичних умов. Курорт Буковель є яскравим прикладом трансформації сезонного туристичного центру у всесезонний комплекс, що зумовлює необхідність дослідження впливу сезонності на туристичні потоки.

Мета роботи – аналіз впливу сезонності на туристичні потоки курорту Буковель та визначення шляхів зменшення сезонних коливань.

Виклад основного матеріалу. Особливості сезонності туристичних потоків. Сезонність туризму проявляється у нерівномірному розподілі туристичних потоків протягом року. Для Буковелю характерний високий сезон у зимовий період (грудень–березень), коли основний потік туристів формують прихильники гірськолижного відпочинку.

Міжсезоння та низький сезон. Міжсезонний та низький періоди у структурі туристичної діяльності характеризуються депресивною динамікою туристичних потоків, що зумовлена сукупністю природно-кліматичних та організаційно-економічних факторів. Обмеженість туристично-рекреаційних можливостей у ці періоди призводить до зниження попиту на туристичні послуги та, відповідно, до

недозавантаження об'єктів туристичної інфраструктури.

Розвиток літнього туризму. Статистика останніх років демонструє стійке зростання кількості туристів у липні та серпні. Це стало можливим завдяки створенню штучного Озера Молодості, відкриттю найбільших в Україні пляжних комплексів у горах та розширенню мережі велопарків. Таким чином, сучасний Буковель перетворився на двосезонний курорт, де літній пік відвідуваності за обсягами вже починає конкурувати із зимовим.

Висновки. Сезонність суттєво впливає на туристичні потоки курорту Буковель. Ключовим інструментом мінімізації негативних наслідків є диверсифікація послуг та створення унікальних пропозицій для кожного періоду року. Трансформація Буковелю у всесезонний центр відпочинку не лише підвищує його конкурентоспроможність, а й сприяє сталому соціально-економічному розвитку всього Карпатського регіону.

Подальші перспективи полягають у посиленні оздоровчої складової, що дозволить остаточно заповнити прогалини у завантаженні під час весняного та осіннього міжсезоння.

Список використаних джерел

1. Bukovel. Офіційний сайт курорту Bukovel. URL: <https://bukovel.com> (дата звернення: 15.03.2026).
2. Смаль І. В. Географія туризму : навчальний посібник. Ніжин : Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2004. 336 с.
3. Підсумки розвитку туризму в Івано-Франківській області у 2025 році : аналітичний звіт. Івано-Франківськ : Івано-Франківська обласна державна адміністрація, 2026.
4. Івано-Франківщина туристична : туристичний портал. URL: <https://iftourism.com> (дата звернення: 15.03.2026).

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В РЕКЛАМНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ТУРИСТИЧНИХ КОМПАНІЙ

Вікторія Ходас,

студентка III курсу спеціальності «Туризм і рекреація».

Науковий керівник – **Вінтоняк Любомир Васильович,**
викладач.

Актуальність дослідження. На сучасному етапі розвитку інформаційних технологій важливе місце у діяльності підприємств посідає використання інноваційних цифрових інструментів. Особливо це стосується туристичної сфери, де велике значення має ефективна реклама та комунікація з клієнтами. Одним із найсучасніших інструментів, який активно використовується у маркетинговій діяльності, є штучний інтелект.

Штучний інтелект дозволяє туристичним компаніям автоматизувати рекламні процеси, аналізувати поведінку споживачів, створювати персоналізовані пропозиції та підвищувати ефективність рекламних кампаній. У сучасних умовах конкуренції на туристичному ринку використання технологій штучного інтелекту стає важливим фактором розвитку та успішності туристичних підприємств.

Мета роботи – висвітлити особливості використання штучного інтелекту в рекламній діяльності туристичних компаній та визначити його значення для розвитку туристичного бізнесу.

Виклад основного матеріалу. Штучний інтелект – це сукупність технологій, які дозволяють комп'ютерним системам виконувати завдання, що потребують людського інтелекту, зокрема аналіз даних, прийняття рішень та прогнозування. У сфері туризму штучний інтелект активно використовується для оптимізації маркетингових процесів та підвищення ефективності рекламної діяльності.

Одним із напрямів застосування штучного інтелекту є аналіз великих обсягів

даних про поведінку туристів. За допомогою спеціальних алгоритмів компанії можуть визначати інтереси клієнтів, їхні вподобання та прогнозувати майбутні потреби. Це дозволяє створювати більш точну та персоналізовану рекламу. Важливим інструментом у рекламній діяльності туристичних компаній є чат-боти. Вони можуть автоматично відповідати на запитання клієнтів, надавати інформацію про туристичні послуги, пропонувати тури та допомагати з бронюванням. Завдяки цьому компанії можуть підтримувати зв'язок із клієнтами та швидко реагувати на їхні потреби.

Також штучний інтелект використовується для створення рекламного контенту. За допомогою спеціальних програм можна генерувати тексти для реклами, створювати зображення, відео та рекламні банери. Це значно спрощує роботу маркетологів і дозволяє швидше створювати рекламні матеріали.

Крім того, штучний інтелект допомагає оптимізувати рекламу в соціальних мережах та пошукових системах. Алгоритми аналізують ефективність рекламних кампаній і автоматично налаштовують рекламу таким чином, щоб вона показувалася найбільш зацікавленій аудиторії. Це дозволяє зменшити витрати на рекламу та підвищити її результативність.

Висновки. Отже, використання штучного інтелекту в рекламній діяльності туристичних компаній є важливим напрямом розвитку сучасного туристичного бізнесу. Технології штучного інтелекту дозволяють ефективніше аналізувати ринок, створювати персоналізовану рекламу, покращувати комунікацію з клієнтами та підвищувати конкурентоспроможність туристичних підприємств.

У сучасних умовах цифровізації економіки застосування інноваційних технологій, зокрема штучного інтелекту, стає необхідною умовою успішної діяльності туристичних компаній та їх подальшого розвитку.

Список використаних джерел

- 1.Галасюк С. С., Шикіна О. В. Цифровізація як інструмент забезпечення конкурентоспроможності підприємств туристичного бізнесу. *Економіка та суспільство*. 2024. № 60.
- 2.Мельниченко С. В., Михайліченко Г. І. Цифрова трансформація туризму: світові тренди та українські реалії : монографія. Київ : ДТЕУ, 2023. 340 с.
- 3.Кукліна Т. С. Інноваційні технології в туризмі. Запоріжжя: ЗНУ, 2024. 190с.

ЕМОЦІЙНИЙ МАРКЕТИНГ ЯК СПОСІБ ФОРМУВАННЯ БРЕНДУ

Марта Заграновська,

студентка III курсу, спеціальності «Туризм і рекреація».

Науковий керівник – **Вінтоняк Любомир Васильович,**
викладач.

Актуальність дослідження. У сучасних умовах надмірного інформаційного шуму та глобального перевиробництва товарів традиційні методи маркетингу, засновані виключно на раціональних перевагах, таких як ціна чи технічні характеристики, поступово втрачають свою ефективність. Сучасний споживач щодня стикається з сотнями рекламних повідомлень, що призводить до формування «рекламної сліпоты».

Оскільки функціональні відмінності між продуктами різних брендів стають мінімальними, виникає гостра потреба в пошуку нових шляхів диференціації. Актуальність теми зумовлена тим, що саме емоційний зв'язок стає вирішальним фактором у прийнятті рішення про покупку. Як показують дослідження, споживачі дедалі частіше обирають не просто продукт, а певну ідентичність та набір відчуттів, які цей продукт транслює. Глибоке розуміння механізмів емоційного впливу є критично важливим для створення життєздатного та конкурентоспроможного бренду в 2026 році, де лояльність будується не на знижках, а на спільних цінностях.

Мета роботи – полягає у комплексному дослідженні ролі емоційного маркетингу як фундаментального елемента у процесі побудови та зміцнення сучасного бренду. Ми прагнемо не лише розкрити теоретичне підґрунтя цього явища, але й детально проаналізувати глибинні психологічні механізми, за допомогою яких бренди здатні впливати на підсвідомість споживача.

Важливим завданням є вивчення того, як саме емоції трансформують разову покупку в довготривалу прихильність, створюючи для компанії стійку конкурентну

перевагу, яку неможливо скопіювати технічно. Окрім цього, ми ставимо за мету класифікувати ключові інструменти емоційного впливу та виокремити критичні ризики, що виникають при некоректному впровадженні таких стратегій.

Результатом доповіді має стати чітке розуміння того, як поєднання наукового підходу до нейропсихології з креативними маркетинговими рішеннями дозволяє бренду залишатися релевантним у динамічних ринкових реаліях.

Виклад основного матеріалу. Емоційний маркетинг – це стратегія, спрямована на виклик конкретних почуттів у аудиторії (радості, страху, ностальгії чи причетності) для формування тривалої лояльності. Науковою основою цього підходу є робота лімбічної системи мозку – центру, що відповідає за емоції та прийняття рішень, але не володіє мовою логіки. Дослідження професора Гарвардської школи бізнесу Джеральда Зальтмана підтверджують, що 95% процесів мислення споживача відбуваються в підсвідомості. Отже, бренд, який активує нейронні зв'язки через емоції, «карбується» в пам'яті значно глибше, ніж той, що апелює лише до цифр. Яскравими прикладами формування асоціативного ряду через емоції є світові лідери ринку. Компанія GoPro не продає технічні характеристики камер; вона продає емоцію тріумфу та можливість відчувати себе героєм екшн-фільму. Red Bull через свої кампанії транслює безстрашність та енергію, що «надає крила», а не просто пропонує напій.

Навіть у сегменті FMCG, де товари майже ідентичні, емоції є «клеєм»: Coca-Cola десятиліттями закріплює за собою цінність сімейного свята, тоді як Pepsi фокусується на драйві та молодіжних тусовках. Для побудови такої лояльності бренди використовують потужний арсенал засобів. Першочерговим є сторітелінг, який дозволяє замінити сухі факти живою історією, де клієнт бачить себе головним героєм. Не менш важливим є сенсорний маркетинг, що передбачає вплив через запахи, звуки та тактильні відчуття, як-от фірмовий аромат у мережевих готелях чи характерний звук закриття дверей у преміальних автомобілях. Також критичне значення має візуальний код та психологія кольору, що дозволяють мозку миттєво зчитати настрій

та статус бренду ще до прочитання назви.

Проте варто пам'ятати, що емоційний маркетинг є надзвичайно гострою зброєю. Найбільшим ризиком тут є виникнення емоційного дисонансу або відчуття фальші, коли гучні цінності в рекламі не підкріплюються реальною якістю сервісу. Невдалі кейси відомих корпорацій, пов'язані з невчасним використанням соціальних тем чи маніпуляціями на темі людських трагедій, демонструють, що будь-яка нещирість веде до миттєвої руйнації репутації.

Висновки. Підсумовуючи викладене, можна стверджувати, що емоційний маркетинг сьогодні є науково обґрунтованою необхідністю для будь-якого бренду, що прагне до лідерства. В епоху, коли раціональні переваги легко копіюються та нівелюються, саме глибокий емоційний зв'язок формує ту саму «непотоплювану» лояльність. Лояльний клієнт перетворюється на справжнього адвоката бренду, що забезпечує бізнесу

стабільний розвиток без надмірних витрат на рекламу. Однак ключовою умовою успіху залишається автентичність: емоція має бути органічною частиною ДНК компанії, а не просто маніпулятивною надбудовою. У маркетингу майбутнього безумовну перевагу отримує той, хто навчився розмовляти з клієнтом мовою почуттів та цінностей, створюючи не просто продукт, а значущий досвід.

Список використаних джерел

1. Zaltman G. How Customers Think: Essential Insights into the Mind of the Market. Boston : Harvard Business School Press, 2003. 336 p.
2. Котлер Ф., Картаджая Г., Сетіаван А. Маркетинг 4.0. Від традиційного до цифрового / пер. з англ. Київ : КМ-Букс, 2018. 208 с.

СЕКЦІЯ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННА СПРАВА»

ПРОБЛЕМА: «ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ УКРАЇНИ ЇЇ ТУРИСТИЧНИХ ЦЕНТРІВ».

КЕРІВНИК – голова циклової комісії дисциплін загальної, професійної та практичної підготовки (спеціальність «Готельно-ресторанна справа»), кандидат географічних наук, спеціаліст вищої категорії **ПАВЛЮК Світлана Миколаївна**.

СЕКРЕТАР – спеціаліст вищої категорії **ЯЦКІВ Галина Юріївна**.

ЗБЕРЕЖАННЯ ЛОКАЛЬНОЇ ТУРИСТИЧНОЇ СПАДЩИНИ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННИХ ПІДПРИЄМСТВ *(на прикладі Івано-Франківська та Верховини)*

Соломія Чупирчук,

студентка III курсу спеціальності «Готельно-ресторанна справа».

Науковий керівник – **Максим'юк Наталія Миколаївна**, спеціаліст вищої категорії.

Актуальність теми. У сучасних умовах туризм є однією з важливих галузей економіки, яка сприяє соціально-економічному розвитку регіонів. Україна володіє значним туристичним потенціалом завдяки багатій історико-культурній спадщині, різноманітним природним ресурсам та самобутнім традиціям. Особливе значення має локальна туристична спадщина, що формує унікальність території, підвищує її привабливість для туристів і сприяє розвитку готельно-ресторанного бізнесу.

«Культура – це душа нації.» – Леся Українка.

«Національна культура – це наша візитівка у світі.» – Іван Франко.

Мета дослідження полягає у визначенні значення локальної туристичної спадщини для формування туристичної привабливості регіону, аналізі її впливу на економічний розвиток територій та обґрунтуванні ролі збереження історико-культурних і природних ресурсів у забезпеченні сталого розвитку готельно-ресторанної сфери.

Виклад основного матеріалу. Локальна туристична спадщина є сукупністю матеріальних, нематеріальних та природних цінностей певної території, що мають історичну, культурну або природну значимість та використовуються у туристичній діяльності. До матеріальної спадщини належать архітектурні пам'ятки, історичні будівлі, музеї, сакральні споруди, меморіальні комплекси та природні об'єкти. Нематеріальна спадщина охоплює традиції, народні ремесла, обряди, музику, танці та гастрономічні особливості. Важливим елементом є також природна спадщина, що включає ландшафти, ліси, річки, гірські масиви та природоохоронні території.

На прикладі міста Івано-Франківськ можна простежити значення історико-культурної спадщини для розвитку туристичної інфраструктури. Місто має значну кількість архітектурних пам'яток, зокрема Івано-Франківська ратуша та Палац Потоцьких, які є важливими туристичними об'єктами. Наявність таких історичних пам'яток формує туристичні маршрути та сприяє розвитку готелів, ресторанів і закладів дозвілля. Важливу роль відіграє також фестивальна та культурна діяльність міста, яка забезпечує постійний туристичний потік та стимулює розвиток сфери гостинності.

Іншим прикладом є Верховина – центр гуцульської культури в Українських Карпатах. Регіон відомий своїми традиціями, народними ремеслами, музикою та унікальною кухнею. Значний туристичний інтерес викликає музей Музей «Тіні забутих предків», який знайомить відвідувачів з культурою гуцулів. Поєднання культурної та природної спадщини створює сприятливі умови для розвитку зеленого туризму та активного відпочинку.

Збереження туристичної спадщини має важливий економічний ефект. Туристи витрачають кошти на проживання, харчування, екскурсії та сувеніри, що стимулює розвиток малого та середнього бізнесу. У містах з активним туристичним життям зростає попит на послуги готелів, ресторанів, кав'ярень та туристичних агентств. Особливо помітним є вплив локальної спадщини на розвиток гастрономічного туризму. Використання традиційної кухні та локальних продуктів дозволяє формувати унікальний туристичний продукт і підвищувати конкурентоспроможність закладів харчування.

Разом з тим існують певні проблеми у сфері збереження туристичної спадщини. До них належать недостатнє фінансування реставраційних робіт, руйнування історичних об'єктів, негативний вплив масового туризму на природні ресурси та наслідки воєнних дій. У цих умовах особливого значення набуває впровадження програм підтримки культурної спадщини, розвиток відповідального туризму та співпраця між органами влади, бізнесом і місцевими громадами.

Висновки. Отже, локальна туристична спадщина є важливим ресурсом соціально-економічного розвитку територій. На прикладі Івано-Франківська та Верховини можна простежити, що збереження історико-культурних пам'яток, традицій і природних ресурсів сприяє формуванню туристичної привабливості регіону та стимулює розвиток готельно-ресторанних підприємств. Ефективне використання та збереження туристичної спадщини є важливою умовою сталого розвитку туризму та економіки регіону загалом.

Список використаних джерел

1. Захарін С. Роль туризму у справі збереження та популяризації об'єктів національної культурної спадщини. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв*. Серія: Туризм. 2020.
2. Антоненко В. С. Розвиток туристичних дестинацій на основі використання нематеріальної культурної спадщини України як інструменту формування етнокультурного бренду території. *Socio-Cultural Management Journal*. 2024.
3. Кудінова І. П., Терзі С. В. Культурна спадщина як туристичний бренд України. *Socio-Economic Problems and the State*. 2023.
4. Тимчук С. В. Рецептивний туropolерейтинг і сталий розвиток культурного туризму в Україні в умовах євроінтеграції. *Економіка та суспільство*. 2025.

МАЙБУТНЄ ПРОФЕСІЙ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОЇ СФЕРИ В УМОВАХ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Надія Палагнюк,

студентка III курсу спеціальності «Готельно-ресторанна справа».

Науковий керівник – **Максим'юк Наталія Миколаївна**, спеціаліст вищої категорії.

Актуальність теми. У сучасному світі цифрові технології стали невід'ємною частиною повсякденного життя людини. Активне використання смартфонів, мобільних додатків, онлайн-платежів та соціальних мереж суттєво впливає на різні сфери економіки, зокрема на готельно-ресторанний бізнес. Саме тому питання цифровізації індустрії гостинності набуває особливої актуальності.

«Технології змінюють інструменти роботи, але справжню гостинність створюють люди»

(сучасний вислів у сфері індустрії гостинності).

Мета дослідження – проаналізувати вплив цифрових технологій на розвиток готельно-ресторанної сфери, визначити їх роль у підвищенні якості обслуговування та ефективності роботи підприємств індустрії гостинності, а також з'ясувати, які нові професії та компетентності формуються в умовах цифровізації галузі.

Виклад основного матеріалу. Сфера HoReCa (Hotels, Restaurants, Cafes) постійно трансформується під впливом інновацій. Якщо раніше бронювання номерів у готелях здійснювалося переважно телефоном, а меню в ресторанах існувало лише у паперовому вигляді, то сьогодні значна частина сервісних процесів переходить у цифровий формат. Сучасний клієнт очікує швидкого, зручного та персоналізованого обслуговування, що стимулює заклади активно впроваджувати новітні технологічні рішення.

Одним із важливих інструментів цифровізації є системи онлайн-бронювання, які дозволяють гостям самостійно резервувати номери або столики через інтернет-платформи, мобільні додатки чи соціальні мережі. Значну роль у цьому відіграють міжнародні сервіси, зокрема Booking.com, що забезпечують зручний доступ до інформації про готелі та можливість швидкого бронювання.

Поширення отримали також мобільні додатки закладів, які дозволяють гостям переглядати меню, оформлювати замовлення, бронювати столики або навіть користуватися цифровими ключами для входу до готельних номерів. У ресторанному бізнесі популярними стали QR-меню, що дають можливість клієнтам ознайомитися зі стравами та зробити замовлення безпосередньо зі смартфона.

Важливу роль у розвитку індустрії гостинності відіграють чат-боти та технології штучного інтелекту. Вони допомагають автоматизувати комунікацію з клієнтами, відповідати на поширені запитання, приймати замовлення та аналізувати відгуки гостей. Завдяки використанню великих даних підприємства можуть формувати персоналізовані пропозиції та ефективніше прогнозувати попит на свої послуги.

Крім програмного забезпечення, у сфері гостинності активно впроваджуються елементи автоматизації та роботизації. Роботи-офіціанти, автоматизовані кухонні системи та термінали самообслуговування вже використовуються у багатьох країнах світу. Вони допомагають оптимізувати робочі процеси, зменшити навантаження на персонал та підвищити швидкість обслуговування клієнтів.

Цифровізація сприяє появі нових професій у готельно-ресторанній сфері. Серед них – digital-менеджер, SMM-спеціаліст, адміністратор онлайн-систем та фахівець з автоматизації. Такі спеціалісти відповідають за цифрову присутність закладу, налаштування онлайн-платформ, управління маркетинговими кампаніями та впровадження сучасних технологій.

Разом із тим цифрові технології висувають нові вимоги до працівників галузі. Сучасні фахівці повинні володіти цифровими навичками, комунікаційними

здібностями, знанням іноземних мов, а також бути готовими до постійного навчання та професійного розвитку.

Висновки. Отже, цифрові технології суттєво змінюють готельно-ресторанну сферу, роблячи її більш ефективною та орієнтованою на потреби клієнтів. Водночас, попри розвиток автоматизації та штучного інтелекту, ключову роль у сфері гостинності й надалі відіграватиме людина, адже саме людська увага, емоції та здатність створювати атмосферу комфорту залишаються основою якісного сервісу.

Список використаних джерел

1. Захарова Т. В. Вплив цифрових технологій на розвиток готельно-ресторанного бізнесу в Україні. *Здобутки економіки: перспективи та інновації*. – 2024.
2. Морохович В., Морохович Б. Digital-технології – важливий фактор розвитку ресторанного бізнесу. *Ресторанний і готельний консалтинг*. Інновації. 2023.
3. Нікітенко К. Управлінські виклики цифровізації в готельно-ресторанному бізнесі України. *Економічний простір*. 2025.
4. Нікітенко К. С. Економічні аспекти розвитку готельно-ресторанної індустрії України в умовах посткризової трансформації. *Таврійський науковий вісник*. Серія: Економіка. 2025.

ЕТНІЧНА КУЛІНАРІЯ ВЕРХОВИНЩИНИ

Маргарита Семенюк,

студентка II курсу спеціальності «Готельно-ресторанна справа та кейтеринг».

Науковий керівник – **Микитин Лілія Миколаївна,**
спеціаліст вищої категорії.

Етнічна кулінарія Верховини є важливою складовою нематеріальної культурної спадщини України, що відображає історичний досвід, природні умови та світогляд місцевого населення [1].

Актуальність дослідження цієї теми зумовлена зростаючим інтересом до автентичних традицій у період глобалізації, коли локальні кулінарні практики поступово витісняються уніфікованими гастрономічними стандартами. Верховина, як осередок гуцульської культури, зберегла унікальні рецепти та способи приготування їжі, що передаються з покоління в покоління. Водночас існує загроза втрати цих знань через зміну способу життя, міграцію населення та зменшення ролі традиційного господарювання. Саме тому дослідження етнічної кулінарії цього регіону є важливим для збереження культурної ідентичності та популяризації української гастрономічної спадщини.

Метою дослідження є вивчення особливостей етнічної кулінарії Верховини, аналіз традиційних страв гуцульської кухні, а також визначення їх ролі у формуванні культурної самобутності регіону. Окрему увагу приділено характеристиці локальних продуктів, способів їх обробки та значенню кулінарних традицій у сучасному суспільстві.

Виклад основного матеріалу. Верховина – це гірський регіон Українських Карпат, який вирізняється не лише мальовничими ландшафтами, а й багатою культурною спадщиною. Складні природні умови, обмеженість ресурсів та

ізолюваність гірських поселень сформували особливу систему харчування гуцулів. Основу раціону традиційно становили продукти, які можна було отримати власними силами: молоко та молочні вироби, кукурудза, картопля, гриби, а також м'ясо свійських тварин. Їжа була поживною, простою у приготуванні та пристосованою до важкої фізичної праці [1, 4].

Гуцульська кухня характеризується використанням натуральних інгредієнтів і збереженням традиційних способів приготування, таких як варіння, запікання в печі, копчення та сушіння. Однією з характерних рис є поєднання простоти та високої поживності страв. Важливе місце займають страви з кукурудзяного борошна, зокрема банош, кулеша, а також різноманітні м'ясні вироби [5].

Серед традиційних страв особливу увагу привертає гуцульська кишка – автентична м'ясна страва, яка має глибоке коріння у місцевій кулінарній традиції. Вона готується зі свинячих кишок, які начиняються сумішшю м'яса, круп (часто гречки або кукурудзяної), спецій та іноді крові. Після цього кишку запікають або варять, а інколи додатково підкопчують. Ця страва є прикладом раціонального використання всіх частин тварини, що було необхідністю в умовах обмежених ресурсів. Гуцульська кишка відзначається насиченим смаком і високою поживністю, тому часто готувалася на свята або під час важливих подій.

Ще однією цікавою стравою є буришник – традиційна гуцульська випічка або страва з тіста, яка може мати різні варіації залежно від села чи родини. Найчастіше це виріб із простого тіста, який обсмажують або запікають, іноді з додаванням картоплі чи сиру. Буришник відображає простоту і водночас винахідливість гуцульської кухні, адже готується з доступних інгредієнтів, але має характерний смак і поживні властивості. Така страва була зручною для щоденного споживання, особливо в умовах гірського життя, де важливо було швидко приготувати ситну їжу [3].

Висновки. Таким чином, етнічна кулінарія Верховини є важливим елементом культурної спадщини, що відображає спосіб життя, традиції та цінності гуцульського

народу. Дослідження та популяризація таких страв, як гуцульська кишка та буришник, сприяють збереженню національної ідентичності та формуванню інтересу до української культури як серед науковців, так і серед широкої громадськості.

Список використаних джерел

1. Артюх Л. Ф. Українська народна кулінарія. Київ: Наукова думка, 1977.
2. Гуцульщина: історико-етнографічне дослідження / за ред. В. Г. Грабовецького. Львів: Світ, 1987.
3. Кравець О. Традиційна кухня українців. Київ: Балтія-Друк, 2008.
4. Матейко К. І. Народна кулінарія Карпатського регіону. Львів: Інститут народознавства НАН України, 2005.
5. Пономарьов А. П. Етнографія України. Київ: Либідь, 2001.

ПИСЬМЕННИЦЬКА ВАТРА НАД ЧЕРЕМОШЕМ – ГОЛОС СЬОГОДЕННЯ ТА ВІДЛУННЯ МИНУЛОГО

Юліанна Бойчук,

студентка I курсу спеціальності «Готельно-ресторанна
справа та кейтеринг».

Науковий керівник – **Николюк Сніжана Михайлівна,**
спеціаліст вищої категорії.

Актуальність дослідження зумовлена зростаючою роллю літературних фестивалів у розвитку сучасного культурного простору України та збереженні національних традицій. Літературний фестиваль «Письменницька ватра над Черемошем» є важливим майданчиком творчого діалогу та сприяє розвитку готельно-ресторанної сфери на Верховинщині, адже щороку приваблює гостей і учасників з різних куточків України.

Мета роботи – вивчити значення літературного фестивалю «Письменницька ватра над Черемошем» як культурного явища, що поєднує сучасний літературний процес із традиціями минулого та сприяє розвитку культурного туризму.

Виклад основного матеріалу. Верховинщина, Гуцульщина, Карпати – Господній благодатний край, магія неземної краси і воскресіння українського слова. Так, тут наше рідне Шевченкове слово воскрешало і освячувалося з благословення Всевишнього літературними творами-шедеврами. Такими, як повість Михайла Коцюбинського «Тіні забутих предків», твори Івана Франка, Лесі Українки, Михайла Ломацького, тетралогія польського письменника Станіслава Вінценза «На високій полонині» про Гуцульщину, історію, життя і побут горян, їх боротьбу за кращу долю, про матеріальну і духовну культуру гуцулів.

Криворівня, Красноїлля, Довгополе, Голови, Верховина (колишнє Жаб'є)... - ці гірські села притягували до свого лона, до дивовижної краси карпатських смерічок, крутого за нором Черемоша і щирих та щедрих на людську душу горян чимало

письменників, літературознавців, дослідників поетичного гуцульського фольклору в усі часи. Іван Франко, Михайло Коцюбинський, Леся Україна, Василь Стефаник, Гнат Хоткевич, Володимир Гнатюк, Осип Маковей, Володимир Шухевич і десятки інших, відомих на весь світ творчих особистостей насолоджувалися досхоchu духовними і земними перлинами Гуцульщини, наснажувалися горами, ріками, лісами – і творили на праотчій гуцульській землі літературні шедеври [1, с.7].

Минули літа. Взялися за перо послідовники геніїв слова і думки - письменники нашої доби. І їх гори почали притягували до себе якоюсь дивовижною, нестримною жагою до творчості Дмитро Павличко, Іван Драч, Степан Пушик та інші.

У щасливу мить погідної літньої днини 13 липня 2013 року народився літературний фестиваль «Письменницька ватра над Черемошем», відтоді він щороку збирає на Верховинській Гуцульщині письменників з Прикарпаття та зі всієї України. Першу письменницьку ватру над Черемошем запалили творці слова у відомій на весь світ франковій Криворівні, яку український етнограф і фольклорист Володимир Гнатюк назвав «Українськими Афінами» [2].

«Письменницька ватра над Черемошем» - це нове явище на шляху національно-духовного відродження Верховинщини, це наше прагнення відкрити душу і світ Гуцульщини письменникам нової української доби.

«Письменницька ватра над Черемошем» у 2013 році повели майстрів слова – прозаїків, поетів, літературознавців, фольклористів, дослідників краю на благодатні береги срібних вод Чорного і Білого Черемошів, у Франкову Криворівню, столицю Гуцульщини – Верховину, щоб напитися живильної води з Господніх джерел Карпатських гір.

Літературний фестиваль «Письменницька ватра над Черемошем» уже став доброю традицією Верховинщини, що об'єднує митців слова з усієї України. Починаючи з 2013 року, письменники, поети, журналісти та літературні діячі майже щороку з'їжджаються до мальовничого гуцульського краю, аби поділитися творчістю,

знайти натхнення та підтримати живе українське слово.

Цей фестиваль – не просто зустріч авторів, а справжня творча подорож. Щороку організатори обирають нову цікаву локацію Верховини: це можуть бути гірські полонини, затишні музеї, старовинні садиби, школи, бібліотеки чи навіть вершини Карпат. Такі зміни додають події особливого колориту та відкривають учасникам нові куточки гуцульського краю.

Навколо символічної письменницької ватри звучать поезії, уривки з прозових творів, пісні та щирі розмови про літературу, культуру й Україну. Тут народжуються нові ідеї, творчі проєкти та дружби, які тривають роками. Атмосфера фестивалю тепла й натхненна – як гуцульська ватра, що збирає людей разом і дарує світло кожному учасникові.

За ці роки літературний фестиваль мандрував стежками Криворівні, Верховини, Кривопілля, Перехресного, Красноїллі, Шибеного, Буркута, Писаного Каменя с. Буковець, околицями Білого Черемошу (села Довгопілля, Черемошна, Гринява, Голошино). Щоразу “письменницька ватра” здіймається все в гору і в гору й кличе нових представників письменства зі всієї України [1, с.36].

Висновки. «Письменницька ватра над Черемошем» стала важливою культурною подією Верховинщини та всієї України. Вона не лише популяризує сучасну українську літературу, а й знайомить гостей із традиціями, природою та духовною спадщиною Карпатського краю. І щороку, коли над Черемошем знову запалюється письменницька ватра, до Верховини повертається особлива магія слова, що єднає людей і надихає творити. Слово – це зброя. І поки вогонь Ватри горить над Черемошем, – живе Україна!

Список використаних джерел

1. Письменницька ватра над Черемошем: Літературознавчий збірник. Івано-Франківськ: ВГЦ «Просвіта», 2018. 150 с.
2. <http://uaprosvita.if.ua>

ГОТЕЛЬНА СФЕРА ТА ВІРТУАЛЬНА РЕАЛЬНІСТЬ

Варвара Білак,

студентка I курсу спеціальності «Готельно-ресторанна справа та кейтеринг».

Науковий керівник – **Павлюк Світлана Миколаївна**, кандидат географічних наук, спеціаліст вищої категорії.

Актуальність проблеми. Готельна індустрія постійно перебуває в еволюції, повинна постійно відповідати сучасним запитам вимогливих відвідувачів.

Метою даного дослідження є особливості використання віртуальної реальності в готельно-ресторанній сфері.

Виклад основного матеріалу. Життя людства у 21 столітті нерозривно пов'язане з розвитком технологій, винайденням новітніх пристроїв та опануванням інноваційних рішень, які покликані покращувати та полегшувати освітні процеси, робочу рутину і відпочинок. Віртуальна реальність і доповнена реальність – одні з найбільш революційних сучасних розробок, що справді варті уваги, адже змінюють світ. Технологія віртуальної реальності докорінно змінила уявлення про сучасні можливості інтертейменту – глобальної індустрії ігор та розваг. Адже перебування у віртуальній реальності сьогодні, яке можливе завдяки створенню спеціальних шоломів, окулярів тощо, впливає на людину не лише емоційно, а й фізично, занурюючи у альтернативну дійсність, що на відміну від звичного фільму в кінотеатрі чи вистави, оточує на 360 градусів та максимально ізолює від реального світу. [1]

Поняття віртуальної реальності тісно пов'язане зі здатністю технології «обдурити» органи чуття людини, змусивши їх « повірити » у штучний світ. З усіма шістьма почуттями поки що важко, але за основними — зором і слухом — ситуація покращується з кожним роком.

Втомившись чекати ідеальний новий світ, фанати віртуальності вирішили покращити наявний. Доповнена реальність дозволяє доповнювати навколишній світ штучними цифровими об'єктами. Зрозуміло, щоб побачити їх, на світ потрібно дивитися не очима, а через якийсь електронний пристрій. [2]

Віртуальна реальність не може замінити відчуття справжньої поїздки, але вона може дати доволі чітке розуміння того, чого варто очікувати. Можливість відчувати, яким є навколишнє середовище, може стати вирішальним моментом для прийняття рішення.

Конкуренція у цій сфері величезна, тому готелі шукають способи виділитися і здивувати своїх гостей. Немало з них вже використовують тури у віртуальній реальності як можливість продемонструвати свої номери за допомогою інтерактивних інструментів.

Тури можуть бути розміщені на веб-сайтах готелів і є чудовим способом показати клієнтам об'єкт ще до того, як вони забронюють номер, або до їхнього прибуття. Таким чином, клієнти отримують можливість перевірити, як виглядатиме інтер'єр їхніх номерів, і прийняти краще рішення про те, які готелі їм найбільше підходять.

Віртуальну реальність також можна використовувати для демонстрації просторів при проведенні різного роду івентів. Наприклад, готель може створити віртуальний тур своєю конференц-залою, щоб допомогти організаторам заходів візуалізувати простір і спланувати свій захід. Це може заощадити час і гроші, дозволяючи організаторам відчувати простір без необхідності фізично відвідувати готель.

Доповнену реальність можна використовувати, щоб гості могли облаштувати номер на свій смак ще до прибуття. Гості можуть використовувати свої смартфони, щоб побачити, як виглядатимуть різні варіанти розташування меблів, або змінити колір стін, постільної білизни чи декору. Це може допомогти їм відчувати більший

контроль над своїм перебуванням і створити отримати більш персоналізований досвід.

Віртуальна реальність може бути цінним інструментом для навчання персоналу, особливо для виконання складних завдань, наприклад, пов'язаних з користуванням різного роду обладнанням. VR може моделювати різні сценарії, дозволяючи працівникам практикувати і розвивати свої навички у безпечному середовищі і з мінімальними ризиками. Це може бути особливо корисно для нових працівників або тих, хто вивчає нові навички [3].

Висновки. Віртуальна реальність у готелях — це не просто інноваційна технологія, а новий рівень туристичного досвіду.

Вона дає можливість гостям заздалегідь “відвідати” номери, побачити територію готелю та оцінити послуги, не виходячи з дому.

VR робить відпочинок більш зручним, безпечним і персоналізованим, допомагає клієнтам приймати впевнені рішення і створює емоційно насичені враження.

Сучасні готелі, що впроваджують VR, поєднують інновації, розваги та комфорт, відкриваючи нові горизонти для туризму.

Отже, використання віртуальної реальності у готельній сфері стає ключовим фактором успіху і майбутнього розвитку туристичної індустрії.

Список використаних джерел

1.Віртуальна реальність (VR) та доповнена реальність: що це таке? URL: Віртуальна реальність (VR) та доповнена реальність: що це таке? I Lviv Science Museum (дата звернення: 30.03.2026).

2.AR, VR, MR, XR: що це за реальності та чим вони відрізняються. URL: AR, VR, MR, XR: що це за реальності та чим вони відрізняються? – Blog Imena.UA (дата звернення: 30.03.2026).

3.Віртуальна та доповнена реальність (VR/AR) в індустрії гостинності URL: Віртуальна та доповнена реальність (VR/AR) в індустрії гостинності (дата звернення: 30.03.2026).

РОЛЬ ТА ВИКЛИКИ ПІДПРИЄМСТВ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОЇ СФЕРИ У РЕІНТЕГРАЦІЇ ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ

Анастасія Шуфлетюк,

студентка I курсу спеціальності «Готельно-ресторанна справа та кейтеринг».

Науковий керівник – **Павлюк Світлана Миколаївна**, кандидат географічних наук, спеціаліст вищої категорії.

Актуальність проблеми. Психологічна адаптація є одним із головних викликів для ветеранів у готельно-ресторанній сфері. багато з них після служби стикаються з посттравматичним стресовим розладом (птр), підвищеною тривожністю або депресією. це впливає на здатність швидко входити в колектив, ефективно виконувати робочі обов'язки та підтримувати стабільний рівень продуктивності. крім того, стресові ситуації на роботі, конфлікти чи високі вимоги до сервісу можуть посилювати психологічний дискомфорт і потребують додаткової підтримки з боку колег та керівництва.

Метою даного дослідження – показати та проаналізувати на якому етапі готовності готельно-ресторанна сфера до реінтеграції ветеранів війни.

Об'єктом дослідження виступають підприємства готельно-ресторанної сфери, **а предметом** їхня роль та виклики, які виникають при реінтеграції ветеранів війни у дану сферу.

Виклад основного матеріалу.

Сучасні виклики війни вимагають нових підходів до реабілітації військових. Важливу роль у цьому відіграє готельно-ресторанна сфера, яка забезпечує психологічне й фізичне відновлення та сприяє соціалізації ветеранів. Водночас вона допомагає економічному відновленню країни і є ефективним інструментом адаптації військовослужбовців. Війна зумовлює потребу в нових підходах до реабілітації

ветеранів. Індустрія гостинності може забезпечити ефективну психологічну та фізичну підтримку. Після повернення до мирного життя ветерани стикаються зі стресом, труднощами в адаптації, спілкуванні та професійній реалізації. Це створює потребу в реабілітації та підтримці з боку держави і суспільства.

В Україні кількість реабілітаційних закладів є недостатньою, і вони зосереджені переважно у великих містах. Тому необхідно розвивати нові підприємства та послуги, зокрема на базі готелів і курортів. Індустрія гостинності сприяє оздоровленню, соціалізації ветеранів і водночас підтримує економічне відновлення країни.[1]

Ветерани мають військовий досвід, який не завжди підходить для посади в готельно-ресторанній сфері. Потрібне додаткове навчання та перекваліфікація на кухарів, баристів, адміністраторів тощо. Корисно проводити стажування та наставництво, щоб швидше адаптуватися до цивільної роботи. Ветерани іноді відчують труднощі у спілкуванні та роботі в команді з цивільними колегами через різницю в досвіді та стилі роботи.

Підприємства повинні враховувати особливі потреби ветеранів, зокрема щодо робочого часу, фізичного навантаження та відпочинку. Гнучкий графік і чітке планування допомагають уникати перевтоми, стресу та сприяють стабільній роботі. Важливо створювати умови, де ветеран відчуває підтримку, може планувати свій день і поступово адаптуватися до цивільного робочого ритму.

Інклюзивний туризм як платформа реінтеграції. Ветерани можуть працювати в готелях і туристичних комплексах, що дотримуються принципів доступності для людей з обмеженими можливостями.

Забезпечує соціальну адаптацію, розвиток комунікативних та професійних навичок. Підвищує рівень обізнаності персоналу та клієнтів щодо потреб ветеранів і людей з інвалідністю.

Основні складові:

1. Фізична доступність: пандуси, ліфти, доступні готелі, транспорт без бар'єрів.

2. Інформаційна доступність: зрозумілі сайти, навігація, аудіогіди, переклад жестовою мовою.

3. Сервіс і підготовка персоналу: працівники знають, як допомогти людям з різними потребами.

4. Безпечність і комфорт: умови, які враховують особливості кожної людини.[2]

Висновки. Готельно-ресторанні підприємства допомагають ветеранам війни адаптуватися, здобути професійні навички та соціально інтегруватися. Водночас вони стикаються з викликами: адаптація робочого середовища, навчання персоналу та бюрократичні перепони. Ефективна підтримка ветеранів вимагає співпраці бізнесу, держави та громадських організацій.

Список використаних джерел

1. Румянцева І. Б., Мендела І. Я. Готельна індустрія України в умовах воєнного часу. *Проблеми сучасних трансформацій*. Серія: економіка та управління. 2024. № 11. URL: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-11-12-0> (дата звернення: 30.03.2026).

2. Готельна індустрія: тренди якісного сервісу у 2023 році. Дія.Бізнес. 2023. URL: <https://business.diia.gov.ua/cases/antikrizovi-risenna/gotelna-industria-trendi-akisnogo-servisu-u-2023-roci>

АРХІТЕКТУРА ГУЦУЛІВ: ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ В ГОТЕЛЬНО- РЕСТОРАННІЙ СПРАВІ

Соломія Стусяк,

студентка I курсу спеціальності «Готельно-ресторанна справа та кейтеринг».

Науковий керівник – **Павлюк Світлана Миколаївна**, кандидат географічних наук, спеціаліст вищої категорії.

Актуальність проблеми. Гуцульська архітектура є важливою частиною культурної спадщини Карпатського регіону. Вона постійно відчуває вплив різноманітних чинників, які визначають функціональну життєздатність, регіональну багатогранність, зовнішній вигляд як окремих об'єктів житлового, громадського, туристського призначення.

Метою даного дослідження є виявлення особливостей формування сучасної гуцульської архітектури, прослідкувати риси окремих її компонентів, При дослідженні використовували метод теоретичного узагальнення та порівняння

Об'єктом дослідження є традиційна гуцульська архітектура, **а предметом** – особливості використання в готельно-ресторанній сфері.

Виклад основного матеріалу.

Територія дослідження охоплює всю територію Гуцульщини у межах Івано-Франківської, Чернівецької та Закарпатської областей.

Гуцульська архітектура є важливою частиною культурної спадщини Карпатського регіону. Івано-Франківська область (Коломийський р-н, Косівський р-н, Надвірнянський р-н, Верховинський р-н)

Ці райони вважаються серцем Гуцульщини, де збереглося багато традиційних гражд та старовинних дерев'яних хат. Архітектура відзначається великою кількістю

декоративної різьби та складними дахами [1].

Гуцульська архітектура має ряд характерних особливостей.

Використання природних матеріалів.

Основним матеріалом було дерево. Його легко було знайти в Карпатах, воно добре зберігає тепло і легко обробляється. Часто будинки ставили на кам'яний фундамент, щоб захистити деревину від вологи.

Пристосованість до природних умов.

Будівлі були добре пристосовані до суворих гірських умов. Товсті дерев'яні стіни зберігали тепло, а високі дахи захищали від снігу та дощу.

Декоративність

Важливою рисою гуцульської архітектури є декоративне оздоблення. Майстри прикрашали будинки різьбленням по дереву. Орнаменти можна було побачити на дверях, вікнах, балках, воротах.

Раціональне планування

Будинки будувалися так, щоб максимально зручно використовувати простір. Часто житлові та господарські приміщення знаходилися поруч або навіть під одним дахом.

На разі гуцульські мотиви активно інтегруються в сучасний дизайн через концепцію етно-дизайну

1. Матеріали та екологічність: повернення до натурального дерева (брус, драбка) у будівництві сучасних готелів та приватних садиб. Екологічний принцип формування середовища стає пріоритетним

2. Стилзація елементів: використання великих панорамних вікон у поєднанні з традиційними стрімкими дахами та відкритими терасами

3. Інтер'єрний дизайн: популярність гуцульських кахлів, різьблених балок та домотканого текстилю в сучасних мінімалістичних інтер'єрах.

4. Адаптація форми: сучасні архітектори часто використовують силует гражди

для створення приватних комплексів, що забезпечують приватність та затишок [2].

Наведемо найяскравіші приклади серед них.

Садиба «Гуцульська гражда» в Вижницькому районі є яскравим прикладом розвитку зеленого туризму в Карпатському регіоні. Колиба-Музей у місті Рахів Закарпатська область, є не просто рестораном, а справжнім культурно-освітнім осередком у серці Рахів. «Бутинар» який розташований у селі Космач Косівський район є унікальним місцем, де поєднано етнографічну спадщину та музейну практику. Ресторан-колиба «Водограй Карпат» у Верховина виконаний у традиційному гуцульському стилі з натурального дерева. Круті дахи добре пристосовані до сніжних зим, а тераси й балкони відкривають вид на Чорний Черемош. Ресторан-готель «Три сини» у селі Замагора Верховинський район поєднує карпатську традицію та сучасний комфорт. Дерев'яна будівля з декоративними елементами гуцульської майстерності природно вписується в гори [3].

Висновки. Отже, гуцульська архітектура є важливою частиною культурної спадщини Карпат. Вона поєднує традиційні матеріали, міцність конструкцій та декоративність. Сьогодні її елементи активно використовуються у готельно-ресторанному бізнесі, адже створюють особливу атмосферу для туристів і допомагають зберігати традиції, поєднуючи їх із сучасними технологіями.

Список використаних джерел

1. Радовіч Р. Новітня архітектура гуцулів: особливості та специфіка формування. Проект: «Huculsczyzna – antropologiczne obszary ramęci» (час реалізації 2014—2018 pp.) URL: 5.pdf (дата звернення: 30.03.2026).
2. Вовк О. Гуцульське житло як елемент матеріальної та духовної народної культури в історико-етнографічних дослідженнях URL: Олександр Вовк (0000-0001-7071-8964) - ORCID (дата звернення: 30.03.2026).
3. Як гуцули будували житло?: веб-сайт. URL: Гуцульське житло SPADOK.ORG.UA (дата звернення: 30.03.2026).

ОСОБЛИВОСТІ СПІЛКУВАННЯ З ІНОЗЕМНИМИ ГОСТЯМИ: МОВНИЙ ЕТИКЕТ У ГОТЕЛІ ТА РЕСТОРАНІ

Захар Костюк,

студент II курсу спеціальності «Готельно-ресторанна справа».

Науковий керівник – **Яцків Галина Юріївна**, спеціаліст вищої категорії.

Актуальність теми. У сучасних умовах розвитку міжнародного туризму та готельно-ресторанної індустрії важливого значення набуває ефективна комунікація з іноземними гостями. Якість обслуговування значною мірою залежить не лише від професійних навичок персоналу, але й від рівня володіння мовним етикетом, уміння враховувати культурні особливості гостей та дотримуватися норм міжкультурного спілкування.

«Культура спілкування є основою взаєморозуміння між людьми різних народів». — Василь Сухомлинський

Мета дослідження — визначити особливості мовного етикету у процесі обслуговування іноземних гостей у готелях та ресторанах і з'ясувати його роль у підвищенні якості сервісу.

Виклад основного матеріалу. Мовний етикет є важливою складовою професійної культури працівників готельно-ресторанної сфери. Він охоплює систему мовних норм, правил ввічливості та форм звертання, що використовуються у професійному спілкуванні з гостями.

Під час обслуговування іноземних гостей важливо дотримуватися таких принципів:

- ввічливість і доброзичливість у спілкуванні;
- використання зрозумілої та простої мови;
- чіткість і коректність інформації;

- повага до культурних, релігійних та національних особливостей гостей.

У готелях мовний етикет проявляється під час привітання гостей, процедури реєстрації, надання інформації про послуги готелю, допомоги у вирішенні проблемних ситуацій та під час виїзду гостя. У ресторанах важливими є етапи зустрічі відвідувачів, супроводу до столика, прийому замовлення, рекомендації страв і напоїв, а також завершення обслуговування.

Важливу роль у комунікації відіграє також невербальне спілкування, яке включає посмішку, зоровий контакт, доброзичливий тон голосу, відкриту мову тіла та охайний зовнішній вигляд персоналу. Невербальні сигнали допомагають встановити довіру та створити позитивну атмосферу для гостей.

Ефективне використання мовного етикету сприяє формуванню позитивного іміджу закладу, підвищенню рівня задоволеності клієнтів та розвитку міжнародного туризму.

Висновки. Отже, мовний етикет є важливим інструментом професійної комунікації у сфері гостинності. Володіння культурою мовлення, знання іноземних мов та врахування міжкультурних особливостей дозволяють підвищити якість обслуговування іноземних гостей і забезпечити конкурентоспроможність готельно-ресторанних підприємств.

Список використаних джерел

1. Erdogan Koc. Cross-Cultural Aspects of Tourism and Hospitality: A Services Marketing and Management Perspective. London : Routledge, 2020.
2. Nikolaos Stylos, Roya Rahimi, Peter Robinson (eds.). Contemporary Marketing Management for Tourism and Hospitality: How New Tech and Gen Z Drive Sustainable Business Transformation. Cham : Palgrave Macmillan, 2024.
3. Irene Hanna H. Sihombing, Ni Made Suastini. Communication Strategies in Hospitality: Technology, CSR and Cross-Cultural Communication. International Conference on Tourism and Communication Proceedings, 2024.
4. Jezreel Mejía, Hector Cardona Reyes, José Álvarez-García. Trends in the ICTs Toward Tourism, Hospitality and Gastronomy. Cham : Springer, 2025.

ВИКОРИСТАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ОНЛАЙН-БРОНЮВАННІ ТА МІЖНАРОДНИХ СЕРВІСАХ (Booking, Airbnb, TripAdvisor)

Ганна Яцків,

студентка I курсу спеціальності «Готельно-ресторанна
справа та кейтеринг».

Науковий керівник – Яцків Галина Юріївна, спеціаліст
вищої категорії.

Актуальність теми. У сучасних умовах
глобалізації та активного розвитку цифрових технологій

онлайн-платформи для бронювання туристичних послуг стали невід’ємною частиною туристичної індустрії. Мільйони користувачів щодня користуються міжнародними сервісами для пошуку житла, готелів, ресторанів і туристичних атракцій. Основною мовою комунікації на більшості таких платформ є англійська, що робить її важливим інструментом взаємодії між представниками туристичного бізнесу та клієнтами з різних країн світу. У зв’язку з цим знання англійської мови є необхідною складовою професійної підготовки фахівців сфери туризму та гостинності.

«Language is the road map of a culture. It tells you where its people come from and where they are going.» – Rita Mae Brown

«English is the key to global communication in business and tourism.» – David Crystal

«In the digital age, knowing English opens doors to international opportunities and cross-cultural understanding.» – Carolyn Graham

«The success of international hospitality depends on clear and effective communication, often in a common language – English.» – Philip Kotler

Мета дослідження – визначити роль англійської мови у функціонуванні міжнародних онлайн-платформ бронювання та проаналізувати її значення для комунікації між підприємствами сфери гостинності та іноземними туристами.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні важливе місце у сфері туристичних послуг займають міжнародні онлайн-платформи, зокрема Booking.com, Airbnb та TripAdvisor. Ці сервіси надають можливість користувачам швидко знаходити інформацію про готелі, апартаменти, ресторани, туристичні об'єкти, а також здійснювати онлайн-бронювання послуг у різних країнах світу [1].

Англійська мова використовується на цих платформах як основна мова інтерфейсу та міжнародної комунікації. За її допомогою здійснюється опис об'єктів розміщення, подається інформація про послуги, правила проживання, умови бронювання та скасування. Також англійська мова використовується у листуванні між гостями та адміністрацією готелів або власниками апартаментів.

Важливою складовою функціонування онлайн-платформ є система відгуків і рейтингів. Користувачі залишають коментарі щодо якості проживання, рівня обслуговування, чистоти номерів, розташування та інших аспектів туристичних послуг [2]. У більшості випадків такі відгуки публікуються англійською мовою, що дозволяє туристам з різних країн отримувати об'єктивну інформацію про заклади гостинності.

Для працівників готелів і туристичних підприємств знання англійської мови є важливою професійною компетенцією. Воно дає можливість ефективно працювати з міжнародними системами бронювання, відповідати на запити клієнтів, надавати необхідну інформацію про послуги та оперативно вирішувати можливі проблемні ситуації [3].

Крім того, використання англійської мови у цифрових туристичних сервісах сприяє розширенню можливостей просування туристичних об'єктів на міжнародному ринку. Завдяки цьому підприємства сфери гостинності можуть залучати більшу кількість іноземних туристів та підвищувати свою конкурентоспроможність.

Важливим аспектом є також формування позитивного іміджу закладу. Грамотно складені описи послуг, коректні відповіді на відгуки клієнтів та професійна

комунікація англійською мовою сприяють підвищенню довіри з боку користувачів і позитивно впливають на репутацію підприємства[4].

Висновки. Отже, англійська мова відіграє ключову роль у функціонуванні міжнародних онлайн-платформ бронювання туристичних послуг. Її використання забезпечує ефективну комунікацію між туристами та представниками сфери гостинності, сприяє підвищенню якості обслуговування, розширенню міжнародної співпраці та розвитку сучасного туризму.

Список використаних джерел

1. Erdogan Koc. Cross-Cultural Aspects of Tourism and Hospitality: A Services Marketing and Management Perspective. – London: Routledge, 2020.
2. Nikolaos Stylos, Roya Rahimi, Peter Robinson (eds.). Contemporary Marketing Management for Tourism and Hospitality: How New Tech and Gen Z Drive Sustainable Business Transformation. Cham: Palgrave Macmillan, 2024.
3. David Crystal. English as a Global Language, 3rd Edition. Cambridge: Cambridge University Press, 2020.
4. Philip Kotler, John T. Bowen, James C. Makens. Marketing for Hospitality and Tourism. New York: Pearson, 2021.

СЕКЦІЯ «ІНКЛЮЗИВНА І СПЕЦІАЛЬНА ОСВІТА»

КЕРІВНИК – доктор філософії, викладач вищої категорії **СИДОРІВ Сергій Мирославович**.

СЕКРЕТАР – викладач вищої категорії **СИДОРІВ Лідія Михайлівна**.

ІПОТЕРАПІЯ У ФІЗИЧНІЙ ТА ПСИХОЛОГІЧНІЙ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДІТЕЙ З УРАЖЕННЯМИ ОПОРНО-РУХОВОГО АПАРАТУ

Анастасія Прокопчук,

студентка IV курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Сидорів Лідія Михайлівна**, спеціаліст вищої категорії.

Актуальність проблеми. У сучасному світі зростає кількість дітей з ураженнями опорно-рухового апарату, зокрема з дитячим церебральним паралічем, які потребують не тільки медичного лікування, а й комплексної реабілітації, яка допоможе їм адаптуватися до життя в суспільстві. Традиційні методи не завжди дають повний результат, тому виникає потреба у додаткових, більш природних і ефективних підходах.

Одним із таких методів є іпотерапія – це метод реабілітації за допомогою взаємодії з конем. Її актуальність полягає в поєднанні фізичного впливу та емоційної підтримки, що вкрай важливо для таких дітей. Іпотерапія поєднує фізичний, психологічний та соціальний вплив верхової їзди й спілкування з конем. Вона ґрунтується на природному ритмі рухів тварини, які передаються людині та стимулюють роботу м'язів, нервової системи й емоційної сфери. Актуальність іпотерапії при порушеннях опорно-рухового апарату полягає в її комплексності. Жоден інший метод не поєднує в собі одночасну роботу над м'язовим тонусом, нейрофізіологічною ходою та психологічним розвантаженням

Мета статті – розкрити значення іпотерапії у фізичній та психологічній реабілітації дітей з ураженнями опорно-рухового апарату та пояснити її вплив на розвиток дитини, показати її користь для фізичного та психоемоційного здоров'я дітей і дорослих, а також підкреслити роль цього напрямку реабілітаційної роботи у формуванні інклюзивного суспільства.

Виклад основного матеріалу. Іпотерапія виступає як особливий вид реабілітації фізичного та психічного стану людини. Засновником іпотерапії вважається французький лікар та психолог Ю. Лаллері, який використовував цей метод, щоб допомогти хворим досягти рухової активності та психічної незалежності та зробити людину здатною самостійно долати проблеми, які виникають у його житті [4]. Іпотерапія це не просто катання на коні, а спеціально організований процес, під час якого дитина виконує вправи, сидячи на коні. Рухи коня передаються тілу дитини і змушують працювати м'язи, навіть ті, які зазвичай не залучаються. Постійні коливання (вгору-вниз, вправо-вліво, вперед-назад) змушують працювати глибокі м'язи-утримувачі хребта, які майже неможливо задіяти на звичайних тренажерах. Вершник змушений постійно підтримувати вертикальне положення тіла, реагуючи на рухи коня. Це не статична вправа, а безперервний ланцюг мікрорухів. Людина починає краще відчувати своє тіло в просторі, що зменшує страх падіння та покращує впевненість у щоденних рухах поза манежем.

З фізичної точки зору іпотерапія допомагає: покращити координацію рухів; зміцнити м'язи спини, рук і ніг; нормалізувати м'язовий тонус; покращити рівновагу та поставу; стимулювати роботу внутрішніх органів.

Особливість у тому, що дитина не просто виконує вправи, а робить це в цікавій формі, не відчуваючи сильного навантаження. Не менш важливим є психологічний вплив іпотерапії, адже спілкування з конем викликає позитивні емоції, зменшує страх і тривожність у дітей; тоді вони стають більш відкритими, впевненими в собі та з'являється бажання взаємодіяти з іншими (це особливо

важливо для дітей, які мають труднощі в спілкуванні або замкнуті). Можливість дивитися на світ з висоти кінського зросту, а не знизу вгору (з крісла), має колосальний вплив на самооцінку та мотивацію до подальшої реабілітації.

Іпотерапія також сприяє соціалізації дитини: формує довіру до людей і навколишнього світу, розвиває комунікативні навички, допомагає відчувати себе успішною та потрібною. Взаємодія з конем вимагає терпіння, емпатії та невербальної комунікації. Це формує навички, необхідні для інтеграції дитини в суспільство. Ще однією важливою перевагою є те, що дитина сприймає заняття як гру, а не як лікування, це підвищує мотивацію та регулярність занять, що є ключем, який відкриває двері для успішного результату.

Водночас іпотерапія повинна враховувати індивідуальні особливості кожної дитини та проводитися тільки під контролем спеціалістів! Заняття тривають від 20 до 45 хвилин. Під час заняття виконуються вправи на коні: сидіння без сідла, нахили, розвороти, прості ігрові завдання. Додатково такі заняття можуть включати догляд за конем: годування, розчісування, спілкування з конем. Цей вид іпотерапії називається іповенція. Особливістю іповенції є фокусування уваги на психологічних аспектах спілкування людини з конем (стан, думки, образи, почуття, враження, асоціації), які стають предметом обговорення та аналізу. Заняття іпотерапії проводяться під контролем інструктора

В Україні іпотерапія активно розвивається як частина анімалотерапії. У багатьох реабілітаційних центрах є програми з використанням коней для дітей та дорослих. Часто такі заняття проводяться у співпраці з кінними клубами та благодійними фондами.

Висновки. Іпотерапія є ефективним методом комплексної реабілітації дітей з ураженнями опорно-рухового апарату. Вона поєднує фізичний розвиток і психологічну підтримку, що дозволяє досягти кращих результатів у порівнянні з традиційними методами. Завдяки позитивному емоційному впливу, покращенню фізичного стану та розвитку соціальних навичок, іпотерапія допомагає дітям не

лише відновлювати здоров'я, а й повноцінно жити та розвиватися в суспільстві.

Список використаних джерел

1. Гринько В. М. Іпотерапія як засіб фізичної реабілітації дітей з порушеннями опорно-рухового апарату. *Фізична реабілітація та здоров'я*. 2018. №2. С. 45–49.
2. Євтушенко С. К. Дитячий церебральний параліч: діагностика та лікування. Київ: Здоров'я, 2015. 256 с.
3. Козявкін В. І. Реабілітація дітей з дитячим церебральним паралічем. Львів: Медицина світу, 2010. 320 с.
4. Поканевич В.В., Іпотерапія як нетрадиційний метод комплексного та реабілітаційного лікування. Київ, МОЗ, Інформаційний лист № 306. 2022

ПРИСТОСУВАННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ ДО ПОТРЕБ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ ЗОРУ: ПРАКТИЧНІ РІШЕННЯ

Вікторія Кустрьо,

студентка IV курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Сидорів Лідія Михайлівна**, спеціаліст вищої категорії.

Актуальність проблеми. На сучасному етапі розвитку освіти особливої уваги потребує створення інклюзивного освітнього середовища, яке забезпечує рівні можливості для всіх дітей. Зокрема, актуальним є питання пристосування освітнього простору до потреб дітей із порушеннями зору. Забезпечення комфортного, безпечного та доступного середовища сприяє не лише успішному навчанню, а й соціалізації, розвитку самостійності та впевненості таких учнів. У контексті впровадження інклюзивної освіти в Україні дана проблема набуває особливого значення. Актуальність теми полягає не лише у забезпеченні доступності, а й у створенні середовища, яке стимулює розвиток, самостійність та творчість дітей з порушеннями зору. Це включає: адаптацію навчальних матеріалів (шрифти Брайля, аудіо- та електронні ресурси); використання тактильних і візуально-контрастних засобів; облаштування класів спеціальним обладнанням; підготовку педагогів до роботи з дітьми, які мають сенсорні порушення.

Таким чином, тема є надзвичайно актуальною для сучасної педагогіки, адже вона поєднує освітні, соціальні та технологічні аспекти, спрямовані на забезпечення рівних можливостей і повноцінного розвитку кожної дитини

Мета роботи – висвітлити особливості пристосування освітнього простору до потреб дітей із порушеннями зору та окреслити практичні рішення для ефективної організації навчального середовища

Виклад основного матеріалу. Діти з порушеннями зору потребують спеціально організованого освітнього простору, який враховує їхні індивідуальні

особливості сприйняття інформації. Інклюзивна освіта передбачає рівні можливості для всіх учнів. Для дітей із порушеннями зору традиційний клас часто стає бар'єром, адже більшість навчальних матеріалів і середовище не враховують їхніх особливих потреб.

Саме тому питання адаптації освітнього простору є сьогодні актуальним. Звичайний клас із дрібним шрифтом у зошитах, крейдяними записами на дошці та яскравими плакатами на стінах може бути майже недоступним для учня з порушенням зору. Він чує пояснення вчителя, але не має змоги повноцінно долучитися до навчання через відсутність адаптованих матеріалів. Для дітей з порушеннями зору на уроках читання та письма використовують оптичні прилади (лупи, відеозбільшувачі), матеріали зі збільшеним шрифтом або рельєфно-крапковим шрифтом Брайля, спеціальні контрастні зошити та ручки, а також аудіоматеріали та комп'ютерні програми екранного доступу.

Важливим є забезпечення належного освітлення, використання контрастних кольорів у навчальному середовищі, збільшеного шрифту в навчальних матеріалах, а також застосування спеціальних технічних засобів (лупи, електронні збільшувачі, аудіоматеріали тощо).

Суттєву роль відіграє організація простору класу: зручне розташування меблів, відсутність зайвих перешкод, чітка орієнтація у приміщенні. Адаптація освітнього простору включає як технічні, так і організаційні зміни. Це може бути використання підручників шрифтом Брайля та аудіокниг. Для зручності переміщення дітей з порушенням зору застосовують контрастні кольорів у класі та на дошці. Вчитель на заняттях може використовувати сучасні цифрові технології (екрани зі збільшенням, спеціальні програми). Вчитель має враховувати темп роботи таких учнів, застосовувати індивідуальний підхід та різноманітні методи навчання, зокрема словесні пояснення, тактильні матеріали, інтерактивні технології. Вчитель повинен використовувати і допоміжні матеріали: лінійки-трафарети для письма та читання (щоб не втрачати рядок); в класі має бути

спеціальне освітлення: індивідуальні настільні лампи з регулюванням яскравості. При вивченні матеріалу мають використовуватися тактильні матеріали: рельєфні зображення, схеми, таблиці для кращого розуміння матеріалу, контрастні зображення (наприклад, чорний текст на жовтому фоні), використання світлових іграшок для стимуляції. Також важливо забезпечити оптимальне робоче місце (зліва чи справа, залежно від того, який око краще бачить) та правильне освітлення. Окрім цього, важливим є формування сприятливого психологічного клімату в класі, розвиток толерантності серед учнів, підтримка з боку педагогів і батьків.

Практика показує, що за умов правильно організованого середовища діти з порушеннями зору можуть досягати високих результатів у навчанні та повноцінно брати участь у житті колективу. Пристосування освітнього простору формує культуру взаємоповаги. Однокласники вчаться підтримувати товариша, розуміти його потреби й співпрацювати. Це сприяє розвитку толерантності в учнів, а дитина з порушенням зору відчуває себе рівноправним учасником навчального процесу.

Висновки. Пристосування освітнього простору до потреб дітей із порушеннями зору є важливою складовою інклюзивної освіти. Створення доступного, безпечного та комфортного середовища сприяє розвитку їхнього потенціалу, успішній соціалізації та самореалізації.

Інклюзивний освітній простір – це не окрема кімната чи спеціалізована школа, а звичайний клас, де кожна деталь продумана так, щоб дитина з порушенням зору могла навчатися, розвиватися й бути частиною спільноти. Практичні рішення стають ключем до рівності, гармонії та повноцінного розвитку кожної дитини. Завдання педагога – своєчасно виявити потреби дитини, забезпечити відповідні умови навчання та підтримати її на шляху до повноцінного розвитку.

Список використаних джерел

1. Навчання дітей із порушеннями зору : навчально-методичний посібник Т. М. Костенко, І. М. Гудим. Харків : Вид-во «Ранок», 2019. 184 с.
2. Поради вчителям щодо навчання дітей з особливими освітніми потребами у класі з інклюзивним навчанням : Методичні рекомендації. Укладач О. В. Гаяш. Ужгород : Інформаційно видавничий центр ЗІППО, 2024. 108 с.

МОДЕЛЬ ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ ТА РОДИНИ ДИТИНИ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ

Тетяна Тимочко,

студентка IV курсу спеціальності «Початкова освіта».
Науковий керівник – **Сидорів Лідія Михайлівна**,
спеціаліст вищої категорії.

Актуальність проблеми. У сучасних умовах реформування освіти в Україні особлива увага приділяється розвитку інклюзивного навчання та створенню сприятливих умов для навчання дітей з особливими освітніми потребами. Однією з категорій дітей є діти з інтелектуальними порушеннями, які потребують комплексної психолого-педагогічної підтримки та індивідуального підходу. Успішність їхнього навчання та соціалізації значною мірою залежить не лише від роботи педагогів, але й від активної участі батьків у освітньому процесі.

Умовою ефективної допомоги дитині є налагодження партнерської взаємодії між закладом освіти та родиною. Саме сім'я відіграє ключову роль у формуванні особистості дитини, розвитку її емоційної сфери, соціальних навичок та життєвих цінностей. Одним із ключових чинників успішної соціалізації та реабілітації такої дитини є створення єдиного освітнього простору, де заклад освіти та родина виступають як рівноправні партнери. Діти з порушеннями інтелектуального розвитку потребують довготривалої, системної та індивідуалізованої підтримки. Традиційна модель, де школа лише «навчає», а сім'я «доглядає», вичерпала себе. Проблема партнерської взаємодії закладу освіти та родини є актуальною в умовах інклюзивного навчання, адже лише спільними зусиллями педагогів, фахівців та батьків можна створити оптимальні умови для розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями, сприяти їх успішній адаптації до шкільного середовища та суспільства загалом.

Мета статті – розкрити особливості моделі партнерської взаємодії закладу освіти та родини дитини з інтелектуальними порушеннями та визначити основні форми співпраці педагогів і батьків у процесі навчання та виховання таких дітей.

Виклад основного матеріалу. Родина є найпершим і найвпливовішим середовищем для розвитку дитини. Проте батьки часто відчують емоційне вигорання, брак спеціальних знань або психологічну неготовність до тривалої корекційної роботи. Саме тому розробка та впровадження дієвої моделі партнерства є необхідною для забезпечення цілісності виховного процесу та підвищення якості життя дитини. Партнерська взаємодія між закладом освіти та родиною передбачає активну співпрацю, взаєморозуміння та спільну діяльність усіх учасників освітнього процесу. Така взаємодія спрямована на створення сприятливих умов для розвитку дитини, врахування її індивідуальних особливостей та забезпечення ефективної реалізації інклюзивного навчання.

Батьки є першими вихователями дитини та відіграють важливу роль у її розвитку. Вони володіють інформацією про індивідуальні особливості, інтереси, здібності та потреби своєї дитини. Педагоги, у свою чергу, мають професійні знання та педагогічний досвід, які допомагають організувати освітній процес відповідно до потреб дітей з ООП. Саме тому взаємодія між школою та сім'єю повинна ґрунтуватися на принципах рівноправності, відкритості та взаємної підтримки [1, с. 34]. Модель партнерської взаємодії закладу освіти та родини передбачає використання різних форм співпраці. До них належать індивідуальні консультації, батьківські збори, тематичні семінари, тренінги для батьків, спільні виховні заходи, а також залучення батьків до участі в освітньому процесі. Особливе значення має спільне обговорення результатів навчання дитини, визначення її сильних сторін та труднощів у навчанні.

Важливою складовою такої взаємодії є участь батьків у розробленні індивідуальної програми розвитку дитини. Це дозволяє врахувати індивідуальні особливості учня, визначити оптимальні методи навчання та створити сприятливі

умови для розвитку його пізнавальної діяльності. До процесу співпраці можуть також залучатися фахівці інклюзивно-ресурсних центрів, практичні психологи, логопеди, соціальні педагоги та інші спеціалісти [2, с. 58]. Ефективна взаємодія між педагогами та батьками сприяє створенню єдиного освітнього простору, у якому забезпечується узгодженість вимог до дитини, підтримка її розвитку та формування позитивної мотивації до навчання. Така співпраця допомагає батькам краще зрозуміти особливості розвитку своєї дитини, а педагогам – ефективніше організувати освітній процес.

Обов'язковою умовою становлення лідера є розвиток здатності до ефективної комунікації та конструктивної співпраці в колективі. Чим вищий рівень розвитку комунікативних навичок та емпатії, тим успішніше дитина адаптується до різних соціальних ситуацій, продукує оригінальні ідеї та самостійно розв'язує конфлікти. Таким чином, соціально-психологічні чинники забезпечують трансформацію внутрішнього потенціалу молодшого школяра в активну лідерську позицію.

Висновки. Отже, партнерська взаємодія закладу освіти та родини є важливою умовою ефективного навчання та виховання дітей з інтелектуальними порушеннями. Спільна діяльність педагогів, батьків та фахівців сприяє створенню оптимальних умов для розвитку дитини, формуванню її соціальних навичок та успішній інтеграції у суспільство.

Ефективна співпраця між школою та родиною допомагає забезпечити індивідуальний підхід до навчання, підтримати емоційний стан дитини та сприяти розвитку її потенційних можливостей. Подальший розвиток партнерських відносин між закладом освіти та сім'єю є важливим напрямом удосконалення системи інклюзивної освіти та підвищення якості освітнього процесу.

Список використаних джерел

1. Партнерство в парадигмі Нової української школи : виклики часу : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. інтернет-конференції (онлайн), 19 травня 2025 р 2025. 230 с.
2. Фенцик, О. М. Партнерська взаємодія закладу освіти з батьками дітей з особливими освітніми потребами: бар'єри та шляхи подолання. *Педагогічна Академія: наукові записки*, (20) 2025. . <https://doi.org/10.5281/zenodo.16884933> .

ВИКОРИСТАННЯ РЕЛАКСАЦІЙНИХ ТЕХНІК У ПСИХОЛОГІЧНІЙ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДІТЕЙ З ГІПЕРАКТИВНІСТЮ

Діана Позняк,

студентка IV курсу спеціальності «Початкова освіта».
Науковий керівник – **Сидорів Лідія Михайлівна**, спеціаліст
вищої категорії.

Актуальність проблеми. У сучасних умовах розвитку освітнього середовища та зростання уваги до психічного здоров'я дітей проблема синдрому дефіциту уваги та гіперактивності набуває особливої значущості. Діти з ДУГ характеризуються підвищеною руховою активністю, імпульсивністю, нестійкістю уваги та труднощами в емоційній саморегуляції, що ускладнює їх навчання та соціалізацію. Гіперактивність у дітей є однією з найпоширеніших проблем сучасної педагогіки та психології, яка проявляється у надмірній рухливості, імпульсивності, швидкій виснажуваності. Ці особливості створюють бар'єри для навчання, соціалізації та гармонійного розвитку. Саме тому напрямом психологічної реабілітації стає використання релаксаційних технік, які допомагають знизити напругу, стабілізувати емоційний стан та сформувати навички самоконтролю.

Сучасна інклюзивна освіта та реабілітаційна практика потребують ефективних методів роботи з дітьми, які мають труднощі у поведінці та навчанні. Релаксаційні техніки є доступними, безпечними та універсальними засобами, що можуть застосовуватися як у школі, так і вдома.

Їх актуальність зумовлена: зростанням кількості дітей із синдромом гіперактивності; потребою у формуванні позитивного психоемоційного клімату в класі; необхідністю підтримки сімей, які виховують таких дітей; розвитком сучасних технологій, що дозволяють інтегрувати релаксаційні практики у навчальний процес.

Мета статті – проаналізувати особливості використання релаксаційних

технік у психологічній реабілітації дітей з РДУГ та обґрунтувати їх ефективність.

Виклад основного матеріалу. Релаксаційні техніки виступають важливим компонентом корекційно-розвивальної роботи з дітьми, які мають гіперактивність. Їх застосування сприяє зниженню рівня тривожності, нормалізації емоційного стану та формуванню навичок саморегуляції.

До найбільш ефективних методів належать дихальні вправи, що забезпечують стабілізацію фізіологічних процесів; м'язова релаксація, яка допомагає зняти тілесне напруження; методи візуалізації, спрямовані на створення позитивних образів; а також арт-терапія і музикотерапія, що сприяють емоційному розвантаженню.

Систематичне використання зазначених технік позитивно впливає на поведінку дітей: зменшується рівень гіперактивності та імпульсивності, покращується концентрація уваги, формується здатність до контролю власних дій.

Ефективність застосування релаксаційних технік значною мірою залежить від дотримання принципів індивідуального підходу, регулярності занять та створення сприятливого психологічного клімату.

Важливим є також залучення батьків до процесу реабілітації та взаємодія з фахівцями (психологами, педагогами, логопедами). До релаксаційних технік включаємо дихальні вправи, які допомагають знизити рівень тривожності, стабілізувати серцевий ритм та навчити дитину контролювати власний стан.

Як релаксацію можна використовувати музикотерапію та арт-терапію. Спокійна музика або звуки природи створюють атмосферу гармонії, сприяють концентрації та зменшують імпульсивність. Малювання, ліплення чи робота з кольорами дозволяють дитині виражати емоції, знімати внутрішню напругу та розвивати творчість.

Практичні приклади застосування релаксаційних технік: використання коротких хвилин релаксації між уроками, створення «куточків спокою» у класі; проведення групових занять з музикотерапії та арт-терапії.

Висновки. Отже, релаксаційні техніки є дієвим засобом психологічної реабілітації дітей з РДУГ. Їх застосування сприяє покращенню емоційного стану, розвитку саморегуляції та підвищенню рівня соціальної адаптації дитини. Комплексний підхід, що поєднує використання релаксаційних методів, індивідуальну роботу та співпрацю з родиною, забезпечує позитивну динаміку розвитку дітей з гіперактивністю. Використання релаксаційних технік не лише допомагає знизити рівень психоемоційної напруги та стабілізувати поведінку, але й формує у дітей важливі життєві навички – самоконтроль, здатність до концентрації, вміння справлятися зі стресом.

Практика показує, що регулярне використання дихальних вправ, музикотерапії, арт-терапії сприяє гармонізації внутрішнього стану дитини, зменшенню імпульсивності та підвищенню ефективності навчання.

Важливим є також залучення батьків до процесу: прості релаксаційні вправи вдома допомагають створити атмосферу спокою та довіри, що позитивно впливає на сімейні стосунки.

Для педагогів і психологів релаксаційні техніки стають інструментом формування інклюзивного освітнього середовища, де кожна дитина має можливість розвиватися відповідно до своїх потреб і можливостей. Вони дозволяють перетворити клас чи реабілітаційний простір на місце, де дитина відчуває підтримку, безпеку та прийняття.

Таким чином, використання релаксаційних технік у роботі з дітьми з гіперактивністю є не лише допоміжним методом, а й важливим компонентом комплексної реабілітації. Воно поєднує педагогічні, психологічні та соціальні аспекти, сприяючи формуванню гармонійної особистості та забезпечуючи інтеграцію дитини у суспільство.

Список використаних джерел

1. Миронова С. П. Основи корекційної педагогіки. Київ: Академвидав, 2021. С. 50–60.
2. Мельничук В., Флярковська О., Черниш О., Чуприна О. «Психологічна хвилинка» вправи для зняття психоемоційного напруження). Методичний посібник. Київ, 2022. 86 с.

ФОРМУВАННЯ ТРУДОВИХ НАВИЧОК ПІДЛІТКІВ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ ЗАСОБАМИ ПРАЦЕТЕРАПІЇ

Вікторія Окрепка,

студентка IV курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Сидорів Лідія Михайлівна**, спеціаліст вищої категорії.

Актуальність проблеми. У сучасних умовах розвитку інклюзивної освіти особливої уваги потребує питання соціалізації підлітків з інтелектуальними порушеннями. Одним із ключових чинників їхньої адаптації до самостійного життя є сформованість трудових навичок. Такі навички не лише сприяють майбутній професійній орієнтації, а й забезпечують розвиток самостійності, відповідальності та впевненості у власних можливостях.

Сучасна інклюзивна освіта та система соціальної реабілітації ставлять перед педагогами й психологами завдання підготувати дітей та підлітків з інтелектуальними порушеннями до самостійного життя.

Одним із ключових напрямів такої підготовки є формування трудових навичок. Підлітки з інтелектуальними порушеннями часто мають труднощі з опануванням абстрактних знань, але здатні успішно засвоювати конкретні трудові дії. Наявність трудових навичок дозволяє таким підліткам брати участь у простих видах праці, що підвищує їхню самооцінку та сприяє включенню у життя громади.

Працетерапія поєднує фізичну активність, сенсорний досвід і соціальну взаємодію, що робить її ефективним інструментом для дітей з особливими освітніми потребами.

Мета роботи полягає у теоретичному обґрунтуванні та аналізі особливостей формування трудових навичок підлітків з інтелектуальними порушеннями засобами працетерапії.

Виклад основного матеріалу. Підлітки з інтелектуальними порушеннями мають специфічні особливості розвитку пізнавальної діяльності, емоційно-вольової

сфери та поведінки. Це зумовлює труднощі у формуванні трудових навичок, зокрема: низький рівень самостійності, труднощі у плануванні діяльності, швидка втомлюваність, потреба у постійному контролі та підтримці. Працетерапія (трудотерапія) є одним із ефективних напрямів корекційно-педагогічної роботи. Вона передбачає організацію спеціально підібраної трудової діяльності, спрямованої на розвиток фізичних, психічних і соціальних функцій особистості. допомагає опановувати базові побутові та трудові дії (догляд за собою, прості господарські роботи); розвиває дрібну моторику та координацію рухів; формує навички співпраці та взаємодії у групі; допомагає готуватися до майбутньої професійної орієнтації та соціальної адаптації.

У процесі працетерапії використовуються різні види діяльності, В першу чергу це самообслуговування (догляд за собою, одягом, робочим місцем); Не менш важливою є побутова праця (прибирання, приготування простих страв) та ручна праця на заняттях (аплікації, вироби з паперу, тканини, природних матеріалів).

Важливу роль відіграє емоційна підтримка, створення ситуації успіху, що сприяє підвищенню самооцінки та формуванню позитивного ставлення до праці. У зв'язку з цим навчання має бути максимально конкретним, практичним і доступним. Важливо не лише навчити виконувати певну дію, а й сформувати розуміння її значення у повсякденному житті.

Етапи формування трудових навичок

1. Мотиваційний.

Формується інтерес до праці, позитивне ставлення до діяльності. Використовуються ігрові моменти, заохочення, пояснення значущості роботи.

2. Ознайомлювальний

Учнів знайомлять із завданням, демонструють спосіб виконання дії (показ, пояснення, інструктаж

3. Практичний

Безпосереднє виконання трудових дій під керівництвом педагога. На цьому

етапі важливе поєднання словесних і наочних методів.

4.Закріплювальний

Багаторазове повторення дій для формування стійкої навички.

5. Контрольно-оцінний

Формування здатності до самоконтролю та оцінки результатів своєї діяльності.

Таким чином, працетерапія виступає комплексним засобом розвитку підлітків з інтелектуальними порушеннями, сприяючи не лише формуванню трудових навичок, а й загальному розвитку особистості, підготовці до самостійного життя та інтеграції у суспільство.

Висновки. Отже, формування трудових навичок у підлітків з інтелектуальними порушеннями є важливою складовою їхньої соціалізації та підготовки до самостійного життя.

Праця виступає засобом зниження тривожності та формування впевненості у власних силах. Підлітки отримують позитивний досвід досягнення результату, що підвищує їхню самооцінку та мотивацію до подальшої діяльності.

Працетерапія виступає ефективним засобом розвитку таких навичок, оскільки забезпечує поєднання практичної діяльності з корекційним впливом. Систематичне використання працетерапії сприяє розвитку самостійності, формуванню позитивного ставлення до праці, покращенню моторних та когнітивних функцій.

Регулярна участь у працетерапевтичних заняттях виховує почуття відповідальності, вміння доводити справу до кінця, дотримуватися правил та інструкцій. Впровадження індивідуалізованого підходу та створення сприятливого освітнього середовища підвищує ефективність цього процесу.

Список використаних джерел

1. Бондар В. І. Основи спеціальної педагогіки. Київ: Либідь, 2018.
2. Миронова С. П. Олігофренопедагогіка. Київ: Освіта, 2017.

ГОТОВНІСТЬ ПЕДАГОГІВ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ РЕАБІЛІТАЦІЙНИХ ЗАВДАНЬ: РЕЗУЛЬТАТИ ПРАКТИЧНИХ ТРЕНІНГІВ

Вікторія Приймак,

студентка IV курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Сидорів Лідія Михайлівна**, спеціаліст вищої категорії.

Актуальність проблеми. На сучасному етапі розвитку освіти України особливої актуальності набуває проблема підготовки педагогів до роботи в умовах інклюзивного освітнього середовища. Збільшення кількості дітей з особливими освітніми потребами зумовлює необхідність не лише організації їх навчання, а й забезпечення комплексної психолого-педагогічної та реабілітаційної підтримки. Реалізація реабілітаційних завдань у закладах освіти передбачає формування у педагогів здатності враховувати індивідуальні особливості розвитку кожної дитини, здійснювати адаптацію та модифікацію навчального матеріалу, створювати сприятливе освітнє середовище. Проте на практиці значна частина педагогів стикається з труднощами у впровадженні таких підходів, що пов'язано з недостатнім рівнем спеціальної підготовки, відсутністю системного практичного досвіду та обмеженими можливостями для професійного розвитку.

Особливої значущості проблема набуває в умовах сучасних соціальних викликів, що підсилює потребу у впровадженні ефективних реабілітаційних технологій у навчальному процесі. Педагог виступає як фасилітатор розвитку, який забезпечує підтримку, корекцію та соціалізацію учнів. Важливою умовою ефективної реалізації реабілітаційних завдань є міждисциплінарна взаємодія педагогів із фахівцями (психологами, логопедами, реабілітологами), однак недостатній рівень сформованості таких навичок також ускладнює освітній процес.

Мета статті полягає у підвищенні рівня професійної готовності педагогів до реалізації реабілітаційних завдань шляхом впровадження системи практичних

тренінгів та визначення їх ефективності, розкрити сутність поняття «готовність педагога» до виконання реабілітаційних завдань, визначити її структурні компоненти, показати, як тренінгові програми сприяють розвитку навичок роботи з дітьми, які мають інтелектуальні, сенсорні чи моторні порушення.:. сформувати у педагогів усвідомлення важливості власної ролі у процесі реабілітації та надихнути їх на постійне професійне самовдосконалення.

Виклад основного матеріалу. З метою формування професійної компетентності педагогів було розроблено та впроваджено комплекс практичних тренінгів, спрямованих на розвиток необхідних знань, умінь і навичок у сфері реабілітаційної педагогіки.

Методологія проведення тренінгів передбачала поетапну організацію. Методологія тренінгів базується на поєднанні теоретичних знань і практичних вправ, що дозволяє педагогам не лише усвідомити важливість реабілітаційних завдань, а й навчитися ефективно реалізовувати їх у щоденній освітній практиці.

На діагностичному етапі здійснювалася оцінка рівня підготовленості педагогів за допомогою анкетування, тестування та спостереження.

Формувальний етап включав проведення інтерактивних занять із використанням рольових ігор, кейс-методів, моделювання педагогічних ситуацій та практичних вправ. В практичному блоці використовувалися: моделювання реальних ситуацій (кейси, рольові ігри); відпрацювання навичок комунікації з дітьми та батьками; інтеграція реабілітаційних завдань у навчальний процес.

Важливою складовою тренінгів була супервізія, що передбачала аналіз діяльності педагогів, надання індивідуальних рекомендацій та зворотного зв'язку.

Результати дослідження засвідчили позитивну динаміку у рівні професійної готовності педагогів. Зокрема, зафіксовано підвищення рівня компетентності в середньому на 30–35 балів. Найбільш виражені зміни спостерігалися у здатності педагогів до міждисциплінарної взаємодії та застосування практичних методик у роботі з учнями.

Практична ефективність тренінгів підтверджується результатами впровадження отриманих знань у педагогічну діяльність. Водночас у процесі реалізації тренінгів було виявлено низку труднощів: недостатню кількість практичних занять, обмеженість матеріально-технічних ресурсів, різний рівень підготовки педагогів та психологічний опір інноваціям.

Висновки. Практичні тренінги виступають ефективним інструментом формування професійних компетентностей, адже вони поєднують теоретичні знання з реальними практичними навичками, розвивають емпатію, комунікативні здібності та вміння працювати в команді.

Результати тренінгів свідчать, що педагоги, які беруть участь у таких програмах, демонструють: підвищення рівня мотивації до роботи з дітьми, які мають інтелектуальні, сенсорні чи моторні порушення; розвиток практичних умінь у сфері реабілітації та адаптації навчального середовища; зростання впевненості у власних професійних можливостях; готовність до співпраці з психологами, медичними працівниками та батьками.

Готовність педагогів не є статичним показником – вона формується поступово, у процесі постійного навчання, практики та рефлексії. Тренінги створюють умови для професійного самовдосконалення, сприяють формуванню ціннісних орієнтацій, які ґрунтуються на гуманізмі, толерантності та відповідальності. Таким чином, практичні тренінги формують нову педагогічну культуру, орієнтовану на підтримку, розвиток і соціальну інтеграцію дітей з особливими освітніми потребами.

Список використаних джерел

1. Гончарук Н., Пихальський І. Інноваційні методи соціально-психологічної та фізичної реабілітації дітей з особливими освітніми потребами. 2021.
2. Інститут спеціальної педагогіки і психології НАПН України. Організація освітнього процесу для дітей з ООП: аналітичний звіт. Київ, 2023.
3. Чекан О. В. Інклюзивна освіта в закладах дошкільної освіти: нормативно-правові зміни та перспективи впровадження. *Педагогічна інноватика*. 2024.

ВИКОРИСТАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ ЦЕНТРІВ ПРОФЕСІЙНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ МОЛОДІ З ІНВАЛІДНІСТЮ

Сніжана Петрук,

студентка IV курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Сидорів Лідія Михайлівна**, спеціаліст вищої категорії.

Актуальність проблеми. У сучасних умовах розвитку освіти та суспільства особливої актуальності набуває проблема професійного самовизначення молоді з інвалідністю. Формування професійної спрямованості є важливим чинником їхньої успішної соціальної адаптації, самореалізації та подальшого працевлаштування. Соціальна інтеграція молоді з інвалідністю в сучасне суспільство неможлива без їхньої успішної професійної самореалізації. Процес вибору професії для такої категорії осіб ускладнюється не лише фізичними чи інтелектуальними обмеженнями, а й психологічними бар'єрами, недостатньою поінформованістю про ринок праці та обмеженістю доступу до якісної профорієнтації. Центри професійної реабілітації поєднують у собі медичний, психологічний та педагогічний супровід.

Проблема формування професійної спрямованості саме на базі спеціалізованих центрів є надзвичайно актуальною, адже це дозволяє створити умови для свідомого вибору фаху, що відповідає як можливостям здоров'я особи, так і її особистим інтересам. Центри професійної реабілітації створюють умови для розвитку особистісного потенціалу, набуття професійних знань, умінь і навичок.

Мета роботи – розкрити значення та можливості центрів професійної реабілітації у формуванні професійної спрямованості молоді з інвалідністю. Теоретично обґрунтувати роль та аналіз функціональних можливостей центрів професійної реабілітації у процесі формування професійної спрямованості молоді з

інвалідністю.

Виклад основного матеріалу. Центри професійної реабілітації є важливими осередками підтримки осіб з інвалідністю, оскільки забезпечують комплексну допомогу у процесі професійного становлення. Центри професійної реабілітації – це не просто заклади професійної освіти, а складні соціально-педагогічні системи.

На базі таких центрів проводиться поглиблене професійне консультування, яке враховує не лише побажання молодшої людини, а й медичні показання та психофізіологічні можливості. Використання сучасних методик професійного відбору дозволяє трансформувати абстрактне «хочу» у реальне «можу», що є першим кроком до формування стійкої спрямованості.

Формування спрямованості неможливе без корекції емоційно-вольової сфери. Фахівці центрів працюють над подоланням «комплексу інвалідності», розвиваючи комунікативні навички та відповідальність.

Соціально-педагогічна робота спрямована на перетворення пасивної життєвої позиції на активну суб'єктну позицію майбутнього фахівця. Центри створюють безбар'єрний простір, де навчання професії відбувається паралельно з медичним супроводом. Це знімає страх перед фізичною неможливістю виконувати робочі завдання. ЦПР виступають містком між здобувачем освіти та роботодавцем.

Організація виробничої практики на підприємствах, адаптованих до потреб осіб з інвалідністю, дає можливість молоді апробувати свої сили в реальних умовах, що остаточно закріплює професійний інтерес. В таких центрах розвивають у осіб з інвалідністю здатність долати труднощі у навчанні та праці. Навчають створювати власне «портфоліо успіху», що візуалізує професійне зростання.

Особливістю роботи ЦПР є можливість «професійної проби», коли молода людина може спробувати себе в різних видах діяльності під наглядом фахівців. Професійна спрямованість у таких умовах формується не лише теоретично, а й через практичне залучення до праці.

Важливою складовою є співпраця ЦПР із роботодавцями, що дозволяє молоді

бачити реальні перспективи працевлаштування, а не лише отримувати теоретичні знання. Їхня діяльність охоплює психологічний супровід, професійну орієнтацію, навчання, розвиток практичних компетентностей та сприяння працевлаштуванню.

Одним із ключових напрямів роботи є професійна діагностика, яка дозволяє виявити індивідуальні здібності, інтереси та нахили молоді людини.

Висновки. Центри професійної реабілітації є ключовою ланкою у формуванні професійної спрямованості молоді з інвалідністю. Їхній потенціал полягає в інтеграції медичних, психологічних та освітніх ресурсів для створення індивідуальної траєкторії професійного розвитку.

Системна робота фахівців ЦПР сприяє переходу від стихійного вибору професії до свідомої професійної орієнтації, що є запорукою успішної соціалізації та економічної незалежності осіб з інвалідністю.

Використання потенціалу центрів професійної реабілітації є важливим засобом формування професійної спрямованості молоді з інвалідністю та сприяє її успішній інтеграції в суспільство.

Використання потенціалу центрів професійної реабілітації дозволяє забезпечити комплексний вплив на особистість молоді з інвалідністю. Формування професійної спрямованості в таких закладах відбувається не лише через засвоєння знань, а й через глибоку психологічну трансформацію особистості, що є запорукою їхньої конкурентоспроможності на ринку праці.

Список використаних джерел

1. Кравченко О. В. Професійна реабілітація осіб з інвалідністю: навчальний посібник. Київ: Освіта, 2018.
2. Шевчук С. М. Соціальна адаптація та професійне становлення молоді з інвалідністю. Львів: Світ, 2019 .
3. Державна служба зайнятості України. Професійна орієнтація осіб з інвалідністю: методичні рекомендації. Київ, 2020.

ПРАКТИЧНІ МЕТОДИ РОЗВИТКУ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СТІЙКОСТІ БАТЬКІВ ДІТЕЙ З ДЦП

Наталія Ролук,

студентка IV курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Сидорів Лідія Михайлівна,**
спеціаліст вищої категорії.

Актуальність проблеми. Народження та виховання дитини з дитячим церебральним паралічем (ДЦП) є серйозним випробуванням для батьків. Сьогодні фокус реабілітації зміщується з суто медичної моделі (лікування дитини) на сімейно-центровану модель, де психологічний стан батьків є фундаментом успіху реабілітації самої дитини. Такі сім'ї часто стикаються з психологічним напруженням, постійним стресом, тривогою за майбутнє дитини, емоційним виснаженням та соціальними труднощами.

У зв'язку з цим важливим є питання формування психологічної стійкості батьків, адже саме від їхнього емоційного стану залежить розвиток дитини та атмосфера в сім'ї. Психологічна стійкість допомагає батькам краще справлятися з труднощами, приймати ситуацію та знаходити сили для підтримки своєї дитини. Розвиток психологічної стійкості (резильєнтності) дозволяє батькам перетворитися з «пасивних виконавців» на «активних партнерів» реабілітаційного процесу.

Мета статті – розкрити практичні методи розвитку психологічної стійкості батьків, які виховують дітей з ДЦП, висвітлення значення психологічної стійкості батьків дітей із дитячим церебральним паралічем (ДЦП) та окреслення практичних методів її формування й підтримки. Пояснити сутність психологічної стійкості як здатності батьків долати стрес, адаптуватися до складних життєвих обставин та зберігати внутрішню рівновагу. Розкрити вплив стійкості на якість життя сім'ї: показати, як емоційна стабільність батьків сприяє гармонійному розвитку дитини,

формуванню позитивного сімейного клімату та ефективній взаємодії з педагогами й медичними працівниками. Окреслити практичні методи розвитку стійкості: включити техніки саморегуляції, релаксації, арт- та трудотерапії, групової підтримки, освітніх програм, а також використання ресурсів громади. Підкреслити роль соціальної підтримки: показати значення взаємодії з іншими сім'ями, громадськими організаціями та професійними консультантами.

Виклад основного матеріалу. Психологічна стійкість – це здатність людини зберігати внутрішню рівновагу, контролювати емоції та ефективно діяти у складних життєвих ситуаціях. Для батьків дітей з ДЦП розвиток такої стійкості є важливим, оскільки вони щодня стикаються з фізичними, емоційними та соціальними труднощами.

Сучасна психологія наголошує, що стійкість – це не просто «витривалість», а здатність відновлюватися та знаходити нові сенси. Одним із важливих практичних методів є психологічне консультування, під час якого фахівець допомагає батькам зрозуміти свої переживання, навчитися керувати емоціями та знайти шляхи подолання стресу.

Ефективним методом є групи підтримки для батьків, де вони можуть спілкуватися з людьми, які мають подібний досвід. Обмін досвідом допомагає відчувати, що вони не самі у своїй ситуації, а також сприяє пошуку нових способів вирішення проблем. У таких групах батьки можуть виражати «негативні» емоції (гнів, втому, розпач). Усвідомлення, що ці почуття нормальні для їхньої ситуації, знижує рівень внутрішнього стресу.

Важливу роль відіграють тренінги з розвитку емоційної стійкості, під час яких батьки навчаються технік саморегуляції, контролю емоцій та подолання тривоги. До таких технік належать дихальні вправи, методи релаксації, позитивне мислення та вправи на усвідомлення власних емоцій. Свідоме відсікання контактів, які транслиують жалість або засудження, та оточення себе фахівцями, які вірять у потенціал дитини та підтримують батьків

Ще одним методом є психоосвіта, яка передбачає надання батькам інформації про особливості розвитку дітей з ДЦП, можливості реабілітації та способи ефективної взаємодії з дитиною. Чим більше батьки знають про стан дитини, тим впевненіше вони почуваються у процесі виховання.

Важливим є залучення батьків до спільної діяльності з дитиною, наприклад участь у реабілітаційних заняттях, творчих або ігрових активностях. Це допомагає зміцнити емоційний зв'язок між батьками та дитиною і сприяє формуванню позитивного ставлення до життя.

Об'єднання батьків у громадські організації дозволяє ефективніше впливати на місцеву владу для створення інклюзивних майданчиків чи закупівлі обладнання. Крім того, значну роль відіграє соціальна підтримка – допомога з боку родичів, друзів, педагогів та громадських організацій. Наявність такої підтримки сприяє підвищенню психологічної стійкості батьків.

Висновки. Отже, психологічна стійкість батьків дітей з ДЦП є чинником гармонійного розвитку дитини та благополуччя всієї сім'ї. Використання практичних методів, таких як психологічне консультування, групи підтримки, тренінги емоційної стійкості, психоосвіта та соціальна підтримка, сприяє зниженню рівня стресу та допомагає батькам краще справлятися з життєвими труднощами.

Важливо розуміти, що розвиток стійкості батьків - це не лише турбота про дорослих, а й про дитину. Емоційно стабільні батьки здатні створювати безпечне, стимулююче середовище, що є необхідною умовою для компенсації рухових порушень у дитини з ДЦП. Підсумовуючи, можна зазначити, що системне впровадження релаксаційних технік, методів саморегуляції та соціальної підтримки дозволяє не просто «виживати» в умовах складного діагнозу, а й знаходити ресурси для функціонування родини.

Список використаних джерел

1. Богданов О. М. Психологічна підтримка сімей, які виховують дітей з особливими освітніми потребами. Київ: Освіта України, 2019. 256 с.
2. Островська К. О., Сидорко О. Р. Особливості життєстійкості батьків, які виховують дітей з комплексними порушеннями розвитку. *Перспективи та інновації науки*. 2023. № 11(29).

ПСИХОКОРЕКЦІЙНІ МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ АДЕКВАТНОЇ САМООЦІНКИ У ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ ЗОРУ

Яна Нагірна,

студентка IV курсу спеціальності «Початкова освіта».
Науковий керівник – **Сидорів Лідія Михайлівна**,
спеціаліст вищої категорії.

Актуальність проблеми. На сучасному етапі розвитку освіти важливим напрямом є забезпечення гармонійного розвитку особистості дитини. Особливої уваги потребують діти з особливими освітніми потребами, зокрема з порушеннями зору. Самооцінка є одним із ключових чинників, що впливають на формування особистості, її поведінку та успішність у навчанні й соціалізації. Самооцінка є центральним утворенням особистості, що визначає соціальну активність дитини та її успішність у взаємодії з оточуючим світом. Для дітей із порушеннями зору (сліпих та слабозорих) процес формування самооцінки має специфічний характер. Обмеженість візуального сприйняття часто призводить до викривленого уявлення про власні можливості, що проявляється або у формі надмірної залежності від допомоги дорослих (занижена самооцінка), або у формі захисної агресії та ігнорування дефекту (неадекватно завищена самооцінка). У дітей з порушеннями зору часто спостерігається занижена або нестійка самооцінка, що зумовлено обмеженим сенсорним досвідом та труднощами у взаємодії з оточенням. Це визначає необхідність застосування ефективних психокорекційних методів.

Мета роботи – проаналізувати психокорекційні методи формування адекватної самооцінки у дітей з порушеннями зору.

Виклад основного матеріалу. Самооцінка – це уявлення людини про власні якості, можливості та місце серед інших людей. Вона формується під впливом соціального середовища, результатів діяльності та оцінок оточуючих. Самооцінка дитини з порушеннями зору формується під впливом оцінок дорослих, успішності

в діяльності та якості міжособистісної взаємодії. Основним завданням психокорекції є трансформація негативного образу «Я» на позитивний та реалістичний. Адекватна самооцінка сприяє розвитку впевненості, самостійності та активної життєвої позиції. Діти з порушеннями зору мають специфічні особливості розвитку, які впливають на процес формування їх самооцінки. Через обмеження зорового сприйняття вони часто мають труднощі у сприйнятті невербальних сигналів, що ускладнює комунікацію та соціальну адаптацію.

Одним із ключових напрямів формування самооцінки є використання психокорекційних методів, спрямованих на розвиток позитивного ставлення до себе, зниження тривожності та формування впевненості у власних силах.

Ігрові методи займають важливе місце у роботі з дітьми, оскільки гра є провідною діяльністю в дитячому віці. У процесі сюжетно-рольових ігор дитина засвоює соціальні ролі, вчиться взаємодіяти з іншими, оцінювати власні можливості та досягати успіху.

Рольові ігри: моделювання ситуацій успіху в повсякденному житті (наприклад, «Я в магазині», «Я допомагаю другу»). Це допомагає дитині відчувати автономність та компетентність у побутових питаннях, що безпосередньо впливає на зростання самоповаги..

Арт-терапія є ефективним засобом розвитку емоційної сфери дитини. Використання малювання, ліплення та інших творчих форм діяльності сприяє вираженню емоцій, зниженню тривожності та формуванню позитивного «Я-образу». Ліплення та робота з пластичними матеріалами: дозволяє дитині через тактильні відчуття виразити свій внутрішній стан та «спроєктувати» себе. Процес створення завершеного об'єкта підвищує почуття власної спроможності. Метод позитивного підкріплення передбачає систематичне заохочення досягнень дитини. Навіть незначні успіхи повинні підтримуватися, що сприяє підвищенню мотивації та впевненості у власних можливостях.

Вправи на самопізнання («Я можу», «Мої сильні сторони», «Мої

досягнення») допомагають дитині усвідомити власні можливості, розвивають реалістичне ставлення до себе та сприяють формуванню адекватної самооцінки. Тренінги соціальних навичок спрямовані на розвиток комунікації, співпраці та впевненості у взаємодії з іншими. Вони допомагають дитині краще адаптуватися в колективі та відчувати свою значущість. Для узагальнення характеристик психокорекційних методів подамо їх у вигляді таблиці.

Табл.1 Характеристика психокорекційних методів формування самооцінки

Метод	Суть методу	Вплив на самооцінку
Ігрові методи	Рольові та сюжетні ігри	Формують впевненість, соціальні навички
Арт-терапія	Малювання, ліплення, творчість	формує позитивне ставлення до себе
Позитивне підкріплення	Похвала, підтримка	Підвищує мотивацію та впевненість
Вправи на самопізнання	Самоаналіз, визначення сильних сторін	Формує адекватну самооцінку
Соціальні тренінги	Комунікативні вправи, робота в групах	Покращує адаптацію та впевненість

Висновки. Самооцінка є важливим чинником розвитку особистості дитини. У дітей з порушеннями зору вона формується в умовах певних труднощів, що зумовлює необхідність цілеспрямованої психокорекційної роботи. Використання ігрових методів, арт-терапії, позитивного підкріплення та вправ на самопізнання сприяє формуванню адекватної самооцінки, підвищенню впевненості у собі та успішній інтеграції дитини в соціальне середовище.

Список використаних джерел

1. Арт-терапія. Інноваційні психологічні технології під ред. О. Тіунової. Випуск 6. Київ–Львів–Тернопіль: ЕЕАТА, 2019. 224 с.
2. Самойлова А. О., Музичко Л.Т. Особливості формування самооцінки у дітей молодшого шкільного віку *Молодий вчений*. 2022. № 6. С. 18-22. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2022_6_7

КАЗКОТЕРАПІЯ ЯК ЗАСІБ ПСИХОЕМОЦІЙНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ООП

Юлія Духняк,

студентка IV курсу спеціальності «Початкова освіта».
Науковий керівник – **Сидорів Лідія Михайлівна**,
спеціаліст вищої категорії.

Актуальність дослідження. Для дітей з ООП традиційні методи психологічної корекції не завжди сприймаються через складність вербалізації почуттів. Казкотерапія в цьому контексті постає як універсальна здоров'язберезувальна технологія, що дозволяє працювати з підсвідомістю дитини через метафоричні образи, не створюючи при цьому психологічного тиску. Казкотерапія базується на перенесенні казкових смислів у реальність. Для дітей з ООП цей метод має особливе значення: Казка дозволяє дитині дистанціюватися від власних страхів. Переживаючи пригоди разом із героєм, дитина переживає свій внутрішній біль у безпечному просторі. Через аналіз вчинків персонажів молодші школярі вчаться розрізняти емоційні стани. Казка пропонує алгоритм виходу зі скрутних ситуацій, що сприяє формуванню стійкості.

Інклюзивна освіта передбачає створення сприятливого освітнього середовища, у якому кожна дитина може відчувати себе комфортно, безпечно та впевнено. Проте діти з ООП часто стикаються з труднощами у спілкуванні, адаптації до колективу, регуляції емоцій та поведінки.

Одним із ефективних засобів психоемоційної підтримки таких дітей є казкотерапія. Вона сприяє розвитку емоційної сфери дитини, допомагає зрозуміти власні переживання, формує позитивні моделі поведінки та навички взаємодії з іншими людьми. Через образи казкових персонажів дитина вчиться долати страхи, вирішувати проблемні ситуації та знаходити правильні життєві рішення.

Казкотерапія є доступним і природним для дітей методом психологічної допомоги, оскільки казка є важливою частиною дитячого світу. Саме тому використання казкотерапії в роботі з молодшими школярами з ООП є актуальним напрямом сучасної педагогіки та психології.

Мета статті – визначення можливостей використання казкотерапії як засобу психоемоційної реабілітації молодших школярів з особливими освітніми потребами, розкриття її значення для емоційного розвитку та соціалізації дітей.

Виклад основного матеріалу. Казкотерапія – це метод психолого педагогічного впливу на особистість дитини за допомогою казки. Вона базується на використанні художніх образів, символів і сюжетів, які допомагають дитині усвідомити свої емоції, переживання та способи їх подолання.

Розрізняють три основні напрями казкотерапії:

1. Діагностичний.

Допомагає виявити емоційний стан дитини, її переживання та страхи. Під час обговорення казки учню дають змогу вжитися в роль героя і вирішити ту чи іншу ситуацію, що дозволяє педагогу чи психологу краще зрозуміти внутрішній світ дитини.

2. Корекційно-розвивальний.

Полягає в тому, що за допомогою казкових сюжетів, образів і героїв відбувається корекція поведінки. Через обговорення казок та створення власних історій, дитина вчиться правильно висловлювати свої почуття та емоції. Цей напрям дуже корисний для виправлення труднощів у поведінці чи емоціях та стимулюванні до їх вдосконалення.

3. Психотерапевтичний

Казка допомагає зняти емоційну напругу, заспокоїть дитину і може дати відчуття безпеки і підтримки.

Під час використання казкотерапії педагог може застосовувати різні форми роботи: читання казок, обговорення сюжету, інсценізацію, малювання ілюстрацій

до казки, складання власних історій.

Особливо ефективним є створення терапевтичних казок, у яких герой стикається з проблемою, схожою на ту, що переживає дитина, і знаходить спосіб її подолати.

Для дітей з ООП казкотерапія є важливим засобом розвитку соціально-комунікативних навичок. Через казкові сюжети діти вчаться співпереживати іншим, розуміти почуття та мотиви поведінки людей, а також знаходити конструктивні способи взаємодії.

Крім того, казкотерапія позитивно впливає на розвиток мовлення, уяви, творчого мислення та емоційного інтелекту. Вона підвищує самооцінку дитини та сприяє її успішній соціалізації.

Висновки. Отже, казкотерапія є дієвим засобом психоемоційної реабілітації молодших школярів з особливими освітніми потребами. Використання казки у педагогічній практиці допомагає створити сприятливу атмосферу довіри та підтримки, що є важливим для гармонійного розвитку дитини.

Застосування казкотерапії сприяє зниженню емоційного напруження, розвитку комунікативних навичок, формуванню позитивної самооцінки та здатності до подолання труднощів. Крім того, цей метод допомагає дитині краще розуміти власні почуття і вчить конструктивних способів розв'язання життєвих ситуацій.

Казкотерапію слід розглядати не як допоміжний розважальний елемент, а як самодостатню терапевтичну систему. Вона є незамінною в інклюзивній освіті та реабілітації, оскільки дозволяє знайти індивідуальний «ключ» до внутрішнього світу кожної дитини, незалежно від її когнітивних чи фізичних особливостей.

Список використаних джерел

1. Алексейчик Л. М. Казкотерапія для дітей з особливими освітніми потребами.
2. Гончарук К. А. Казкотерапія як засіб психолого-педагогічного впливу на емоційно-вольову сферу молодших школярів. Кривий Ріг, 2022. 153 с.

ВИКОРИСТАННЯ КІНЕЗІОЛОГІЇ У РЕАБІЛІТАЦІЙНІЙ РОБОТІ З МОЛОДШИМИ ШКОЛЯРАМИ З ПОРУШЕННЯМИ ОРА

Кароліна Кричовська,

студентка IV курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Сидорів Лідія Михайлівна,**
спеціаліст вищої категорії.

Актуальність проблеми. Сучасний стан інклюзивної освіти в Україні вимагає пошуку новітніх методик, які дозволяють ефективно поєднувати фізичну реабілітацію з інтелектуальним розвитком. Для молодших школярів із порушеннями опорно-рухового апарату (ПОРА) характерні не лише рухові обмеження, а й специфічні особливості когнітивної сфери: порушення просторової орієнтації, низька концентрація уваги та швидка психічна втомлюваність. Це зумовлено порушенням зв'язків між півкулями головного мозку. Кінезіологія як наукова дисципліна пропонує здоров'язберезувальні технології, що дозволяють через спеціальні фізичні вправи активізувати приховані ресурси мозку, що є надзвичайно актуальним для успішної адаптації дитини до умов школи. Сенсомоторний розвиток дітей з особливими освітніми потребами (ООП), зокрема дітей з порушеннями опорно-рухового апарату (ОРА), характеризується відставанням у термінах формування та нерівномірністю перебігу. Це негативно впливає на загальний психічний розвиток дитини: знижується пізнавальна активність, порушується мовленнєва діяльність, дрібна моторика, ускладнюється процес соціалізації, уповільнюється формування вищих психічних функцій. Відновлення сенсомоторного рівня, що включає розвиток моторики та координації, є умовою подолання зазначених труднощів.

Одним із ефективних напрямів такої роботи є використання кінезіологічних вправ, які сприяють гармонізації роботи головного мозку через рухову активність.

Мета статті – розкрити потенціал кінезіології як інструменту стимуляції нейродинамічних процесів у дітей з порушеннями ОРА, що сприяє не лише фізичному відновленню, а й успішній адаптації до навчальних навантажень у початковій школі.

Виклад основного матеріалу. Кінезіологія – це наука про розвиток головного мозку через рух. Вона широко використовується у світовій корекційній та педагогічній практиці.

Кінезіологічні вправи для дітей з порушеннями ОРА – це комплекс рухових методик, спрямованих на: стимуляцію міжпівкульної взаємодії; розвиток мозкових структур; нормалізацію м'язового тону; покращення координації рухів; розвиток загальної та дрібної моторики; активізацію пам'яті, уваги, мислення, уяви та мовлення; формування довільності та самоконтролю; зниження емоційної напруги та створення позитивного емоційного фону.

Систематичне виконання вправ (3–5 хвилин щодня, залежно від віку та індивідуальних можливостей дитини, протягом 6–8 тижнів) сприяє зменшенню стресу, зняттю м'язових затисків, покращенню адаптаційних можливостей дитячого організму.

Основними напрямками використання кінезіологічних вправ у роботі з дітьми з ОРА є:

1. Кінезіологічні вправи допомагають усунути мимовільні рухи, зменшити м'язові затиски, розвинути точність і диференційованість рухів рук, що позитивно впливає на формування графомоторних навичок.
2. Дихальні вправи сприяють нормалізації ритміки організму, розвитку довільності, самоконтролю, покращенню концентрації уваги.
3. Окорухові вправи розширюють поле зору, покращують зорово-просторове сприйняття, що є важливим для навчальної діяльності.
4. Вправи з різно спрямованими рухами рук, очей і мовлення активізують розумову діяльність та забезпечують синхронізацію роботи півкуль мозку.

Умовою організації занять з дітьми з порушеннями ОРА є забезпечення доброзичливої та емоційно-комфортної атмосфери.

Кінезіологічні вправи можна проводити сидячи за столом, стоячи або лежачи. Їх обов'язковістю є систематичність проведення, поступове ускладнення (прискорення темпу, виконання із заплющеними очима, поєднання рухів з мовленням).

Кінезіологічні вправи сприяють: удосконаленню механізмів адаптації до зовнішнього середовища; зниженню захворюваності; розвитку психофізичних функцій; покращенню емоційного стану; підвищенню концентрації уваги; зменшенню тривожності та страхів.

Висновки. Практичне застосування кінезіології вимагає суворої індивідуалізації та адаптації вправ відповідно до нозології та фізичних можливостей дитини. Включення таких елементів у структуру уроків або корекційних занять дозволяє знизити рівень стомлюваності, підвищити концентрацію уваги та сформувати в учнів мотивацію до рухової активності.

Розвиток психологічної та фізичної стійкості молодших школярів із порушеннями ОРА через кінезіологію є перспективним напрямом сучасної спеціальної освіти. Це створює підґрунтя для їхньої успішної соціальної інтеграції та інклюзії, мінімізуючи бар'єри, спричинені фізичним станом

Кінезіологія виступає дієвим містком між медициною, психологією та педагогікою. Вона дозволяє не просто «тренувати м'язи», а створювати нові нейронні шляхи, що є фундаментом для успішного навчання, соціальної адаптації та покращення якості життя осіб з особливими освітніми потребами

Список використаних джерел

1. Ватичак І. С. Основи кінезіології : навчально-методичний посібник. Львів : ЛДУФК ім. Івана Боберського, 2021.
2. Таган Л. Кінезіологічні вправи в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами *Вісник Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького*. 2023. Том 2 № 31.
3. Чубань Т. П. Кінезіологічна гімнастика: збірник вправ для учнів початкової школи. Полтава : ПНПУ, 2022.

РЕАБІЛІТАЦІЯ ДІТЕЙ З РАС ЗАСОБАМИ ВІЗУАЛЬНОГО СТОРІТЕЛІНГУ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Діана Тиднюк,

студентка IV курсу спеціальності «Початкова освіта».
Науковий керівник – **Сидорів Лідія Михайлівна**,
спеціаліст вищої категорії.

Актуальність дослідження. Збільшення

кількості дітей із розладами аутистичного спектра (РАС) в інклюзивному просторі початкової школи ставить перед педагогами та психологами завдання пошуку ефективних методів комунікації та соціалізації. Однією з головних особливостей дітей з РАС є «візуальний тип мислення» та значні труднощі у розумінні соціальних контекстів, емоцій інших людей і послідовності подій. Традиційні вербальні методи навчання часто виявляються малоефективними. У цьому зв'язку візуальний сторітелінг (створення історій за допомогою візуальних образів) постає як потужний засіб реабілітації, що дозволяє мовою зрозумілих символів та картинок вибудувати місток між внутрішнім світом дитини та соціальною реальністю.

Діти з РАС у початковій школі потребують дієвих методів підтримки розвитку. Такі діти потребують спеціально організованого навчального процесу з урахуванням психолого-педагогічних особливостей: труднощі у соціальній взаємодії, обмежене мовлення, підвищена сенсорна чутливість та потреба у структурованій подачі матеріалу. Сучасні освітні реформи, зокрема Концепція «Нова українська школа», підкреслюють важливість безпечного та сприятливого середовища для формування навичок дітей.

Мета роботи полягає в теоретичному обґрунтуванні та практичному вивченні дієвості використання візуального сторітелінгу як засобу сприйняття розвитку та опанування знань дітьми з РАС.

Виклад основного матеріалу. Діти з розладами аутистичного спектра мають

специфічні психолого-педагогічні особливості розвитку, які проявляються у труднощах соціальної взаємодії, комунікації, поведінки та емоційної регуляції. Для них характерні складності у встановленні контакту з іншими людьми, розумінні невербальних сигналів та підтриманні діалогу. У когнітивній сфері часто спостерігається перевага візуального мислення, хороша пам'ять на деталі та потреба у чіткій структурі інформації.

Діти з РАС можуть проявляти повторювану поведінку, прагнення до стабільності та підвищену сенсорну чутливість. У навчальному процесі це потребує спеціально організованого освітнього середовища, використання наочності, структурованих завдань і підтримки комунікативного розвитку.

Візуальний сторітелінг є ефективним засобом підтримки розвитку дітей з РАС, оскільки ґрунтується на використанні зображень, схем та послідовних історій, які допомагають краще сприймати інформацію. Такий підхід сприяє розвитку уваги, пам'яті та мовлення, а також формуванню причинно-наслідкових зв'язків. Через візуальні історії діти можуть легше зрозуміти соціальні ситуації, правила поведінки та емоції інших людей. Візуальний сторітелінг у початковій школі для дітей з РАС реалізується через створення «соціальних історій», використання візуальних розкладів, коміксів та цифрових застосунків. Візуальна історія крок за кроком описує певну ситуацію (наприклад, «Як поводитися на перерві» або «Похід до їдальні»). Це дає дитині чіткий алгоритм дій, знімаючи страх перед невідомим, що є критичним для дітей з РАС. Візуалізація емоцій героїв історій допомагає в розвитку емпатії та розумінні «мови тіла», які зазвичай не зчитуються дітьми з аутизмом автоматично.

Створення власних історій за допомогою карток (наприклад, PECS) або малюнків стимулює дитину до висловлювання власних потреб та думок. Сучасні планшети та програми для створення анімації чи колажів є надзвичайно привабливими для дітей з РАС. Цифровий сторітелінг дозволяє багаторазово відтворювати історію, що сприяє закріпленню позитивних поведінкових патернів.

Ефективність методу зростає при дотриманні принципу індивідуалізації: персонажі історій мають бути схожими на дитину або включати її улюблені об'єкти (інтереси), що підвищує мотивацію до взаємодії

Реабілітаційна робота з дітьми з РАС у початковій школі має базуватися на індивідуальному підході, структурованості навчального процесу та використанні доступних для сприйняття форм подачі інформації.

Одним із ефективних інструментів є візуальні історії, які пояснюють соціальні ситуації, правила поведінки та послідовність дій через зображення і короткі тексти.

Використання візуального сторітелінгу включає визначення потреб дитини, створення відповідних історій, їх інтеграцію у навчальний процес та оцінювання результатів.

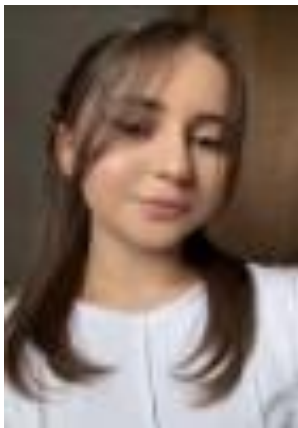
Такий підхід допомагає зменшити тривожність, покращити розуміння соціальних ситуацій, розвивати комунікативні навички та підвищувати самостійність дитини в освітньому середовищі.

Висновки. Візуальний сторітелінг у реабілітаційній роботі з дітьми з РАС виступає як важливий педагогічний інструмент, що дозволяє структурувати соціальні ситуації, знизити тривожність, активізувати комунікацію та сприяти адаптації до навчального середовища.

Візуальні історії інтегрують візуальну підтримку з наративною формою навчання, що особливо важливо для дітей із РАС, які потребують передбачуваності, чіткості та простоти в поданні матеріалу. Організація такого підходу повинна бути системною, індивідуалізованою та базуватися на міждисциплінарній співпраці педагогів, психологів і батьків.

Список використаних джерел

1. Бурмій Л.П. Комунікативні стратегії дітей з аутизмом. *Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки)*. №16, т.1. С. 28-38. Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка. 2020
2. Федусова Л. І. Розвиток комунікативних здібностей дітей з аутизмом засобами альтернативної комунікації Кривий Ріг, 2024. 103 с.

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ШКОЛЯРІВ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ ЗАСОБАМИ ТЕАТРАЛЬНОЇ ТЕРАПІЇ

Софія Бульчак,

студентка IV курсу спеціальності «Початкова освіта».
Науковий керівник – **Сидорів Лідія Михайлівна**, спеціаліст
вищої категорії.

Актуальність проблеми. На сучасному етапі розвитку освіти особливої актуальності набуває проблема соціалізації дітей з інтелектуальними порушеннями. В умовах інклюзивного навчання важливим є не лише засвоєння знань, а й формування соціальних навичок, уміння взаємодіяти з оточенням, адаптуватися до суспільного життя.

Соціалізація дітей з інтелектуальними порушеннями є однією з найскладніших проблем спеціальної педагогіки. Обмеженість когнітивних можливостей, труднощі у вербальній комунікації та несформованість навичок соціальної взаємодії часто призводять до ізоляції таких школярів.

Традиційні корекційні методи не завжди забезпечують необхідний рівень емоційної залученості. У цьому контексті театральна терапія постає як синтетичний метод, що поєднує гру, рух, слово та емоцію, створюючи безпечне середовище для моделювання соціальних ситуацій та засвоєння життєвих ролей. Одним із ефективних засобів вирішення цієї проблеми є театральна терапія, яка сприяє розвитку емоційної сфери, комунікативних умінь та творчого потенціалу учнів.

Мета роботи – розкрити особливості соціалізації школярів з інтелектуальними порушеннями засобами театральної терапії.

Виклад основного матеріалу. Соціалізація дітей з інтелектуальними порушеннями є складним і тривалим процесом, який передбачає формування навичок спілкування, самовираження та взаємодії з іншими людьми. Такі діти часто мають труднощі у встановленні контактів, вираженні емоцій та розумінні

соціальних ситуацій.

Театральна терапія виступає ефективним педагогічним засобом, що поєднує елементи гри, творчості та емоційного переживання. Театральна терапія в роботі з даною категорією дітей не має на меті створення професійної вистави; її фокус зміщено на сам процес творчості та взаємодії.

У процесі театралізованої діяльності учні мають можливість виконувати різні ролі, моделювати життєві ситуації, вчитися розуміти почуття інших людей і керувати власними емоціями. [3, с. 58-59]

Використання театральної терапії сприяє розвитку мовлення, уваги, пам'яті, уваги, а також формує впевненість у собі. Діти навчаються працювати в колективі, дотримуватися правил, співпрацювати та підтримувати один одного.

Особливо важливим є створення доброзичливої атмосфери, у якій кожна дитина відчуває себе успішною та значущою. [1, с.36] Ефективність театральної терапії залежить від систематичності її застосування, індивідуального підходу до кожного учня та врахування його можливостей. Доцільно використовувати різні форми роботи: інсценізації казок, рольові ігри, імпровізації, пантоміму, вправи на розвиток емоційної виразності. [2, с.113]

Під час використання театральної терапії розвиваються комунікативні навички у дітей. У процесі репетицій та ігор-пантомім дитина вчиться реагувати на звернення, чекати своєї черги, висловлювати прохання та емоції. Для дітей із порушеннями інтелекту використання жестів та міміки в театрі часто стає компенсаторним механізмом при недостатньому словниковому запасі. Театральні етюди дозволяють програти типові життєві ситуації (наприклад, «У магазині», «Знайомство», «Допомога другу»). Це допомагає дитині засвоїти алгоритми поведінки в соціумі, які в реальному житті викликають у неї страх або розгубленість.

Гра «Спільна казка» (розвиток групової згуртованості). Група створює живу картину з відомої казки (наприклад, «Ріпка»). Кожна дитина – це персонаж, який

має триматися за попереднього. Разом вони роблять спільний рух (тягнуть ріпку). Розігрування казки формує відчуття причетності до спільної справи («ми – команда») та знижує рівень тривожності. Робота над роллю вимагає від дитини здатності до емпатії – спроби зрозуміти почуття іншого персонажа. Це сприяє зниженню агресивності та допомагає стабілізувати емоційний стан через «вивільнення» почуттів у грі. Виступ перед однолітками або батьками (навіть у невеликій ролі) дає дитині досвід успіху. Відчуття власної значущості та прийняття колективом є фундаментом успішної соціалізації.

Важливим елементом є використання різних видів театру: лялькового (де дитина може «сховатися» за персонажем), тіньового (розвиток просторової уяви) або інклюзивних вистав, де діти з інтелектуальними порушеннями взаємодіють із нормотиповими однолітками.

Висновки. Отже, театральна терапія є важливим засобом соціалізації школярів з інтелектуальними порушеннями. Вона сприяє розвитку комунікативних навичок, емоційної сфери та творчих здібностей дітей, допомагає їм адаптуватися до соціального середовища.

Театральна терапія є ефективним інструментом соціалізації школярів з інтелектуальними порушеннями, оскільки вона апелює до емоційного досвіду дитини та її потреби у грі. Через театралізацію відбувається м'яка корекція поведінкових розладів та активне засвоєння соціальних норм. Впровадження драматерапевтичних технік у позакласну роботу спеціальних та інклюзивних закладів освіти сприяє формуванню життєвої компетенції

Завдання педагога полягає у створенні умов для активної участі кожної дитини у творчій діяльності та підтримці її особистісного розвитку.

Список використаних джерел

1. Арт-терапія як засіб соціалізації дітей з порушеннями інтелектуального розвитку: магістерська робота. 2021. С. 36
- 2 . Безпалько О. В. Соціальна педагогіка. Київ. С. 113
- 3.Комратова Л. В., Дрожик Л. В. Корекція мисленнєвої діяльності дітей з інтелектуальними порушеннями засобами арт-терапії. Харків: ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2022. С. 58 – 59

РУХЛИВІ ІГРИ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ: ІНКЛЮЗИВНИЙ АСПЕКТ

Ольга Крижанівська, Сніжана Петришин,
студентки IV курсу спеціальності «Дошкільна освіта».
Науковий керівник – **Сидорів Сергій Мирославович,**
доктор філософії, спеціаліст вищої категорії.

Актуальність проблеми. Раннє ознайомлення дітей з англійською мовою сприяє розвитку мовленнєвої гнучкості, фонематичного слуху та комунікативної впевненості. У закладах дошкільної освіти дедалі частіше впроваджується вивчення англійської мови, зокрема в інклюзивних групах, де навчаються діти з різними освітніми потребами. За цих умов необхідні методи, що забезпечують активну участь кожної дитини в освітньому процесі, враховують індивідуальні можливості та сприяють формуванню позитивної мотивації до іншомовного спілкування.

В умовах інклюзивної освіти рухлива гра набуває особливої цінності, оскільки дозволяє залучати до спільної діяльності дітей із різними освітніми потребами, забезпечує емоційно безпечне середовище та сприяє розвитку комунікативної взаємодії між однолітками.

Актуальність дослідження також зумовлена сучасними тенденціями розвитку інклюзивної освіти в Україні, де важливим є пошук ефективних педагогічних технологій, що поєднують навчальний, розвивальний і соціалізаційний потенціал [1]. Рухливі ігри належать до таких технологій, адже вони забезпечують природну активність дітей, підтримують їхню зацікавленість та створюють умови для спонтанного використання мовлення.

Мета дослідження – проаналізувати можливості використання рухливих ігор для формування англійського мовлення дітей дошкільного віку в інклюзивному

освітньому середовищі.

Виклад основного матеріалу. Формування англійського мовлення у дошкільників передбачає оволодіння елементарним словником, правильною вимовою, розумінням простих інструкцій і здатністю відтворювати короткі фрази в типових комунікативних ситуаціях. У дітей з особливими освітніми потребами засвоєння іншомовного матеріалу може потребувати більшої кількості повторень, чіткої структурованості занять, уповільненого темпу подання матеріалу та використання наочних опор.

Рухлива гра поєднує слово з дією, що значно полегшує запам'ятовування лексики та формування асоціативних зв'язків. Наприклад, під час гри з командами типу *jump, clap, run, stop* дитина співвідносить почуте слово з конкретною дією. Так формується розуміння інструкції без перекладу. У подальшому до гри додаються прості мовленнєві зразки: *I can jump, I see a cat, Give me a ball*. Повторення в русі знижує напруження та підтримує інтерес до іншомовної діяльності [3].

Ефективними є ігри з римованими рядками та пісенними фрагментами, які сприяють розвитку артикуляційних навичок, мовленнєвого дихання та інтонаційної виразності англійського мовлення. Ритм допомагає дітям відтворювати іншомовні звуки, що відсутні в рідній мові. Використання коротких римівок або чантів активізує слухове сприймання та сприяє формуванню правильної вимови.

У сюжетних рухливих іграх діти виконують ролі (*shop, zoo, family*), використовують короткі репліки та звертаються одне до одного англійською мовою. Це формує елементарні діалогічні вміння та навички соціальної взаємодії. Наприклад, у грі «Zoo» діти можуть імітувати рухи тварин, називаючи їх англійською мовою, або відповідати на запитання вихователя: *What animal are you? – I am a tiger*. Такі ігрові ситуації створюють умови для природного мовленнєвого спілкування.

В інклюзивній групі рухливі ігри потребують адаптації. Інструкції мають бути короткими, супроводжуватися жестом або демонстрацією. Для дітей із

мовленнєвими труднощами доречно застосовувати картки із зображеннями, предметні підказки, моделі фраз. Дітям із порушеннями опорно-рухового апарату змінюють спосіб виконання руху, зберігаючи мовленнєву частину завдання. Важливо забезпечити позитивну атмосферу, у якій кожна спроба висловитися підтримується педагогом.

Особливу роль відіграє принцип поступового ускладнення ігор. Спочатку діти виконують окремі команди або повторюють слова за педагогом, згодом використовують короткі фрази, а пізніше можуть брати участь у невеликих діалогах. Така послідовність сприяє природному формуванню мовленнєвих умінь та впевненості у використанні англійської мови [2].

Систематичність проведення рухливих ігор, поступове розширення словникового запасу та повторення мовленнєвих структур у різних ігрових ситуаціях сприяють закріпленню іншомовних навичок. Регулярне включення ігор у режимні моменти (ранкові зустрічі, прогулянки, фізкультхвилинки) дозволяє використовувати англійську мову в природному спілкуванні та підвищує ефективність її засвоєння.

Висновки. Рухливі ігри створюють сприятливі умови для активного засвоєння англійської лексики та формування елементарних мовленнєвих умінь у дошкільників. Поєднання руху й слова забезпечує кращу концентрацію уваги, емоційне залучення та міцніше запам'ятовування матеріалу. В інклюзивному освітньому середовищі адаптовані рухливі ігри сприяють залученню кожної дитини до іншомовної комунікації, підтримують її мовленнєвий розвиток з урахуванням індивідуальних можливостей та формують позитивне ставлення до вивчення іноземної мови.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). Київ, 2021. 18 с.
2. Ніколаєва С. Ю. Методика навчання іноземних мов і культур у дошкільних навчальних закладах. Київ: Ленвіт, 2013. 320 с.
3. Johnstone R., McKinstry R. Inclusive Practices in Early Language Learning. London: British Council, 2020. 73 p.

ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ДІТЕЙ ЗАСОБАМИ ГРИ В ІНКЛЮЗИВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЗДО

Христина Панчук, Сніжана Петрів,
студентки IV курсу спеціальності «Дошкільна освіта».
Науковий керівник – **Сидорів Сергій Мирославович**, доктор
філософії, спеціаліст вищої категорії.

Актуальність проблеми. Сучасна система освіти України розвивається відповідно до принципів доступності та рівності. Одним із напрямів модернізації освітнього процесу є створення інклюзивного середовища, де кожна дитина має можливість отримувати якісну освіту незалежно від її індивідуальних особливостей. Інклюзивна освіта передбачає організацію навчання таким чином, щоб усі діти могли брати активну участь у спільній діяльності та розвивати власний потенціал [1].

Ефективність навчання дітей дошкільного віку значною мірою залежить від використання методів, які відповідають їхнім віковим особливостям. Провідною діяльністю дитини дошкільного віку є гра, тому саме ігрові методи навчання забезпечують природність і доступність освітнього процесу. Умови інклюзивного середовища потребують використання таких форм роботи, які сприяють активному залученню всіх дітей до навчальної діяльності та створюють атмосферу співпраці й взаємопідтримки.

Мета статті полягає в аналізі можливостей використання ігрових методів для формування англomовної компетенції дітей дошкільного віку в умовах інклюзивного освітнього середовища.

Виклад основного матеріалу. Англomовна компетенція у дошкільному віці розглядається як здатність дитини розуміти елементарні слова і фрази англійською мовою, реагувати на прості інструкції та використовувати окремі мовні одиниці у процесі спілкування [3]. Формування такої компетенції відбувається поступово і

передбачає розвиток слухового сприйняття, мовленнєвої активності та елементарних комунікативних умінь.

У закладах дошкільної освіти важливим завданням педагога є створення умов для активної взаємодії дітей. Особливого значення це набуває в інклюзивних групах, де навчаються діти з різними освітніми потребами. Ігрова діяльність у цьому випадку виступає ефективним педагогічним засобом, оскільки вона сприяє формуванню позитивного емоційного клімату та забезпечує залучення всіх дітей до спільної діяльності.

Дослідники зазначають, що гра є важливим чинником розвитку особистості дитини, оскільки вона сприяє формуванню пізнавальної активності, творчого мислення та мовленнєвих умінь [2]. У процесі гри діти не лише засвоюють нові знання, а й навчаються взаємодіяти з однолітками, висловлювати власні думки та проявляти ініціативу. У практиці навчання англійської мови дітей дошкільного віку можуть використовуватися різні види ігор.

Одним із ефективних засобів є комунікативні ігри, які спрямовані на розвиток мовленнєвої активності дітей. Наприклад, ігри на знайомство, називання предметів або опис іграшок сприяють формуванню елементарних навичок спілкування англійською мовою.

Важливу роль відіграють предметні та сенсорні ігри, коли діти взаємодіють з різними об'єктами, іграшками та наочними матеріалами. Використання карток, тематичних наборів або іграшок допомагає засвоювати нову лексику та формувати асоціативні зв'язки між словом і предметом.

Не менш важливими є рухливі ігри, що поєднують мовленнєву діяльність з фізичною активністю. Виконання простих команд англійською мовою під час рухів сприяє кращому запам'ятовуванню лексики та підтримує інтерес дітей до заняття. Поєднання руху та мовлення позитивно впливає на процес засвоєння іноземної мови у ранньому віці [5].

У контексті інклюзивної освіти значну роль відіграють також колективні ігри,

які сприяють розвитку співпраці між дітьми. Під час спільного виконання завдань діти навчаються взаємодіяти, допомагати одне одному та виконувати прості мовні інструкції.

Крім того, ефективним є використання творчих ігор, зокрема інсценізацій казок або театралізованих вправ. У таких видах діяльності діти можуть використовувати вивчені слова і фрази у певному контексті, що сприяє розвитку мовленнєвої ініціативи та впевненості у власних можливостях [4].

Важливою умовою ефективності ігрових методів є адаптація навчального матеріалу. Педагог має враховувати індивідуальні особливості дітей, використовувати наочність, жести, демонстрацію дій та інші засоби підтримки. Такий підхід дозволяє забезпечити доступність навчання для всіх дітей і створити сприятливе середовище для розвитку мовленнєвих здібностей.

Крім того, значну роль відіграє співпраця педагогів, асистента вихователя та батьків. Узгоджена взаємодія учасників освітнього процесу сприяє підтримці мовного розвитку дитини та формуванню позитивного ставлення до вивчення іноземної мови.

Висновки. Ігрова діяльність забезпечує активну участь усіх дітей у навчальному процесі, сприяє розвитку мовленнєвих умінь, формує позитивну мотивацію до вивчення англійської мови та підтримує соціальну взаємодію у дитячому колективі. Систематичне використання ігрових методів у закладах дошкільної освіти створює сприятливі умови для розвитку комунікативних здібностей дітей і формування основ іншомовної компетентності.

Список використаних джерел

1. Богуш А. М. Мовленнєвий розвиток дітей дошкільного віку. Київ: Слово, 2010.
2. Кононко О. Л. Психологія дошкільника. Київ: Освіта, 2021.
3. Ніколаєва С. Ю. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика. Київ: Ленвіт, 2013.
4. Copland F., Garton S., Burns A. Challenges in Teaching English to Young Learners: Global Perspectives and Local Realities. TESOL Quarterly. 2014.
5. Pinter A. Teaching Young Language Learners. Oxford: Oxford University Press, 2017.

СТВОРЮЄМО АНГЛОМОВНЕ ІНКЛЮЗИВНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ДЛЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Марія Попко,

студентка IV курсу спеціальності «Дошкільна освіта».

Науковий керівник – **Сидорів Сергій Мирославович**,
доктор філософії, спеціаліст вищої категорії.

Актуальність проблеми. Сьогодні знання іноземних мов розглядається як чинник інтелектуального розвитку, соціалізації та формування міжкультурної компетентності особистості. Особливої актуальності набуває раннє навчання іноземної мови, оскільки тоді відбувається інтенсивний розвиток мовлення, когнітивних процесів та комунікативних здібностей дитини. Мовна взаємодія, використання різних форм комунікації та залучення дітей до активної мовленнєвої діяльності сприяють ефективному засвоєнню мови [2].

Особливого значення набуває поєднання раннього іншомовного навчання з принципами інклюзивної освіти. Інклюзивний підхід передбачає створення освітнього простору, у якому кожна дитина, незалежно від індивідуальних особливостей розвитку, має можливість брати участь у навчальному процесі, розвивати власні здібності та отримувати підтримку з боку педагогів. У цьому контексті актуальним є пошук ефективних педагогічних підходів до організації англomовного інклюзивного середовища у закладах дошкільної освіти.

Метою дослідження є висвітлення особливостей створення англomовного інклюзивного середовища у закладах дошкільної освіти та визначення педагогічних умов, що сприяють ефективному навчанню англійської мови дітей.

Виклад основного матеріалу. Інклюзивна освіта передбачає організацію освітнього процесу з урахуванням індивідуальних особливостей кожної дитини та забезпечення рівного доступу до навчання. У такому середовищі педагог створює умови, за яких усі діти можуть брати активну участь у навчальній діяльності та

розвивати свої здібності відповідно до власних можливостей. Важливим завданням вихователя є формування позитивної атмосфери взаємодії, у якій діти відчують підтримку та зацікавленість у спільній діяльності.

У контексті навчання іноземної мови важливим є створення середовища, у якому мова використовується не лише як предмет вивчення, а й як засіб повсякденної комунікації. Таке середовище формується через систематичне використання англійської мови у різних видах діяльності дошкільників: під час привітання, виконання інструкцій, ігор, пісень, римівок та рухливих вправ. Регулярне використання мовних рутин допомагає дітям поступово засвоювати мовні конструкції та використовувати їх у комунікативних ситуаціях. Наприклад, короткі щоденні фрази на кшталт *Good morning, Let's start, Listen and repeat, Well done* або *Let's play* стають природною частиною спілкування.

Важливу роль у створенні англомовного інклюзивного середовища відіграють ігрові методи навчання. Через сюжетно-рольові ігри, театралізовану діяльність та інтерактивні вправи діти мають можливість використовувати мовні зразки у різних комунікативних ситуаціях, що сприяє формуванню іншомовної комунікативної компетентності [3]. Гра є провідним видом діяльності у дошкільному віці, тому саме в ігровій формі діти найкраще засвоюють нову інформацію. Використання ігор дозволяє створити природні ситуації спілкування, у яких іноземна мова стає засобом взаємодії між дітьми.

Ефективним є також використання пісень, римівок, рухливих вправ та елементів драматизації. Такі види діяльності поєднують мовленнєву, емоційну та рухову активність дітей, що сприяє кращому запам'ятовуванню мовного матеріалу. Крім того, вони допомагають підтримувати інтерес до навчання та створювати позитивний емоційний фон на заняттях.

Організація англомовного середовища повинна враховувати потреби дітей з особливими освітніми потребами. Педагоги використовують різні способи подання навчальної інформації, зокрема візуальні матеріали, ілюстрації, картки, жести,

предметні зображення та інші засоби підтримки розуміння мовлення. Такий підхід відповідає принципам універсального дизайну навчання, що передбачає створення доступного освітнього середовища для всіх дітей. Використання різних каналів сприйняття інформації – зорового, слухового та кінестетичного – сприяє кращому засвоєнню мовного матеріалу та допомагає врахувати індивідуальні особливості розвитку кожної дитини.

Окрім цього, важливим компонентом англomовного середовища є організація предметно-розвивального простору. У групових кімнатах можуть використовуватися тематичні куточки, постери з англійськими словами, картки із зображеннями, настільні ігри та дидактичні матеріали. Наявність таких елементів сприяє постійному контакту дітей з іноземною мовою та стимулює їх до використання нових слів і виразів у повсякденній діяльності.

Українські дослідники також наголошують на важливості створення розвивального мовного середовища у закладах дошкільної освіти. Зокрема, Н. Гавриш підкреслює, що мовленнєвий розвиток дітей значною мірою залежить від організації педагогічної взаємодії, емоційно сприятливої атмосфери та активного залучення дітей до комунікативної діяльності [1]. Саме тому педагог має виступати не лише джерелом інформації, а й організатором спільної діяльності, партнером у спілкуванні та підтримкою для кожної дитини.

Висновки. Отже, ефективність організації англomовного інклюзивного середовища залежить від використання ігрових форм діяльності, систематичного застосування мовних рутин, наочних матеріалів та адаптації освітнього процесу до індивідуальних можливостей дітей. Важливими умовами є створення позитивної психологічної атмосфери, організація розвивального мовного середовища та активна педагогічна взаємодія між вихователем і дітьми.

Список використаних джерел

1. Гавриш Н. В. Методика розвитку мовлення дітей дошкільного віку. Київ: Слово, 2015.
2. Finders J., Wilson E., Duncan R. Early childhood education language environments: considerations for research and practice. *Frontiers in Psychology*. 2023.
3. Waddington J. Early foreign language education: play as a site for child agency. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*. 2023.